תלמוד בבלי · סדר נזיקין

# שבועות

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# שבועות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שבועות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 11
דף ו: 12
דף ז. 13
דף ז: 14
דף ח. 15
דף ח: 16
דף ט. 17
דף ט: 18
דף י. 19
דף י: 20
דף יא. 21
דף יא: 22
דף יב. 22
דף יב: 23
דף יג. 24
דף יג: 25
דף יד. 27
דף יד: 28
דף טו. 29
דף טו: 30
דף טז. 31
דף טז: 33
דף יז. 34
דף יז: 34
דף יח. 35
דף יח: 36
דף יט. 38
דף יט: 38
דף כ. 39
דף כ: 40
דף כא. 41
דף כא: 43
דף כב. 44
דף כב: 45
דף כג. 46
דף כג: 47
דף כד. 49
דף כד: 49
דף כה. 50
דף כה: 51
דף כו. 53
דף כו: 55
דף כז. 56
דף כז: 57
דף כח. 58
דף כח: 59
דף כט. 59
דף כט: 61
דף ל. 62
דף ל: 63
דף לא. 64
דף לא: 66
דף לב. 67
דף לב: 68

**דף לג.** 69
**דף לג:** 71
**דף לד.** 72
**דף לד:** 73
**דף לה.** 75
**דף לה:** 77
**דף לו.** 79
**דף לו:** 81
**דף לז.** 82
**דף לז:** 83
**דף לח.** 85
**דף לח:** 87
**דף לט.** 89
**דף לט:** 90
**דף מ.** 92
**דף מ:** 93
**דף מא.** 94
**דף מא:** 95
**דף מב.** 97
**דף מב:** 98
**דף מג.** 100
**דף מג:** 101
**דף מד.** 102
**דף מד:** 102
**דף מה.** 103
**דף מה:** 104
**דף מו.** 105
**דף מו:** 107
**דף מז.** 108
**דף מז:** 109
**דף מח.** 109
**דף מח:** 111
**דף מט.** 112
**דף מט:** 113

## דף ב.

מַתְנִי׳ **שְׁבוּעוֹת** – שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע.
יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה – שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע.
יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת – שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע.
מַרְאוֹת נְגָעִים – שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה.
אֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וִידִיעָה בַּסּוֹף וְהֶעְלֵם בֵּינָתַיִם – הֲרֵי זֶה בְּעוֹלֶה וְיוֹרֵד.
יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – שְׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלֶה, עַד שֶׁיִּוָּדַע לוֹ וְיָבִיא בְּעוֹלֶה וְיוֹרֵד.
אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – שְׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. שֶׁנֶּאֱמַר: ״מִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפּוּרִים״ – עַל מַה שֶּׁזֶּה מְכַפֵּר, זֶה מְכַפֵּר; מַה הַפְּנִימִי אֵין מְכַפֵּר אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה, אַף הַחִיצוֹן אֵין מְכַפֵּר אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה.
וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף – שְׁעִירֵי הָרְגָלִים וּשְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁעִירֵי הָרְגָלִים מְכַפְּרִין, אֲבָל לֹא שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וְעַל מַה שְּׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין?

## דף ב:

עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַשְּׁעִירִין כַּפָּרָתָן שָׁוָה, עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.
הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִים עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא, וְשֶׁל רְגָלִים מְכַפְּרִין עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְשֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף.
אָמְרוּ לוֹ: מַהוּ שֶׁיִּקָּרְבוּ זֶה בָּזֶה? אָמַר לָהֶן: יִקָּרְבוּ. אָמְרוּ לוֹ: הוֹאִיל וְאֵין כַּפָּרָתָן שָׁוָה, הֵיאַךְ קְרֵבִין זֶה בָּזֶה? אָמַר לָהֶם: כּוּלָּן בְּאֵין לְכַפֵּר עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים – מְכַפְּרִין עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא. מוֹסִיף עֲלֵיהֶן שֶׁל רְגָלִים – שֶׁמְּכַפְּרִין עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף.
מוֹסִיף עֲלֵיהֶן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים – שֶׁהֵן מְכַפְּרִין עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף.

אָמְרוּ לוֹ: מַהוּ שֶׁיִּקְרְבוּ זֶה בָּזֶה? אָמַר לָהֶם: הֵן. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, יִהְיוּ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים קְרֵבִין בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים; אֲבָל הֵיאַךְ שֶׁל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים קְרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – לְכַפֵּר כַּפָּרָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהּ? אָמַר לָהֶם: כּוּלָּן בָּאִין לְכַפֵּר עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

וְעַל זְדוֹן טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו – שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין.

עַל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה; הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, הַזְּדוֹנוֹת וְהַשְּׁגָגוֹת, הוֹדַע וְלֹא הוֹדַע, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, כָּרֵיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין – שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר.

אֶחָד יִשְׂרְאֵלִים וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ. מָה בֵּין יִשְׂרְאֵלִים לְכֹהֲנִים וּלְכֹהֵן מָשׁוּחַ? אֶלָּא שֶׁהַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים – עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁדָּם הַשָּׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כָּךְ דַּם הַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים; כְּשֵׁם שֶׁוִּידּוּיוֹ שֶׁל שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כָּךְ וִידּוּיוֹ שֶׁל פָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים.

**גְּמָ'** מִכְּדֵי תַּנָּא מִמַּכּוֹת סָלֵיק, מַאי שְׁנָא דְּתָנֵי שְׁבוּעוֹת? מִשּׁוּם דְּתָנֵי: חַיָּיב עַל הָרֹאשׁ שְׁתַּיִם – אַחַת מִיכָּן וְאַחַת מִיכָּן,

## דף ג.

וְעַל הַזָּקָן שְׁתַּיִם מִיכָּן וּשְׁתַּיִם מִיכָּן וְאַחַת מִלְּמַטָּה;

חָדָא דְּמִיחַיַּיב עֲלַהּ תַּרְתֵּי; תָּנֵא שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע.

מַאי שְׁנָא הָכָא דְּתָנֵי לְהוּ לְכוּלְּהוּ, וּמַאי שְׁנָא גַּבֵּי יְצִיאוֹת שַׁבָּת וּמַרְאוֹת נְגָעִים, דְּלָא קָתָנֵי לְהוּ לְכוּלְּהוּ?

אָמְרִי: שְׁבוּעוֹת וִידִיעוֹת הַטּוּמְאָה דְּגַבֵּי הֲדָדֵי כְּתִיבָן, וְדָמְיָין אַהֲדָדֵי בְּקָרְבַּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד – תָּנֵי לְהוּ גַּבֵּי הֲדָדֵי; וְאִידֵי דְּתָנָא תַּרְתֵּי – תְּנָא כּוּלְּהוּ.

פְּתַח בִּשְׁבוּעוֹת, וּמְפָרֵשׁ יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה! אַיְידֵי דְּזוּטָרָן מִילַּייהוּ, פָּסֵיק שָׁרֵי לְהוּ; וַהֲדַר תָּנֵי שְׁבוּעוֹת דְּנָפְישָׁן מִילַּייהוּ.

שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: שְׁתַּיִם – "שֶׁאוֹכַל" וְ"שֶׁלֹּא אוֹכַל"; שֶׁהֵן אַרְבַּע – "אָכַלְתִּי" וְ"שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי".

יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: שְׁתַּיִם – יְדִיעַת טוּמְאַת קֹדֶשׁ וִידִיעַת טוּמְאַת מִקְדָּשׁ; שֶׁהֵן אַרְבַּע – קֹדֶשׁ וּמִקְדָּשׁ.

יְצִיאוֹת שַׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: שְׁתַּיִם – הוֹצָאָה דְּעָנִי וְהוֹצָאָה דְּבַעַל הַבַּיִת; שֶׁהֵן אַרְבַּע – הַכְנָסָה דְּעָנִי וְהַכְנָסָה דְּבַעַל הַבַּיִת.

מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה: שְׁנַיִם – שְׂאֵת וּבַהֶרֶת; שֶׁהֵן אַרְבָּעָה – שְׂאֵת וְתוֹלַדְתָּהּ, בַּהֶרֶת וְתוֹלַדְתָּהּ.

מַנִּי מַתְנִיתִין? לֹא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְלָא רַבִּי עֲקִיבָא! אִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – הָאָמַר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הֶעְתִּיד לָבוֹא. אִי רַבִּי עֲקִיבָא – הָאָמַר: עַל הֶעְלֵם טוּמְאָה הוּא חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ.

אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא. אִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – מֵהֶן לְחִיּוּב וּמֵהֶן לִפְטוּר. וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא – מֵהֶן לְחִיּוּב וּמֵהֶן לִפְטוּר?! לִפְטוּר?!

## דף ג:

הָא דּוּמְיָא דְּמַרְאוֹת נְגָעִים קָתָנֵי – מָה הָתָם כּוּלְּהוּ לְחִיּוּבָא, אַף הָכָא נָמֵי כּוּלְּהוּ לְחִיּוּבָא! לְעוֹלָם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל; וְכִי לָא מְחַיֵּיב רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְשֶׁעָבַר – קָרְבָּן; אֲבָל מַלְקוֹת חַיּוֹבֵי מְחַיֵּיב.

וְכִדְרָבָא – דְּאָמַר רָבָא: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה שְׁבוּעַת שֶׁקֶר דּוּמְיָא דִּשְׁבוּעַת שָׁוְא; מָה שָׁוְא לְשֶׁעָבַר, אַף שֶׁקֶר נָמֵי לְשֶׁעָבַר.

בִּשְׁלָמָא "אָכַלְתִּי" וְ"לֹא אָכַלְתִּי" – כִּדְרָבָא; "שָׁלֹא אוֹכַל" וְאָכַל נָמֵי – לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה הוּא; אֶלָּא "אוֹכַל" וְלֹא אָכַל – אַמַּאי? לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה הוּא!

קָסָבַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – לוֹקִין עָלָיו.

אִי הָכִי, קַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן!

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה;

וְאִתְּמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל כְּכָר זוֹ הַיּוֹם", וְעָבַר הַיּוֹם וְלֹא אֲכָלָהּ – רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵינוֹ לוֹקֶה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה – מִשּׁוּם דְּהָוֶה לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה – הַתְרָאַת סָפֵק הִיא, וְהַתְרָאַת סָפֵק לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה.

רַבִּי יוֹחָנָן סְתָמָא אַחֲרִינָא אַשְׁכַּח.

הֵי סְתָמָא? אִילֵימָא הַאי סְתָמָא – דִּתְנַן: אֲבָל הַמּוֹתִיר בַּטָּהוֹר וְהַשּׁוֹבֵר בַּטָּמֵא – אֵינוֹ לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים;

בִּשְׁלָמָא שׁוֹבֵר בַּטָּמֵא, דִּכְתִיב "וְעָצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ" – בְּכָשֵׁר וְלֹא בְּפָסוּל. אֲבָל הַמּוֹתִיר בַּטָּהוֹר, מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּהָוֵי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִים עָלָיו?

וּמַאי דְּרַבִּי יַעֲקֹב הִיא – דְּאָמַר לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו? דִּלְמָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא – וּמְשׁוּם דְּבָא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה; הָא לָאו הָכִי, לָקֵי!

דְּתַנְיָא: ״לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ״ – בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַּעֲשֶׂה, לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהָווֹ לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְלָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִים עָלָיו.

אֶלָּא הַאי סְתָמָא אַשְׁכַּח: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כְּכָר זוֹ״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלָנָה״, וַאֲכָלָהּ –

## דף ד.

אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. זוֹ הִיא שְׁבוּעַת בִּיטּוּי, שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד.

״זוֹ הִיא דְּחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת״ – אֲבָל ״אוֹכַל״ וְלֹא אָכַל, לָא לָקֵי!

מִכְּדֵי הַאי סְתָמָא וְהַאי סְתָמָא; מַאי חֲזֵי דְּעָבֵיד כִּי הַאי סְתָמָא? לֶעֱבֵיד כִּי הַאי סְתָמָא!

וּלְטַעְמָיךְ – רַבִּי גּוּפֵיהּ, הֵיכִי סָתַם לַן הָכָא הָכִי וְהָכָא הָכִי?

אֶלָּא מֵעִיקָּרָא סָבַר לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה לוֹקִין עָלָיו, וְסָתַמָה, וַהֲדַר סָבַר אֵין לוֹקִין עָלָיו, וְסָתַמָה; וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ.

בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא – כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וּלְמַלְקוֹת; מַרְאוֹת נְגָעִים – מַאי מַלְקוֹת אִיכָּא? בְּקוֹצֵץ בַּהֲרָתוֹ, וּכְרַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אִילְעָא; דְּאָמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אִילְעָא: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר ״הִשָּׁמֶר״, ״פֶּן״ וְ״אַל״ – אֵינוֹ אֶלָּא לֹא תַּעֲשֶׂה.

יְצִיאוֹת שַׁבָּת, מַאי מַלְקוֹת אִיכָּא? לָאו שְׁנִיתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין הוּא – וְכָל לָאו שֶׁנִּיתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין, אֵין לוֹקִין עָלָיו! מִשּׁוּם הָכִי קָא מוֹקֵימְנָא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר: לָאו שֶׁנִּיתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין – לוֹקִין עָלָיו.

הָא לָאו הָכִי, קָיְימָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא?! קַשְׁיָא יְדִיעוֹת! לָאו אָמְרַתְּ: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא – וּלְמַלְקוּת? רַבִּי עֲקִיבָא נָמֵי – וּלְמַלְקוּת.

אִי הָכִי, ״יְדִיעוֹת״?! ״הַתְרָאוֹת״ מִיבָּעֵי לֵיהּ! הָא לָא קַשְׁיָא, תְּנִי ״יְדִיעוֹת דְּהַתְרָאוֹת״.

אִי הָכִי, ״שִׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע״?! תַּרְתֵּי הוּא דְּהָווֹיִן! וְתוּ, ״אֶת שֵׁשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וִידִיעָה בַּסּוֹף וְהֶעְלֵם בֵּינָתַיִם״ – הַעֲלָמָה לְמַלְקוּת מַאי עֲבִידְתֵּיהּ? וְתוּ, ״הֲרֵי זֶה בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד״!

אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי הִיא, וְנָסֵיב לַהּ אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי. בִּידִיעוֹת – נָסֵיב לַהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, בִּשְׁבוּעוֹת – נָסֵיב לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

אָמַר רַב אָשֵׁי: אַמְרִיתָא לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְאָמַר לִי: לָא תֵּימָא רַבִּי נָסֵיב לַהּ אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי – וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ;

אֶלָּא רַבִּי טַעְמֵיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ מְפָרֵשׁ, דְּתַנְיָא: מִנַּיִן שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וִידִיעָה בַּסּוֹף וְהֶעְלֵם בֵּינָתַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנֶעְלַם" "וְנֶעְלַם" שְׁנֵי פְּעָמִים, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר:

## דף ד:

"וְנֶעְלַם" – מִכְּלָל דְּיָדַע, "וְהוּא יָדַע" – הֲרֵי כָּאן שְׁתֵּי יְדִיעוֹת. אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנֶעְלַם" "וְנֶעְלַם"? לְחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם טוּמְאָה וְעַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ.

אַשְׁכְּחַן בִּידִיעוֹת דְּאִית לֵיהּ טַעְמֵיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ, שְׁבוּעוֹת דְּלֵית לֵיהּ טַעְמֵיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ מְנָלַן? סְבָרָא הוּא.

לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא: אַשְׁכְּחַן בִּידִיעוֹת דְּסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, בִּשְׁבוּעוֹת דְּסָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא מְנָלַן? סְבָרָא הוּא,

רַבִּי עֲקִיבָא מַאי טַעְמָא קָא מְחַיֵּיב לְשֶׁעָבַר – דְּדָרַשׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי; רַבִּי נָמֵי דָּרַשׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי.

דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: בַּכֹּל פּוֹדִין בְּכוֹר אָדָם, חוּץ מִן הַשִּׁטָּרוֹת. וְרַבָּנָן אָמְרִי: בַּכֹּל פּוֹדִין בְּכוֹר אָדָם, חוּץ מֵעֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת וְקַרְקָעוֹת.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? דָּרַשׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי: "וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ" – רִיבָּה, "בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמִשֶּׁת שְׁקָלִים" – מִיעֵט, "תִּפְדֶּה" – חָזַר וְרִיבָּה.

רִיבָּה וּמִיעֵט וְרִיבָּה – רִיבָּה הַכֹּל; מַאי רִיבָּה – כָּל מִילֵּי, וּמַאי מִיעֵט – מִיעֵט שְׁטָרוֹת.

וְרַבָּנַן דָּרְשֵׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי: "וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ" – כְּלַל, "בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמִשֶּׁת שְׁקָלִים" – פְּרַט, "תִּפְדֶּה" – חָזַר וְכָלַל.

כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט; מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ – דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן, אַף כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן. יָצְאוּ קַרְקָעוֹת – שֶׁאֵינָן מִטַּלְטְלִין; יָצְאוּ עֲבָדִים – שֶׁהוּקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת; יָצְאוּ שְׁטָרוֹת – אַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין, אֵין גּוּפָן מָמוֹן.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְאַמֵּימָר: רַבִּי דָּרַשׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי?! וְהָא רַבִּי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי דָּרַשׁ!

דְּתַנְיָא: "מַרְצֵעַ" – אֵין לִי אֶלָּא מַרְצֵעַ, מִנַּיִן לְרַבּוֹת הַסּוֹל וְהַסִּירָה, הַמַּחַט וְהַמַּקְדֵּחַ וְהַמַּכְתֵּב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלָקְחָתְ" – כָּל דָּבָר שֶׁנִּלְקָח בַּיָּד, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי אוֹמֵר: "מַרְצֵעַ" – מָה מַרְצֵעַ מְיוּחָד, שֶׁל מַתֶּכֶת; אַף כֹּל שֶׁל מַתֶּכֶת.

וְאָמְרִינַן: בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? רַבִּי דָּרַשׁ כְּלָלֵי וּפְרָטֵי, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה דָּרַשׁ

## דף ה.

רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי.
אִין, בְּעָלְמָא כְּלָלֵי וּפְרָטֵי דָּרֵישׁ; וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא – כִּדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.
דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "בְּמַיִם" "בַּמַּיִם" שְׁנֵי פְּעָמִים – אֵין זֶה כְּלָל וּפְרָט, אֶלָּא רִיבָּה וּמִיעֵט.
וְרַבָּנַן – אָמַר רָבִינָא, כִּדְאָמְרִי בְּמַעְרְבָא: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא שְׁתֵּי כְלָלוֹת הַסְמוּכוֹת זֶה לָזֶה, הַשֵּׁנִי פְּרָט בֵּינֵיהֶן, וְדוּגֶם בְּכָלָל וּפְרָט.
הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ רַבִּי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי דָּרֵישׁ, בָּעַל כּוֹרְחֵיךְ קַשְׁיָא שִׁבּוּעוֹת! אֶלָּא בִּשְׁבוּעוֹת נָסֵיב אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ.
גּוּפָא – מִנַּיִן שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וִידִיעָה בַּסּוֹף וְהֶעְלֵם בֵּינָתַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנֶעְלַם" "וְנֶעְלַם" שְׁנֵי פְּעָמִים. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.
רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר "וְנֶעְלַם" – מִכְּלָל שֶׁיָּדַע, "וְהוּא יָדַע" – הֲרֵי כָּאן שְׁתֵּי יְדִיעוֹת. אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנֶעְלַם"? לְחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם טוּמְאָה וְעַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ.
אָמַר מָר: "וְנֶעְלַם" – מִכְּלָל שֶׁיָּדַע. מַאי מַשְׁמַע? אָמַר רָבָא: מִדְּלָא כְּתִיב "וְהִיא עֲלוּמָה מִמֶּנּוּ".
אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, גַּבֵּי סוֹטָה דִּכְתִיב: "וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ" – מִכְּלָל דְּהָוֵי יָדַע מֵעִיקָּרָא?! אִי הָוָה יָדַע, מִי בָּדְקוּ לַהּ מַיָּא?
וְהָא תַּנְיָא: "וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ" – בִּזְמַן שֶׁהָאִישׁ מְנוּקֶּה מֵעָוֹן, הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ; אֵין הָאִישׁ מְנוּקֶּה מֵעָוֹן, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ!
וְתוּ, גַּבֵּי תּוֹרָה דִּכְתִיב: "וְנֶעְלָמָה מֵעֵינֵי כָּל חָי וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה" – מִכְּלָל דְּאִיכָּא דַּהֲוָה יָדַע בֵּיהּ? וְהָכְתִיב: "לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ"!
אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: קָסָבַר רַבִּי, יְדִיעַת בֵּית רַבּוֹ שְׁמָהּ יְדִיעָה.
אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: אֶלָּא דְּקָתָנֵי "אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף" – מִי אִיכָּא דְּלֵית לֵיהּ יְדִיעַת בֵּית רַבּוֹ? אָמַר לֵיהּ: אִין, מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ בְּתִינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבֵין הַגּוֹיִם.
יְצִיאוֹת שַׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע. תְּנַן הָתָם: יְצִיאוֹת שַׁבָּת – שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בִּפְנִים, וּשְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בַּחוּץ. מַאי שְׁנָא הָכָא דִּתְנָא "שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע" וְתוּ לָא, וּמַאי שְׁנָא הָתָם דְּתָנֵי "שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בִּפְנִים וּשְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בַּחוּץ"?
הָתָם דְּעִיקַּר שַׁבָּת הוּא, תָּנֵי אָבוֹת וְתוֹלְדוֹת. הָכָא דְּלָאו עִיקַּר שַׁבָּת הוּא – אָבוֹת תָּנֵי, וְתוֹלְדוֹת לָא תָּנֵי.
אָבוֹת מַאי נִינְהוּ – יְצִיאוֹת; יְצִיאוֹת תַּרְתֵּי הָוְיִין!

וְכִי תֵּימָא: מֵהֶן לְחִיּוּב וּמֵהֶן לִפְטוּר; וְהָא דּוּמְיָא דְּמַרְאוֹת נְגָעִים קָתָנֵי – מָה הָתָם כּוּלְּהוּ לְחִיּוּבָא, אַף הָכָא כּוּלְּהוּ לְחִיּוּבָא!

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: הָתָם דְּעִיקַּר שַׁבָּת, תָּנֵי חִיּוּבֵי וּפְטוּרֵי; הָכָא, חִיּוּבֵי תָּנֵי וּפְטוּרֵי לָא תָּנֵי.

חִיּוּבֵי מַאי נִינְהוּ – יְצִיאוֹת; יְצִיאוֹת תַּרְתֵּי הוּא דְּהָוְיִין! שְׁתַּיִם דְּהוֹצָאָה וּשְׁתַּיִם דְּהַכְנָסָה.

וְהָא "יְצִיאוֹת" קָתָנֵי! אָמַר רַב אָשֵׁי: תַּנָּא, הַכְנָסָה נָמֵי "הוֹצָאָה" קָרֵי לַהּ. מְמַאי?

## דף ה:

דִּתְנַן: הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת חַיָּיב. מִי לָא עָסְקִינַן דְּקָא מְעַיֵּיל עִיּוּלֵי – וְקָא קָרֵי לֵיהּ "הוֹצָאָה"?

וְדִלְמָא קָא מַפֵּיק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים? אִם כֵּן, נִיתְנֵי "הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים"; מַאי "מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת"? דַּאֲפִילּוּ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְקָא קָרֵי לַהּ "הוֹצָאָה". וְטַעְמָא מַאי? תַּנָּא, כָּל עֲקִירַת חֵפֶץ מִמְּקוֹמוֹ – "הוֹצָאָה" קָרֵי לַהּ.

אָמַר רָבִינָא: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: "יְצִיאוֹת שַׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בִּפְנִים וּשְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בַּחוּץ", וְקָא מְפָרֵשׁ הַכְנָסָה. שְׁמַע מִינַּהּ.

רָבָא אָמַר: רְשׁוּיוֹת קָתָנֵי – רְשׁוּיוֹת שַׁבָּת שְׁתַּיִם.

מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה. תְּנַן הָתָם: מַרְאוֹת נְגָעִים – שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה: בַּהֶרֶת – עַזָּה כַּשֶּׂלֶג, שְׁנִיָּה לָהּ – כִּסְיד הַהִיכָל,

שְׂאֵת – כְּצֶמֶר לָבָן, שְׁנִיָּה לָהּ – כִּקְרוּם בֵּיצָה.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַאן תַּנָּא מַרְאוֹת נְגָעִים? דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא. דְּאִי רַבִּי עֲקִיבָא, כֵּיוָן דְּאָמַר: זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ וְזוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, אִם כֵּן טִיהֲרַתְּ סִיד הֵיכָל מִלְּצָרַעַת.

בַּהֲדֵי מַאן לִיצָרְפֵיהּ? לִיצָרְפֵיהּ בַּהֲדֵי בַּהֶרֶת – אֵיכָא שְׂאֵת דְּעָדִיפָא מִינֵּיהּ. לִיצָרְפֵיהּ בַּהֲדֵי שְׂאֵת – לָאו תּוֹלָדָה דִּידֵיהּ הוּא.

אִי הָכִי, קִרוּם בֵּיצָה נָמֵי – בַּהֲדֵי מַאן לִיצָרְפֵיהּ? לִיצָרְפֵיהּ בַּהֲדֵי שְׂאֵת – אֵיכָא סִיד דְּעָדִיף מִינֵּיהּ, לִיצָרְפֵיהּ בַּהֲדֵי סִיד – לָאו בַּר מִינֵּיהּ הוּא!

## דף ו.

הַאי מַאי? בִּשְׁלָמָא בְּלָא סִיד הֵיכָל, קִרוּם בֵּיצָה לָא קַשְׁיָא – דְּאַף עַל גַּב דִּקְרוּם בֵּיצָה מִתַּתַּאי דִּשְׂאֵת, רַחֲמָנָא אָמַר "וְלַשְּׂאֵת וְלַסַּפַּחַת" – סַפַּחַת טְפֵילָה לַשְּׂאֵת, אַף עַל גַּב דְּמִנַּחֲתָא מִינֵּיהּ טוּבָא. אֶלָּא סִיד הֵיכָל – קַשְׁיָא, אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

וְהֵיכָא שָׁמְעִינַן לְרַבִּי עֲקִיבָא זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ?

אִילֵימָא מֵהָא – דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שָׁאַל יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא מֵרַבִּי עֲקִיבָא: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה? אָמַר לוֹ: וְאִם לָאו, מָה יֹאמְרוּ? יֹאמְרוּ מִקְרוּם בֵּיצָה וּלְמַעְלָה טָמֵא!

אָמַר לוֹ: לוֹמַר שֶׁמִּצְטָרְפִים זֶה עִם זֶה. אָמַר לוֹ, וְיֹאמְרוּ: "מִקְרוּם בֵּיצָה וּלְמַעְלָה טָמֵא, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה"! אָמַר לוֹ: לוֹמַר לָךְ, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בָּהֶן וּבִשְׁמוֹתֵיהֶן, אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַנְּגָעִים.

וְאִילּוּ "מִסִּיד הֵיכָל וּלְמַעְלָה" – לָא קָאָמַר;

מִדְּלָא אָמַר לֵיהּ, שְׁמַע מִינַּהּ דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: כּוּלְּהוּ לְבַהֲדֵי שְׁאֵת מִצְטָרְפִין.

וְדִלְמָא "שְׁאֵת וְתוֹלַדְתָּהּ", "בַּהֶרֶת וְתוֹלַדְתָּהּ"?

אֶלָּא מִדְּרַבִּי חֲנִינָא – דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מָשָׁל דְּרַבִּי עֲקִיבָא לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁל חֶלֶב, אֶחָד נָפַלּוּ לְתוֹכוֹ שְׁתֵּי טִיפִּין שֶׁל דָּם, וְאֶחָד נָפְלוּ לְתוֹכוֹ אַרְבַּע טִיפִּין שֶׁל דָּם, וְאֶחָד נָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁמוֹנָה, וְאֶחָד נָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה טִיפִּין – וְאָמְרִי לַהּ: שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה טִיפִּין – שֶׁכּוּלָּן מַרְאוֹת לוֹבָן הֵן, אֶלָּא שֶׁזֶּה לְמַעְלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה.

אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא – בְּפָתוּחַ; בְּחָלוּק מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ?

וְכִי תֵּימָא כִּי הֵיכִי דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ בְּפָתוּחַ, הָכִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ בְּחָלוּק; וּבְפָתוּחַ גּוּפֵיהּ מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? וְהָתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֲדַמְדַּם שֶׁבָּזֶה וְשֶׁבָּזֶה כְּיֵין הַמָּזוּג בְּמַיִם; אֶלָּא שֶׁל בַּהֶרֶת עַזָּה כַּשֶּׁלֶג, וְשֶׁל סִיד דֵּיהָה הֵימֶנָּה.

## דף ו:

וְאִם אִיתָא, "שֶׁל צָמֶר דֵּיהָה הֵימֶנָּה" מִיבָּעֵי לֵיהּ!

אָמְרִי: אֵין הָכִי נָמֵי, וְהָתַנְיָא: רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, לֹא שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא "שֶׁל סִיד דֵּיהָה הֵימֶנָּה", אֶלָּא "שֶׁל צָמֶר דֵּיהָה הֵימֶנָּה".

וּמְנָלַן דְּבַהֶרֶת עַזָּה הִיא? אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: "אִם בַּהֶרֶת לְבָנָה הִיא" – הִיא לְבָנָה, וְאֵין אַחֶרֶת לְבָנָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: "בַּהֶרֶת" – עֲמוּקָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וּמַרְאֶהָ עָמֹק מִן הָעוֹר"; כְּמַרְאֵה חַמָּה הָעֲמוּקָה מִן הַצֵּל. "שְׁאֵת" – אֵין שְׁאֵת אֶלָּא גָּבוֹהַּ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "עַל כָּל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל כָּל הַגְּבָעוֹת הַנִּשָּׂאוֹת". "סַפַּחַת" – אֵין סַפַּחַת אֶלָּא טְפֵילָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְאָמַר סְפָחֵנִי נָא".

אַשְׁכְּחַן טְפֵילָה לַבַּהֶרֶת מְנָלַן? אָמַר רַבִּי זֵירָא: נֶאֱמְרָה "לְבָנָה" בַּשְּׂאֵת, וְנֶאֱמְרָה "לְבָנָה" בַּבַּהֶרֶת; מָה לְבָנָה הָאֲמוּרָה בַּשְּׂאֵת – יֵשׁ לָהּ טְפֵילָה, אַף לְבָנָה הָאֲמוּרָה בַּבַּהֶרֶת – יֵשׁ לָהּ טְפֵילָה.

בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: הֵטִיל הַכָּתוּב לַסַּפַּחַת בֵּין שְׂאֵת לַבַּהֶרֶת, לוֹמַר לָךְ: כְּשֵׁם שֶׁטְּפֵילָה לַשְּׂאֵת, כָּךְ טְפֵילָה לַבַּהֶרֶת.

שְׂאֵת כְּצֶמֶר לָבָן. מַאי "צֶמֶר לָבָן"? אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַב אַסִּי: צֶמֶר נָקִי בֶּן יוֹמוֹ, שֶׁמְּכַבְּנִין בּוֹ לְמֵילְתָּא.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מָשָׁל דְּרַבָּנָן – לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִתְרֵי מַלְכֵי וְלִתְרֵי אִיפַּרְכֵי; מַלְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעְלָה מִמַּלְכּוֹ שֶׁל זֶה, וְאִיפַּרְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעְלָה מֵאִיפַּרְכּוֹ שֶׁל זֶה.

הַאי זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה הוּא!

אֶלָּא מַלְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעְלָה מֵאִיפַּרְכֵיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ, וּמַלְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעְלָה מֵאִיפַּרְכֵיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ.

רַב אַדָּא בַּר אַבָּא אָמַר: כְּגוֹן מַלְכָּא וְאַלְקַפְטָא, רוּפִּילָא וְרִישׁ גָּלוּתָא. הַאי זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה הוּא! אֶלָּא כְּגוֹן מַלְכָּא וְרוּפִּילָא, וְאַלְקַפְטָא וְרִישׁ גָּלוּתָא.

רָבָא אָמַר: כְּגוֹן שַׁבּוּר מַלְכָּא וְקֵיסָר.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: הֵי מִינַּיְיהוּ עֲדִיף? אָמַר לֵיהּ: בְּחוּרְשַׁיָּא קָא אָכֵיל לֵיהּ. פּוֹק חֲזִי טִיבְעָא דְּמַאן סַגִּי בְּעָלְמָא – דִּכְתִיב: "וְתֵאכֶל כָּל אַרְעָא וּתְדוּשִׁנַּהּ וְתַדְקִנַּהּ". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ רוֹמִי חַיֶּיבֶת, שֶׁטִּיבְעָהּ יָצָא בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ.

רַבִּינָא אָמַר: כְּגוֹן גְּלִימָא דַּעֲמַר וְשַׁחְקֵיהּ, סְדִינָא דְּכִיתָּנָא וְשַׁחְקֵיהּ.

אֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: מִנַּיִן שֶׁאֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו?

וְדִין הוּא – הוֹאִיל וְהִזְהִיר וְעָנַשׁ עַל הַטּוּמְאָה, וְחִיַּיב קָרְבָּן עַל הַטּוּמְאָה; מָה כְּשֶׁהִזְהִיר וְעָנַשׁ עַל הַטּוּמְאָה – לֹא הִזְהִיר וְעָנַשׁ אֶלָּא עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, אַף כְּשֶׁחִיַּיב קָרְבָּן עַל הַטּוּמְאָה – לֹא חִיַּיב אֶלָּא עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו.

וְאִימָא תְּרוּמָה – שֶׁהִזְהִיר וְעָנַשׁ! לָא אַשְׁכְּחַן עָוֹן מִיתָה דְּחַיַּיב עֲלֵיהּ קָרְבָּן.

אִימָא: הָנֵי מִילֵּי קָרְבַּן קְבוּעַ, אֲבָל

## דף ז.

עוֹלָה וְיוֹרֵד נַיְתֵי – מִידֵּי דְּהַוָּה אַשְׁמִיעַת קוֹל וְאַבִיטוּי שְׂפָתַיִם!

אָמַר קְרָא: "בָּהּ"; "בָּהּ" – לְמַעוֹטֵי תְּרוּמָה.

אִימָא: "בָּהּ" – לְמַעוֹטֵי מִקְדָּשׁ; דְּלָא סַגִּי לֵיהּ בְּקָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד עַד דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן קְבוּעַ!

קְרֵי רָבָא עֲלֵיהּ דְּרַבִּי: דּוֹלָה מַיִם מִבּוֹרוֹת עֲמוּקִים.

דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֶקְרָא אֲנִי ״חַיָּה״; ״בְּהֵמָה״ לָמָּה נֶאֱמְרָה? נֶאֱמַר כָּאן ״בְּהֵמָה טְמֵאָה״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ״בְּהֵמָה טְמֵאָה״; מָה לְהַלָּן טוּמְאַת קוֹדֶשׁ, אַף כָּאן טוּמְאַת קוֹדֶשׁ.
אַשְׁכְּחַן טוּמְאַת קוֹדֶשׁ, טוּמְאַת מִקְדָּשׁ מְנָלַן? אָמַר קְרָא: ״בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא״ – אִיתַּקַּשׁ מִקְדָּשׁ לְקוֹדֶשׁ.
אִי הָכִי, תְּרוּמָה נָמֵי – דְּאָמַר מָר: ״בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע״ – לְרַבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה!
הָא מִיעֵט רַחֲמָנָא ״בָּהּ״. אֵימָא ״בָּהּ״ – לְמַעוֹטֵי מִקְדָּשׁ! מִסְתַּבְּרָא מִקְדָּשׁ לָא מְמַעֲטִינַן, שֶׁכֵּן בְּכָרֵת כְּמוֹתָהּ.
אַדְּרַבָּה, תְּרוּמָה לָא מְמַעֲטִינַן – שֶׁכֵּן אֲכִילָה כְּמוֹתָהּ!
אֶלָּא אָמַר רָבָא: שָׁלֹשׁ כָּרֵיתוֹת בִּשְׁלָמִים לָמָּה? אַחַת לִכְלָל, וְאַחַת לִפְרָט, וְאַחַת לְטוּמְאָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה סְתָם. וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה הִיא,
הֲוֵי אוֹמֵר: טוּמְאַת קוֹדֶשׁ. וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטוּמְאַת קוֹדֶשׁ – דְּנָפְקָא לֵיהּ מִדְּרַבִּי, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטוּמְאַת מִקְדָּשׁ.
וְהַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אֲבָהוּ! דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: שָׁלֹשׁ כָּרֵיתוֹת בִּשְׁלָמִים לָמָּה? אַחַת לִכְלָל, וְאַחַת לִפְרָט, וְאַחַת לְדָבָרִים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין.
וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר: דְּבָרִים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין אֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן כָּרֵת מִשּׁוּם טוּמְאָה; לְאֵיתוֹיֵי חַטָּאת הַפְּנִימִית. דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כֹּל שֶׁאֵינוֹ קָרֵב עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן כְּשְׁלָמִים אֵין חַיָּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגּוּל, מִשּׁוּם טוּמְאָה נָמֵי לָא; קָא מַשְׁמַע לַן דְּמִיחַיַּיב.
אֶלָּא אָמְרִי נְהַרְדָּעֵי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: שָׁלֹשׁ טוּמְאוֹת בִּשְׁלָמִים לָמָּה? אַחַת לִכְלָל, וְאַחַת לִפְרָט, וְאַחַת לְטוּמְאָה הַכְּתוּבָה בְּתוֹרָה סְתָם. וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה הִיא,
הֲוֵי אוֹמֵר טוּמְאַת קוֹדֶשׁ; וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטוּמְאַת קוֹדֶשׁ – דְּנָפְקָא לֵיהּ מִדְּרַבִּי, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטוּמְאַת מִקְדָּשׁ.
וְהַאי נָמֵי מִיבְּעֵי לֵיהּ – אַיְידֵי דְּבָעֵי לְמִכְתַּב כָּרֵת לְכִדְרַבִּי אֲבָהוּ, כְּתַב נָמֵי טְמֵאוֹת, דְּלָא סָגֵי לַהּ בְּלָאו הָכִי!
אֶלָּא אָמַר רָבָא: אָתְיָא ״טוּמְאָתוֹ״–״טוּמְאָתוֹ״; כְּתִיב הָכָא: ״לְכֹל טוּמְאָתוֹ״,

## דף ז:

וּכְתִיב הָתָם: ״טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בּוֹ״; מָה לְהַלָּן טוּמְאַת מִקְדָּשׁ, אַף כָּאן טוּמְאַת מִקְדָּשׁ.
וְאֶלָּא ״בָּהּ״ לָמָּה לִי?
לְרַבּוֹת נִבְלַת עוֹף טָהוֹר.

הָא אָמְרַתְּ: ״בָּהּ״ מִיעוּטָא הוּא! מִשּׁוּם דְּמִיעוּטָא הוּא – אַיְיתַר; כְּתִיב: ״אוֹ כִּי יִגַּע״ – דְּבַר נְגִיעָה אִין דְּלָאו בַּר נְגִיעָה לָא, וּכְתִיב ״בָּהּ״ – מִיעוּטָא; הָוֵי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, וְאֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת.

יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – שְׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים וְכוּ׳. תְּנוּ רַבָּנַן: ״וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳״ –

יֵשׁ לִי בְּעִנְיָן זֶה לְהָבִיא שָׁלֹשׁ טוּמְאוֹת: טוּמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה, וְטוּמְאַת גִּילּוּי עֲרָיוֹת, וְטוּמְאַת שְׁפִיכוּת דָּמִים.

בַּעֲבוֹדָה זָרָה הוּא אוֹמֵר: ״לְמַעַן טַמֵּא אֶת מִקְדָּשִׁי״; בְּגִילּוּי עֲרָיוֹת הוּא אוֹמֵר: ״וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת וְגוֹ׳ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם״; בִּשְׁפִיכוּת דָּמִים הוּא אוֹמֵר: ״וְלֹא תְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ״. יָכוֹל עַל שָׁלֹשׁ טוּמְאוֹת הַלָּלוּ יְהֵא שָׂעִיר מְכַפֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ – וְלֹא כָּל טוּמְאוֹת.

מָה מָצִינוּ שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב מִכְלַל כָּל טוּמְאוֹת – הֲוֵי אוֹמֵר טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו; אַף כָּאן – בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִמְּקוֹמוֹ הוּא מוּכְרָע; הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת״ – מִטּוּמְאוֹת שֶׁל קוֹדֶשׁ.

יָכוֹל עַל כָּל טוּמְאָה שֶׁבַּקּוֹדֶשׁ יְהֵא שָׂעִיר זֶה מְכַפֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם״ – חֲטָאִים דּוּמְיָא דִּפְשָׁעִים; מָה פְּשָׁעִים שֶׁאֵינָם בְּנֵי קָרְבָּן, אַף חֲטָאִים שֶׁאֵינָם בְּנֵי קָרְבָּן.

וּמִנַּיִן לְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, שֶׁשְּׂעִיר זֶה תּוֹלֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לְכָל חַטֹּאתָם״ – חַיָּיבֵי חַטָּאוֹת בַּמַּשְׁמָע.

אָמַר מָר: יֵשׁ לִי בְּעִנְיָן זֶה לְהָבִיא שָׁלֹשׁ טוּמְאוֹת – טוּמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה, וְטוּמְאַת גִּילּוּי עֲרָיוֹת, וְטוּמְאַת שְׁפִיכוּת דָּמִים.

הַאי עֲבוֹדָה זָרָה, הֵיכִי דָּמֵי? אִי בְּמֵזִיד – בַּר קְטָלָא הוּא! אִי בְּשׁוֹגֵג – בַּר קָרְבָּן הוּא! בְּמֵזִיד – וְלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ, בְּשׁוֹגֵג – וְלָא אִתְיְדַע לֵיהּ.

## דף ח.

גִּילּוּי עֲרָיוֹת נָמֵי, הֵיכִי דָּמֵי? אִי בְּמֵזִיד – בַּר קְטָלָא הוּא! אִי בְּשׁוֹגֵג – בַּר קָרְבָּן הוּא! בְּמֵזִיד – וְלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ, בְּשׁוֹגֵג – וְלָא אִתְיְדַע לֵיהּ.

שְׁפִיכוּת דָּמִים נָמֵי, הֵיכִי דָּמֵי? אִי בְּמֵזִיד – בַּר קְטָלָא הוּא! אִי בְּשׁוֹגֵג – בַּר גָּלוּת הוּא! בְּמֵזִיד – וְלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ, בְּשׁוֹגֵג – וְלָא אִתְיְדַע לֵיהּ. אִי נָמֵי, בְּהָנָךְ דְּלָאו בְּנֵי גָּלוּת נִינְהוּ.

אָמַר מָר: יָכוֹל עַל שֶׁלֹּשׁ טוּמְאוֹת הַלָּלוּ יְהֵא שָׁעִיר מְכַפֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: ”מִטֻּמְאוֹת“ – וְלֹא כָּל טוּמְאוֹת; מָה מָצִינוּ שֶׁחָלַק הַכָּתוּב מִכְּלָל כָּל הַטּוּמְאוֹת – בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו; אַף כָּאן – בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

מַאי חָלַק? דְּמַיְיתֵי בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד. אֵימָא עָבוֹדָה זָרָה, וּמַאי חָלַק – (סִימָן: עָבוֹדָה זָרָה, יוֹלֶדֶת, מְצוֹרָע, נָזִיר וְכוּ׳)

דְּמַיְיתֵי שְׁעִירָה וְלֹא כִּשְׂבָּה!

אָמַר רַב כָּהֲנָא: אֲנַן חָלַק לְהָקֵל קָאָמְרִינַן, וְהַאי חָלַק לְהַחְמִיר הוּא.

אֵימָא יוֹלֶדֶת – דְּחָלַק, דְּמַיְיתָא עוֹלָה וְיוֹרֵד! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: ”לְכָל חַטֹּאתָם“ – וְלֹא לְכָל טוּמְאֹתָם.

וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי דְּאָמַר יוֹלֶדֶת נָמֵי חוֹטֵאת הִיא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? רַבִּי שִׁמְעוֹן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: מְמֻקְמוֹ הוּא מוּכְרָע.

אֵימָא מְצוֹרָע! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: ”לְכָל חַטֹּאתָם“ – וְלֹא לְכָל טוּמְאֹתָם.

וּלְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, דְּאָמַר: עַל שִׁבְעָה דְּבָרִים נִגְעִים בָּאִין – מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? הָתָם נִגְעֵיהּ דְּאַכַּפַּר לֵיהּ, וְקָרְבָּן לְאִישְׁתְּרוּיֵי בַּקָּהָל.

וְאֵימָא נָזִיר טָמֵא – דְּחָלַק, דְּמַיְיתֵי תּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: ”לְכָל חַטֹּאתָם“ – וְלֹא לְכָל טוּמְאֹתָם.

וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר, דְּאָמַר נָזִיר נָמֵי חוֹטֵא הוּא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? סָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר: מְמֻקְמוֹ הוּא מוּכְרָע.

אָמַר מָר, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְמֻקְמוֹ הוּא מוּכְרָע; הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ”וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאוֹת“ – מְטוּמְאָתוֹ שֶׁל קוֹדֶשׁ כּוּ׳. שַׁפִּיר קָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן! וְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר לָךְ: הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ – כִּי הֵיכִי דְּעָבֵיד לִפְנַי וְלִפְנִים, הָכִי נַעֲבֵיד בַּהֵיכָל.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – הַהוּא מִ׳וְכֵן יַעֲשֶׂה“ נָפְקָא. וְרַבִּי יְהוּדָה – אִי מֵהַהִיא, הֲוָה אָמֵינָא נַיְתֵי פַּר וְשָׂעִיר אַחֲרִינֵי וְנַעֲבֵיד; קָא מַשְׁמַע לַן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, ”וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד“ – מִינֵּיהּ מַשְׁמַע.

אָמַר מָר: יָכוֹל עַל כָּל טוּמְאוֹת שֶׁבַּקּוֹדֶשׁ יְהֵא שָׁעִיר זֶה מְכַפֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: ”מִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְגוֹ׳“. מַאי נִיהוּ – יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף; הַאי בַּר קָרְבָּן הוּא!

לָא צְרִיכָא, דְּאִתְיְדַע לֵיהּ סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: אַדְמַיְיתֵי

## דף ח:

נִיתְּלֵי לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר מָר: מִנַּיִן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף שֶׁשָּׁעִיר זֶה תּוֹלֶה? מִנַּיִן?! מַאי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ?

הָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ חֲטָאִים דּוּמְיָא דִּפְשָׁעִים – מָה פְּשָׁעִים דְּלָאו בְּנֵי קָרְבָּן, אַף חַטָּאִים דְּלָאו בְּנֵי קָרְבָּן; אֵימָא: מָה פְּשָׁעִים דְּלָאו בְּנֵי קָרְבָּן לְעוֹלָם, אַף חַטָּאִים דְּלָאו בְּנֵי קָרְבָּן לְעוֹלָם; וּמַאי נִינְהוּ – אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, כֵּיוָן דְּכִי מִתְיַדַּע לֵיהּ בַּר קָרְבָּן הוּא – אֵימָא לֹא לִיתְלֵי!

וְכִי תֵּימָא: אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר;

סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא נֵיפּוֹךְ מֵיפַךְ, אָמַר קְרָא "לְכָל חַטֹּאתָם" – מִכְּלָל דְּבְנֵי חַטָּאוֹת נִינְהוּ.

וְנִתְכַּפֵּר [וּנְכַפֵּר] כַּפָּרָה גְּמוּרָה! אִי כְּתִיב "מֵחַטֹּאתָם" – כִּדְקָא אָמְרַתְּ, הַשְׁתָּא דִּכְתִיב "לְכָל חַטֹּאתָם" – לְהָנָךְ דְּאָתוּ לְכְלַל חַטָּאת.

וְכִי מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מְכַפֵּר, לָמָּה תּוֹלֶה? אָמַר רַבִּי זֵירָא: לוֹמַר שֶׁאִם מֵת – מֵת בְּלֹא עָוֹן. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִם מֵת – מִיתָה מְמָרֶקֶת! אֶלָּא אָמַר רָבָא: לְהָגֵן עָלָיו מִן הַיִּסּוּרִין.

אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר כּוּ'.

מִכְּדֵי אִיתַּקּוֹשֵׁי אִיתַּקּוֹשׁ לַהֲדָדֵי, וּנְכַפֵּר פְּנִימִי אַדִּידֵיהּ וְאַדְּחִיצוֹן – וְנָפְקָא מִינַּהּ לְהֵיכָא דְּלָא עָבַד חִיצוֹן! אָמַר קְרָא: "אַחַת" – כַּפָּרָה אַחַת מְכַפֵּר, וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת.

וּנְכַפֵּר חִיצוֹן אַדִּידֵיהּ, וְאַמַּאי דְּעָבֵיד פְּנִימִי – נָפְקָא מִינַּהּ לְטוּמְאָה דְּאִירְעָה בֵּין זֶה לָזֶה! אָמַר קְרָא: "אַחַת בַּשָּׁנָה" – כַּפָּרָה זוֹ לֹא תְּהֵא

## דף ט.

אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה.

וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף בַּר קָרְבָּן הוּא, שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ אַמַּאי מְכַפֵּר? עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף.

הַאי שְׂעִירֵי הָרְגָלִים וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין! סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: כָּל הַשְּׂעִירִים כַּפָּרָתָן שָׁוָה – עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

אֶלָּא לְמַאי הִלְכְתָא אִיתַּקַּשׁ חִיצוֹן לִפְנִימִי? מָה פְּנִימִי אֵינוֹ מְכַפֵּר בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת, אַף חִיצוֹן אֵינוֹ מְכַפֵּר בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת.

עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, שְׂעִירֵי רְגָלִים וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? אָמַר קְרָא: "וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַה'" – חֲטָא שֶׁאֵין מַכִּיר בּוֹ אֶלָּא ה', יְהֵא שָׂעִיר זֶה מְכַפֵּר.

וְהַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרֵישׁ לָקִישׁ – דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מָה נִשְׁתַּנָּה שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "לַה'"? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שָׂעִיר זֶה יְהֵא כַּפָּרָה עַל שֶׁמִּיעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ.

אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "עַל ה'"; מַאי "לַה'"? לִכְדַאֲמַרַן.

וְאֵימָא כּוּלֵּיהּ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא! אִם כֵּן, נֵימָא קְרָא: "חַטָּאת ה'"; מַאי "לַה'"? שְׁמַעְתְּ מִינַּהּ תַּרְתֵּי.

וּנְכַפֵּר נָמֵי אֲפִילּוּ בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת! תְּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הוֹאִיל וְזֶה בָּא בִּזְמַן קְבוּעַ וְזֶה בָּא בִּזְמַן קְבוּעַ; מָה זֶה אֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, אַף זֶה אֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו.

אַשְׁכְּחַן שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים, שְׂעִירֵי הָרְגָלִים מְנָלַן? וְכִי תֵּימָא הָא נָמֵי כִּדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אִיכָּא לְמֵיפְרַךְ: אִי מִדְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ – שֶׁכֵּן תְּדִיר, אִי מִדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – שֶׁכֵּן מְרוּבֶּה כַּפָּרָתוֹ! וְכִי תֵּימָא

## דף ט:

הָא גְּמִרִינַן רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְלָא פָּרְכִינַן; הָתָם – כַּפָּרָה מִיכְתָּב כְּתִיבָא, גַּלּוּיֵי מִילְּתָא בְּעָלְמָא הוּא; אֲבָל הָכָא – אִיכָּא לְמֵימַר כּוּלֹּהּ מִילְּתָא לָא גָּמְרִינַן!

אֶלָּא כִּדְאָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: "שְׂעִיר"–"וּשְׂעִיר"; הָכָא נָמֵי "שְׂעִיר"–"וּשְׂעִיר", וְאִיתַּקּוּשׁ שְׂעִירֵי רְגָלִים לִשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים; מַה שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים אֵינָן מְכַפְּרִין אֶלָּא עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, אַף שְׂעִירֵי הָרְגָלִים אֵינָן מְכַפְּרִין אֶלָּא עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: כִּי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף – הָנֵי מִילֵּי בְּחֵטְא שֶׁאֵין סוֹפוֹ לִיוָּדַע, אֲבָל חֵטְא שֶׁסּוֹפוֹ לִיוָּדַע – כְּמִי שֶׁיֵּשׁ יְדִיעָה בַּסּוֹף דָּמֵי, וְשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר; אוֹ דִלְמָא אֲפִילּוּ חֵטְא שֶׁסּוֹפוֹ לִיוָּדַע – הַשְׁתָּא מִיהָא, חֵטְא שֶׁאֵין מַכִּיר בּוֹ אֶלָּא ה' קָרֵינָא בֵּיהּ?

תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְחֵטְא שֶׁסּוֹפוֹ לִיוָּדַע – שְׂעִירֵי הָרְגָלִים וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִים. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׂעִירֵי הָרְגָלִים מְכַפְּרִין, אֲבָל לֹא שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְכוּ'.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אָמַר קְרָא: "וְאֹתָהּ נָתַן לָכֶם לָשֵׂאת אֶת עֲוֹן הָעֵדָה", וְהַאי קְרָא בְּשָׂעִיר דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּתִיב; וְיָלֵיף "עָוֹן"–"עָוֹן" מִצִּיץ – נֶאֱמַר כָּאן "עָוֹן", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "עָוֹן"; מָה לְהַלָּן טוּמְאַת בָּשָׂר, אַף כָּאן טוּמְאַת בָּשָׂר.

אִי מָה לְהַלָּן עוֹלִין, אַף כָּאן עוֹלִין?! ״עָוֹן הָעֲדָה״ כְּתִיב.
מִכְּדֵי מִיגְמָר גְּמָרִי מֵהָדֵדֵי; נְכַפֵּר דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אַדִּידֵיהּ וְאַדְּצִיץ – נָפְקָא מִינַּהּ לְהֵיכָא דְּנִשְׁבַּר הַצִּיץ! אָמַר קְרָא: ״עָוֹן״ – עָוֹן אֶחָד הוּא נוֹשֵׂא, וְאֵין נוֹשֵׂא שְׁנֵי עֲוֹנוֹת.
וּנְכַפֵּר צִיץ אַדִּידֵיהּ וְאַדְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ – נָפְקָא מִינַּהּ לְטוּמְאָה דְּאֵירְעָה בֵּין זֶה לָזֶה! אָמַר קְרָא: ״אוֹתָהּ״ – אוֹתָהּ נוֹשֵׂא עָוֹן, וְאֵין אַחֶרֶת נוֹשֵׂא עָוֹן.
רַב אָשֵׁי אָמַר: כְּתִיב הָכָא ״עָוֹן הָעֲדָה״ – עֵדָה וְלֹא קְדָשִׁים, וְהָתָם כְּתִיב ״עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים״ – קְדָשִׁים וְלֹא עֵדָה.
אַשְׁכְּחַן שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים דִּמְכַפְּרִי עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא; שְׂעִירֵי רְגָלִים דִּמְכַפְּרִי עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף – מְנָלַן?
כִּדְאָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: ״שְׂעִיר״–״וּשְׂעִיר״, הָכָא נָמֵי ״שְׂעִיר״–״וּשְׂעִיר״,

## דף י.

וְאִיתַּקּוּשׁ שְׂעִירֵי הָרְגָלִים לִשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים; מָה שָׂעִיר דְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ בְּמִילְּתָא דְּקוֹדֶשׁ מְכַפְּרִי, אַף שְׂעִירֵי רְגָלִים בְּמִילְּתָא דְּקוֹדֶשׁ מְכַפְּרִי.
וְכִי תֵּימָא נִיכַּפְּרוּ אַדְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ – הָא אָמְרִינַן: ״אוֹתָהּ״ – אוֹתָהּ נוֹשֵׂא עָוֹן, וְאֵין אַחֵר נוֹשֵׂא עָוֹן.
וְכִי תֵּימָא נִיכַּפְּרוּ אַדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – הָא אָמְרִינַן: ״אַחַת בַּשָּׁנָה״ – כַּפָּרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה.
אַמַּאי מְכַפְּרִי?
אִי עַל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – הַאי בַּר קָרְבָּן הוּא! אִי עַל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – הַאי שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלֶה!
אִי עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף – הַאי שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר!
עַל כָּרְחָךְ, אֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַשְּׂעִירִים כַּפָּרָתָן שָׁוָה כוּ'.
אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר רַבִּי חֲנִינָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? אָמַר קְרָא ״שְׂעִיר״–״וּשְׂעִיר״, הוּקְּשׁוּ כָּל הַשְּׂעִירִים זֶה לָזֶה – וְי״ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן.
קָסָלְקָא דַּעְתָּךְ כֹּל חַד וְחַד מֵחֲבֵרְיהּ גָּמַר?! וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ לְמֵידִין לָמֵד מִלָּמֵד, חוּץ מִקֳּדָשִׁים שֶׁאֵין לְמֵידִין לָמֵד מִלָּמֵד!
הָא לָא קַשְׁיָא, כּוּלְּהוּ מִקַּמָּא גָּמְרִי.
תִּינַח כֹּל דְּכָתַב בֵּיהּ ״וּשְׂעִיר״, עֻצֶּרֶת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּלָא כְּתַב בֵּיהּ ״וּשְׂעִיר״ – מְנָלַן?

אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אָמַר קְרָא: "אֱלֹהֵי תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם" – הוּקְשׁוּ כָּל הַמּוֹעֲדִים כּוּלָּן זֶה לָזֶה. וְהָא רֹאשׁ חֹדֶשׁ לָאו מוֹעֵד הוּא!

אִיבָּרָא, רֹאשׁ חֹדֶשׁ נָמֵי אִיקְּרִי מוֹעֵד, כְּדְאָמַר אַבָּיֵי – דְּאָמַר אַבָּיֵי: תַּמּוּז דְּהַהִיא שַׁתָּא מַלּוֹיֵי מַלְיוּהוּ, דִּכְתִיב: "קָרָא עָלַי מוֹעֵד לִשְׁבֹּר בַּחוּרָי".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּפָּנִים, שֶׁהוּא אֵינוֹ מְכַפֵּר כַּפָּרָתָן, וְהֵן אֵינָן מְכַפְּרִין כַּפָּרָתוֹ.

הוּא אֵינוֹ מְכַפֵּר כַּפָּרָתָן – כַּפָּרָה אַחַת מְכַפֵּר, וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת. הֵן אֵינָן מְכַפְּרִין כַּפָּרָתוֹ – אָמַר קְרָא "אַחַת בַּשָּׁנָה", כַּפָּרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, וְעַל טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא – שְׂעִירֵי הָרְגָלִים וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ מְכַפְּרִין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְאִילּוּ שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים שַׁיְּירָהּ, (וכפרתן) [וְכַפָּרָתוֹ] נָמֵי שַׁיְּירָהּ.

הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא כּוּ'.

בְּשִׁלְמָא דְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָא מְכַפְּרִי אַדְּרָגְלִים, דְּאָמַר קְרָא: "עֲוֹן" – עָוֹן אֶחָד הוּא נוֹשֵׂא, וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא שְׁנֵי עֲוֹנוֹת. אֶלָּא דְּרָגְלִים נִיכַּפְּרוּ אַדְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים! אָמַר קְרָא: "אוֹתָהּ" – אוֹתָהּ נוֹשֵׂא עָוֹן, וְאֵין אַחֵר נוֹשֵׂא עָוֹן.

בְּשִׁלְמָא דְּרָגְלִים לָא מְכַפְּרִין אַדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּאָמַר קְרָא "אַחַת בַּשָּׁנָה" – כַּפָּרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה. אֶלָּא דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נִיכַּפְּרוּ אַדְּרָגְלִים! אָמַר קְרָא "אַחַת" – כַּפָּרָה אַחַת מְכַפֵּר, וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת.

וְהָא כִּי כְּתִיב "אַחַת" – בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים הוּא דִּכְתִיב! אָמַר קְרָא: "מִלְּבַד

## דף י:

חַטַּאת הַכִּפּוּרִים", וְאִיתַּקּוּשׁ חִיצּוֹן לְפְנִימִי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ כּוּ'.

מַאי שְׁנָא דְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים דְּלָא מְכַפְּרִי אַדְּרָגְלִים – דְּאָמַר קְרָא "עֲוֹן", עָוֹן אֶחָד הוּא נוֹשֵׂא וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא שְׁנֵי עֲוֹנוֹת; דְּרָגְלִים נָמֵי לָא נִיכַּפְּרוּ אַדְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים – דְּאָמַר קְרָא "אוֹתָהּ", אוֹתָהּ הוּא נוֹשֵׂא עָוֹן וְאֵין אַחֵר נוֹשֵׂא עָוֹן! "אוֹתָהּ" לֹא מַשְׁמַע לֵיהּ.

מַאי שְׁנָא דְּרָגְלִים דְּלָא מְכַפְּרִי אַדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – דְּאָמַר קְרָא "אַחַת בַּשָּׁנָה", כַּפָּרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה; אִי הָכִי, דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נָמֵי לָא נִיכַּפְּרוּ אַדְּרָגְלִים – "אַחַת" כְּתִיב, כַּפָּרָה אַחַת מְכַפֵּר וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת! "אַחַת" לֹא מַשְׁמַע לֵיהּ.

אַמַּאי? דְּכִי כְּתִיב ״אַחַת״ – בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים כְּתִיב. אִי הָכִי, דִּרְגָלִים נָמֵי נְכַפְּרוּ אַדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּכִי כְּתִיב ״אַחַת״ – בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים כְּתִיב!

לְעוֹלָם ״אַחַת״ מַשְׁמַע לֵיהּ; וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר קְרָא: ״וְכִפֶּר אַהֲרֹן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה״ – קַרְנוֹתָיו דְּמִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי הוּא דְּכַפָּרָה אַחַת מִכַּפֵּר וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת, הָא דְּחִיצוֹן אֲפִילּוּ שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת.

אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תְּמִידִין שֶׁלֹּא הוּצְרְכוּ לַצִּבּוּר, נִפְדִּין תְּמִימִים.

יָתֵיב רַבָּה וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא: מַאן צָיֵית לָךְ וּלְרַבִּי יוֹחָנָן רַבָּךְ? וְכִי קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה?

אָמַר לֵיהּ: אַתְּ לָא תִּסְבְּרַהּ דְּלָא אָמְרִינַן ״קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה״?! וְהָתְנַן: מוֹתַר הַקְּטוֹרֶת, מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? מַפְרִישִׁין מִמֶּנָּה שְׂכַר הָאוּמָנִין, וּמְחַלְּלִין אוֹתָהּ עַל מְעוֹת הָאוּמָנִין, וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ לָאוּמָנִין בִּשְׂכָרָן, וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין אוֹתָהּ מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה.

וְאַמַּאי? נֵימָא: ״קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה״!

אָמַר לֵיהּ: קְטוֹרֶת קָאָמְרַתְּ? שָׁאנֵי קְטוֹרֶת,

## דף יא.

דְּקְדוּשַּׁת דָּמִים הוּא.

אֶלָּא מֵעַתָּה, לֹא תִּפָּסֵל בְּטָבוּל יוֹם! אַלְמָה תַּנְיָא: נִתְּנָה בְּמַכְתֶּשֶׁת – נִפְסֶלֶת בְּטָבוּל יוֹם? וְכִי תֵּימָא כָּל קְדוּשַּׁת דָּמִים מִיפַּסְלִי בְּטָבוּל יוֹם; וְהָתְנַן: הַמְּנָחוֹת, מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשֶּׁהוּקְדְּשׁוּ; קָדְשׁוּ בִּכְלִי – הוּכְשְׁרוּ לִיפָּסֵל בְּטָבוּל יוֹם וּבְמִחוּסַּר כִּפּוּרִים וּבְלִינָה.

קָדְשׁוּ בִּכְלִי אֵין, לֹא קָדְשׁוּ בִּכְלִי לָא!

אֶלָּא מַאי – קְדוּשַּׁת הַגּוּף הִיא?! אֶלָּא מֵעַתָּה, תִּיפָּסֵל בְּלִינָה! אַלְמָה תְּנַן: הַקּוֹמֶץ וְהַלְּבוֹנָה וְהַקְּטוֹרֶת וּמְנָחַת כֹּהֲנִים וּמְנָחַת כֹּהֵן מָשׁוּחַ וּמְנָחַת נְסָכִים – מוֹעֲלִים בָּהֶן מִשֶּׁהוּקְדְּשׁוּ, קָדְשׁוּ בִּכְלִי – הוּכְשְׁרוּ לִיפָּסֵל בִּטְבוּל יוֹם וּבְמִחוּסַּר כִּפּוּרִים וּבְלִינָה.

קָדְשׁוּ בִּכְלִי – אִין, לֹא קָדְשׁוּ בִּכְלִי – לָא.

אָמַר לֵיהּ: לִינָה קָאָמְרַתְּ? שָׁאנֵי קְטוֹרֶת, הוֹאִיל וְצוּרְתָהּ בְּכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ.

מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא: וְכִי קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה? אָמַר רַבָּה: לֵב בֵּית דִּין מַתְנֶה עֲלֵיהֶן; אִם הוּצְרְכוּ הוּצְרְכוּ, וְאִם לָאו יִהְיוּ לִדְמֵיהֶן.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר: הִקְדִּישׁ זָכָר לְדָמָיו – קָדוֹשׁ קְדוּשַּׁת הַגּוּף! לָא קַשְׁיָא; הָא דְּאָמַר ״לִדְמֵי עוֹלָה״, הָא דְּאָמַר ״לִדְמֵי נְסָכִים״.

אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: פַּר וְשָׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאָבְדוּ וְהִפְרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶם,

## דף יא:

וְכֵן שְׁעִירֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאָבְדוּ וְהִפְרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶן – כּוּלָּן יָמוּתוּ. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיִפְּלוּ דְּמֵיהֶן לִנְדָבָה. שֶׁאֵין חַטַּאת צִבּוּר מֵתָה.

וְאַמַּאי? לֵימָא לֵב בֵּית דִּין מַתְנָה עֲלֵיהֶן!

אֲבוּדִין קָאָמְרַתְּ? שְׁאנֵי אֲבוּדִין, דְּלָא שְׁכִיחִי.

הֲרֵי פָּרָה, דְּלָא שְׁכִיחָא, וְתַנְיָא: פָּרָה נִפְדֵּית עַל כָּל פְּסוּל שֶׁבָּהּ – מֵתָה תִּפָּדֶה, נִשְׁחֲטָה תִּפָּדֶה, מָצָא אַחֶרֶת נָאָה הֵימֶנָּה תִּפָּדֶה. שְׁחָטָהּ עַל גַּבֵּי מַעֲרֶכְתָּהּ – אֵין לָהּ פְּדָיָיה עוֹלָמִית!

שְׁאנֵי פָּרָה, דְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת הִיא.

אִי הָכִי, מֵתָה אוֹ נִשְׁחֲטָה תִּפָּדֶה?! הָא בְּעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה! הָא מַנִּי – רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ הָיוּ בְּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת לָא הָיוּ בְּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה.

אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵימָא סֵיפָא: שְׁחָטָהּ עַל גַּבֵּי מַעֲרֶכְתָּהּ, אֵין לָהּ פְּדָיָיה עוֹלָמִית.

וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: פָּרָה מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֱוכָלִין, הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר;

וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, פָּרָה נִפְדֵּית עַל גַּב מַעֲרַכְתָּהּ!

אֶלָּא שְׁאנֵי פָּרָה, הוֹאִיל וְדָמֶיהָ יְקָרִין.

אָמַר מָר: מֵתָה תִּפָּדֶה. וְכִי פּוֹדִין אֶת הַקָּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לְכֶלְבִים?! אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: מְשׁוּם עוֹרָהּ. וְקָיְימִי בֵּית דִּין וּמַתְנוּ אַדַּעְתָּא דְּעוֹרָהּ?! אָמַר רַב כָּהֲנָא, אָמְרִי אִינָשֵׁי: מִגַּמְלָא אוּנָּהּ.

אֵיתִיבֵיהּ: אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ שֶׁיִּקְרְבוּ זֶה בָּזֶה? אָמַר לָהוּ: יִקְרְבוּ. אָמְרוּ לוֹ: הוֹאִיל וְאֵין כַּפָּרָתָן שָׁוָה, הֵיאַךְ הֵן קְרֵיבִין? אָמַר לָהֶן: כּוּלָּן בָּאִין לְכַפֵּר עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

וְאַמַּאי? לֵימָא לֵב בֵּית דִּין מַתְנָה עֲלֵיהֶן! רַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמְרַתְּ? רַבִּי שִׁמְעוֹן לֵית לֵיהּ לֵב בֵּית דִּין מַתְנָה עֲלֵיהֶן. דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, אָמַר רַב עַמְרָם, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תְּמִידִין שֶׁלֹּא הוּצְרְכוּ לַצִּבּוּר, לְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֵין נִפְדִּין תְּמִימִים, לְדִבְרֵי חֲכָמִים נִפְדִּין תְּמִימִים.

וְרַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן – מַאן נִינְהוּ? אִי נֵימָא רַבָּנַן דְּקִטוֹרֶת –

## דף יב.

שְׁאנֵי קְטוֹרֶת דְּלָא בַּר רְעִיָּה הִיא!

אֶלָּא רַבָּנַן דְּפָרָה – דְּלְמָא שְׁאנֵי פָּרָה דְּדָמֶיהָ יְקָרִין!

וְאֶלָּא רַבָּנַן דְּ"אָמְרוּ לוֹ" –

מִמַּאי דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא – וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: בִּשְׁלָמָא לְדִידִי דְּאָמֵינָא לֵב בֵּית דִּין מַתְנֶה עֲלֵיהֶן – אַמְטו לְהָכִי יִקְרְבוּ; אֶלָּא לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ לָא – אַמַּאי יִקְרְבוּ?

וְדִלְמָא רַבִּי מֵאִיר הִיא – וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא כָּל הַשְּׁעִירִים כַּפָּרָתָן שָׁוָה – מִשּׁוּם הָכִי יִקְרְבוּ; אֶלָּא לְדִידָךְ, אַמַּאי יִקְרְבוּ?

אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן גְּמָרָא גְּמִיר לַהּ: לְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן – אֵין נִפְדִּין, לְדִבְרֵי חֲכָמִים – נִפְדִּין.

וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּלֵית לֵיהּ לֵב בֵּית דִּין מַתְנֶה עֲלֵיהֶן, מַאי עָבְדִין לְהוּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְקַיְּצִין בָּהֶן אֶת הַמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשָׁעִירֵי חַטָּאת, שֶׁאֵין מְקַיְּצִין בְּגוּפָן אֶלָּא בִּדְמֵיהֶן.

הָכָא הוּא דְּמַעִיקְּרָא עוֹלָה וְהַשְׁתָּא עוֹלָה; אֲבָל הָתָם דְּמַעִיקְּרָא חַטָּאת וְהַשְׁתָּא עוֹלָה – גְּזֵירָה לְאַחַר כַּפָּרָה אַטּו לִפְנֵי כַּפָּרָה.

אָמַר אַבָּיֵי: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: פַּר וְשָׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאָבְדוּ וְהִפְרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶם, וְכֵן שְׂעִירֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאָבְדוּ וְהִפְרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶן – כּוּלָּן יָמוּתוּ. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיִפְּלוּ דְּמֵיהֶן לִנְדָבָה; שֶׁאֵין חַטָּאת צִבּוּר מֻתָּה.

וְאַמַּאי? נִקְרְבוּ אִינְהוּ גּוּפַיְיהוּ עוֹלָה! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: גְּזֵירָה לְאַחַר כַּפָּרָה אַטּו לִפְנֵי כַּפָּרָה?

אָמַר רָבָא, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: וְהַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה.

וְאַמַּאי? יִקְרַב אִיהוּ גּוּפֵיהּ עוֹלָה! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: גְּזֵרָה אַחַר כַּפָּרָה אַטּו לִפְנֵי כַּפָּרָה?

אָמַר רְבִינָא, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: אָשָׁם שֶׁמֵּתוּ בְּעָלָיו אוֹ שֶׁנִּתְכַּפְּרוּ בְּעָלָיו – יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָמוּת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יָבִיא בְּדָמָיו עוֹלָה.

וְלִיקְרַב הָא גּוּפָא עוֹלָה! אֶלָּא לָאו גְּזֵירָה לְאַחַר כַּפָּרָה אַטּו לִפְנֵי כַּפָּרָה? שְׁמַע מִינַּהּ.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: מָה הֵן מְבִיאִין מִן הַמּוֹתָרוֹת?

## דף יב:

קַיִּץ כִּבְנוֹת שׁוּחַ לַמִּזְבֵּחַ. וְהָכְתִיב: "כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ וגו'"! תָּנֵי רַב חֲנִינָא: כִּבְנוֹת שׁוּחַ לְאָדָם.

דָּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: אֵין מְקַיְּצִין בְּעוֹלַת הָעוֹף. אָמַר רָבָא: הָא בּוּרְכָא! אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי בּוּרְכְתָא? אֲנָא אַמְרִיתַהּ נִיהֲלֵיהּ, וּמִשְׁמֵיהּ דְּרַב שִׁימִי מִנְּהַרְדְּעָא

אַמְרִיתַהּ נִיהֲלֵיהּ – דְּאָמַר רַב שִׁימִי מִנְּהַרְדְּעָא: מוֹתָרוֹת לְנִדְבַת צִבּוּר אָזְלִי, וְאֵין עוֹלַת עוֹף בְּצִבּוּר.

וְאַף שְׁמוּאֵל סָבַר לָהָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: קָרְבְּנוֹת צִבּוּר – סַכִּין מוֹשַׁכְתָּן לְמַה שֶּׁהֵן.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשָׂעִיר, שֶׁאִם לֹא קָרַב בָּרֶגֶל יִקָּרֵב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאִם לֹא קָרַב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ יִקָּרֵב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאִם לֹא קָרַב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יִקָּרֵב בָּרֶגֶל, וְאִם לֹא קָרַב בָּרֶגֶל זֶה יִקָּרֵב בָּרֶגֶל אַחֵר; שֶׁמִּתְחִלָּתוֹ לֹא בָּא אֶלָּא לְכַפֵּר עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן.

תָּנָא: לֹא הוּקְדַּשׁ אֶלָּא לְכַפֵּר עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן.

וְעַל זְדוֹן טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, שְׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים כּוּ'. מְנָהֲנֵי מִילֵּי?

דְּתָנוּ רַבָּנָן: "וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'"; פְּשָׁעִים – אֵלּוּ הַמְרָדִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי", וְאוֹמֵר: "אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא". חַטָּאוֹת – אֵלּוּ הַשְׁגָגוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִשְׁגָגָה".

עַל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, הַזְּדוֹנוֹת וְהַשְׁגָגוֹת כּוּ'.

הַיְינוּ קַלּוֹת הַיְינוּ עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה! חֲמוּרוֹת – הַיְינוּ כָּרֵיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין! הוֹדַע – הַיְינוּ מֵזִיד! לֹא הוֹדַע – הַיְינוּ שׁוֹגֵג!

אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: עַל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה – בֵּין קַלּוֹת בֵּין חֲמוּרוֹת, בֵּין שֶׁעָשָׂאן בְּשׁוֹגֵג בֵּין שֶׁעָשָׂאן בְּמֵזִיד. אוֹתָן שֶׁעָשָׂאן בְּשׁוֹגֵג – בֵּין נוֹדַע לוֹ סְפֵיקָן, בֵּין לֹא נוֹדַע לוֹ סְפֵיקָן. וְאֵלּוּ הֵן קַלּוֹת – עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה, וְאֵלּוּ הֵן חֲמוּרוֹת – כָּרֵיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין.

הַאי עֲשֵׂה הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא עֲבַד תְּשׁוּבָה – "זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה"! אִי דַּעֲבַד תְּשׁוּבָה – כֹּל יוֹמָא נָמֵי, דְּתַנְיָא: עָבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, לָא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ!

אָמַר רַבִּי זֵירָא:

## דף יג.

בְּעוֹמֵד בְּמְרִדּוּ, וְרַבִּי הִיא. דְּתַנְיָא: רַבִּי אוֹמֵר, עַל כָּל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין עָשָׂה תְּשׁוּבָה בֵּין לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה – יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר; חוּץ מִפּוֹרֵק עוֹל וּמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה וּמֵפֵר בְּרִית בְּבָשָׂר – שֶׁאִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה, יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר; וְאִם לָאו, אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? דְּתַנְיָא: "כִּי דְבַר ה' בָּזָה" – זֶה הַפּוֹרֵק עוֹל וּמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה. "וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר" – זֶה הַמֵּפֵר בְּרִית בַּבָּשָׂר. "הִכָּרֵת תִּכָּרֵת" – הִכָּרֵת לְפָנֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, תִּכָּרֵת לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים.

יָכוֹל אֲפִילּוּ עָשָׂה תְּשׁוּבָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֲוֹנָהּ בָּהּ" – לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁעֲוֹנָהּ בָּהּ.

וְרַבָּנַן – ״הִכָּרֵת״ בָּעוֹלָם הַזֶּה, ״תִּכָּרֵת״ לָעוֹלָם הַבָּא, ״עָוֹנָהּ בָּהּ״ – שֶׁאִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה וָמֵת, מִיתָה מְמָרֶקֶת.

וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לַהּ כְּרַבִּי?! וְהָא מִדְּסֵיפָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, רֵישָׁא נָמֵי רַבִּי יְהוּדָה הִיא! דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ; וּמַאן אִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא – רַבִּי יְהוּדָה; מִכְּלָל דְּרֵישָׁא רַבִּי יְהוּדָה.

אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי הִיא, וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: דַּוְקָא קָאָמַר מָר – רַבִּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה לָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי? אוֹ דִלְמָא, מִדְּרַבִּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אַף רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לַהּ נָמֵי כְּרַבִּי; מֵיהוּ אוֹרְחָא דְּמִילְתָא קָתָנֵי – לְמֵימַר דְּתַלְמִיד סָבַר לַהּ כְּרַבֵּיהּ?

אָמַר לֵיהּ: אִין, דַּוְקָא קָאָמֵינָא – רַבִּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה לָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי.

דְּתַנְיָא: יָכוֹל יְהֵא יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַל שָׁבִים וְעַל שֶׁאֵינָן שָׁבִים? וְדִין הוּא – הוֹאִיל וְחַטָּאת וְאָשָׁם מְכַפְּרִין, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר; מָה חַטָּאת וְאָשָׁם – אֵין מְכַפְּרִין אֶלָּא עַל הַשָּׁבִים, אַף יוֹם הַכִּפּוּרִים – אֵין מְכַפֵּר אֶלָּא עַל הַשָּׁבִים! מָה לְחַטָּאת וְאָשָׁם – שֶׁאֵין מְכַפְּרִין עַל הַמֵּזִיד כַּשּׁוֹגֵג; תֹּאמַר לְיוֹם הַכִּפּוּרִים – שֶׁמְּכַפֵּר עַל הַמֵּזִיד כַּשּׁוֹגֵג?!

הוֹאִיל וּמְכַפֵּר עַל הַמֵּזִיד כַּשּׁוֹגֵג, יְכַפֵּר עַל שָׁבִים וְעַל שֶׁאֵינָן שָׁבִים! תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אַךְ״ – חָלַק.

סְתָם סִיפְרָא מַנִּי – רַבִּי יְהוּדָה; וְקָאָמַר: שָׁבִים אִין, לֹא שָׁבִים לָא.

וְרָמֵי סְתָם סִיפְרָא אַסְתָם סִיפְרָא – דְּתַנְיָא: יָכוֹל לֹא יְהֵא יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, אֶלָּא אִם כֵּן הִתְעַנָּה בּוֹ, וּקְרָאוֹ מִקְרָא קֹדֶשׁ, וְלֹא עָשָׂה בּוֹ מְלָאכָה; לֹא הִתְעַנָּה בּוֹ, וְלֹא קְרָאוֹ מִקְרָא קֹדֶשׁ, וְעָשָׂה בּוֹ מְלָאכָה – מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״יוֹם כִּפֻּרִים הוּא״ מִכָּל מָקוֹם!

אָמַר אַבָּיֵי: לָא קַשְׁיָא; הָא רַבִּי, וְהָא רַבִּי יְהוּדָה.

רָבָא אָמַר: הָא וְהָא רַבִּי, וּמוֹדֶה רַבִּי בְּכָרֵת דְּיוֹמָא. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, כָּרֵת דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לְרַבִּי לֵית לֵיהּ.

אִלְמָה לָא? מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ – כְּגוֹן דַּעֲבַד בְּלֵילְיָא וּמִית, דְּלָא אֲתָא יָמָמָא לְכַפּוֹרֵי לֵיהּ! אֶלָּא אֵימָא:

## דף יג:

כָּרֵת דְּיוֹמָא לְרַבִּי לֵית לֵיהּ.

אִלְמָה לָא? מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דַּאֲכַל אוּמְצָא וְחַנָּקֵיהּ וּמִית; אִי נָמֵי דַּאֲכַל סָמוּךְ לְשִׁקִיעַת הַחַמָּה – דְּלָא הֲוָה שְׁהוּת לְכַפּוֹרֵי לֵיהּ!

אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ.
הָא גּוּפָא קַשְׁיָא – קָתָנֵי: אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ; וַהֲדַר תָּנֵי: מָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְכֹהֲנִים וּלְכֹהֵן מָשׁוּחַ! אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ מִתְכַּפְּרִין בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת, וְאֵין חִילּוּק בֵּינֵיהֶן. וּמָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְכֹהֲנִים וּלְכֹהֵן מָשׁוּחַ? אֶלָּא שֶׁהַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו וְכוּ'.
וּמַנִּי – רַבִּי יְהוּדָה הִיא. דְּתַנְיָא: "וְכִפֶּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ" – זֶה לִפְנַי וְלִפְנִים; "אֶת אֹהֶל מוֹעֵד" – זֶה הֵיכָל; "מִזְבֵּחַ" – כְּמַשְׁמָעוֹ; "יְכַפֵּר" – אֵלּוּ עֲזָרוֹת; "כֹּהֲנִים" – כְּמַשְׁמָעוֹ; "עַם הַקָּהָל" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל; "יְכַפֵּר" – אֵלּוּ הַלְוִיִּם;
הוֹשִׁיעַ כּוּלָּן לְכַפָּרָה אַחַת, שֶׁמִּתְכַּפְּרִין בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁדָּם שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, כָּךְ דַּם הַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו. וּכְשֵׁם שֶׁיִּדּוּיוֹ שֶׁל שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת, כָּךְ וִידּוּיוֹ שֶׁל פָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת.
וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא וַדַּאי הוֹשִׁיעַ! מַאי הוֹשִׁיעַ – דִּבְנֵי כַּפָּרָה נִינְהוּ; מִיהוּ כֹּל חַד וְחַד מְכַפַּר בִּדְנַפְשֵׁיהּ.
מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? דִּכְתִיב: "וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם" – אִיתַּקֵּשׁ שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לְשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים; מָה שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, דִּכְתִיב בֵּיהּ: "אֲשֶׁר לָעָם"; אַף שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת.
וְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר לָךְ: לְהָכִי אִיתַּקּוּשׁ – שֶׁיְּהֵיוּ שָׁוִים בְּמַרְאֶה וּבְקוֹמָה וּבְדָמִים הוּא דַּאֲתָא. מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנָן: "וְשָׂחַט אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם" – שֶׁאֵין הַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִין בּוֹ. וּבְמֶה מִתְכַּפְּרִין? בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן.
יָכוֹל לֹא יִתְכַּפְּרוּ בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן; שֶׁהֲרֵי כִּבֵּר נֶאֱמַר: "אֲשֶׁר לוֹ" – מֵעַתָּה אֵין לָהֶן כַּפָּרָה? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "יְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים" – מָצִינוּ לָהֶן כַּפָּרָה.
בַּמָּה הֵן מִתְכַּפְּרִין? מוּטָב שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן – שֶׁהֲרֵי הוּתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בֵּיתוֹ, וְאַל יִתְכַּפְּרוּ בְּשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים – שֶׁלֹּא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בֵּיתוֹ.
וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר – הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת ה', בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת ה', יִרְאֵי ה' בָּרְכוּ אֶת ה'".

מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: דִּלְמָא כְּרַבִּי יְהוּדָה; דְּאִי רַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר: ״כֹּהֲנִים יֵשׁ לָהֶן כַּפָּרָה בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ״. וּמַנִּי? רָבָא אָמַר: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: ״כֹּהֲנִים אֵין לָהֶם כַּפָּרָה בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ״.

אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: מֵעַתָּה אֵין לָהֶם כַּפָּרָה בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״יְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים״, מָצִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן כַּפָּרָה בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת; וּכְמוֹ דְּמָצִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן כַּפָּרָה בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת, כָּךְ יֵשׁ לָהֶן כַּפָּרָה

## דף יד.

בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. בַּמָּה הֵם מִתְכַּפְּרִין? מוּטָב שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי הוּתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בֵּיתוֹ; וְאַל יִתְכַּפְּרוּ בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים, שֶׁהֲרֵי לֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ.

וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר – הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת ה׳ וְגוֹ׳״.

וּמַאי ״אִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר״? וְכִי תֵּימָא ״בֵּיתוֹ״ כְּתִיב – כּוּלָּן קְרוּיִין ״בֵּיתוֹ״, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת ה׳, יִרְאֵי ה׳ בָּרְכוּ אֶת ה׳״.

וְהַאי ״אֲשֶׁר לְעֻמַּת״ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא?! הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ דְּקָאָמַר רַחֲמָנָא: מִדְּעַם לֶיֵּהָוֵי! הָהוּא מִ״וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ נָפְקָא.

וְהַאי ״אֲשֶׁר לוֹ״ – לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא?! הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: מְשֻׁלּוֹ הוּא מֵבִיא, וְאֵינוֹ מֵבִיא מִשֶּׁל צִבּוּר.

יָכוֹל לֹא יָבִיא מִשֶּׁל צִבּוּר, שֶׁאֵין הַצִּבּוּר מִתְכַּפְּרִין בּוֹ; אֲבָל יָבִיא מִשֶּׁל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁאֶחָיו הַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִין בּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֲשֶׁר לוֹ״. יָכוֹל לֹא יָבִיא, וְאִם הֵבִיא כָּשֵׁר? תַּלְמוּד לוֹמַר שׁוּב ״אֲשֶׁר לוֹ״ – הַכָּתוּב שָׂנָה עָלָיו לְעַכֵּב.

תַּנָּא הָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: מַאי שְׁנָא בִּדְעַם – דְּלָא קָא חָסְרִי בֵּיהּ מָמוֹנָא, דִּכְתִיב ״אֲשֶׁר לָעָם״; בִּדְאַהֲרֹן נָמֵי לָא קָא חָסְרִי בֵּיהּ מָמוֹנָא! וְקָאָמַר: כּוּלָּן קְרוּיִין ״בֵּיתוֹ״.

בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הַיְינוּ דִּכְתִיב תְּרֵי וִידּוּיִן וְדַם הַפָּר, חַד כְּנֶגֶד שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים, וְחַד כְּנֶגֶד שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ, וְחַד כְּנֶגֶד שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ;

אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, תְּרֵי וִידּוּיִן וְדַם הַפָּר לְמָה לִי? בְּחַד וִידּוּי וְדָמוֹ סָגְיָא!

אֶחָד לוֹ, וְאֶחָד לְבֵיתוֹ. כִּדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּךְ הִיא מִדַּת הַדִּין נוֹהֶגֶת: מוּטָב יָבוֹא זַכַּאי וְיִכָּפֵר עַל הַחַיָּיב, וְאַל יָבוֹא חַיָּיב וְיִכָּפֵר עַל הַחַיָּיב.

## הֲדַרַן עֲלָךְ שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם

מַתְנִי׳ **יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה** שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: נִטְמָא וְיָדַע, וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ הַטּוּמְאָה וְזָכוּר אֶת הַקֹּדֶשׁ;

נֶעְלָם מִמֶּנּוּ הַקֹּדֶשׁ וְזָכוּר אֶת הַטּוּמְאָה; נֶעֱלָמוּ מִמֶּנּוּ זֶה וָזֶה; וְאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָדַע, וּמִשֶּׁאָכַל יָדַע – הֲרֵי זֶה בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד.
נִטְמָא וְיָדַע, וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָה וְזָכוּר אֶת הַמִּקְדָּשׁ; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְזָכוּר אֶת הַטּוּמְאָה; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וָזֶה; וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְלֹא יָדַע, וּמִשֶּׁיָּצָא יָדַע – הֲרֵי זֶה בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד.
אֶחָד הַנִּכְנָס לָעֲזָרָה וְאֶחָד הַנִּכְנָס לְתוֹסֶפֶת הָעֲזָרָה, שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא וְאוּרִים וְתוּמִּים וְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבִשְׁתֵּי תּוֹדוֹת וּבְשִׁיר.
וּבֵית דִּין מְהַלְכִין, וּשְׁתֵּי תּוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן, וְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהֶם.

## דף יד:

הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת, וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת. וְכָל שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית בְּכָל אֵלּוּ – הַנִּכְנָס לְשָׁם אֵין חַיָּיב עָלֶיהָ.
נִטְמָא בָּעֲזָרָה, וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָה וְזָכוּר אֶת הַמִּקְדָּשׁ; נֶעְלַם הֵימֶנּוּ מִקְדָּשׁ וְזָכוּר הַטּוּמְאָה; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וָזֶה; וְהִשְׁתַּחֲוָה אוֹ שֶׁשָּׁהָה בִּכְדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה אוֹ בָּא לוֹ בָּאֲרוּכָּה – חַיָּיב. בְּקִצָּרָה – פָּטוּר.
זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ.
וְאֵיזוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּנִּדָּה שֶׁחַיָּיבִין עָלֶיהָ? הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטָּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי", וּפֵירַשׁ מִיָּד – חַיָּיב, מִפְּנֵי שֶׁיְּצִיאָתוֹ הֲנָאָה לוֹ כְּבִיאָתוֹ.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "הַשֶּׁרֶץ" – "וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ", עַל הֶעְלֵם שֶׁרֶץ חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא" – עַל הֶעְלֵם טוּמְאָה חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ.
רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: "וְנֶעְלַם" "וְנֶעְלַם" שְׁתֵּי פְּעָמִים, לְחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם טוּמְאָה וְעַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ.
**גְּמָ'** אָמַר רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע?! שְׁתַּיִם שֶׁהֵן שֵׁשׁ הָוְיִין – יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה תְּחִלָּה וְסוֹף, יְדִיעוֹת הַקּוֹדֶשׁ תְּחִלָּה וְסוֹף, יְדִיעוֹת מִקְדָּשׁ תְּחִלָּה וְסוֹף!
וּלְטַעְמִיךְ, תַּמְנֵי הָוְיִין – דְּהָא אִיכָּא טוּמְאָה דְּקוֹדֶשׁ וְטוּמְאָה דְּמִקְדָּשׁ תְּחִלָּה וְסוֹף!
הָא לָא קָשְׁיָא, שֵׁם טוּמְאָה אַחַת הִיא. מִכָּל מָקוֹם שֵׁית הָוְיִין!
אָמַר רַב פָּפָּא: לְעוֹלָם תַּמְנֵי הָוְיִין, אַרְבְּעֵי קַמַּיְיתָא, דְּלָא מַיְיתַן לֵיהּ לִידֵי קָרְבָּן – לָא קָא חָשֵׁיב; אַרְבְּעֵי בָּתְרַיְיתָא, דְּמַיְיתַן לֵיהּ לִידֵי קָרְבָּן – קָא חָשֵׁיב.
וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב פָּפָּא: לְעוֹלָם תַּמְנֵי הָוְיִין; וְאַרְבְּעֵי קַמַּיְיתָא, דְּלֵיתַנְהוּ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ – קָא חָשֵׁיב; אַרְבְּעֵי בָּתְרַיְיתָא, דְּאִיתַנְהוּ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ – לָא קָא חָשֵׁיב.

בָּעֵי רַב פָּפָּא: נֶעֱלְמוּ מִמֶּנּוּ הִלְכוֹת טוּמְאָה, מַהוּ? הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּלָא יָדַע אִי שֶׁרֶץ טָמֵא אִי צְפַרְדֵּעַ טָמֵא – זִיל קְרִי בֵּי רַב הוּאָ!

לְעוֹלָם דְּיָדַע בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ; וּכְגוֹן דִּנְגַע בְּכַעֲדָשָׁה, וְלָא יָדַע כַּעֲדָשָׁה אִי מְטַמֵּא אִי לָא מְטַמֵּא. מַאי? כֵּיוָן דְּיָדַע דִּמְטַמֵּא שֶׁרֶץ בָּעוֹלָם – יְדִיעָה הִיא; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּכַעֲדָשָׁה לָא יָדַע אִי מְטַמֵּא אִי לָא מְטַמֵּא – הַעֲלָמָה הִיא? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: בֶּן בָּבֶל שֶׁעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ מָקוֹם מִקְדָּשׁ – מַהוּ?

אַלִּיבָּא דְּמַאן? אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּבָעֵי יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה – הָא לָא מְחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ! אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמְחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ – הָא לָא בָּעֵי יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה!

לָא צְרִיכָא; אַלִּיבָּא דְּרַבִּי – דְּבָעֵי יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, וּמְחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ, וְאָמַר יְדִיעַת בֵּית רַבּוֹ שְׁמָהּ יְדִיעָה. מַאי? כֵּיוָן דְּיָדַע דְּאִיכָּא מִקְדָּשׁ בָּעוֹלָם – יְדִיעָה הִיא; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּמָקוֹמוֹ לָא יָדַע לֵיהּ – הַעֲלָמָה הִיא? תֵּיקוּ.

אֶחָד הַנִּכְנָס לְעֲזָרָה וְכוּ'. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב שִׁמִּי בַּר חִיָּיא, דְּאָמַר קְרָא: "כְּכָל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ, אֶת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו

## דף טו.

וְכֵן תַּעֲשׂוּ" – לְדוֹרוֹת.

מֵתִיב רָבָא: כָּל הַכֵּלִים שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה – מֹשִׁיחָתָן מְקַדֵּשְׁתָן, מִכָּאן וְאֵילָךְ – עֲבוֹדָתָן מְחַנַּכְתָּן. וְאַמַּאי? וְנֵימָא "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" – לְדוֹרוֹת!

שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: "וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם" – אוֹתָם בְּמִשִּׁיחָה, וְלֹא לְדוֹרוֹת בְּמִשִּׁיחָה.

אֵימָא אוֹתָם – בְּמִשִּׁיחָה, לְדוֹרוֹת – אוֹ בְּמִשִּׁיחָה אוֹ בַּעֲבוֹדָה! אָמַר רַב פָּפָּא, אָמַר קְרָא: "אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ", תְּלָאָן הַכָּתוּב בְּשֵׁירוּת.

הַשְׁתָּא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ", "אוֹתָם" לְמָה לִי? אִי לָא כְּתַב רַחֲמָנָא "אוֹתָם", הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי הוּא דְּבִמְשִׁיחָה, לְדוֹרוֹת – בְּמִשִּׁיחָה וּבַעֲבוֹדָה, דְּהָא כְּתִב "וְכֵן תַּעֲשׂוּ"; מִיעֵט רַחֲמָנָא "אוֹתָם" – אוֹתָם בְּמִשִּׁיחָה, וְלֹא לְדוֹרוֹת בְּמִשִּׁיחָה.

וּבִשְׁתֵּי תּוֹדוֹת. תָּנָא: שְׁתֵּי תּוֹדוֹת שֶׁאָמְרוּ – בְּלַחְמָן וְלֹא בִּבְשָׂרָן. מְנָהָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב חִסְדָּא, דְּאָמַר קְרָא: "וְאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תּוֹדֹת גְּדוֹלֹת וְתַהֲלֵכֹת לַיְמִין מֵעַל לַחוֹמָה".

מַאי "גְּדוֹלוֹת"? אִילֵּימָא מִמִּין גָּדוֹל מַמָּשׁ, נֵימָא "פָּרִים"! אֶלָּא גְּדוֹלוֹת בְּמִינָן.

מִי אִיכָּא חֲשִׁיבוּתָא קַמֵּי שְׁמַיָּא? וְהָתַנְיָא: נֶאֱמַר בָּעוֹלַת בְּהֵמָה "אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ", בָּעוֹלַת הָעוֹף "אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ", בְּמִנְחָה "אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ"; מְלַמֵּד שֶׁאֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט, וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם!

אֶלָּא גְּדוֹלָה שֶׁבַּתּוֹדָה, וּמַאי נִיהוּ – חָמֵץ. דִּתְנַן: הַתּוֹדָה הָיְתָה בָּאָה מִן חָמֵשׁ סְאִין יְרוּשַׁלְמִיּוֹת, שֶׁהֵן שֵׁשׁ מִדְבָּרִיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁתֵּי אֵיפּוֹת; וְהָאֵיפָה שָׁלֹשׁ סְאִין, עֶשְׂרִים עִשָּׂרוֹן – עֲשָׂרָה לֶחֶם וַעֲשָׂרָה לַמַּצָּה. וּבַמַּצָּה שְׁלֹשָׁה מִינִין: חַלּוֹת, רְקִיקִין וּרְבוּכָה.

אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: אֵין הָעֲזָרָה מִתְקַדֶּשֶׁת, אֶלָּא בִּשְׁיָרֵי מִנְחָה. מַאי טַעְמָא? כִּירוּשָׁלַיִם; מָה יְרוּשָׁלַיִם – דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ מְקַדְּשָׁהּ, אַף עֲזָרָה – דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ מְקַדְּשָׁהּ.

אַטּוּ לַחְמֵי תוֹדָה, בַּעֲזָרָה מִי לָא מִתְאַכְלִי?! אֶלָּא כִּירוּשָׁלַיִם – מָה יְרוּשָׁלַיִם דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה נִפְסָל, אַף עֲזָרָה דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ וְהַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה נִפְסָל.

אִי מָה לְהַלָּן חָמֵץ, אַף כָּאן חָמֵץ?! וְתִסְבְּרַהּ? מִנְחַת חָמֵץ מִי אִיכָּא?!

## דף טו:

וְכִי תֵּימָא דְּמַחְמֵיץ לְהוּ לְשִׁירַיִם וּמְקַדֵּשׁ בְּהוּ – וְהָכְתִיב "לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם", וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֲפִילּוּ חֶלְקָם לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ!

אַלְמָה לָא? אֶפְשָׁר דְּמִקְדֵּשׁ בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם בָּעֲצֶרֶת! מְשׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר.

הֵיכִי נֶיעְבֵּיד? נִבְנְיֵיהּ מֵאֶתְמוֹל וְנִיקַּדְּשֵׁיהּ מֵאֶתְמוֹל? שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בִּשְׁחִיטַת כְּבָשִׂים הוּא דְּקִדְּשִׁי.

נִבְנְיֵיהּ מֵאֶתְמוֹל, וְנִיקַּדְּשֵׁיהּ הַאִידָּנָא? בָּעֵינַן קִידּוּשׁ בִּשְׁעַת הַבְּנָיָן.

נִבְנְיֵיהּ בְּיוֹם טוֹב וּנְקַדְּשֵׁיהּ בְּיוֹם טוֹב? אֵין בִּנְיָן מְקַדֵּשׁ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב.

נִשְׁבְּקֵיהּ לְבָתַר הָכִי, וְנִבְנְיֵיהּ וְנִיקַּדְּשֵׁיהּ? אִיפְּסִילָא לֵיהּ בְּלִינָה.

נִבְנְיֵיהּ מִמַּעֲלֵי יוֹמָא וּנְשַׁיֵּיר בֵּיהּ פּוּרְתָּא – דְּעַד דְּקָדֵישׁ יוֹמָא לַאֲלֹתֵר נִגְמְרֵיהּ וְנִיקַּדְּשֵׁיהּ?

אֵין בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּלַּיְלָה; דְּאָמַר אַבָּיֵי: מִנַּיִן שֶׁאֵין בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּלַּיְלָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן" – בְּיוֹם מְקִימוֹ, בַּלַּיְלָה אֵין מְקִימוֹ. הִלְכָךְ לְא אֶפְשָׁר.

וּבְשִׁיר. תְּנוּ רַבָּנָן: שִׁיר שֶׁל תּוֹדָה – בְּכִנּוֹרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְצֶלְצֵלִים עַל כָּל פִּינָּה וּפִינָּה וְעַל כָּל אֶבֶן גְּדוֹלָה שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, וְאוֹמֵר "אֲרוֹמִמְךָ ה' כִּי דִלִּיתָנִי וְגוֹ'", וְשִׁיר שֶׁל פְּגָעִים, וְיֵשׁ אוֹמְרִין שִׁיר שֶׁל נְגָעִים.

מַאן דְּאָמַר דִּנְגָעִים – דִּכְתִיב: "וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ", וּמַאן דְּאָמַר פְּגָעִים – דִּכְתִיב: "יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף".

וְאוֹמֵר: "יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן" עַד "כִּי אַתָּה ה' מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ"; וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר: "מִזְמוֹר לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ", ה' מָה רַבּוּ צָרָי", עַד "לַה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה".

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר לְהוּ לְהֶנֵי קְרָאֵי, וְנֶאנֵי. הֵיכִי עָבֵיד הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָסוּר לְהִתְרַפְּאוֹת בְּדִבְרֵי תוֹרָה! לְהֶנֵּן שְׁאנֵי.

וְאֶלָּא כִּי אָמַר אָסוּר – דְּאִיכָּא מַכָּה? אִי דְּאִיכָּא מַכָּה אָסוּר, וְתוּ לָא?! וְהָתְנַן: הַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה, אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא! הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרוֹקֵק שָׁנוּ; לְפִי שֶׁאֵין מַזְכִּירִין שֵׁם שָׁמַיִם עַל הָרֹקְקָה.

בֵּית דִּין מְהַלְּכִין וּשְׁתֵּי תּוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן וְכוּ'. לְמֵימְרָא דְּבֵית דִּין קַמֵּי תּוֹדָה אָזְלִי?! וְהָכְתִיב: "וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצֵי שָׂרֵי יְהוּדָה"! הָכִי קָאָמַר: בֵּית דִּין מְהַלְּכִין, וּשְׁתֵּי תּוֹדוֹת מְהַלְּכוֹת וּבֵית דִּין אַחֲרֵיהֶם.

כֵּיצַד מְהַלְּכוֹת? רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי; חַד אָמַר: זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, וְחַד אָמַר: זוֹ אַחַר זוֹ. מַאן דְּאָמַר זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, "הַפְּנִימִית" – הָךְ דִּמְקָרְבָא לַחוֹמָה. מַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, "הַפְּנִימִית" – הָךְ דִּמְקָרְבָא לְבֵית דִּין.

תָּנָן: הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, אַמְּטוּ לְהָכִי פְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת – מִשּׁוּם דְּאָתְיָא חִיצוֹנָה קַמַּהּ, וְקָדְשָׁה לַהּ. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, תַּרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָא מִיקַּדְּשִׁי!

וְלִיטַעְמָיךְ, לְמַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, חֲדָא מִי מִיקַּדְּשָׁא?! הָא "כָּל שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית בְּכָל אֵלּוּ" תְּנַן! וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר "בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ", הָנֵי תַּרְוַיְיהוּ חֲדָא מִצְוָה הִיא!

אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

## דף טז.

עַל פִּי נְבִיא נֶאֱכֶלֶת וְעַל פִּי נָבִיא נִשְׂרֶפֶת.

כֹּל שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית בְּכָל אֵלּוּ כּוּ'. אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר: "בְּכָל אֵלּוּ" תְּנַן, רַב נַחְמָן אָמַר: "בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ" תְּנַן.

רַב הוּנָא אָמַר "בְּכָל אֵלּוּ" תְּנַן – קָסָבַר קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשָׁעָתָהּ וְקִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא, וְעֶזְרָא זֶכֶר בְּעָלְמָא הוּא דַּעֲבַד.

רַב נַחְמָן אָמַר "בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ" תְּנַן – קָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשָׁעָתָהּ וְלֹא קִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא, וְעֶזְרָא קִדְּשֵׁי קִדְּישׁ אַף עַל גַּב דְּלָא הֲווֹ אוּרִים וְתוּמִּים.

אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: "כֹּל שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית בְּכָל אֵלּוּ"! תְּנֵי: "בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ".

תָּא שְׁמַע, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: שְׁנֵי בִיצְעִין הָיוּ בְּהַר הַמִּשְׁחָה, תַּחְתּוֹנָה וְעֶלְיוֹנָה. תַּחְתּוֹנָה – נִתְקַדְּשָׁה בְּכָל אֵלּוּ; עֶלְיוֹנָה – לֹא נִתְקַדְּשָׁה בְּכָל אֵלּוּ, אֶלָּא בְּעוֹלֵי גוֹלָה; שֶׁלֹּא בְּמֶלֶךְ וְשֶׁלֹּא בְּאוּרִים וְתוּמִּים.

תַּחְתּוֹנָה שֶׁהָיְתָה קְדוּשָּׁתָהּ גְּמוּרָה – עַמֵּי הָאָרֶץ נִכְנָסִין לְשָׁם, וְאוֹכְלִין שָׁם קָדְשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי; וַחֲבֵרִים אוֹכְלִים שָׁם קָדְשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי.

עֲלִיּוֹנָה שֶׁלֹּא הָיְתָה קְדוּשָּׁתָהּ גְּמוּרָה – עַמֵּי הָאָרֶץ הָיוּ נִכְנָסִין שָׁם, וְאוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי; וַחֲבֵרִים אֵין אוֹכְלִין שָׁם לֹא קָדָשִׁים קַלִּים וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וּמִפְּנֵי מָה לֹא קִידְּשׁוּהָ? שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא וְאוּרִים וְתוּמִּים, וּבְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבִשְׁתֵּי תּוֹדוֹת וּבְשִׁיר.

וְלָמָּה קִידְּשׁוּהָ? לָמָּה קִידְּשׁוּהָ?! הָא אָמַרְתָּ לֹא קִידְּשׁוּהָ! אֶלָּא לָמָּה הִכְנִיסוּהָ? מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרְפָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם הָיְתָה, וְנוֹחָה הִיא לִיכָּבֵשׁ מִשָּׁם.

תַּנְאֵי הִיא; דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁמַעְתִּי כְּשֶׁהָיוּ בּוֹנִין בַּהֵיכָל, עָשׂוּ קְלָעִים לַהֵיכָל וּקְלָעִים לָעֲזָרוֹת. אֶלָּא שֶׁבַּהֵיכָל בּוֹנִין מִבַּחוּץ, וּבָעֲזָרוֹת בּוֹנִין מִבִּפְנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי שֶׁמַּקְרִיבִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּיִת, אוֹכְלִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קְלָעִים, קָדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי אַף עַל פִּי שֶׁאֵין חוֹמָה; מִפְּנֵי שֶׁקְּדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשָׁעָתָהּ וְקִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא. לְאוֹ מִכְּלָל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: לֹא קִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא?

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: מִמַּאי? דִּלְמָא דְּכוּלֵּי עָלְמָא קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשָׁעָתָהּ וְקִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא, וּמָר מַאי דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ קָאָמַר, וּמָר מַאי דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ קָאָמַר. וְכִי תֵּימָא: קְלָעִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמָה לִי? לִצְנִיעוּתָא בְּעָלְמָא.

אֶלָּא הָנֵי תַּנָּאֵי – דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בָּרַבִּי יוֹסֵי: לָמָּה מָנוּ חֲכָמִים אֶת אֵלּוּ? שֶׁכְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, מָצְאוּ אֵלּוּ וְקִידְּשׁוּם. אֲבָל רִאשׁוֹנוֹת בָּטְלוּ מִשֶּׁבָּטְלָה הָאָרֶץ. אַלְמָא קָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לִשְׁעָתָהּ וְלֹא קִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא.

וּרְמִינְהִי, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וְכִי אֵלּוּ בִּלְבַד הָיוּ?! וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן, כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְּבֹהָה"! אֶלָּא לָמָּה מָנוּ חֲכָמִים אֶת אֵלּוּ – שֶׁכְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מָצְאוּ אֵלּוּ וְקִידְּשׁוּם.

קִידְּשׁוּם הַשְׁתָּא?! הָא אָמְרִינַן לְקַמָּן דְּלֹא צְרִיכָא לְקַדּוּשֵׁי! אֶלָּא מָצְאוּ אֵלּוּ וּמָנָאוּם.

וְלֹא אֵלּוּ בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל שֶׁתַּעֲלֶה בְּיָדְךָ מְסוֹרֶת מֵאֲבוֹתֶיךָ שְׁמוּקֶּפֶת חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן – כָּל מְצוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגוֹת בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁקְּדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לִשְׁעָתָהּ וְקִידְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא. קַשְׁיָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי!

אִיבָּעֵית אֵימָא: תְּרֵי תַּנָּאֵי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי; אִיבָּעֵית אֵימָא: חָדָא מִינַּיְיהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אַמְרָהּ. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: "אֲשֶׁר לוֹא חֹמָה" – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ עַכְשָׁיו וְהָיָה לוֹ קוֹדֶם לָכֵן.

## דף טז:

נִטְמָא בָּעֲזָרָה וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָה וְכוּ'. טוּמְאָה בַּעֲזָרָה מְנָלַן? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "אֶת מִשְׁכַּן ה' טִמֵּא", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא"; אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטוּמְאָה שֶׁבַּחוּץ, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטוּמְאָה שֶׁבִּפְנִים.

וּקְרָאֵי מְיַתְּרִי?! הָא מִיצְּרֵךְ צְרִיכִי! דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן", לָמָּה נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ"? וְאִם נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ", לָמָּה נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן"? אִילּוּ נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן" וְלֹא נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ", הָיִיתִי אוֹמֵר: עַל מִשְׁכָּן יְהֵא חַיָּיב – שֶׁהֲרֵי מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְעַל מִקְדָּשׁ לֹא יְהֵא חַיָּיב. וְאִם נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ" וְלֹא נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן", הָיִיתִי אוֹמֵר: עַל מִקְדָּשׁ יְהֵא חַיָּיב – שֶׁהֲרֵי קְדוּשָּׁתוֹ קְדוּשַּׁת עוֹלָם, וְעַל מִשְׁכָּן לֹא יְהֵא חַיָּיב. לְכָךְ נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן", לְכָךְ נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ".

רַבִּי אֶלְעָזָר הָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: מִכְּדִי מִשְׁכָּן אִיקְּרִי "מִקְדָּשׁ" וּמִקְדָּשׁ אִיקְּרִי "מִשְׁכָּן"; נִכְתּוֹב אוֹ אִידֵּי וְאִידֵּי "מִקְדָּשׁ", אוֹ אִידֵּי וְאִידֵּי "מִשְׁכָּן"! "מִשְׁכָּן" וּ"מִקְדָּשׁ" לְמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי.

בְּשִׁלְמָא מִקְדָּשׁ אִיקְּרִי מִשְׁכָּן – דִּכְתִיב: "וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם"; אֶלָּא מִשְׁכָּן דְּאִיקְּרִי מִקְדָּשׁ – מְנָלַן? אִילֵּימָא מִדִּכְתִיב: "וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ" – הָהוּא בְּאָרוֹן כְּתִיב! אֶלָּא מֵהָכָא: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", וּכְתִיב: "בְּכֹל אֲשֶׁר אָנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן".

וְהִשְׁתַּחֲוָה אוֹ שֶׁשָּׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה כְּלַפֵּי פְּנִים, אֲבָל הִשְׁתַּחֲוָה כְּלַפֵּי חוּץ – שָׁהָה אִין, לֹא שָׁהָה לָא.

אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא: אוֹ שֶׁשָּׁהָה בִּכְדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה – מִכְּלַל דְּהִשְׁתַּחֲוָאָה גּוּפָהּ בָּעֵיא שְׁהִיָּיה; אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה כְּלַפֵּי חוּץ, אֲבָל כְּלַפֵּי פְּנִים – אַף עַל גַּב דְּלֹא שָׁהָה. וְהָכִי קָאָמַר: הִשְׁתַּחֲוָה כְּלַפֵּי פְּנִים, אוֹ שֶׁשָּׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה בְּהָךְ הִשְׁתַּחֲוָאָה דִּכְלַפֵּי חוּץ – חַיָּיב.

הֵיכִי דָּמֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה דְּאִית בַּהּ שְׁהִיָּיה, וְהֵיכִי דָּמֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה דְּלֵית בַּהּ שְׁהִיָּיה? דְּלֵית בַּהּ שְׁהִיָּיה – זוֹ כְּרִיעָה בְּעָלְמָא הִיא, דְּאִית בָּהּ שְׁהִיָּיה – פִּישׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם.

וְכַמָּה שִׁיעוּר שְׁהִיָּיה? פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי וְחַד דְּעִימֵיהּ, וּמַנּוּ – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי; וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי וְחַד דְּעִימֵיהּ, וּמַנּוּ – רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי, וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר נַחְמָנִי. חַד אָמַר: כְּמֵימְרֵיהּ דְּהַאי פְּסוּקָא, וְחַד אָמַר: כְּמַ"וּיִכְרְעוּ" לְסֵיפָא. "וְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרֶדֶת הָאֵשׁ וּכְבוֹד ה' עַל הַבַּיִת, וַיִּכְרְעוּ אַפַּיִם אַרְצָה עַל הָרִצְפָּה, וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְהוֹדוֹת לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ".

תָּנוּ רַבָּנַן: קִידָּה – עַל אַפַּיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ”וַתִּקֹּד בַּת שֶׁבַע אַפַּיִם אָרְצָה“. כְּרִיעָה – עַל בִּרְכַּיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ”מִכְרַע עַל בִּרְכָּיו“. הִשְׁתַּחֲוָאָה – זוֹ פִּישׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וְכֵן אוֹמֵר: ”הֲבוֹא נָבוֹא אֲנִי וְאִמְּךָ וְאַחֶיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אָרְצָה“.

בָּעֵי רָבָא: צָרִיךְ שְׁהִיָּיה לְמַלְקוּת, אוֹ אֵין צָרִיךְ שְׁהִיָּיה לְמַלְקוּת? לְקָרְבָּן גְּמִירִי שְׁהִיָּיה, לְמַלְקוּת לָא גְּמִירִי שְׁהִיָּיה;

## דף יז.

אוֹ דִלְמָא, בִּפְנִים גְּמִירִי שְׁהִיָּיה – לָא שְׁנָא לְקָרְבָּן וְלָא שְׁנָא לְמַלְקוּת? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רָבָא: תָּלָה עַצְמוֹ בַּאֲוִיר עֲזָרָה, מַהוּ? כִּי גְּמִירִי שְׁהִיָּיה – שְׁהִיָּיה דְּבַת הִשְׁתַּחֲוָאָה, דִּלְאו בַּת הִשְׁתַּחֲוָאָה לָא גְּמִירִי; אוֹ דִלְמָא, בִּפְנִים שְׁהִיָּיה גְּמִירִי – לָא שְׁנָא דְּבַת הִשְׁתַּחֲוָאָה וְלָא שְׁנָא דִּלְאו בַּת הִשְׁתַּחֲוָאָה? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: טִימֵּא עַצְמוֹ בְּמֵזִיד, מַהוּ? בְּאוֹנֶס גְּמִירִי שְׁהִיָּיה, בְּמֵזִיד לָא גְּמִירִי שְׁהִיָּיה; אוֹ דִלְמָא, בִּפְנִים גְּמִירִי שְׁהִיָּיה – לָא שְׁנָא בְּאוֹנֶס וְלָא שְׁנָא בְּמֵזִיד? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: נָזִיר בְּקֶבֶר, בָּעֵי שְׁהִיָּיה לְמַלְקוּת אוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ? בִּפְנִים גְּמִירִי שְׁהִיָּיה, בַּחוּץ לָא גְּמִירִי שְׁהִיָּיה; אוֹ דִלְמָא, בְּאוֹנֶס גְּמִירִי שְׁהִיָּיה – לָא שְׁנָא בִּפְנִים וְלָא שְׁנָא בַּחוּץ? תֵּיקוּ.

בָּא לוֹ בַּאֲרוּכָּה חַיָּיב, בִּקְצָרָה פָּטוּר וְכוּ'. אָמַר רָבָא: קְצָרָה שֶׁאָמְרוּ – אֲפִילּוּ עָקֵב בְּצַד גּוּדָל, וַאֲפִילּוּ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ.

בָּעֵי רָבָא: שְׁהִיּוֹת מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ? וְתִיפְשׁוֹט לֵיהּ מִדִּידֵיהּ! הָתָם בְּדִלְא שְׁהָה.

בָּעָא מִינֵּיהּ אַבָּיֵי מֵרַבָּה: בָּא לוֹ בַּאֲרוּכָּה שִׁיעוּר קְצָרָה, מַהוּ? שִׁיעוּר גְּמִירִי – וְכִי בָּא לוֹ בַּאֲרוּכָּה שִׁיעוּר קְצָרָה פָּטוּר, אוֹ דִלְמָא דַּוְקָא גְּמִירִי: בַּאֲרוּכָּה – חַיָּיב, בִּקְצָרָה – פָּטוּר? אֲמַר לֵיהּ: לֹא נִתְּנָה אֲרוּכָּה לְהִדָּחוֹת אֶצְלוֹ.

מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי זֵירָא, אֶלָּא דְּקַיְימָא לַן: טָמֵא שֶׁשִּׁימֵּשׁ – בְּמִיתָה; הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אִי דִּלְא שְׁהָה – הֵיכִי עָבִיד עֲבוֹדָה? אִי דִּשְׁהָה – בַּר כָּרֵת הוּא!

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שִׁיעוּרָא גְּמִירִי – מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּאָנִיס נַפְשֵׁיהּ בִּקְצָרָה וְעָבֵד עֲבוֹדָה.

## דף יז:

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דַּוְקָא גְּמִירִי, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ?

אָמַר אַבָּיֵי: מַאי קוּשְׁיָא? מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כְּגוֹן שֶׁבָּא בִּקְצָרָה וְהִפְךְ בְּצִינּוֹרָא, וְכִדְרַב הוּנָא – דְּאָמַר רַב הוּנָא: זָר שֶׁהִפְךְ בְּצִינּוֹרָא, חַיָּיב מִיתָה.

גּוּפָא – אָמַר רַב הוּנָא: זָר שֶׁהִפְךְ בְּצִינּוֹרָא, חַיָּיב מִיתָה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא הַפֵּךְ לַהּ לָא מִיעַכְּלִי – פְּשִׁיטָא! וְאִי דְּלָא הַפֵּךְ בְּהוּ נָמֵי מִיעַכְּלִי – מַאי קָא עָבֵיד?

לָא צְרִיכָא – דְּאִי לָא הַפֵּךְ בָּהוּ מִיעַכְּלִי בְּתַרְתֵּי שָׁעֵי, וְהַשְׁתָּא מִיעַכְּלִי בְּחַד שַׁעְתָּא; וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן: דְּכֹל קָרוֹבֵי עֲבוֹדָה – עֲבוֹדָה הִיא.

אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: בָּעֵינָא דְּאֵימָא מִילְּתָא, וּמִסְתְּפֵינָא מֵחַבְרַיָּא. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמְּנוּגָּע דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו, וַאֲפִילּוּ כּוּלּוֹ חוּץ מֵחוֹטְמוֹ – טָהוֹר. דִּכְתִיב: "וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת" – דֶּרֶךְ בִּיאָה אָסְרָה תּוֹרָה.

וּמִסְתְּפֵינָא מֵחַבְרַיָּא – אִי הָכִי כּוּלּוֹ נָמֵי! אָמַר רָבָא: כּוּלּוֹ – לָא גָּרַע מִכֵּלִים שֶׁבְּבַיִת, דִּכְתִיב: "וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בַּבָּיִת".

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: גִּגִּין הַלִּלּוּ – אֵין אוֹכְלִין שָׁם קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵין שׁוֹחֲטִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים; וְטָמֵא שֶׁנִּכְנַס דֶּרֶךְ גַּגִּין לַהֵיכָל – פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא" – דֶּרֶךְ בִּיאָה אָסְרָה תּוֹרָה.

זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ וְכוּ'. הֵיכָא קָאֵי דְּקָאָמַר "זוֹ הִיא"? הָתָם קָאֵי – אֵין חַיָּבִין עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ,

וְאֵין מְבִיאִין אָשָׁם תְּלוּי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ.

אֲבָל חַיָּבִין עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּנְדָּה, וּמְבִיאִין אָשָׁם תְּלוּי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבִּנְדָּה.

וְקָאָמַר: זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ; וְאֵיזוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבִּנְדָּה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ? הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטָּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי", וּפֵירַשׁ מִיָּד – חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁיְּצִיאָתוֹ הֲנָאָה לוֹ כְּבִיאָתוֹ.

אִיתְּמַר, אַבָּיֵי אָמַר מְשֻׁמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר רַב: חַיָּיב שְׁתַּיִם, וְכֵן אָמַר רָבָא, אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר שֶׁבָּא, אָמַר רַב הוּנָא: חַיָּיב שְׁתַּיִם, חָדָא אַכְּנִיסָה וַחֲדָא אַפְּרִישָׁה.

הֲוֵי בַּהּ רַבָּה: בְּמַאי? אִילֵימָא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ – וּבְמַאן? אִילֵימָא בְּתַלְמִיד חָכָם – בְּשִׁלְמָא אַכְּנִיסָה לִיחַיַּיב, קָסָבַר יָכוֹלְנִי לִבְעוֹל; אֶלָּא אַפְּרִישָׁה אַמַּאי לִיחַיַּיב? מֵזִיד הוּא!

## דף יח.

וְאִי בְּעַם הָאָרֶץ – אִידֵּי וְאִידֵּי "אָכַל שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד" הוּא!

וְאֶלָּא בְּשֶׁאֵין סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ? וּבְמַאן? אִילֵימָא בְּתַלְמִיד חָכָם – וְלָא חָדָא לָא מִיחַיַּיב; אַכְּנִיסָה – אָנוּס, אַפְּרִישָׁה – מֵזִיד! אִי בְּעַם הָאָרֶץ – חָדָא הוּא דְּמִיחַיַּיב, אַפְּרִישָׁה!

הֲדַר אָמַר רָבָא: לְעוֹלָם בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וּבְתַלְמִיד חָכָם, וְתַלְמִיד חָכָם לְזוֹ וְאֵין תַּלְמִיד חָכָם לְזוֹ.

אָמַר רָבָא: וְתַרְוַיְיהוּ תְּנַנְהִי; כְּנִיסָה תְּנֵינָא, פְּרִישָׁה תְּנֵינָא. פְּרִישָׁה תְּנֵינָא – דְּקָתָנֵי: הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטָּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי", וּפֵירַשׁ מִיָּד – חַיָּיב.

כְּנִיסָה תְּנֵינָא: נִמְצָא עַל שֻׁלְחָן – טְמֵאִין וְחַיָּיבִין בְּקָרְבָּן. מַאי, לָאו בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ – וְאַכְּנִיסָה?

אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא לְרָבָא: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ, בְּשֶׁלֹּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ – וְאַפְּרִישָׁה; וְכִי תֵּימָא: פְּרִישָׁה לְמָה לִי, הָא תְּנָא לֵיהּ; הָא אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן: נִמְצָא עַל שֻׁלְחָן – טְמֵאִים בְּסָפֵק, וּפְטוּרִין מִן הַקָּרְבָּן; וְאַיְידֵי דְּבָעֵי מֵיתְנֵא נִמְצָא עַל שֻׁלְחָן, תְּנָא נָמֵי נִמְצָא עַל שֻׁלְחָן.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַדָּא: מִי מְצֵית לְאוֹקְמַהּ לְהַהִיא בְּשֶׁלֹּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וְאַפְּרִישָׁה?! וְהָא "נִמְצָא" קָתָנֵי, וְ"נִמְצָא" לְבָתַר הָכִי מַשְׁמַע; וְאִי אַפְּרִישָׁה, מֵעִיקָּרָא כִּי פָּרַשׁ לֵיהּ – מֵעִיקָּרָא הָוְיָא לֵיהּ יְדִיעָה!

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: צְיֵית מַאי דְּקָאָמַר רַבָּךְ. הֵיכִי אָצֵית? דְּתַנְיָא עָלַהּ: זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבְּנִדָּה שֶׁחַיָּיבִין עָלֶיהָ, וְאִם אִיתָּהּ – מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה הִיא!

אֲמַר לֵיהּ: אִי תְּנֵיתָא – חַסַּר וּתְנִי הָכִי: זוֹ הִיא מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁבְּנִדָּה שֶׁחַיָּיבִין עָלֶיהָ. הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטָּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי", וּפֵירַשׁ מִיָּד – חַיָּיב, זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבְּנִדָּה כּוּ'.

אָמַר מָר: פֵּירַשׁ מִיָּד – חַיָּיב. הֵיכִי עָבֵיד? אָמַר רַב הוּנָא מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: נוֹעֵץ עֶשֶׂר צִפָּרְנָיו בַּקַּרְקַע עַד שֶׁיָּמוּת, וְטוּבֵיהּ.

אָמַר רָבָא: זֹאת אוֹמֶרֶת, הַמְשַׁמֵּשׁ מֵת בַּעֲרִיוֹת – פָּטוּר. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיב, הָכָא מַאי טַעְמָא פָּטוּר? מִשּׁוּם דְּאָנוּס הוּא. אִי אָנוּס הוּא, כִּי פֵּירַשׁ מִיָּד נָמֵי נִיפְטַר – אָנוּס הוּא!

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ, הַמְשַׁמֵּשׁ מֵת בַּעֲרִיוֹת חַיָּיב; וְהָכָא מַאי טַעְמָא פָּטוּר – מִשּׁוּם דְּאָנוּס הוּא. וְהָא דְּאָמְרַתְּ: כִּי פָּרַשׁ מִיָּד אַמַּאי חַיָּיב? שֶׁהָיָה לוֹ לִפְרוֹשׁ בַּהֲנָאָה מוּעֶטֶת, וּפֵירַשׁ בַּהֲנָאָה מְרוּבָּה.

אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר חָנָן לְאַבָּיֵי: אִם כֵּן מָצִינוּ אָרוּבָּה וּקְצָרָה בְּנִדָּה,

## דף יח:

וַאֲנַן בַּמִּקְדָּשׁ תְּנַן! אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי; אָרוּבָּה דְּהָכָא – קְצָרָה דְּהָתָם, וְאָרוּבָּה דְּהָתָם – קְצָרָה דְּהָכָא.

מַתְקֵיף לַהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: מִי אָמַר אַבָּיֵי אָנוּס הוּא – אַלְמָא בְּשֶׁלֹּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ קָאָמְרִינַן?! וְהָא אַבָּיֵי דְּאָמַר חַיָּיב שְׁתַּיִם – אַלְמָא בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ עָסְקִינַן!

כִּי אִיתְמַר דְּאַבָּיֵי – בְּעַלְמָא אִיתְמַר.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵי בֶּן לָקוֹנְיָא מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵי בֶּן לָקוֹנְיָא: אַזְהָרָה לְבוֹעֵל נִדָּה, מִנַּיִן מִן הַתּוֹרָה? שְׁקַל קָלָא פְּתַק בֵּיהּ: אַזְהָרָה לְבוֹעֵל נִדָּה?! וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב"!

אֶלָּא אַזְהָרָה לְמְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי", דְּלָא נִיפְרוֹשׁ מִיָּד – מְנָלַן? אָמַר חִזְקִיָּה, אָמַר קְרָא: "וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו" – אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת נִדָּתָהּ תְּהֵא עָלָיו.

אַשְׁכְּחַן עֲשֵׂה, לֹא תַּעֲשֶׂה מְנָלַן? אָמַר רַב פָּפָּא, אָמַר קְרָא: "לֹא תִקְרַב"; "לֹא תִקְרַב" נָמֵי לָא תִּפְרוֹשׁ הוּא, דִּכְתִיב: "הָאֹמְרִים קָרֵב אֵלַיִךְ אַל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קְדַשְׁתִּיךְ".

תָּנוּ רַבָּנָן: "וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם" – אָמַר רַבִּי יֹאשִׁיָּה: מִיכָּן אַזְהָרָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּפְרְשׁוּ מִנְּשׁוֹתֵיהֶן סָמוּךְ לְוִסְתָּן. וְכַמָּה? אָמַר רַבָּה: עוֹנָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: כֹּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, אֲפִילּוּ הוֹלִיךְ לוֹ בָּנִים כִּבְנֵי אַהֲרֹן – מֵתִים; דִּכְתִיב: "וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אַחֲרֵי מוֹת".

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַפּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ – הוֹלִיךְ לוֹ בָּנִים זְכָרִים, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: הוֹלִיךְ לוֹ בָּנִים רְאוּיִין לְהוֹרָאָה, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל... וּלְהוֹרוֹת".

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמַּבְדִּיל עַל הַיַּיִן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת – הוֹלִיךְ לוֹ בָּנִים זְכָרִים; דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחוֹל", וּכְתִיב הָתָם: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: בָּנִים רְאוּיִין לְהוֹרָאָה, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל... וּלְהוֹרוֹת".

אָמַר רַבִּי בְּנָיָמִין בַּר יֶפֶת, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ – הוֹלִיךְ לוֹ בָּנִים זְכָרִים; שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ". רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: "הַשֶּׁרֶץ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ" כּוּ'. מַאי בֵּינַיְיהוּ?

אָמַר חִזְקִיָּה: שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה אֵיכָא בֵּינַיְיהוּ – רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר סָבַר: בְּעֵינַן עַד דְּיָדַע אִי בְּשֶׁרֶץ אִיטַּמֵּי אִי בִּנְבֵלָה אִיטַּמֵּי; וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: לָא בְּעֵינַן עַד דְּיָדַע, דְּכֵיוָן דְּיָדַע (דְּאִיטַּמָּא) [דְּאִיטַּמֵּי] בָּעוֹלָם, לָא צָרִיךְ אִי בְּשֶׁרֶץ אִיטַּמֵּי אִי בִּנְבֵלָה אִיטַּמֵּי.

וְכֵן אָמַר עוּלָּא: שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה אֵיכָא בֵּינַיְיהוּ. דְּעוּלָּא רָמֵי דְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אַדְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר, וּמְשַׁנֵּי – מִי אָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בָּעֵינַן עַד דְּיָדַע אִי בְּשֶׁרֶץ אִיטַּמֵּי אִי בִּנְבֵלָה אִיטַּמֵּי?!

וּרְמִינְהִי, אָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר: מָה נַפְשְׁךָ? חֵלֶב אָכַל – חַיָּיב; נוֹתָר אָכַל – חַיָּיב; שַׁבָּת חִילֵּל – חַיָּיב; יוֹם הַכִּפּוּרִים חִילֵּל – חַיָּיב; אִשְׁתּוֹ נִדָּה בָּעַל – חַיָּיב; אֲחוֹתוֹ בָּעַל – חַיָּיב!

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ״ – עַד שֶׁיּוֹדַע לָךְ בַּמֶּה חָטָא.

וּמְשַׁנֵּי: הָתָם, ״אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא״ אָמַר רַחֲמָנָא – חֵטְא כָּל שֶׁהוּא. הָכָא, מִכְּדֵי כְּתִיב ״בְּכָל דָּבָר טָמֵא״; ״אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא״ לְמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ: בָּעֵינַן עַד דְּיָדַע אִי בְּשֶׁרֶץ אִיטַּמֵּי אִי בִּנְבֵלָה אִיטַּמֵּי.

וְרַבִּי עֲקִיבָא – אַיְידֵי

## דף יט.

דְּבָעֵי לְמֵיכְתַּב בְּהֵמָה וְחַיָּה לְכִדְרַבִּי, כָּתֵיב נָמֵי שֶׁרֶץ. כִּדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל פָּרָשָׁה שֶׁנֶּאֶמְרָה וְנִשְׁנֵית, לֹא נִשְׁנֵית אֶלָּא בִּשְׁבִיל דָּבָר שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בָּהּ.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי ״בָּהּ״ מַאי עָבֵיד לֵיהּ? פְּרָט לַמִּתְעַסֵּק.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. וְכֵן אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – דְּרַב שֵׁשֶׁת מַחֲלִיף דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא וּדְרַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: הֶעְלֵם זֶה וָזֶה בְּיָדוֹ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: הֲרֵי הֶעְלֵם טוּמְאָה בְּיָדוֹ, וְחַיָּיב. אַדְרַבָּה – הֲרֵי הֶעְלֵם מְקֻדָּשׁ בְּיָדוֹ, וּפָטוּר!

אָמַר רַב אָשֵׁי: חָזֵינַן; אִי מִטּוּמְאָה קָא פָרֵישׁ – הֲרֵי הֶעְלֵם טוּמְאָה בְּיָדוֹ, וְחַיָּיב. אִי מִמְּקֻדָּשׁ קָא פָרֵישׁ – הֲרֵי הֶעְלֵם מְקֻדָּשׁ בְּיָדוֹ, וּפָטוּר. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: כְּלוּם פֵּרֵישׁ מִמְּקֻדָּשׁ – אֶלָּא מִשּׁוּם טוּמְאָה; כְּלוּם פֵּרֵישׁ מִטּוּמְאָה – אֶלָּא מִשּׁוּם מְקֻדָּשׁ! אֶלָּא לָא שָׁנָא.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר; וְהָלַךְ בָּרִאשׁוֹן וְלֹא נִכְנַס, בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס – חַיָּיב.

הָלַךְ בָּרִאשׁוֹן וְנִכְנַס, הִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל, וְאַחַר כָּךְ הָלַךְ בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס – חַיָּיב. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּכוּלָּן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן.

בְּכוּלָּן –

## דף יט:

וַאֲפִילּוּ בְּקַמַּיְיתָא?! מִמָּה נַפְשָׁךְ טָמֵא הוּא! אָמַר רָבָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ בָּרִאשׁוֹן, וּבְשָׁעָה שֶׁהָלַךְ בַּשֵּׁנִי שָׁכַח שֶׁהָלַךְ בָּרִאשׁוֹן; דְּהָוְיָא לֵיהּ מִקְצָת יְדִיעָה.

וּבְהָא קָא מִיפַּלְגִי – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: אָמְרִינַן מִקְצָת יְדִיעָה כְּכָל יְדִיעָה; וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר: לָא אָמְרִינַן מִקְצָת יְדִיעָה כְּכָל יְדִיעָה.

הָלַךְ בָּרִאשׁוֹן וְנִכְנַס, הִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל, חָזַר וְהָלַךְ בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס – חַיָּיב, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וְאַמַּאי חַיָּיב? סְפֵק יְדִיעָה הוּא!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּאן עָשׂוּ סְפֵק יְדִיעָה כִּידִיעָה. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: הָא מַנִּי – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר: לָא בָּעֵינַן יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה.

וּרְמִי דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן, וּרְמִי דְּרֵישׁ לָקִישׁ אַדְּרֵישׁ לָקִישׁ. דְּתַנְיָא: אָכַל סְפֵק חֵלֶב וְנוֹתַר, סְפֵק חֵלֶב וְנוֹתַר – רַבִּי אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמֵּבִיא חַטָּאת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כָּךְ מֵבִיא אָשָׁם תְּלוּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵינוֹ מֵבִיא אֶלָּא אָשָׁם תָּלוּי אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג" – הַתּוֹרָה רִיבְּתָה שְׁגָגוֹת הַרְבֵּה וְאָשָׁם תָּלוּי אֶחָד.

וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּאן שָׁנָה רַבִּי, יְדִיעוֹת סְפֵיקוֹת מִתְחַלְּקוֹת לְחַטָּאוֹת.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כְּשֵׁם שֶׁיְּדִיעוֹת וַדַּאי בְּעָלְמָא מִתְחַלְּקוֹת לְחַטָּאוֹת, כָּךְ יְדִיעוֹת סָפֵק מִתְחַלְּקוֹת לַאֲשָׁמוֹת.

בְּשִׁלְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן לָא קַשְׁיָא – כָּאן עָשׂוּ, וְלֹא בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עָשׂוּ. הָכָא הוּא דְּלָא כְּתִיבָא יְדִיעָה בְּהֶדְיָא, מִ"וְנֶעְלַם" הוּא דְּקָא אָתֵי; וְלֹא בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עָשׂוּ, דִּכְתִיב: "אוֹ הוֹדַע אֵלָיו" – יְדִיעָה מְעַלְּיָיתָא בָּעֵינַן.

אֶלָּא לְרֵישׁ לָקִישׁ – אַדְּמוֹקֵים לֵיהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נוֹקְמַהּ כְּרַבִּי! הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לָא בָּעֵי יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה.

פְּשִׁיטָא דְּלָא בָּעֵי – מִדְּלָא מְיַיתְרֵי לֵיהּ קְרָאֵי; "וְנֶעְלַם" – דְּמִיחַיֵּיב עַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ! מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי לֵית לֵיהּ – מִקְּרָאֵי, אֲבָל מִגְּמָרָא אִית לֵיהּ; קָא מַשְׁמַע לַן.

## הֲדַרַן עָלָךְ יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה

מַתְנִי' **שְׁבוּעוֹת** שִׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: "שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל" וְ"שֶׁלֹּא אוֹכַל", "שֶׁאָכַלְתִּי" וְ"שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי".

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל כָּל שֶׁהוּא – חַיָּיב. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: הֵיכָן מָצִינוּ בְּאוֹכֵל כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא חַיָּיב – שֶׁזֶּה חַיָּיב? אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: וְכִי הֵיכָן מָצִינוּ בְּמְדַבֵּר וּמֵבִיא קָרְבָּן – שֶׁזֶּה מְדַבֵּר וּמֵבִיא קָרְבָּן?

**גְּמָ'** לְמֵימְרָא דְּ"שֶׁאוֹכַל" – דְּאֵכִילְנָא מַשְׁמַע?! וּרְמִינְהִי: "שְׁבוּעָה לֹא אוֹכַל לְךָ", "שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל לְךָ", "לֹא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל לְךָ" – אָסוּר.

אָמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם דְּאֵכִילְנָא מַשְׁמַע; לָא קַשְׁיָא, כָּאן בְּמִסְרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל, כָּאן בְּשֶׁאֵין

## דף כ.

מִסְרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל.

מַתְנִיתִין – בְּשֶׁאֵין מְסָרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל; בָּרִייְתָא – בִּמְסָרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל, וְקָאָמַר "לָא אָכִילְנָא" וְ"לָא אָכִילְנָא", דְּכִי קָא מִשְׁתְּבַע הָכִי קָאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל".

רַב אָשֵׁי אָמַר: תְּנִי "שְׁבוּעָה שֶׁאֵי אוֹכַל לָךְ". אִי הָכִי, מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְּתֵימָא: לִישַׁנְיֵהּ (דאיתקילא) [אִיתְקִילָא] לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

תָּנוּ רַבָּנַן: "מִבְטָא" – שְׁבוּעָה. "אִיסָּר" – שְׁבוּעָה. אִיסּוּר אִיסָּר: אִם אַתָּה אוֹמֵר "אִיסָּר" – שְׁבוּעָה, חַיָּיב; וְאִם לָאו, פָּטוּר. "אִם אַתָּה אוֹמֵר אִיסָּר שְׁבוּעָה"?! וְהָא אָמְרַתְּ: אִיסָּר – שְׁבוּעָה הוּא!

אָמַר אַבָּיֵי: הָכִי קָאָמַר, "מִבְטָא" – שְׁבוּעָה. "אִיסָּר" – מִיתְפֵּיס בִּשְׁבוּעָה. אִיסּוּר אִיסָּר – אִם אַתָּה אוֹמֵר: מִיתְפֵּיס בִּשְׁבוּעָה כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי, חַיָּיב; וְאִם לָאו, פָּטוּר.

מַמַּאי דְּמִבְטָא שְׁבוּעָה – דִּכְתִיב: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם"; אִיסָּר נָמֵי – דִּכְתִיב: "כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר";

אֶלָּא מַמַּאי דְּאִיסָּר מִיתְפֵּס בִּשְׁבוּעָה הוּא? דִּכְתִיב: "אוֹ אִסְרָה אִסָּר עַל נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה". מְבַטֵּא נָמֵי – הָכְתִיב: "לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה"!

אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: מִבְטָא שְׁבוּעָה מֵהָכָא: "וְאִם הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ, אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ" – וְאִילּוּ שְׁבוּעָה לָא קָאָמַר; בְּמַאי אָסְרָה עַצְמָהּ? בְּמִבְטָא.

רָבָא אָמַר: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ, מִיתְפֵּיס בִּשְׁבוּעָה לָאו כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי; וְהָכִי קָאָמַר: "מִבְטָא" – שְׁבוּעָה. "אִיסָּר" – נָמֵי שְׁבוּעָה. אִסָּרֶיהָ דְּאִיסָּר – הִטִּילוֹ הַכָּתוּב בֵּין נֵדֶר לִשְׁבוּעָה; הוֹצִיאוֹ בִּלְשׁוֹן נֵדֶר – נֵדֶר, בִּלְשׁוֹן שְׁבוּעָה – שְׁבוּעָה.

הֵיכָן הִטִּילוֹ? "וְאִם בֵּית אִישָּׁהּ נָדָרָה אוֹ אָסְרָה אִסָּר עַל נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה וְגוֹ'"

וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ; דְּאִיתְמַר: מַתְפִּיס בִּשְׁבוּעָה – אַבָּיֵי אָמַר: כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי, וְרָבָא אָמַר: לָאו כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי.

מֵיתִיבִי: אֵיזֶה אִיסָּר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה? הָאוֹמֵר: "הֲרֵי עָלַי שֶׁלֹּא אוֹכַל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן" כַּיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו, כַּיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ פְּלוֹנִי, כְּיוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם, כַּיּוֹם שֶׁרָאָה יְרוּשָׁלַיִם בְּחוּרְבָּנָהּ – אָסוּר. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁנָּדוּר וּבָא מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם.

בְּשִׁלְמָא לְאַבָּיֵי, מִדְּמַתְפִּיס בְּנֶדֶר – נֵדֶר, מַתְפִּיס בִּשְׁבוּעָה – שְׁבוּעָה.

## דף כ:

אֶלָּא לְרָבָא קַשְׁיָא!

אָמַר לָךְ רָבָא, תְּרֵיץ וְאֵימָא הָכִי: אֵיזֶהוּ אִיסַּר נֵדֶר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה? הָאוֹמֵר: "הֲרֵי עָלַי שֶׁלֹּא אוֹכַל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן" כַּיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו, כַּיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ פְּלוֹנִי. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁנָּדוּר וּבָא מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם.

מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא: "אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַה'" – עַד שֶׁיִּדּוֹר בְּדָבָר הַנִּדּוּר.
כַּיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו. פְּשִׁיטָא! כְּיוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דְּכִי לָא נָדַר נָמֵי אָסוּר – כִּי נָדַר נָמֵי לָא הָוְיָא עֲלֵיהּ אִיסּוּר, וְהַאי לָאו מִיתְּפֵיס בְּנֶדֶר הוּא; קָא מַשְׁמַע לַן.
וְאַף רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר לַהּ לְהָא דְּרָבָא; דְּכִי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "מִבְּטָא לֹא אוֹכַל לָךְ", "אִיסָּר לֹא אוֹכַל לָךְ" – שְׁבוּעָה.
כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אוֹכַל" וְ"לֹא אוֹכַל" – שֶׁקֶר, וְאַזְהַרְתֵּיהּ מֵהָכָא: "לָא תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר". "אָכַלְתִּי" וְ"לֹא אָכַלְתִּי" – שָׁוְא, וְאַזְהַרְתֵּיהּ מֵהָכָא: "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא".
קוּנְּמוֹת – עוֹבֵר בְּ"לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ".
מֵיתִיבִי: שָׁוְא וְשֶׁקֶר אֶחָד הֵן. מַאי, לָאו מִדְּשָׁוְא לְשֶׁעָבַר – אַף שֶׁקֶר נָמֵי לְשֶׁעָבַר? אַלְמָא "אָכַלְתִּי" וְ"לֹא אָכַלְתִּי" שֶׁקֶר הוּא!
מִידֵּי אִירְיָא?! הָא כְּדְאִיתָא, וְהָא כְּדְאִיתָא. וּמַאי "דָּבָר אֶחָד הֵן"? דִּבְדִיבּוּר אֶחָד נֶאֶמְרוּ, כִּדְתַנְיָא: "זָכוֹר" וְ"שָׁמוֹר" בְּדִיבּוּר אֶחָד נֶאֶמְרוּ – מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל הַפֶּה לְדַבֵּר, וּמָה שֶּׁאֵין הָאוֹזֶן יָכוֹל לִשְׁמוֹעַ.
בְּשֶׁלְמָא הָתָם בְּדִיבּוּר אֶחָד נֶאֶמְרוּ, כִּדְרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה – דְּאָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: נָשִׁים חַיָּיבוֹת בְּקִידּוּשׁ הַיּוֹם דִּבְר תּוֹרָה, דְּאָמַר קְרָא "זָכוֹר" וְ"שָׁמוֹר" – כָּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בִּשְׁמִירָה יֶשְׁנוֹ בִּזְכִירָה, וְהָנֵי נָשֵׁי הוֹאִיל וְאִיתַּנְהוּ בִּשְׁמִירָה אִיתַּנְהוּ נָמֵי בִּזְכִירָה. אֶלָּא הָכָא לְמַאי הִלְכְתָא מִיבָּעֵי לֵיהּ?
אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁלּוֹקֶה עַל שָׁוְא, כָּךְ לוֹקֶה נָמֵי עַל שֶׁקֶר.
כְּלַפֵּי לְיָיא? אֶלָּא אֵימָא: כְּשֵׁם שֶׁלּוֹקֶה עַל שֶׁקֶר, כָּךְ לוֹקֶה נָמֵי עַל שָׁוְא.
פְּשִׁיטָא – הַאי לָאו וְהַאי לָאו! מַהוּ דְּתֵימָא כְּדַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: "לֹא יִנָּקֶה" כְּלָל;

## דף כא.

קָא מַשְׁמַע לַן כִּדְשַׁנִּי לֵיהּ.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כְּשֵׁם שֶׁמֵּבִיא קָרְבָּן עַל שֶׁקֶר, כָּךְ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שָׁוְא; וְרַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּמַחֵיֵיב לְשֶׁעָבַר כִּלְהַבָּא.
מֵיתִיבִי: אֵי זוֹ הִיא שְׁבוּעַת שָׁוְא – נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לְאָדָם. שְׁבוּעַת שֶׁקֶר – נִשְׁבַּע לְהַחְלִיף! אֵימָא נִשְׁבַּע וּמַחְלִיף.

כִּי אֶתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, אָמַר רַבִּי אֱבָהוּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: ״אֲכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ – שֶׁקֶר, וְאַזְהַרְתֵּיהּ מִ״לֹא תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר״. ״אוֹכַל״ וְ״לֹא אוֹכַל״ – עוֹבֵר בְּ״לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ״. וְאִי זוֹ הִיא שְׁבוּעַת שָׁוְא? נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לְאָדָם.

אָמַר רַב פָּפָּא: הָא דְּרַבִּי אֱבָהוּ – לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר; דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין: אָמַר רַב עַמְרָם, אָמַר רַב יִצְחָק, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: כֹּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה – לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה לוֹקִין עָלָיו, וְשֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו; חוּץ מִנִּשְׁבַּע וּמֵימֵר וּמְקַלֵּל אֶת חֲבֵירוֹ בַּשֵּׁם.

נִשְׁבַּע מְנָלַן? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, אָמַר קְרָא: ״לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה׳ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה״ – בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵין מְנַקִּין אוֹתוֹ, אֲבָל בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה מַלְקִין אוֹתוֹ וּמְנַקִּין אוֹתוֹ.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: דִּלְמָא הָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא: ״לֹא יְנַקֶּה״ כְּלָל? אִי כְּתִיב ״כִּי לֹא יְנַקֶּה״ – כִּדְקָאָמְרַתְּ; הַשְׁתָּא דִּכְתִיב ״כִּי לֹא יְנַקֶּה ה׳״ – ה׳ הוּא דְּאֵינוֹ מְנַקֶּה, אֲבָל בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה מַלְקִין אוֹתוֹ וּמְנַקִּין אוֹתוֹ.

אַשְׁכְּחַן שְׁבוּעַת שָׁוְא, שְׁבוּעַת שֶׁקֶר מְנָלַן? רַבִּי יוֹחָנָן דִּידֵיהּ אָמַר: ״לַשָּׁוְא״ שְׁתֵּי פְּעָמִים; אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִשְׁבוּעַת שָׁוְא, תְּנֵהוּ עִנְיָן לִשְׁבוּעַת שֶׁקֶר.

וְהָוֵי בַּהּ רַבִּי אֱבָהוּ: הַאי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, וְאָכַל – לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה הוּא! וְאֶלָּא דְּאָמַר ״שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל״, וְלֹא אָכַל – הַאי מִי לוֹקֶה?! וְהָא אִיתְּמַר: ״שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל כְּכָר זוֹ הַיּוֹם״, וְעָבַר הַיּוֹם וְלֹא אָכָלָהּ – רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵינוֹ לוֹקֶה!

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה – מִשּׁוּם דְּהָוֵה לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה – מִשּׁוּם דְּהָוֵה הַתְרָאַת סָפֵק, וְהַתְרָאַת סָפֵק לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה.

וְאָמַר רַבִּי אֱבָהוּ: תְּהֵא בְּ״אֲכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״. וּמַאי שְׁנָא? אָמַר רָבָא: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה שְׁבוּעַת שֶׁקֶר דּוֹמָה לְשָׁוְא, מָה שָׁוְא לְשֶׁעָבַר, אַף שֶׁקֶר נָמֵי לְשֶׁעָבַר.

אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אֱבָהוּ: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כְּכָר זוֹ״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״, וַאֲכָלָהּ – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. זוֹ הִיא שְׁבוּעַת בִּטּוּי, שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת וְעַל שִׁגְגָתָהּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד.

זוֹ הִיא – לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי ״אֲכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ – דְּלָא לָקֵי?

לָא, לְמַעוֹטֵי ״אָכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ מִקְּרִבָּן – זוֹ הִיא דְּעַל שִׁגְגָתָהּ קָרְבָּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד, אֲבָל ״אָכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ לָא. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הֶעָתִיד לָבֹא; אֲבָל מִילְּקָא לָקֵי.

## דף כא:

אֵימָא סֵיפָא: זוֹ הִיא שְׁבוּעַת שָׁוְא שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת וְעַל שִׁגְגָתָהּ פָּטוּר. זוֹ הִיא לְמַעוֹטֵי מַאי? מַאי לָאו לְמַעוֹטֵי ״אָכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ – דִּילָא לָקֵי?

לָא; זוֹ הִיא דְּעַל שִׁגְגָתָהּ פָּטוּר מִקְּרִבָּן, אֲבָל ״אָכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ עַל שִׁגְגָתָהּ חַיָּיב קָרְבָּן; וְרַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּמְחַיֵּיב לְשֶׁעָבַר כִּלְהַבָּא.

הָא אָמְרַתְּ רֵישָׁא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא! רֵישָׁא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְסֵיפָא רַבִּי עֲקִיבָא?! כּוּלָּהּ רַבִּי עֲקִיבָא, וְרֵישָׁא לָאו לְמַעוֹטֵי ״אָכַלְתִּי״ וְ״לֹא אָכַלְתִּי״ מִקְּרִבָּן, אֶלָּא לְמַעוֹטֵי ״אוֹכֵל״ וְלֹא אָכַל מִמַּלְקוֹת, אֲבָל קָרְבָּן מִיחַיַּיב.

וּמַאי שְׁנָא? מִסְתַּבְּרָא, קַאֵי בִּלְהַבָּא – מְמַעֵט לְהַבָּא; קַאֵי בִּלְהַבָּא – מְמַעֵט לְשֶׁעָבַר?

״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״ וְאָכַל כָּל שֶׁהוּא, חַיָּיב כּוּ׳. אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי עֲקִיבָא, בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ – כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ, דְּמְחַיֵּיב בְּמַשֶּׁהוּ? דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא לְמַכּוֹת, וְלֹא אָמְרוּ כְּזַיִת אֶלָּא לְעִנְיַן קָרְבָּן.

וּבְדִין הוּא דְּבָעֵי אִיפְּלוּגֵי בְּעֶלְמָא, וְהַאי דְּקָא מִיפַּלְגִי הָכָא – לְהוֹדִיעֲךָ כּוֹחָן דְּרַבָּנַן, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר: הוֹאִיל וּמְפָרֵשׁ חַיָּיב, סְתָם נָמֵי חַיָּיב; קָא מַשְׁמַע לַן דְּפָטְרִי.

אוֹ דִלְמָא, בְּעֶלְמָא – כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ; וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא – הוֹאִיל וּמְפָרֵשׁ חַיָּיב, סְתָם נָמֵי חַיָּיב.

תָּא שְׁמַע, דְּאָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: הֵיכָן מָצִינוּ בְּאוֹכֵל כָּל שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁזֶּה חַיָּיב? וְאִם אִיתָא, לֵימָא לְהוּ: אֲנָא בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לִי!

לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנַן קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי, בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לִי. לְדִידְכוּ, אוֹדוֹ לִי מִיהָא, הוֹאִיל וּמְפָרֵשׁ חַיָּיב, סְתָם נָמֵי חַיָּיב! וַאֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן: לָא.

תָּא שְׁמַע, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נָזִיר שֶׁשָּׁרָה פִּתּוֹ בְּיַיִן, וְיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְצָרֵף כְּזַיִת – חַיָּיב. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּעֶלְמָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ, לְמָה לִי לְצָרֵף?

וְעוֹד תְּנַן: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, וְאָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים – חַיָּיב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וְהָוֵינַן בַּהּ: אַמַּאי חַיָּיב? מוּשְׁבָּע מֵהַר סִינַי הוּא! רַב וּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמּוּתָּרִין עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִין.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא אִי בְּמְפָרֵשׁ חֲצִי שִׁיעוּר – וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן, אִי בִּסְתָם – וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: אָדָם אוֹסֵר עַצְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּעָלְמָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ, כָּל שֶׁהוּא נָמֵי מוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: בְּעָלְמָא כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ? שְׁמַע מִינַּהּ.

אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: הֵיכָן מָצִינוּ כוּ'. וְלָא?! וַהֲרֵי נְמָלָה! בְּרִיָּה שָׁאנֵי.

וַהֲרֵי הֶקְדֵּשׁ! הָא בָּעֵינַן שָׁוֶה פְּרוּטָה.

וַהֲרֵי מְפָרֵשׁ! מְפָרֵשׁ נָמֵי כִּבְרִיָּה דָּמֵי.

וַהֲרֵי עָפָר! אֶלָּא

## דף כב.

תִּיפְשׁוֹט דְּבָעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל" וְאָכַל עָפָר, בְּכַמָּה? תִּפְשׁוֹט עַד דְּאִיכָּא כְּזַיִת! כִּי קָאָמְרִינַן – בְּמִידֵּי דְּדַבַּר אֲכִילָה קָאָמְרִינַן.

וַהֲרֵי קוּנָּמוֹת! קוּנָּמוֹת נָמֵי כִּמְפָרֵשׁ דָּמֵי.

אָמַר לָהֶן: הֵיכָן מָצִינוּ בְּמָדַבֵּר וּמֵבִיא קָרְבָּן, שֶׁזֶּה מְדַבֵּר וּמֵבִיא קָרְבָּן. וְלָא?! וַהֲרֵי מְגַדֵּף! מְדַבֵּר וְאוֹסֵר קָאָמְרִינַן, וְהַאי מְדַבֵּר וְחוֹטֵא הוּא.

וַהֲרֵי נָזִיר! מֵבִיא קָרְבָּנוֹ עַל דִּבּוּרוֹ קָאָמְרִינַן, וְהַאי מֵבִיא קָרְבָּן – לְאִשְׁתְּרוֹיֵי לֵיהּ חַמְרָא הוּא דְּקָא מַיְיתֵי.

וַהֲרֵי הֶקְדֵּשׁ! אוֹסֵר לְעַצְמוֹ קָאָמְרִינַן, וְהַאי אוֹסֵר עַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ הוּא.

הֲרֵי קוּנָּמוֹת! קָסָבַר אֵין מְעִילָה בְּקוּנָּמוֹת.

אָמַר רָבָא: מַחֲלוֹקֶת בִּסְתָם, אֲבָל בִּמְפָרֵשׁ – דִּבְרֵי הַכֹּל בְּכָל שֶׁהוּא. מַאי טַעְמָא? מְפָרֵשׁ נָמֵי כִּבְרִיָּה דָּמֵי.

וְאָמַר רָבָא: מַחְלוֹקֶת בְּ"שֶׁלֹּא אוֹכַל", אֲבָל בְּ"שֶׁלֹּא אֶטְעוֹם" – דִּבְרֵי הַכֹּל בְּכָל שֶׁהוּא. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לִיטְעוֹם נָמֵי – כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי; קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַב פָּפָּא: מַחְלוֹקֶת בִּשְׁבוּעוֹת, אֲבָל בְּקוּנָּמוֹת – דִּבְרֵי הַכֹּל בְּכָל שֶׁהוּא. מַאי טַעְמָא? קוּנָּמוֹת נָמֵי, כֵּיוָן דְּלָא קָא מַדְכַּר שְׁמָא דַּאֲכִילָה, כִּדְמְפָרֵשׁ דָּמֵי.

מֵיתִיבִי: שְׁנֵי קוּנָּמוֹת מִצְטָרְפִין, שְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת אֵין מִצְטָרְפוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוּנָּמוֹת כִּשְׁבוּעוֹת. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיב בְּכָל שֶׁהוּא, לְמָה לִי לְצָרֵף?

דְּאָמַר: "אֲכִילָה מִזּוֹ עָלַי קוֹנָם", "אֲכִילָה מִזּוֹ עָלַי קוֹנָם". אִי הָכִי, אַמַּאי מִצְטָרְפוֹת? סוֹף סוֹף – זִיל לְהָכָא לֵיכָּא שִׁיעוּרָא, וְזִיל לְהָכָא לֵיכָּא שִׁיעוּרָא! דְּאָמַר: "אֲכִילָה מִשְּׁתֵּיהֶן עָלַי קוֹנָם".

דִּכְוָותַהּ גַּבֵּי שְׁבוּעוֹת – דְּאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מִשְּׁתֵּיהֶן", אַמַּאי אֵין מִצְטָרְפִין? אָמַר רַב פְּנְחָס: שָׁאנֵי שְׁבוּעוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁחֲלוּקוֹת לְחַטָּאוֹת, אֵין מִצְטָרְפוֹת.

אִי הָכִי, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוּנָּמוֹת כִּשְׁבוּעוֹת – בִּשְׁלָמָא שְׁבוּעוֹת, הוֹאִיל וַחֲלוּקוֹת לְחַטָּאוֹת; אֶלָּא קוּנָּמוֹת, אַמַּאי לָא? אֵיפוֹךְ – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׁבוּעוֹת כְּקוּנָּמוֹת. וְלֵית לֵיהּ לְדָרַב פְּנָחָס.

רַבִינָא אָמַר: כִּי קָאָמַר רַב פָּפָּא – לְעִנְיַן מַלְקוֹת; כִּי תַּנְיָא הָהִיא – לְעִנְיַן קָרְבָּן, דְּבָעֵינַן שָׁוֶה פְּרוּטָה.

לְמֵימְרָא דְּסָבְרִי רַבָּנַן יֵשׁ מְעִילָה בְּקוּנָּמוֹת?! וְהָתַנְיָא: "כִּכָּר זוֹ הֶקְדֵּשׁ", וְאָכְלָהּ – בֵּין הוּא בֵּין חֲבֵירוֹ מָעַל; לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהּ פִּדְיוֹן. "כִּכָּר זוֹ עָלַי הֶקְדֵּשׁ" – הֲרֵי הוּא מָעַל, חֲבֵירוֹ לֹא מָעַל; לְפִיכָךְ אֵין לָהּ פִּדְיוֹן. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

## דף כב:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין הוּא וּבֵין חֲבֵירוֹ לֹא מָעַל, לְפִי שֶׁאֵין מְעִילָה בְּקוּנָּמוֹת.

אֵיפוֹךְ: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא מָעַל, לְפִי שֶׁאֵין מְעִילָה בְּקוּנָּמוֹת. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוּא מָעַל, וַחֲבֵירוֹ לֹא מָעַל.

אִי הָכִי, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר קוּנָּמוֹת כִּשְׁבוּעוֹת – אֶלָּא קוּנָּמוֹת אִצְטְרוֹפֵי הוּא דְּלָא מִצְטָרְפִי, הָא מְעִילָה אִית בְּהוּ?! וְהָאָמַר רַבִּי מֵאִיר: אֵין מְעִילָה בְּקוּנָּמוֹת כְּלָל!

לְדִבְרֵיהֶן דְּרַבָּנַן קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי – אֵין מְעִילָה בְּקוּנָּמוֹת כְּלָל; לְדִידְכוּ – אוֹדוֹ לִי מִיהַת דְּקוּנָּמוֹת כִּשְׁבוּעוֹת!

וְרַבָּנַן – שְׁבוּעוֹת אִיכָּא דְּרַב פְּנָחָס, קוּנָּמוֹת לֵיכָּא דְּרַב פְּנָחָס.

אָמַר רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל עָפָר – פָּטוּר. בָּעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל עָפָר", בְּכַמָּה? כֵּיוָן דְּאָמַר "שֶׁלֹּא אוֹכַל" – דַּעְתֵּיהּ אַכְזִית; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּלָאו מִידֵּי דְּאָכְלִי אִינָשֵׁי הוּא, בְּכָל שֶׁהוּא? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל חַרְצָן", בְּכַמָּה? כֵּיוָן דְּמִתְאָכִיל עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבֶת – דַּעְתֵּיהּ אַכְזִית; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּלָא בְּעֵינֵיהּ אָכְלִי לֵיהּ אִינָשֵׁי – דַּעְתֵּיהּ אַמַּשֶּׁהוּ? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: נָזִיר שֶׁאָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל חַרְצָן", בְּכַמָּה? דְּכֵיוָן דִּכְזִית אִיסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, כִּי קָא מִשְׁתְּבַע – אַהֶתֵּירָא קָא מִשְׁתְּבַע, וְדַעְתֵּיהּ אַמַּשֶּׁהוּ; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּאָמַר "שֶׁלֹּא אוֹכַל", דַּעְתֵּיהּ אַכְזִית?

תָּא שְׁמַע: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים – חַיָּיב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וְהָוֵינַן בַּהּ: אַמַּאי חַיָּיב? מוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא! רַב וּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי: בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמּוּתָּרִין עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִין.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא אִי בְּמְפָרָשׁ חֲצִי שִׁיעוּר, וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן; אִי בִּסְתָם, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: אָדָם אוֹסֵר עַצְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא.

וְהָא נְבֵילָה – דְּמוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא, דְּכִי חַרְצָן לְגַבֵּי נָזִיר דָּמְיָא; וְטַעְמָא דְּפָרֵישׁ, הָא לָא פָּרֵישׁ – דַּעְתֵּיהּ אַכְזַיְתְּ! שְׁמַע מִינַּהּ.

אֶלָּא תִּפְשׁוֹט דְּבָעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל עָפָר", בְּכַמָּה? תִּפְשׁוֹט דְּעַד דְּאִיכָּא כְּזַיִת – דְּהָא נְבֵילָה כְּעָפָר דָּמְיָא; וְטַעְמָא דְּפָרֵישׁ, הָא לֹא פָּרֵישׁ – דַּעְתֵּיהּ אַכְזַיְתְּ!

לֹא; עָפָר – לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא כְּלָל; נְבֵילָה – בַּת אֲכִילָה, וְאַרְיָא הוּא דְּרָבִיעַ עִילָּווּהּ.

**מַתְנִי'** "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל וְשָׁתָה – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה", וְאָכַל וְשָׁתָה – חַיָּיב שְׁתַּיִם. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל פַּת חִטִּין וּפַת שְׂעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל פַּת חִטִּין וּפַת שְׂעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין", וְאָכַל – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן וְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ", וְשָׁתָה – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל אֲוֹכָלִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לַאֲכִילָה, וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לִשְׁתִיָּה – פָּטוּר. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים – חַיָּיב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. אָמַר: "קוֹנָם אִשְׁתִּי נֶהֱנֵית לִי אִם אָכַלְתִּי הַיּוֹם", וְהוּא אָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים – הֲרֵי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה.

**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר שְׁמוּאֵל: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְשָׁתָה – חַיָּיב. אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא.

אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא – דַּאֲמַר לֵיהּ אִינָשׁ לְחַבְרֵיהּ: "נִטְעוֹם מִידֵּי", וְעָיְילִי וְאָכְלִי וְשָׁתוּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא – שְׁתֵּיָה בִּכְלַל אֲכִילָה; דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מִנַּיִן לִשְׁתֵּיָה שֶׁהִיא בִּכְלַל אֲכִילָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ";

## דף כג.

וְתִירוֹשׁ חַמְרָא הוּא, וּכְתִיב: "וְאָכַלְתָּ".

וְדִלְמָא עַל יְדֵי אֲנִיגְרוֹן? דְּאָמַר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: אֲנִיגְרוֹן – מַיָּא דְּסִילְקֵי, אַכְסִיגְרוֹן – מַיָּא דְּכוּלְהוּ סִילְקֵי.

אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, מֵהָכָא: "וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ, בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר"; יַיִן חַמְרָא הוּא, וּכְתִיב: "וְאָכַלְתָּ".

וְדִלְמָא הָכָא נָמֵי עַל יְדֵי אֲנִיגְרוֹן?

"שֵׁכָר" כְּתִיב, מִידֵּי דְּמְשַׁכַּר.

וְדִלְמָא דְּבֵילָה קְעִילִית? דְּתַנְיָא: אָכַל דְּבֵילָה קְעִילִית וְשָׁתָה דְּבַשׁ וְחָלָב, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְעָבַד – חַיָּיב.

אֶלָּא גָּמַר ״שֵׁכָר״–״שֵׁכָר״ מִנָּזִיר; מָה לְהַלָּן יַיִן, אַף כָּאן יַיִן.

אָמַר רָבָא, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, וְאָכַל וְשָׁתָה – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה, אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְתַנָּא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שְׁתִיָּה לָאו בִּכְלַל אֲכִילָה, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, וְאָכַל וְעָשָׂה מְלָאכָה – מִי אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת?!

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מַאי, שְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה?! אֵימָא סֵיפָא: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״, וְאָכַל וְשָׁתָה – חַיָּיב שְׁתַּיִם. כֵּיוָן דְּאָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ – אִיתְּסַר לֵיהּ בִּשְׁתִיָּה; כִּי אָמַר ״שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״ – אַמַּאי חַיָּיב? אִילּוּ אָמַר ״שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״ תְּרֵי זִימְנֵי, מִי מְחַיַּיב תַּרְתֵּי?! אֶלָּא לֵיהּ: הָתָם דְּאָמַר ״שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״, וַהֲדַר אָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״; דִּשְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה אִיתָּהּ, אֲכִילָה בִּכְלָל שְׁתִיָּה לֵיתַהּ.

אֲבָל אָמַר שְׁבוּעָה ״שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״, וְאָכַל וְשָׁתָה, מַאי – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת? אִי הָכִי, אַדְּתָנֵי רֵישָׁא: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״ וְאָכַל וְשָׁתָה אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת; לִיתְנֵי: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת – וְכָל שֶׁכֵּן ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ לְחוֹדֵיהּ! אֶלָּא לְעוֹלָם כִּדְקָתָנֵי; וְשָׁאנֵי הָכָא, כֵּיוָן דְּאָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ וַהֲדַר אָמַר ״שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״ – גַּלְיָא אַדַּעְתֵּיהּ דְּהָךְ אֲכִילָה דְּאָמַר, אֲכִילָה גְּרִידְתָּא הִיא.

אָמַר רַב אָשֵׁי, מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, וְאָכַל אֲוֹכָלִין שֶׁאֵין רְאוּיִן לַאֲכִילָה, וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵין רְאוּיִן לִשְׁתִיָּה – פָּטוּר. הָא רְאוּיִן – חַיָּיב; וְאַמַּאי? הָא ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״ קָאָמַר!

דִּלְמָא דְּאָמַר תַּרְתֵּי: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״.

שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל, וְאָכַל פַּת חִטִּין כּוּ'. וְדִלְמָא לְמִיפְטַר נַפְשֵׁיהּ מֵאַחֲרָנְיֵיתָא קָאָתֵי?

הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר ״חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין״. וְדִלְמָא לְכוֹס?

דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר ״פַּת חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין״. וְדִלְמָא ״פַּת חִטִּין״ – לֶאֱכוֹל, ״שְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין״ – לְכוֹס?

דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר ״פַּת חִטִּין וְשֶׁל שְׂעוֹרִין וְשֶׁל כּוּסְמִין״.

## דף כג:

וְדִלְמָא עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבֶת?

אֵימָא ״וְכֵן שֶׁל שְׂעוֹרִים וְכֵן שֶׁל כּוּסְמִין״; ״פַּת״ ״פַּת״ לְמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְחַלֵּק.

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" וְשָׁתָה מַשְׁקִין הַרְבֵּה, אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת כּוּ'. בְּשִׁלָּמָא הָתָם, דְּאָמְרַתְּ מְיַיתְּרָא לֵיהּ "פַּת" "פַּת" לְחִיּוּבָא; אֶלָּא הָכָא, מַאי הֲוָה לְמֵימַר? דִּלְמָא לְמִיפְטַר נַפְשֵׁיהּ מִמַּשְׁקִין אַחֲרִינֵי קָאָתֵי!

אָמַר רַב פָּפָּא: הָכָא בְּמוּנָּחִין לְפָנָיו עָסְקִינַן, שֶׁהָיָה לוֹ לוֹמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה אֵלּוּ". וְדִלְמָא אֵלּוּ הוּא דְּלָא שָׁתֵינָא, אַחֲרִינֵי שָׁתֵינָא?

אֶלָּא דְּאָמַר "שְׁבוּעָה דְּלָא שָׁתֵינָא כְּגוֹן אֵלּוּ". דִּלְמָא כְּגוֹן אֵלּוּ דְּלָא שָׁתֵינָא; בְּצִיר מֵהָכִי וּטְפֵי מֵהָכִי שָׁתֵינָא?

אֶלָּא כְּגוֹן דְּאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה מִמִּין אֵלּוּ". וְדִלְמָא מִין אֵלּוּ הוּא דְּלָא שָׁתֵינָא, הָא אִינָהוּ גּוּפַיְיהוּ שָׁתֵינָא?

אֵימָא "שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה אֵלּוּ וּמִינַּיְיהוּ".

רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר: בְּמְסָרְהֵב בּוֹ חֲבֵירוֹ עָסְקִינַן, דְּאָמַר לוֹ: "בּוֹא וּשְׁתֵה עִמִּי יַיִן וְשֵׁמֶן וּדְבַשׁ". דְּהָיָה לוֹ לוֹמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה עִמָּךְ", "יַיִן וְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ" לְמָה לִי? לְחַיֵּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

תְּנַן הָתָם: "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי כְּלוּם" – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ פְּרוּטָה מִכּוּלָּם מְצָטָרֶפֶת.

פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא; חַד אָמַר: אַפְרָטֵי מִיחַיַּיב, אַכְּלֵלֵי לָא מִיחַיַּיב; וְחַד אָמַר: אַכְּלֵלֵי נָמֵי מִיחַיַּיב.

הָכָא מַאי?

אָמַר רָבָא: הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם מִיחַיַּיב אַכְּלֵלֵי וּמִיחַיַּיב אַפְּרָטֵי, דְּהָא אִי מִשְׁתְּבַע וַהֲדַר מִשְׁתְּבַע – מִיחַיַּיב תַּרְתֵּי. הָכָא, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אִיתָא בְּכוּלָּא, אַפְּרָטֵי אַמַּאי מִיחַיַּיב? מוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד הוּא!

שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְכוּ'. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא – אָמְרַתְּ: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל אֲוֹכְלִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לַאֲכִילָה וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לִשְׁתִיָּה – פָּטוּר; וַהֲדַר תְּנֵי: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים – חַיָּיב; מַאי שְׁנָא רִישָׁא דְּפָטוּר, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דְּחַיָּיב?

הָא לָא קַשְׁיָא; רִישָׁא בְּסָתָם, וְסֵיפָא בְּמְפָרֵשׁ.

מְפָרֵשׁ נָמֵי גּוּפֵיהּ תִּיקְשֵׁי – אַמַּאי מוּשְׁבָּע מֵהַר סִינַי הוּא?

רַב וּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי: בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמּוּתָּרִין עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִין.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא אִי בְּמְפָרֵשׁ חֲצִי שִׁיעוּר – וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן; אִי בְּסָתָם – אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אָדָם אוֹסֵר עַצְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא.
בְּשְׁלָמָא רַבִּי יוֹחָנָן לָא אָמַר כְּרֵישׁ לָקִישׁ – דְּמוֹקֵים לָהּ לְמַתְנִיתִין כְּדִבְרֵי הַכֹּל; אֶלָּא רֵישׁ לָקִישׁ, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן?
אָמַר לְךָ: כִּי אָמְרִינַן אִיסּוּר כּוֹלֵל –

## דף כד.

בְּאִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו; בְּאִיסּוּר הַבָּא עַל יְדֵי עַצְמוֹ לָא אָמְרִינַן.
בְּשְׁלָמָא לְרֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם הָכִי קָא פָּטַר רַבִּי שִׁמְעוֹן; דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא לְמַכּוֹת, וְלֹא אָמְרוּ כְּזַיִת אֶלָּא לְקָרְבָּן. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּפָטַר?
מִידֵּי הוּא טַעְמָא – אֶלָּא מִשּׁוּם אִיסּוּר כּוֹלֵל; רַבִּי שִׁמְעוֹן לְטַעְמֵיהּ דְּלֵית לֵיהּ אִיסּוּר כּוֹלֵל.
דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הָאוֹכֵל נְבֵילָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – פָּטוּר.
בְּשְׁלָמָא לְרֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם לַהּ בְּלָאו וְהֵן; אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, בְּשְׁלָמָא לָאו – מִשּׁוּם לַהּ, אֶלָּא הֵן – הֵיכִי מִשְׁתַּחַתְּ לַהּ?
אֶלָּא כִּדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל עָפָר – פָּטוּר.
אָמַר רַב מָרִי, אַף אָנַן נָמֵי תְּנֵינָא: "קוֹנָם אִשְׁתִּי נֶהֱנֵית לִי אִם אָכַלְתִּי הַיּוֹם", וְאָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים – הֲרֵי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה לוֹ.
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, כֵּיוָן דְּמֵעִיקָּרָא (אכל) [אַכְלֵיהּ] וַהֲדַר אִשְׁתְּבַע (ליה) [עֲלֵיהּ],

## דף כד:

חשובי [אַחְשׁוֹבֵי]; אֶלָּא הָכָא מִי אַחְשְׁבֵיהּ?!
אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאִית לֵיהּ אִיסּוּר כּוֹלֵל?
מִידֵּי דְּהָוָה אַאִיסּוּר מוֹסִיף.
וּמַאן דְּפָטַר, דְּלֵית לֵיהּ? כִּי אָמַר אִיסּוּר מוֹסִיף – בַּחֲדָא חֲתִיכָה, בִּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת לָא אָמְרִינַן.
וְאָמַר רָבָא: לְמַאן דְּאִית לֵיהּ אִיסּוּר כּוֹלֵל, אָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תְּאֵנִים", וְחָזַר וְאָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תְּאֵנִים וַעֲנָבִים" – מִיגּוֹ דְּחָיְילָא שְׁבוּעָה אַעֲנָבִים, חָיְילָא נָמֵי אַתְּאֵנִים.
פְּשִׁיטָא!
מַהוּ דְּתֵימָא: אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו אָמְרִינַן, אִיסּוּר הַבָּא מֵעַצְמוֹ לָא אָמְרִינַן; קָא מַשְׁמַע לַן.
מַתִיב רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה: יֵשׁ אוֹכֶל אֲכִילָה אַחַת, וְחַיָּיב עָלָיהָ אַרְבַּע חַטָּאוֹת וְאָשָׁם אֶחָד; וְאֵלּוּ הֵן: טְמֵא שֶׁאָכַל חֵלֶב, וְהוּא נוֹתָר, מִן הַמּוּקְדָּשִׁין, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף אִם הָיְתָה שַׁבָּת וְהוֹצִיאוֹ – חַיָּיב. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ מִן הַשֵּׁם.

וְאִם אִיתָא, מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ חָמֵשׁ – כְּגוֹן שֶׁאָמַר ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תְּמָרִים וְחֵלֶב״, מִיגּוֹ דְּחָיְילָא שְׁבוּעָה אַתְּמָרִים, חָיְילָא נָמֵי אַחֵלֶב!
כִּי קָתָנֵי, אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו; אִיסּוּר הַבָּא מֵעַצְמוֹ לָא קָתָנֵי.
וַהֲרֵי הֶקְדֵּשׁ!
בִּבְכוֹר, דִּקְדוּשָּׁתוֹ מֵרֶחֶם.
אִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי קָתָנֵי, מִידֵּי דְּלֵית לֵיהּ שְׁאֵלָה; שְׁבוּעָה דְּאִית לֵיהּ שְׁאֵלָה לָא קָתָנֵי.
הֲרֵי הֶקְדֵּשׁ!
הָא אוֹקְמִינַן בִּבְכוֹר.
אִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי קָתָנֵי, קָרְבָּן קָבוּעַ; קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד לָא קָתָנֵי.
הֲרֵי טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ – דְּקָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד הוּא!
בְּנָשִׂיא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא דְּאָמַר: נָשִׂיא מֵבִיא שָׂעִיר.
רַב אָשֵׁי אָמַר: כִּי קָתָנֵי, מִידֵּי דְּבָעֵי שִׁיעוּר; שְׁבוּעָה דְּחָיְילָא אַפָּחוֹת מִכְּשִׁיעוּר, לָא קָתָנֵי.
הֲרֵי הֶקְדֵּשׁ!
הָא בָּעֵינַן שָׁוֶה פְּרוּטָה.
וְרַב אָשֵׁי מַאֲוִירְיָא אָמַר רַבִּי זֵירָא: כִּי קָתָנֵי, זְדוֹנוֹ כָּרֵת; זְדוֹנוֹ לָאו, לָא קָתָנֵי.
וַהֲרֵי אָשָׁם, דִּזְדוֹנוֹ לָאו, וְקָתָנֵי!

## דף כה.

בְּחַטָּאת קָאָמְרִינַן.
רָבִינָא אָמַר: כִּי קָתָנֵי, מִידֵּי דְּחָיֵיל אַמִּידֵּי דְּבַר אֲכִילָה הוּא; שְׁבוּעָה דְּחָיְילָא אַמִּידֵּי דְּלָאו בַּר אֲכִילָה הוּא, לָא קָתָנֵי.
וַהֲרֵי הֶקְדֵּשׁ – דְּחָיֵיל נָמֵי אַעֲצִים וַאֲבָנִים!
אֶלָּא כִּי קָתָנֵי, מִידֵּי דְּחָיֵיל אַמִּידֵּי דְּאִית בֵּיהּ מְשָׁשָׁא; שְׁבוּעָה דְּחָיְילָא אַמִּידֵּי דְּלֵית בֵּיהּ מְשָׁשָׁא, כְּגוֹן ״שֶׁאִישַׁן״ וְ״שֶׁלֹּא אִישַׁן״ – לָא קָתָנֵי.
**מַתְנִי׳** אֶחָד דְּבָרִים שֶׁל עַצְמוֹ וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁל אֲחֵרִים, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מַמָּשׁ וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן מַמָּשׁ.
כֵּיצַד? אָמַר ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹתַן לְאִישׁ פְּלוֹנִי״ וְ״שֶׁלֹּא אֶתֵּן״; ״שֶׁנָּתַתִּי״ וְ״שֶׁלֹּא נָתַתִּי״; ״שֶׁאִישַׁן״ וְ״שֶׁלֹּא אִישַׁן״; ״שֶׁיָּשַׁנְתִּי״ וְ״שֶׁלֹּא יָשַׁנְתִּי״; ״שֶׁאָזְרוֹק צְרוֹר לַיָּם״ וְ״שֶׁלֹּא אֶזְרוֹק״; ״שֶׁזָּרַקְתִּי״ וְ״שֶׁלֹּא זָרַקְתִּי״.
רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב״.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם כֵּן, אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֶרְעָה וְהֶטְבָּה; דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וְהֶטְבָּה מִנַּיִן?

אָמַר לוֹ: מֵרִיבּוּי הַכָּתוּב. אָמַר לוֹ: אִם רִיבָּה הַכָּתוּב לְכָךְ, רִיבָּה הַכָּתוּב לְכָךְ!

**גְּמָ'** תְּנוּ רַבָּנַן: חוֹמֶר בַּנְּדָרִים מִבַּשְּׁבוּעוֹת, חוֹמֶר בַּשְּׁבוּעוֹת מִבַּנְּדָרִים. חוֹמֶר בַּנְּדָרִים – שֶׁהַנְּדָרִים חָלִים עַל דָּבָר מִצְוָה כְּדָבָר הָרְשׁוּת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּשְּׁבוּעוֹת.

חוֹמֶר בַּשְּׁבוּעוֹת – שֶׁהַשְּׁבוּעוֹת חָלוֹת עַל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ כְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּנְּדָרִים.

כֵּיצַד? אָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁאֹתֵן לִפְלוֹנִי" וְ"שֶׁלֹּא אֶתֵּן". מַאי "אֶתֵּן"? אִילֵּימָא צְדָקָה לְעָנִי, מוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא – שֶׁנֶּאֱמַר: "נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ"!

אֶלָּא מַתָּנָה לְעָשִׁיר.

"שֶׁאִישַּׁן" וְ"שֶׁלֹּא אִישַּׁן" – אִינִי?! וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָאוֹמֵר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אִישַּׁן שְׁלֹשָׁה יָמִים" – מַלְקִין אוֹתוֹ וְיָשֵׁן לְאַלְתַּר!

הָתָם דְּאָמַר "שְׁלֹשָׁה", הָכָא דְּלָא אָמַר "שְׁלֹשָׁה".

"שֶׁאֶזְרוֹק צְרוֹר לַיָּם" וְ"שֶׁלֹּא אֶזְרוֹק". אִיתְּמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁזָּרַק פְּלוֹנִי צְרוֹר לַיָּם" וְ"שֶׁלֹּא זָרַק", רַב אָמַר חַיָּיב, וּשְׁמוּאֵל אָמַר פָּטוּר.

רַב אָמַר חַיָּיב – אִיתֵּיהּ בְּלָאו וְהֵן. וּשְׁמוּאֵל אָמַר פָּטוּר – לֵיתֵיהּ בִּלְהַבָּא.

לֵימָא בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא קָא מִיפַּלְגִי? דִּתְנַן, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב". אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם כֵּן, אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה מִנַּיִן?

אָמַר לוֹ: מֵרִיבּוּי הַכָּתוּב. אָמַר לוֹ: אִם רִיבָּה הַכָּתוּב לְכָךְ, רִיבָּה הַכָּתוּב לְכָךְ!

רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא, וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל?

אַלְּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי; הַשְׁתָּא מִילְתָא דְּאִיתֵּיהּ בִּלְהַבָּא לָא מְחַיַּיב עָלֵיהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְשֶׁעָבַר, מִילְתָא דְּלֵיתֵיהּ בִּלְהַבָּא מִיבַּעְיָא?!

כִּי פְּלִיגִי – אַלְּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא. רַב – כְּרַבִּי עֲקִיבָא; וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עַד כָּאן לָא מְחַיַּיב רַבִּי עֲקִיבָא הָתָם לְשֶׁעָבַר, אֶלָּא מִלְּתָא דְּאִיתֵּיהּ בִּלְהַבָּא – מְחַיַּיב רַבִּי עֲקִיבָא לְשֶׁעָבַר; אֲבָל מִידֵּי דְּלֵיתֵיהּ בִּלְהַבָּא – לָא.

לֵימָא בִּפְלוּגְתָּא

## דף כה:

דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְרַבָּנַן קָמִיפַּלְגִי? דִּתְנַן: נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא בִּיטֵּל – פָּטוּר. לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא קִיֵּים – פָּטוּר. שֶׁהָיָה בַּדִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב, כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא;

דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא: וּמָה אִם הָרְשׁוּת, שֶׁאֵינוֹ מוּשְׁבָּע עָלֶיהָ מֵהַר סִינַי – הֲרֵי הוּא חַיָּיב עָלֶיהָ; מִצְוָה, שֶׁמּוּשְׁבָּע עָלֶיהָ מֵהַר סִינַי – אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב עָלֶיהָ?
אָמְרוּ לוֹ: לָא; אִם אָמַרְתָּ בִּשְׁבוּעַת הָרְשׁוּת – שֶׁכֵּן עָשָׂה בָּהּ לָאו כְּהֵן; תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת מִצְוָה – שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בָּהּ לָאו כְּהֵן?!
נֵימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא, וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבָּנַן?
אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי; הַשְׁתָּא לָאו וָהֵן לָא בָּעֵי, לְהַבָּא וּלְשָׁעָבַר בָּעֵי?!
כִּי פְּלִיגִי – אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן. שְׁמוּאֵל – כְּרַבָּנַן; וְרַב – כִּי לָא מְחַיְּיבִי רַבָּנַן בְּלָאו וָהֵן, דִּכְתִיב "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" בְּהֶדְיָא; אֲבָל לְהַבָּא וּלְשָׁעָבַר, דְּמֵרִיבּוּיָא דְּקָרְאֵי אָתוּ – מְחַיְּיבִי.
מֵתִיב רַב הַמְנוּנָא: "לֹא אָכַלְתִּי הַיּוֹם" וְ"לֹא הִנַּחְתִּי תְּפִילִּין הַיּוֹם"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – חַיָּיב. בִּשְׁלָמָא "לֹא אָכַלְתִּי" – אִיתֵיהּ בְּ"לֹא אוֹכַל"; אֶלָּא "לֹא הִנַּחְתִּי" – מִי אִיתֵיהּ בְּ"לֹא אַנִּיחַ"?!
הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ – לִצְדָדִין קָתָנֵי: "לֹא אָכַלְתִּי" – לְקֻרְבָּן, "לֹא הִנַּחְתִּי" – לְמַלְקוֹת.
מֵתִיב רָבָא: אֵיזוֹ הִיא שְׁבוּעַת שָׁוְא? נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיְּדוּעַ לְאָדָם – וְאָמַר עַל עַמּוּד שֶׁל אֶבֶן שֶׁהוּא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, שֶׁהוּא שֶׁל זָהָב. וְאָמַר עוּלָּא: וְהוּא שֶׁנִּיכָּר לִשְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם.
טַעְמָא דְּנִיכָּר; הָא לֹא נִיכָּר – עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. וְאַמַּאי? הָא אֵינוֹ בְּ"הֵא שֶׁל זָהָב"!
הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ: נִיכָּר – עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שָׁוְא, לֹא נִיכָּר – עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שֶׁקֶר.
אָמַר אַבָּיֵי: וּמוֹדָה רַב בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ "שְׁבוּעָה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ לְךָ עֵדוּת", וְאִשְׁתְּכַח דְּלָא יָדַע לֵיהּ – דְּפָטוּר, הוֹאִיל וְלֵיתֵיהּ בִּכְלַל "שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ לְךָ עֵדוּת".
"יָדַעְתִּי" וְ"לֹא יָדַעְתִּי" – מַחְלוֹקֶת. "הֵעַדְתִּי" וְ"לֹא הֵעַדְתִּי" – מַחְלוֹקֶת.
בִּשְׁלָמָא לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר: מִילְּתָא דְּלֵיתֵיהּ בִּלְהַבָּא לָא מְחַיֵּיב עֲלֵיהּ לְשֶׁעָבַר; לְהָכִי אַפְּקֵהּ רַחֲמָנָא לִשְׁבוּעַת עֵדוּת מִכְּלַל שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. אֶלָּא לְרַב, לְמַאי הִלְכְתָא אַפְּקֵהּ רַחֲמָנָא?
אֲמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי: לְאִיחַיּוֹבֵי עֲלֵיהּ תַּרְתֵּי.
אָמַר לְהוּ: תַּרְתֵּי לָא מָצִיתוּ אָמְרִיתוּ, דְּתַנְיָא: לְאַחַת מֵאֵלֶּה – לְאַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ שְׁתַּיִם!
וּלְאַבָּיֵי, לְמַאי הִלְכְתָא אַפְּקֵהּ רַחֲמָנָא?
לְכִדְתַנְיָא: בְּכוּלָּן נֶאֱמַר "וְנֶעְלַם", וְכָאן לֹא נֶאֱמַר "וְנֶעְלַם"; לְחַיֵּיב עַל הַמִּזִּיד כַּשּׁוֹגֵג.
אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְאַבָּיֵי: אֵימָא בְּמַזִּיד מִיחַיַּיב חָדָא, בְּשׁוֹגֵג מִיחַיַּיב תַּרְתֵּי!

אֲמַר לְהוּ: לָאו הַיְינוּ דַּאֲמַרִי – "לְאַחַת", אַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ שְׁתַּיִם; וְאִי בְּמֵזִיד, מִי אִיכָּא תַּרְתֵּי?

רָבָא אָמַר: מִשּׁוּם דְּהָווֹ דָּבָר שֶׁבַּכְּלָל וְיָצָא לִידּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ – אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא חִידּוּשׁוֹ בִּלְבַד.

מִכְּלַל דְּאַבָּיֵי סָבַר: אִיתַּהּ לִשְׁבוּעָה בָּעוֹלָם?!

וְהָאָמַר אַבָּיֵי: מוֹדָה רַב בְּאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ "שְׁבוּעָה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ לָךְ עֵדוּת", וְאִשְׁתְּכַח דְּלָא יָדַע לֵיהּ – דְּפָטוּר, הוֹאִיל וְלֵיתֵיהּ בְּאֵינִי יוֹדֵעַ לָךְ עֵדוּת!

הָדַר בֵּיהּ אַבָּיֵי מֵהַהִיא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא:

## דף כו.

חָדָא מִינַּיְיהוּ רַב פָּפָּא אַמְרָהּ.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הֶעָתִיד לָבֹא. תְּנוּ רַבָּנַן: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה; שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם".

אֵין לִי אֶלָּא לְהַבָּא, לְשֶׁעָבַר מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה". דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – לְהַבָּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם כֵּן, אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֲטָבָה וְהֶרְעָה, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה מִנַּיִן? אָמַר לוֹ: מֵרִבּוּי הַכָּתוּב. אָמַר לוֹ: אִם רִיבָּה הַכָּתוּב לְכָךְ, רִיבָּה הַכָּתוּב לְכָךְ!

שַׁפִּיר קָא אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – שֶׁשִּׁימֵּשׁ אֶת רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה, שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ בְּכָלָל וּפְרָט – אִיהוּ נָמֵי דּוֹרֵשׁ בְּכָלָל וּפְרָט. רַבִּי עֲקִיבָא – שֶׁשִּׁימֵּשׁ אֶת נַחוּם אִישׁ גַּם זוֹ, שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ בְּרִיבָּה וּמִיעֵט – אִיהוּ נָמֵי דּוֹרֵשׁ רִיבָּה וּמִיעֵט.

מַאי רַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵישׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי? דְּתַנְיָא: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע" – רִיבָּה, "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – מִיעֵט, "לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם" – חָזַר וְרִיבָּה; רִיבָּה וּמִיעֵט וְרִיבָּה – רִיבָּה הַכֹּל.

מַאי רִיבָּה? רִיבָּה כֹּל מִילֵּי, וּמַאי מִיעֵט? מִיעֵט דְּבַר מִצְוָה.

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דָּרֵישׁ כְּלָל וּפְרָט: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם" – כְּלָל, "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – פְּרָט, "לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם" – חָזַר וְכָלַל; כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט; מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ – לְהַבָּא, אַף כֹּל לְהַבָּא.

אַהֲנִי כְּלָלָא, לְאֵתוֹיֵי אֲפִילּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה לְהַבָּא; אַהֲנִי פְּרָטָא, לְמַעוֹטֵי אֲפִילּוּ דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֶרְעָה וַהֲטָבָה לְשֶׁעָבַר.

אֵיפוֹךְ אָנָא!

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: דּוּמְיָא דְּ"לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – מִי שֶׁאִיסּוּרוֹ מְשׁוּם "בַּל יַחֵל דְּבָרוֹ"; יָצָאתָה זוֹ, שֶׁאֵין אִיסּוּרוֹ מְשׁוּם "בַּל יַחֵל דְּבָרוֹ", אֶלָּא מְשׁוּם "בַּל תְּשַׁקֵּרוּ".

רַב יִצְחָק בַּר אָבִין אָמַר, אָמַר קְרָא: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִּשְׂפָתַיִם" – מִי שֶׁהַשְּׁבוּעָה קוֹדֶמֶת לַבִּיטּוּי, וְלֹא שֶׁהַבִּיטּוּי קוֹדֶמֶת לַשְּׁבוּעָה; יָצָא זֶה "אָכַלְתִּי" וְ"לֹא אָכַלְתִּי", שֶׁהַמַּעֲשֶׂה קוֹדֵם לַשְּׁבוּעָה.

תָּנוּ רַבָּנַן: "הָאָדָם בִּשְׁבוּעָה" – פָּרַט לְאָנוּס. "וְנֶעְלַם" – פָּרַט לְמֵזִיד.

"מִמֶּנּוּ" – שֶׁנִּתְעַלְּמָה מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה. יָכוֹל שֶׁנִּתְעַלְּמָה מִמֶּנּוּ חֵפֶץ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בִּשְׁבוּעָה וְנֶעְלַם" – עַל הֶעְלֵם שְׁבוּעָה הוּא חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הֶעְלֵם חֵפֶץ.

אָמַר מָר: "הָאָדָם בִּשְׁבוּעָה" – פָּרַט לְאָנוּס. הֵיכִי דָּמֵי?

כִּדְרַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִי, כִּי הֲווֹ קָיְימִי מִקַּמֵּי דְּרַב, מָר אָמַר: שְׁבוּעָתָא דְּהָכִי אָמַר רַב, וּמָר אָמַר: שְׁבוּעָתָא דְּהָכִי אָמַר רַב. כִּי אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב, אָמַר כְּחַד מִינַּיְיהוּ. אָמַר לֵיהּ אִידַּךְ: וַאֲנָא בְּשִׁיקְרָא אִישְׁתְּבַעִי?!

אָמַר לֵיהּ: לְבָךְ אֲנָסָךְ.

"וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ" – שֶׁנִּתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה. יָכוֹל שֶׁנִּתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ חֵפֶץ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בִּשְׁבוּעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ" – עַל הֶעְלֵם שְׁבוּעָה הוּא חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הֶעְלֵם חֵפֶץ.

מַחֲכוּ עֲלֵיהּ בְּמַעְרְבָא: בִּשְׁלָמָא שְׁבוּעָה – מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּלֹא חֵפֶץ, כְּגוֹן דְּאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל פַּת חִטִּין", וּכְסָבוּר "שֶׁאוֹכַל" קָאָמַר – דִּשְׁבוּעָתֵיהּ אִינְּשֵׁי, חֶפְצָא דְּכִיר; אֶלָּא חֵפֶץ בְּלֹא שְׁבוּעָה, הֵיכִי דָּמֵי?

כְּגוֹן דְּאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל פַּת חִטִּין", וּכְסָבוּר "שֶׁל שְׂעוֹרִים" קָאָמַר – דִּשְׁבוּעָתֵיהּ דְּכִיר לֵיהּ, חֶפְצָא אִינְּשֵׁי. כֵּיוָן דְּחֶפְצָא אִינְּשֵׁי לְהוּ, הַיְינוּ הֶעְלֵם שְׁבוּעָה!

אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דָּא וָדָא אַחַת הִיא.

מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: אַלְמָא חֵפֶץ בְּלֹא שְׁבוּעָה לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? וְהָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ – כְּגוֹן דְּאָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל פַּת חִטִּין", וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לַסַּל לֵיטוֹל פַּת שְׂעוֹרִין; וְעָלְתָה בְּיָדוֹ שֶׁל חִטִּין, וּכְסָבוּר שְׂעוֹרִים הִיא וַאֲכָלָהּ; דִּשְׁבוּעָתֵיהּ דְּכִיר לֵיהּ, חֶפְצָא הוּא דְּלָא יָדַע לֵיהּ!

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: כְּלוּם מְחַיְּיבַתְּ לֵיהּ קָרְבָּן – אֶלָּא אַמַּאי דְּתָפֵיס בִּידֵיהּ; הֶעְלֵם שְׁבוּעָה הוּא!

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא – אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: סוֹף סוֹף, קָרְבָּן דְּקָא מַיְיתֵי עָלַהּ דְּהַאי פַּת מִיהַת, הֶעְלֵם שְׁבוּעָה הוּא!

וְרַב יוֹסֵף אָמַר לָךְ: כֵּיוָן דְּכִי יָדַע לֵיהּ דְּחִטִּין הוּא – פָּרַשׁ מִינֵּיהּ, הֶעְלֵם חֵפֶץ הוּא.

בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: הֶעְלֵם זֶה וְזֶה בְּיָדוֹ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: הֲרֵי הֶעְלֵם שְׁבוּעָה בְּיָדוֹ, וְחַיָּיב. אַדְרַבָּה, הֲרֵי הֶעְלֵם חֵפֶץ בְּיָדוֹ, וּפָטוּר!

אָמַר רַב אָשֵׁי: חָזִינַן: אִי מֻחֲמֶשֶׁת שְׁבוּעָה קָא פָּרִישׁ – הֲרֵי הֶעְלֵם שְׁבוּעָה בְּיָדוֹ, וְחַיָּיב; אִי מֻחֲמֶשֶׁת חֻפָּץ קָא פָּרִישׁ – הֲרֵי הֶעְלֵם חֻפָּץ בְּיָדוֹ, וּפָטוּר.

אָמַר לֵיהּ רְבִינָא לְרַב אָשֵׁי: כְּלוּם פָּרִישׁ מִשְּׁבוּעָה – אֶלָּא מִשּׁוּם חֻפָּץ! כְּלוּם פָּרִישׁ מֻחֻפָּץ – אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּעָה! אֶלָּא לָא שְׁנָא.

בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן:

## דף כו:

אֵיזוֹ הִיא שִׁגְגַת שְׁבוּעַת בִּיטוּי לְשֶׁעָבַר? אִי דְיָדַע – מֵזִיד הוּא! אִי דְלָא יָדַע – אָנוּס הוּא!

אָמַר לֵיהּ, בְּאוֹמֵר: ״יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁשְּׁבוּעָה זוֹ אֲסוּרָה, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אִם חַיָּיבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן אוֹ לָאו״.

כְּמַאן – כְּמוֹנְבַז, דְּאָמַר: שִׁגְגַת קָרְבָּן שְׁמָהּ שִׁגְגָה?

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּמוֹנְבַז – אֶלָּא בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, דְּלָאו חִידּוּשׁ הוּא; אֲבָל הָכָא, דְּחִידּוּשׁ הוּא – דִּבְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ לָא אַשְׁכְּחַן לָאו דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן, דְּיָלְפִינַן מֵעֲבוֹדָה זָרָה; וְהָכָא מַיְיתֵי – אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ.

בְּעָא מִינֵּיהּ רְבִינָא מֵרָבָא: נִשְׁבַּע עַל כִּכָּר וּמִסְתַּכֵּן עָלֶיהָ, מַהוּ?

מִסְתַּכֵּן – לִישָׁרֵי לֵיהּ מָר! אֶלָּא מִצְטַעֵר, וְאָכְלָהּ בְּשִׁגְגַת שְׁבוּעָה – מַאי?

אָמַר לֵיהּ, תְּנִינָא: שָׁב מִידִיעָתוֹ – מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ; לֹא שָׁב מִידִיעָתוֹ – אֵין מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ.

אָמַר שְׁמוּאֵל: גָּמַר בְּלִבּוֹ – צָרִיךְ שֶׁיּוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו; שָׁנָאֲמַר: ״לְבַטֵּא בִּשְׂפָתַיִם״.

מֵיתִיבִי: ״בִּשְׂפָתַיִם״ – וְלֹא בַּלֵּב; גָּמַר בְּלִבּוֹ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבוּעָה״.

הָא גּוּפָהּ קַשְׁיָא – אָמְרַתְּ ״בִּשְׂפָתַיִם״ וְלֹא בַּלֵּב, וַהֲדַר אָמְרַתְּ ״גָּמַר בְּלִבּוֹ מִנַּיִן״?!

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָא לָא קַשְׁיָא; הָכִי קָאָמַר: ״בִּשְׂפָתַיִם״ – וְלֹא שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ לְהוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו וְלֹא הוֹצִיא; גָּמַר בְּלִבּוֹ סְתָם מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא״.

אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא!

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, תְּרֵיץ וְאֵימָא הָכִי: ״בִּשְׂפָתַיִם״ – וְלֹא שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ לְהוֹצִיא ״פַּת חִטִּין״ וְהוֹצִיא ״פַּת שְׂעוֹרִין״; גָּמַר בְּלִבּוֹ לְהוֹצִיא ״פַּת חִטִּין״ וְהוֹצִיא ״פַּת״ סְתָם, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם״.

מֵיתִיבִי: ״מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמוֹר וְעָשִׂיתָ״ – אֵין לִי אֶלָּא שֶׁהוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו; גָּמַר בְּלִבּוֹ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כָּל נָדִיב לֵב״!

שָׁאנֵי הָתָם, דִּכְתִיב ״כָּל נָדִיב לֵב״.

וְנִיגְמַר מִינַּהּ!
מִשּׁוּם דְּהָווּ תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד, וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין.
הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר אֵין מְלַמְּדִין, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מְלַמְּדִין – מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
הָווּ חוּלִּין וְקָדָשִׁים, וְחוּלִּין מְקֻדָּשִׁים לָא גָּמְרִינַן.

## דף כז.

**מַתְנִי'** נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא בִּיטֵּל – פָּטוּר. לְקַיֵּים וְלֹא קִיֵּים – פָּטוּר; שֶׁהָיָה בַּדִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב, כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא: מָה אִם הָרְשׁוּת, שֶׁאֵינוֹ מוּשְׁבָּע עָלָיו מֵהַר סִינַי – הֲרֵי הוּא חַיָּיב עָלָיו; מִצְוָה, שֶׁהוּא מוּשְׁבָּע עָלֶיהָ מֵהַר סִינַי – אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב עָלֶיהָ?!
אָמְרוּ לוֹ: לֹא אִם אָמַרְתָּ בִּשְׁבוּעַת הָרְשׁוּת – שֶׁכֵּן עָשָׂה בָּהּ לְאוֹ כְּהֵן, תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת מִצְוָה – שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהּ לְאוֹ כְּהֵן; שֶׁאִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל וְלֹא בִּיטֵּל – פָּטוּר.
**גְּמָ'** תָּנוּ רַבָּנָן: יָכוֹל נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא בִּיטֵּל, יְהֵא חַיָּיב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – מָה הֲטָבָה רְשׁוּת, אַף הָרָעָה רְשׁוּת; אוֹצִיא נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא בִּיטֵּל, שֶׁהוּא פָּטוּר.
יָכוֹל נִשְׁבַּע לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא קִיֵּים, שֶׁיְּהֵא חַיָּיב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – מָה הֲטָבָה רְשׁוּת, אַף הָרָעָה רְשׁוּת; אוֹצִיא נִשְׁבַּע לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא קִיֵּים, שֶׁהוּא פָּטוּר.
יָכוֹל נִשְׁבַּע לְהָרַע לְעַצְמוֹ וְלֹא הֲרַע – יָכוֹל יְהֵא פָּטוּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – מָה הֲטָבָה רְשׁוּת, אַף הָרָעָה רְשׁוּת; אֲבִיא נִשְׁבַּע לְהָרַע לְעַצְמוֹ וְלֹא הֲרַע, שֶׁהָרְשׁוּת בְּיָדוֹ.
יָכוֹל נִשְׁבַּע לְהָרַע לַאֲחֵרִים וְלֹא הֲרַע, שֶׁיְּהֵא חַיָּיב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב" – מָה הֲטָבָה רְשׁוּת, אַף הָרָעָה רְשׁוּת; אוֹצִיא נִשְׁבַּע לְהָרַע לַאֲחֵרִים וְלֹא הֲרַע, שֶׁאֵין הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. מִנַּיִן לְרִבּוֹת הֲטָבַת אֲחֵרִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ לְהֵיטִיב". וְאֵיזוֹ הִיא הָרַעַת אֲחֵרִים? "אַכֶּה אֶת פְּלוֹנִי וַאֲפַצֵּעַ אֶת מוֹחוֹ".
וּמַאי דִּקְרֵאי בְּדָבָר הָרְשׁוּת כְּתִיבִי? דִּלְמָא בִּדְבַר מִצְוָה כְּתִיבִי!
לָא סָלְקָא דַּיְּתָךְ; דְּבָעֵינַן הֲטָבָה דּוּמְיָא דַּהֲרָעָה, וַהֲרָעָה דּוּמְיָא דַּהֲטָבָה; דְּאַקִּישׁ הֲרָעָה לַהֲטָבָה – מָה הֲטָבָה אֵינָהּ בְּבִיטּוּל מִצְוָה, אַף הֲרָעָה אֵינָהּ בְּבִיטּוּל מִצְוָה. הֲרָעָה גּוּפָהּ – הֲטָבָה הִיא.

וְאַקַּשׁ הֲטָבָה לַהֲרָעָה – מָה הֲרָעָה אֵינָהּ בְּקִיּוּם מִצְוָה, אַף הֲטָבָה אֵינָהּ בְּקִיּוּם מִצְוָה.
הֲטָבָה גּוּפָהּ – הֲרָעָה הִיא.
אִי הָכִי, בִּדְבַר הָרְשׁוּת נָמֵי לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ!
אֶלָּא מִדְּאִיצְטְרִיךְ ״אוֹ״ לְרַבּוֹת הֲטָבַת אֲחֵרִים – שְׁמַע מִינַּהּ בִּדְבַר הָרְשׁוּת כְּתִיבִי. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּדְבַר מִצְוָה כְּתִיבִי; הַשְׁתָּא הֲרָעַת אֲחֵרִים אִיתְרַבֵּי, הֲטָבַת אֲחֵרִים מִיבַּעְיָא?!
וְהַאי ״אוֹ״ – מִיבְּעֵי לֵיהּ לְחַלֵּק! לְחַלֵּק לָא צָרִיךְ קְרָא.
הָנִיחָא לְרַבִּי יוֹנָתָן, אֶלָּא לְרַבִּי יִאשִׁיָּה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
דְּתַנְיָא: ״אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ״ – אֵין לִי אֶלָּא אָבִיו וְאִמּוֹ; אָבִיו וְלֹא אִמּוֹ, אִמּוֹ וְלֹא אָבִיו – מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל״ – אָבִיו קִלֵּל, אִמּוֹ קִלֵּל. דִּבְרֵי רַבִּי יִאשִׁיָּה.
רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר: מַשְׁמַע שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד וּמַשְׁמַע אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ,

## דף כז:

עַד שֶׁיְּפָרוֹט לְךָ הַכָּתוּב ״יַחְדָּיו״.
אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יִאשִׁיָּה; וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרִישׁ רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי, וְאַיְיתַר לֵיהּ ״אוֹ״ לְחַלֵּק.
אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בִּדְבַר הָרְשׁוּת כְּתִיב, מְמַעֵט דְּבַר מִצְוָה; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בִּדְבַר מִצְוָה כְּתִיב, מַמַּאי קָא מְמַעֵט?
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא: מָה אִם הָרְשׁוּת כּוּי. וְרַבָּנַן – שַׁפִּיר קָאָמְרִי לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא!
וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אָמַר לָךְ: אַטּוּ הֲטָבַת אֲחֵרִים – לָאו אַף עַל גַּב דְּלֵיתֵיהּ בִּכְלַל הֲרָעַת אֲחֵרִים, וְרַבִּי רַחֲמָנָא? הָכָא נָמֵי בְּקִיּוּם מִצְוָה – אַף עַל גַּב דְּלֵיתֵיהּ בְּבִיטּוּל מִצְוָה, רַבְּייֵיהּ רַחֲמָנָא.
וְרַבָּנַן – הָתָם, אִיתֵיהּ בְּ״לֹא אֵיטִיב״; הָכָא מִי אִיתֵיהּ בְּ״לֹא אָקַיֵּים״?!
**מַתְנִי׳** ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כָּכָר זוֹ״; ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״; ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״; וַאֲכָלָהּ – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת.
זוֹ הִיא שְׁבוּעַת בְּטוּי – שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ קָרְבָּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד.
שְׁבוּעַת שָׁוְא – חַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ פָּטוּר.
**גְּמָ׳** לְמָה לִי לְמֵיתְנֵי ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״?
הָא קָא מַשְׁמַע לַן: טַעְמָא דְּאָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ וַהֲדַר אָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״ – דְּלָא מִיחַיַּיב אֶלָּא חָדָא; אֲבָל אָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״ וַהֲדַר אָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ – מִיחַיַּיב תַּרְתֵּי.

כְּדְרָבָא – דְּאָמַר רָבָא: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כָּכָר זוֹ״, כֵּיוָן שֶׁאָכַל מִמֶּנָּה כְּזַיִת – חַיָּיב. ״שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״ – אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיֹּאכַל אֶת כּוּלָּהּ.

״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״, וַאֲכָלָהּ – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת כּוּ׳. הָא תּוּ לְמָה לִי?

הָא קָא מַשְׁמַע לַן: חִיּוּבָא הוּא דְּלֵיכָּא – הָא שְׁבוּעָה אִיכָּא; דְּאִי מַשְׁכַּחַת רַוּוחָא – חָיְילָא.

לְמַאי הִלְכְתָא? לְכִדְרָבָא – דְּאָמַר רָבָא: שֶׁאִם נִשְׁאַל עַל הָרִאשׁוֹנָה – עָלְתָה לוֹ שְׁנִיָּה תַּחְתֶּיהָ.

לֵימָא מְסַיְּיעָא לֵיהּ: מִי שֶׁנָּדַר שְׁתֵּי נְזִירוֹת, וּמָנָה רִאשׁוֹנָה וְהִפְרִישׁ עָלֶיהָ קָרְבָּן, וְאַחַר כָּךְ נִשְׁאַל עַל הָרִאשׁוֹנָה – עָלְתָה לוֹ שְׁנִיָּה בָּרִאשׁוֹנָה.

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם נְזִירוּת מִיהָא אִיתַּאּ, דְּכִי מָנֵי לְרִאשׁוֹנָה, בָּעֵי מִיהְדַּר מִימְנָא לִשְׁנִיָּה בְּלָא שְׁאֵלָה. הָכָא, שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה מִי אִיתַּא כְּלָל?!

אָמַר רָבָא: נִשְׁבַּע עַל כִּכָּר וַאֲכָלָהּ – אִם שִׁייֵר מִמֶּנָּה כְּזַיִת, נִשְׁאַל עָלֶיהָ; אֲכָלָהּ כּוּלָּהּ, אֵין נִשְׁאָל עָלֶיהָ.

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ – מִכְּזַיִת קַמָּא עַבְדֵּיהּ לְאִיסּוּרֵיהּ! אִי דְּאָמַר ״שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״ – מַאי אִירְיָא כְּזַיִת?

## דף כח.

אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא נָמֵי!

אִי בָּעֵית אֵימָא ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״, אִי בָּעֵית אֵימָא ״שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״. אִיבָּעֵית אֵימָא ״שֶׁלֹּא אוֹכַל״ – מִיגּוֹ דְּמַהְנְיָא לֵיהּ שְׁאֵלָה אַכְּזַיִת בָּתְרָא, מַהְנְיָא לֵיהּ שְׁאֵלָה נָמֵי אַכְּזַיִת קַמָּא.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא ״שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״ – אִי שַׁייֵר כְּזַיִת, חֲשִׁיב לְאִיתְּשׁוּלֵי עֲלֵיהּ; וְאִי לָא, לָא חֲשִׁיב לְאִיתְּשׁוּלֵי עֲלֵיהּ.

מֵיתִיבִי: מִי שֶׁנָּדַר שְׁתֵּי נְזִירוֹת, וּמָנָה רִאשׁוֹנָה וְהִפְרִישׁ עָלֶיהָ קָרְבָּן, וְאַחַר כָּךְ נִשְׁאַל עַל הָרִאשׁוֹנָה – עָלְתָה לוֹ שְׁנִיָּה בָּרִאשׁוֹנָה!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּשֶׁלֹּא כִּיפֵּר.

וְהָתַנְיָא: כִּיפֵּר! בְּשֶׁלֹּא גִּלַּח – וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר תִּגְלַחַת מְעַכְּבָא.

וְהָתַנְיָא: גִּלַּח! אָמַר רַב אָשֵׁי: נְזִירוֹת קָא רָמֵית? מִי גָּרַם לַשְּׁנִיָּה שֶׁלֹּא תָּחוּל – רִאשׁוֹנָה; וְאֵינָהּ.

אַמֵּימָר אָמַר: אֲפִילּוּ אֲכָלָהּ כּוּלָּהּ, נִשְׁאָל עָלֶיהָ; אִי בְּשׁוֹגֵג – מְחוּסָּר קָרְבָּן, אִי בְּמֵזִיד – מְחוּסָּר מַלְקוּת. אֶבָל כְּפָתוּהוּ עַל הָעַמּוּד – לָא; כְּדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: כְּפָתוּהוּ עַל הָעַמּוּד וְרָץ מִבֵּית דִּין – פָּטוּר.

וְלָא הִיא; הָתָם רָץ, הָכָא לָא רָץ.

אָמַר רָבָא: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כִּכָּר זוֹ אִם אוֹכַל זוֹ״, וְאָכַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה בְּשׁוֹגֵג וְהַשְּׁנִיָּה בְּמֵזִיד – פָּטוּר. רִאשׁוֹנָה בְּמֵזִיד וּשְׁנִיָּה בְּשׁוֹגֵג – חַיָּיב. שְׁתֵּיהֶן בְּשׁוֹגֵג – פָּטוּר.

## דף כח:

שְׁתֵּיהֶן בְּמֵזִיד – אַכְלֵיהּ לְתְנָאֵיהּ וַהֲדַר אַכְלֵיהּ לְאִיסּוּרֵיהּ, מִיחַיַּיב; אַכְלֵיהּ לְאִיסּוּרֵיהּ וַהֲדַר אַכְלֵיהּ לְתְנָאֵיהּ, פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ – לְמַאן דְּאָמַר הַתְרָאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה, חַיָּיב; לְמַאן דְּאָמַר לָאו שְׁמָהּ הַתְרָאָה, פָּטוּר.

תְּלָאָן זוֹ בָּזוֹ – ״לֹא אוֹכַל זוֹ אִם אוֹכַל זוֹ״, ״לֹא אוֹכַל זוֹ אִם אוֹכַל זוֹ״; וְאָכַל זוֹ בִּזְדוֹן עַצְמָהּ וּבִשְׁגָגַת חֲבֶירְתָּהּ, וְזוֹ בִּזְדוֹן עַצְמָהּ וּבִשְׁגָגַת חֲבֶירְתָּהּ – פָּטוּר.

זוֹ בְּשִׁגְגַת עַצְמָהּ וּבִזְדוֹן חֲבֶירְתָּהּ, וְזוֹ בְּשִׁגְגַת עַצְמָהּ וּבִזְדוֹן חֲבֶירְתָּהּ – חַיָּיב.

שְׁתֵּיהֶן בְּשׁוֹגֵג – פָּטוּר.

שְׁתֵּיהֶן בְּמֵזִיד – אַשְׁנִיָּה מִיחַיַּיב, אַרִאשׁוֹנָה פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ.

אָמַר רַב מָרִי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: אַרְבָּעָה נְדָרִים הִתִּירוּ חֲכָמִים – נִדְרֵי זֵרוּזִין, נִדְרֵי הֶבַאי, נִדְרֵי שְׁגָגוֹת, נִדְרֵי אֻונְסִין.

נִדְרֵי שְׁגָגוֹת כֵּיצַד? ״קוּנָּם אִם אָכַלְתִּי וְאִם שָׁתִיתִי״, וְנִזְכַּר שֶׁאָכַל וְשָׁתָה; ״שֶׁאֵינִי אוֹכֵל שֶׁאֵינִי שׁוֹתֶה״, שָׂכַח וְאָכַל וְשָׁתָה – מוּתָּר. וְתָנֵי עֲלַהּ: כְּשֵׁם שֶׁנִּדְרֵי שְׁגָגוֹת מוּתָּרִין, כָּךְ שְׁבוּעוֹת שְׁגָגוֹת מוּתָּרוֹת.

שְׁבוּעוֹת שְׁגָגוֹת הֵיכִי דָּמֵי – לָאו כִּי הַאי גַּוְונָא? שְׁמַע מִינַּהּ.

עֵיפָא תָּנֵי שְׁבוּעוֹת בֵּי רַבָּה. פְּגַע בֵּיהּ אֲבִימִי אָחוּהּ, אָמַר לֵיהּ: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי״ ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי״, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אָמַר לֵיהּ: אִישְׁתַּבַּשְׁתְּ, הֲרֵי יָצְאָה שְׁבוּעָה לַשֶּׁקֶר!

״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תֵּשַׁע וְעֶשֶׂר״, מַהוּ? חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר לֵיהּ: אִישְׁתַּבַּשְׁתְּ, אִי תֵּשַׁע לָא אָכֵיל, עֶשֶׂר לָא אָכֵיל!

״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל עֶשֶׂר וְתֵשַׁע״, מַהוּ? אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אָמַר לֵיהּ: אִישְׁתַּבַּשְׁתְּ, עֶשֶׂר הוּא דְּלָא אָכֵיל, הָא תֵּשַׁע מִיהָא אָכֵיל!

אָמַר אַבָּיֵי: זִימְנִין דְּמַשְׁכַּחְתְּ לַהּ לְהָא דְּעֵיפָא, כִּדְמָר. דְּאָמַר רַבָּה: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תְּאֵנִים וַעֲנָבִים״, וְחָזַר וְאָמַר: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תְּאֵנִים״;

## דף כט.

וְאָכַל תְּאֵנִים וְהִפְרִישׁ קָרְבָּן, וְאַחַר כָּךְ אָכַל עֲנָבִים לְחוֹדַיְיהוּ – הָוְיָא לְהוּ עֲנָבִים חֲצִי שִׁיעוּר, וְאַחֲצִי שִׁיעוּר לָא מִיחַיַּיב קָרְבָּן. הָכָא נָמֵי, כְּגוֹן דְּאָמַר: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל

עֶשֶׂר", וְחָזַר וְאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל תֵּשַׁע", וְאָכַל תֵּשַׁע וְהִפְרִישׁ קָרְבָּן, וְאַחַר כָּךְ אָכַל עֲשִׂירִית; הָוְיָא לַהּ עֲשִׂירִית חֲצִי שִׁיעוּר, וְאַחֲצִי שִׁיעוּר לָא מִיחַיַּיב.

**מַתְנִי'** אֵיזוֹ הִיא שְׁבוּעַת שָׁוְא? נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לָאָדָם – אָמַר עַל הָעַמּוּד שֶׁל אֶבֶן שֶׁהוּא שֶׁל זָהָב, וְעַל הָאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ;

נִשְׁבַּע עַל דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ – "אִם לֹא רָאִיתִי גָּמָל שֶׁפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר" וְ"אִם לֹא רָאִיתִי נָחָשׁ כְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד";

אָמַר לְעֵדִים: "בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי", "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא נְעִידֶךָּ"; נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה – שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת סוּכָּה וְשֶׁלֹּא לִיטּוֹל לוּלָב וְשֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ תְּפִילִּין; זוֹ הִיא שְׁבוּעַת שָׁוְא, שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת וְעַל שִׁגְגָתָהּ פָּטוּר.

"שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל כָּכָר זוֹ", "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה" – הָרִאשׁוֹנָה שְׁבוּעַת בִּיטּוּי, וְהַשְּׁנִיָּה שְׁבוּעַת שָׁוְא.

אֲכָלָהּ – עָבַר עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא. לֹא אֲכָלָהּ – עָבַר עַל שְׁבוּעַת בִּיטּוּי.

**גְּמָ'** אָמַר עוּלָּא: וְהוּא שֶׁנִּיכַּר לִשְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם.

נִשְׁבַּע עַל דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ – "אִם לֹא רָאִיתִי גָּמָל פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר". "שְׁבוּעָה שֶׁרָאִיתִי" לָא קָאָמַר, מַאי "אִם לֹא רָאִיתִי"? אַבַּיֵי אָמַר: תָּנֵי "שְׁבוּעָה שֶׁרָאִיתִי". רָבָא אָמַר: בְּאוֹמֵר "יֵאָסְרוּ כָּל פֵּירוֹת שֶׁבָּעוֹלָם עָלַי, אִם לֹא רָאִיתִי גָּמָל פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר".

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא הַאי גַּבְרָא צִיפּוֹרָא רַבָּא חָזֵי, וְאַסֵּיק לֵיהּ שְׁמָא "גַּמְלָא", וְכִי קָא מִשְׁתְּבַע – אַדַּעְתֵּיהּ דִּידֵיהּ אִישְׁתְּבַע?

וְכִי תֵּימָא: בָּתַר פּוּמֵּיהּ אָזְלִינַן, וְלָא אָזְלִינַן בָּתַר דַּעְתֵּיהּ – וְהָא תַּנְיָא: כְּשֶׁמַּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ אוֹמְרִים לוֹ: "חֲוֵי יוֹדֵעַ, שֶׁלֹּא עַל דַּעְתְּךָ אָנוּ מַשְׁבִּיעִין אוֹתָךְ, אֶלָּא עַל דַּעְתֵּנוּ וְעַל דַּעַת בֵּית דִּין". מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: דִּלְמָא אִיסְקוּנְדְּרֵי יְהַיב לֵיהּ וְאַסֵּיק לְהוּ "זוּזֵי", דְּכִי קָא מִשְׁתְּבַע – אַדַּעְתֵּיהּ דִּידֵיהּ קָא מִשְׁתְּבַע?

לָא, הָתָם מִשּׁוּם קַנְיָא דְּרָבָא.

תָּא שְׁמַע: וְכֵן מָצִינוּ כְּשֶׁהִשְׁבִּיעַ מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל, אָמַר לָהֶן: "דְּעוּ שֶׁלֹּא עַל דַּעְתְּכֶם אֲנִי מַשְׁבִּיעַ אֶתְכֶם, אֶלָּא עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעְתִּי". וְאַמַּאי? לֵימָא לְהוּ: "קַיְּימוּ מַאי דַּאֲמַר אֱלוֹהַּ"! לָאו מִשּׁוּם דְּמַסְקֵי אַדַּעְתַּיְיהוּ עֲבוֹדָה זָרָה?

לָא, מִשּׁוּם דַּעֲבוֹדָה זָרָה נָמֵי אִיקְרֵי "אֱלוֹהַּ", דִּכְתִיב: "אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב".

וְלֵימָא לְהוּ: "קַיְּימוּ תּוֹרָה"! חֲדָא תּוֹרָה. וְלֵימָא: "קַיְּימוּ שְׁתֵּי תּוֹרוֹת"! "תּוֹרַת חַטָּאת" "תּוֹרַת אָשָׁם". "קַיְּימוּ כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ"! עֲבוֹדָה זָרָה, דְּאָמַר מָר: חֲמוּרָה עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בָּהּ כְּמוֹדֶה בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ.

וְלֵימָא לְהוּ: ״קַיְימוּ מִצְוָה״! חָדָא מִצְוָה. ״קַיְימוּ מִצְוֹת!״ תַּרְתֵּי. ״כָּל הַמִּצְוֹת כּוּלָּן״! מִצְוַת צִיצִית, דְּאָמַר מָר: שְׁקוּלָה מִצְוַת צִיצִית כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת כּוּלָּן.

וְלֵימָא לְהוּ: ״קַיְימוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת״! וּלְטַעֲמֵיךְ, לֵימָא לְהוּ: ״עַל דַּעְתִּי״; ״עַל דַּעַת הַמָּקוֹם״ לְמָה לִי?

## דף כט:

אֶלָּא כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּהֲוֵי הֲפָרָה לִשְׁבוּעָתַיְיהוּ.

וְ״אִם לֹא רָאִיתִי נָחָשׁ כְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד״. וְלָא?! וְהָא הַהוּא דַּהֲוָה בִּשְׁנֵי שַׁבּוּר מַלְכָּא, הֲוָה חַד דְּאַחֲזֵיק תְּלֵיסַר אוּרְוָותָא תִּיבְנָא!

אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּטָרוּף. כּוּלְּהוּ נָמֵי מִיטְרָף טְרִיפִין! בְּשֶׁגָּבוֹ טָרוּף.

״שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל כָּכָר זוֹ״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה״ כּוּ׳. הַשְׁתָּא מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי מִיחַיַּיב, מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שָׁוְא לָא מִיחַיַּיב?! הֲרֵי יָצְתָה שְׁבוּעָה לַשָּׁוְא!

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, תָּנֵי: אַף עַל שְׁבוּעַת בִּיטּוּי.

**מַתְנִי׳** שְׁבוּעַת בִּיטּוּי נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּקְרוֹבִים וּבִרְחוֹקִים, בִּכְשֵׁרִין וּבִפְסוּלִין, בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּפָנֵי בֵּית דִּין – מִפִּי עַצְמוֹ. וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד.

שְׁבוּעַת שָׁוְא נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בִּרְחוֹקִים וּבִקְרוֹבִים, בִּכְשֵׁרִין וּבִפְסוּלִין, בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּפָנֵי בֵּית דִּין – וּמִפִּי עַצְמוֹ. וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ פָּטוּר.

אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ, הַמּוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים חַיָּיב – ״אִם לֹא אָכַלְתִּי הַיּוֹם״ וְ״לֹא הִנַּחְתִּי תְּפִלִּין הַיּוֹם״; ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – חַיָּיב.

**גְּמָ׳** אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הָעוֹנֶה ״אָמֵן״ אַחַר שְׁבוּעָה – כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה בְּפִיו דָּמֵי, דִּכְתִיב: ״וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן״.

אָמַר רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: מַתְנִיתִין וּבְרַיְיתָא נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים, בִּרְחוֹקִים וְלֹא בִּקְרוֹבִים, בִּכְשֵׁרִין וְלֹא בִּפְסוּלִין; וְאֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרַאוּיִן לְהָעִיד, וּבְפָנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּפָנֵי בֵּית דִּין – מִפִּי עַצְמוֹ; וּמִפִּי אֲחֵרִים אֵינָן חַיָּיבִין, עַד שֶׁיִּכְפְּרוּ בָּהֶן בְּבֵית דִּין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְתַנְיָא בְּבַרַיְיתָא: שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כֵּיצַד? אָמַר לְעֵדִים: ״בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי״; ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת״, אוֹ שֶׁאָמְרוּ: ״אֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת״; ״מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם״, וְאָמְרוּ (לוֹ) ״אָמֵן״ – בֵּין בְּפָנֵי בֵּית דִּין בֵּין שֶׁלֹּא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, בֵּין מִפִּי עַצְמוֹ בֵּין מִפִּי אֲחֵרִים, כֵּיוָן שֶׁכָּפְרוּ בָּהֶם – חַיָּיבִין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: הָא דְּעָנָה "אָמֵן", הָא דְּלָא עָנָה "אָמֵן"? שְׁמַע מִינַּהּ.
אָמַר רָבִינָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: מַתְנִיתִין דְּהָכָא נָמֵי דַּיְקָא – דְּקָא תָנֵי: "שְׁבוּעַת בִּיטּוּי נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בִּרְחוֹקִים וּבִקְרוֹבִים, בִּכְשֵׁרִין וּבִפְסוּלִין, בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין – מִפְּנֵי עַצְמוֹ אֵין, מִפְּנֵי אֲחֵרִים לָא; וְקָתָנֵי סֵיפָא: "זֶה וָזֶה מוּשְׁבָּע מִפְּנֵי אֲחֵרִים – חַיָּיב".
קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: הָא דְּעָנָה "אָמֵן", הָא דְּלָא עָנָה "אָמֵן"?
וְאֶלָּא שְׁמוּאֵל – מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? דּוּקְיָא דְּמַתְנִיתִין קָא מַשְׁמַע לַן.

## הַדַּרָן עָלָךְ שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים

## דף ל.

מַתְנִי' **שְׁבוּעַת הָעֵדוּת** נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים, בִּרְחוֹקִין וְלֹא בִּקְרוֹבִין, בִּכְשֵׁרִין וְלֹא בִּפְסוּלִין; וְאֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בִּרְאוּיִן לְהָעִיד.
בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין – מִפְּנֵי עַצְמוֹ, וּמִפְּנֵי אֲחֵרִים אֵין חַיָּיבִין עַד שֶׁיְּכַפְּרוּ בָּהֶן בְּבֵית דִּין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפְּנֵי עַצְמוֹ וּבֵין מִפְּנֵי אֲחֵרִים – אֵינָן חַיָּיבִין עַד שֶׁיְּכַפְּרוּ בָּהֶן בְּבֵית דִּין.
וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שִׁגְגָתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת, וְאֵינָן חַיָּיבִין עַל שִׁגְגָתָהּ. וּמָה הֵן חַיָּיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה? קָרְבַּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד.

**גְּמָ'** מְנָהֵנִי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" – בְּעֵדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
אַתָּה אוֹמֵר בְּעֵדִים, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבַעֲלֵי דִּינִין? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב" – הֲרֵי בַּעֲלֵי דִּינִין אָמוּר; הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים"? בְּעֵדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר: נֶאֱמַר כָּאן "שְׁנֵי" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "שְׁנֵי"; מָה לְהַלָּן בְּעֵדִים, אַף כָּאן בְּעֵדִים.
מַאי "אִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר"? וְכִי תֵּימָא: מִדְּלָא כְּתִב "וַאֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב"– כּוּלֵּיהּ קְרָא בְּבַעֲלֵי דִּינִין מִשְׁתַּעֵי; נֶאֱמַר כָּאן "שְׁנֵי" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "שְׁנֵי", מָה לְהַלָּן בְּעֵדִים אַף כָּאן בְּעֵדִים.
תַּנְיָא אִידַּךְ: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" – בְּעֵדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּעֵדִים, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבַעֲלֵי דִּינִין? אָמְרָתָ: וְכִי שְׁנַיִם בָּאִים לְדִין, שְׁלִשָּׁה אֵין בָּאִין לָדִין?! וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר: נֶאֱמַר כָּאן "שְׁנֵי" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "שְׁנֵי", מָה לְהַלָּן בְּעֵדִים, אַף כָּאן בְּעֵדִים.
מַאי "אִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר"? וְכִי תֵּימָא: בְּתוֹבֵעַ וְנִתְבָּע קָא מִשְׁתַּעֵי קְרָא; נֶאֱמַר כָּאן "שְׁנֵי" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "שְׁנֵי", מָה לְהַלָּן בְּעֵדִים אַף כָּאן בְּעֵדִים.
תַּנְיָא אִידַּךְ: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" – בְּעֵדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּעֵדִים, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבַעֲלֵי דִּינִין? אָמְרָתָ: וְכִי אֲנָשִׁים בָּאִין לַדִּין, נָשִׁים אֵין בָּאוֹת לַדִּין?! וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר: נֶאֱמַר כָּאן "שְׁנֵי" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "שְׁנֵי", מָה לְהַלָּן בְּעֵדִים אַף כָּאן בְּעֵדִים.

מַאי "אִם נַפְשֵׁךְ לוֹמַר"? וְכִי תֵּימָא: אִשָּׁה לָאו אוֹרְחָה, מִשּׁוּם "כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה"; נָאֱמַר כָּאן "שְׁנֵי" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "שְׁנֵי", מָה לְהַלָּן בְּעֵדִים אַף כָּאן בְּעֵדִים.

תָּנוּ רַבָּנָן: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" – מִצְוָה לְבַעֲלֵי דִינִין שֶׁיַּעַמְדוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שָׁמַעְתִּי שֶׁאִם רָצוּ לְהוֹשִׁיב אֶת שְׁנֵיהֶם – מוֹשִׁיבִין; אֵיזֶהוּ אָסוּר? שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב, אֶחָד מְדַבֵּר כָּל צָרְכּוֹ וְאֶחָד אוֹמֵר לוֹ "קַצֵּר דְּבָרֶיךָ".

תָּנוּ רַבָּנָן: "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ" – שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד יוֹשֵׁב וְאֶחָד עוֹמֵד, אֶחָד מְדַבֵּר כָּל צָרְכּוֹ וְאֶחָד אוֹמֵר לוֹ: "קַצֵּר דְּבָרֶיךָ". דָּבָר אַחֵר: "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ" – הֱוֵי דָּן אֶת חֲבֵירְךָ לְכַף זְכוּת.

תָּנֵי רַב יוֹסֵף: "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ" – עִם שְׁאִתְּךָ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, הִשְׁתַּדֵּל לְדוּנוֹ יָפָה. רַב עוּלָּא בְּרֵיהּ דְּרַב עֵילָאי הֲוָה לֵיהּ דִּינָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. שְׁלַח לֵיהּ רַב יוֹסֵף: עוּלָּא חֲבֵרֵנוּ עָמִית בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת. אָמַר: לְמַאי שְׁלַח לִי? לְחַנּוֹפֵי לֵיהּ?! הָדַר אָמַר: לְמִשְׁרָא בְּתִיגְרֵיהּ,

## דף ל:

אִי נָמֵי לְשׁוּדָא דְּדַיְינֵי.

אָמַר עוּלָּא: מַחְלוֹקֶת בְּבַעֲלֵי דִינִין; אֲבָל בְּעֵדִים – דִּבְרֵי הַכֹּל בַּעֲמִידָה, דִּכְתִיב: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים". אָמַר רַב הוּנָא: מַחְלוֹקֶת בְּשִׁעַת מַשָּׂא וּמַתָּן; אֲבָל בְּשִׁעַת גְּמַר דִּין – דִּבְרֵי הַכֹּל דַּיְינִין בְּיִשִׁיבָה וּבַעֲלֵי דִינִין בַּעֲמִידָה, דִּכְתִיב: "וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפֹּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֹד הָעָם". לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: מַחְלוֹקֶת בְּשִׁעַת מַשָּׂא וּמַתָּן, אֲבָל בְּשִׁעַת גְּמַר דִּין – דִּבְרֵי הַכֹּל דַּיְינִין בְּיִשִׁיבָה וּבַעֲלֵי דִינִין בַּעֲמִידָה; דְּהָא עֵדִים כִּגְמַר דִּין דָּמוּ, וּכְתִיב בְּהוּ: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים".

דְּבֵיתְהוּ דְּרַב הוּנָא הֲוָה לַהּ דִּינָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר: הֵיכִי נַעֲבֵיד? אִי אֵיקוּם מִקַּמַּהּ – מִסְתַּתְּמָן טַעֲנָתֵיהּ דְּבַעַל דִּינָא. לָא אֵיקוּם מִקַּמַּהּ – אֵשֶׁת חָבֵר הֲרֵי הִיא כְּחָבֵר. אֲמַר לֵיהּ לְשַׁמְּעֵיהּ: צֵא וְאַפְּרַח עֲלֵי בַּר אֲוִוזָא וּשְׁדִי עִלָּוואי, וְאֵיקוּם.

וְהָאֲמַר מָר: מַחְלוֹקֶת בְּשִׁעַת מַשָּׂא וּמַתָּן, אֲבָל בְּשִׁעַת גְּמַר דִּין – דִּבְרֵי הַכֹּל דַּיְינִים בְּיִשִׁיבָה וּבַעֲלֵי דִינִין בַּעֲמִידָה! דְּיָתֵיב כְּמַאן דְּשָׁרֵי מְסָאנֵיהּ, וְאָמַר: "אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי", "אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּיב".

אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן וְעָם הָאָרֶץ דְּאִית לְהוּ דִּינָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי – מוֹתְבִינַן לֵיהּ לְצוּרְבָּא מֵרַבָּנַן, וּלְעָם הָאָרֶץ נָמֵי אָמְרִינַן לֵיהּ "תֵּיתִיב"; וְאִי קָאֵי – לֵית לַן בַּהּ.

רַב בַּר שֵׁרְבְיָא הֲוָה לֵיהּ דִּינָא קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, אוֹתְבֵיהּ וְאוֹתֵיב נָמֵי לְבַעַל דִּינֵיהּ. אֲתָא שְׁלִיחָא דְּבֵי דִינָא, בְּטַשׁ בֵּיהּ וְאוֹקְמֵיהּ לְעָם הָאָרֶץ, וְלָא אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא "תֵּיתִיב". הֵיכִי

עֲבִיד הָכִי? וְהָא מִסְתַּתְמָן טַעֲנָתֵיהּ! אָמַר רַב פָּפָּא: מֵימָר אָמַר, אִיהוּ הָא אוֹתְבַן, שְׁלִיחָא הוּא דְּלָא מְפַיֵּיס מִינַּאי.

וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן וְעַם הָאָרֶץ דְּאִית לְהוּ דִּינָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, לָא לִיקְדּוֹם צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן וְלִיתֵּיב, מִשּׁוּם דְּמִיחֲזֵי כְּמַאן דְּסָדַר לֵיהּ לְדִינֵיהּ. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא קְבִיעַ לֵיהּ עִידָּנֵיהּ, אֲבָל קְבִיעַ לֵיהּ עִידָּנֵיהּ – לֵית לַן בַּהּ; מֵימָר אָמַר: בְּעִידָּנֵיהּ טָרִיד. וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן דְּיָדַע בְּסָהֲדוּתָא, וְזִילָא בֵּיהּ מִילְתָא לְמֵיזַל לְבֵי דַּיְינָא דְּזוּטַר מִינֵּיהּ לְאַסְהוֹדֵי קַמֵּיהּ – לָא לֵיזִיל. אָמַר רַב שֵׁשָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנַינָא: מָצָא שַׂק אוֹ קוּפָּה וְאֵין דַּרְכּוֹ לִיטּוֹל – הֲרֵי זֶה לֹא יִטּוֹל.

הָנֵי מִילֵּי בְּמָמוֹנָא, אֲבָל בְּאִיסּוּרָא – "אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד ה'"; כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִלּוּל ה' – אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לְרַב.

רַב יֵימַר הֲוָה יָדַע לֵיהּ סָהֲדוּתָא לְמָר זוּטְרָא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַמֵּימַר, אוֹתְבִינְהוּ לְכוּלְהוּ. אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימַר, וְהָאָמַר עוּלָּא: מַחְלוֹקֶת בְּבַעֲלֵי דִינִין, אֲבָל בְּעֵדִים – דִּבְרֵי הַכֹּל בַּעֲמִידָה! אָמַר לֵיהּ: הַאי עֲשֵׂה וְהַאי עֲשֵׂה, וַעֲשֵׂה דְּכְבוֹד תּוֹרָה עָדִיף.

(סִימָן: סָנֵיגָרוֹן, בּוּר, גְּזֵלַת, מְרָמָה)

תָּנוּ רַבָּנַן: מִנַּיִן לַדַּיָּין שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה סָנִיגָרוֹן לְדָבָרָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". וּמִנַּיִן לַדַּיָּין שֶׁלֹּא יֵשֵׁב תַּלְמִיד בּוּר לְפָנָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מִנַּיִן לַדַּיָּין שֶׁיְּוַדַּע לַחֲבֵירוֹ שֶׁהוּא גַּזְלָן, וְכֵן עַד שֶׁיְּוַדַּע בַּחֲבֵירוֹ שֶׁהוּא גַּזְלָן – מִנַּיִן שֶׁלֹּא יִצְטָרֵף עִמּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מִנַּיִן לַדַּיָּין שֶׁיְּוַדַּע בַּדִּין שֶׁהוּא מְרוּמֶּה, שֶׁלֹּא יֹאמַר: הוֹאִיל וְהָעֵדִים מְעִידִין – אֶחְתְּכֶנּוּ, וְיֵהֵא

## דף לא.

קוֹלָר תָּלוּי בְּצַוָּאר עֵדִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

(סִימָן: תְּלָתָא תַּלְמִיד, וּתְלָת בַּעֲלֵי חוֹב, סְמַרְטוּט שׁוֹמֵעַ וּמַטְעִים)

מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ וְרוֹאֶה זְכוּת לָעָנִי וְחוֹב לֶעָשִׁיר – מִנַּיִן שֶׁלֹּא יִשְׁתּוֹק? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבּוֹ שֶׁטּוֹעֶה בַּדִּין, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶמְתִּין לוֹ עַד שֶׁיְּגַמְּרֶנּוּ; וְאֶסְתְּרֶנּוּ וְאֶבְטְנֶנּוּ מִשֶּׁלִּי, כְּדֵי שֶׁיִּקָּרֵא הַדִּין עַל שְׁמִי? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ: יוֹדֵעַ אַתָּה בִּי שֶׁאִם נוֹתְנִין לִי מֵאָה מָנֶה אֵינִי מְבַדֶּה; מָנֶה יֵשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי, וְאֵין לִי עָלָיו אֶלָּא עַד אֶחָד – מִנַּיִן שֶׁלֹּא יִצְטָרֵף עִמּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

הַאי מ"דְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק" נָפְקָא?! הָא וַדַּאי שַׁקּוֹרֵי קָא מְשַׁקֵּר, וְרַחֲמָנָא אָמַר: "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר"! אֶלָּא כְּגוֹן דַּאֲמַר לֵיהּ: וַדַּאי חַד סָהֲדָא אִית לִי, וְתָא אַתָּה קוּם הָתָם וְלָא תֵּימָא וְלָא מִידֵּי, דְּהָא לָא מַפְקַתְּ מִפּוּמְּךָ שִׁקְרָא – אֲפִילּוּ הָכִי אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מְנַיִן לַנּוֹשֶׁה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶטְעָנֶנּוּ בְּמָאתַיִם – כְּדֵי שֶׁיּוֹדֶה לִי בְּמָנֶה, וְיִתְחַיֵּיב לִי שְׁבוּעָה, וַאֲגַלְגֵּל עָלָיו שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מְנַיִן לַנּוֹשֶׁה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה וּטָעָנוֹ מָאתַיִם, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶכְפְּרֶנּוּ בְּבֵית דִּין וְאוֹדֶה לוֹ חוּץ לְבֵית דִּין, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְחַיֵּיב לוֹ שְׁבוּעָה וְלֹא יְגַלְגֵּל עָלַי שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מְנַיִן לִשְׁלֹשָׁה שֶׁנּוֹשִׁין מָנֶה בְּאֶחָד, שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד בַּעַל דִּין וּשְׁנַיִם עֵדִים, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיאוּ מָנֶה וְיַחְלוֹקוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מְנַיִן לִשְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ לַדִּין, אֶחָד לְבוּשׁ סְמַרְטוּטִין וְאֶחָד לְבוּשׁ אִיצְטְלִית בַּת מֵאָה מָנֶה, שֶׁאוֹמְרִין לוֹ: לְבוּשׁ כְּמוֹתוֹ אוֹ הַלְבִּישֵׁהוּ כְּמוֹתְךָ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". כִּי הֲווֹ אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא בַּר רַב הוּנָא, אֲמַר לְהוּ: שְׁלוּפוּ פּוּזְמוֹקַיְיכוּ וְחוּתוּ לְדִינָא.

מְנַיִן לְדַיָּיִן שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דִּבְרֵי בַּעַל דִּין (חֲבֵירוֹ) קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק".

מְנַיִן לְבַעַל דִּין שֶׁלֹּא יַטְעִים דְּבָרָיו לַדַּיָּיִן קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". רַב כָּהֲנָא מַתְנֵי מ"לֹא תִשָּׂא" – "לֹא תַשִּׂיא".

"וְאֶשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמָּיו" – רַב אָמַר: זֶה הַבָּא בְּהַרְשָׁאָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַלּוֹקֵחַ שְׂדֵה שֵׁישׁ עָלֶיהָ עָסִיקִין.

אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרָאוּין לְהָעִיד כּוּ'. לְאַפּוֹקֵי מַאי? אָמַר רַב פָּפָּא: לְאַפּוֹקֵי מָלֶךְ. וְרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: לְאַפּוֹקֵי מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא.

מַאן דְּאָמַר מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא – כָּל שֶׁכֵּן מָלֶךְ; וּמַאן דְּאָמַר מָלֶךְ – אֲבָל מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא, מִדְּאוֹרַיְיתָא מִחְזָא חָזֵי, וְרַבָּנַן הוּא דְּפַסְלוּהוּ.

בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּפָנֵי בֵּית דִּין כּוּ'. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי?

אָמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא: בְּדוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ – בְּדוּן מִינַּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ קָא מִיפַּלְגִי.

רַבִּי מֵאִיר סָבַר: דּוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ מִפִּקָּדוֹן; מָה פִּקָּדוֹן – מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, אַף עֵדוּת – מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, וּמִינַּהּ, מָה פִּקָּדוֹן – בֵּין בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, אַף עֵדוּת – בֵּין בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין.

וְרַבָּנַן סָבְרִי: דּוּן מִינַּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ; מָה פִּקָּדוֹן – מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, אַף עֵדוּת – מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב. וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ: מָה מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים – בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא; אַף מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ – בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא.

## דף לא:

אֲמַר לְהוּ רַב פָּפָּא: אִי מִפִּקָּדוֹן גָּמְרִי לַהּ רַבָּנַן, דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּדוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ. אֶלָּא הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבָּנַן – דְּמַיְיתוּ לַהּ בְּקַל וָחוֹמֶר: וּמָה מִפִּי אֲחֵרִים חַיָּיב, מִפִּי עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

וּמְדַמַּיְיתוּ לַהּ מִקַּל וָחוֹמֶר – דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן: מָה מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים – בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא; אַף מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ – בְּפָנֵי בֵּית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין לָא.

אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב פָּפָּא: מִי מָצֵית אָמְרַתְּ דְּלָאו בְּדוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ פְּלִיגִי?! וְהָתְנַן גַּבֵּי פִּקָּדוֹן: שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרִחוֹקִין וּבְקִרוֹבִין, בִּכְשֵׁרִין וּבִפְסוּלִין, בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין – מִפִּי עַצְמוֹ; וּמִפִּי אֲחֵרִים אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּכַפּוֹר בּוֹ בְּבֵית דִּין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפִּי עַצְמוֹ וּבֵין מִפִּי אֲחֵרִים – כֵּיוָן שֶׁכָּפַר בּוֹ חַיָּיב.

מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים בִּפִּקָּדוֹן מְנָא לְהוּ לְרַבָּנַן דְּחַיָּיב? לָאו דְּגָמְרִי לַהּ מֵעֵדוּת – וּשְׁמַע מִינַּהּ בְּדוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ פְּלִיגִי?

מֵהַהִיא – אִין; מֵהָא – לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ.

וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: בְּכוּלָּן נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם", וְכָאן לֹא נֶאֱמַר בָּהּ "וְנֶעְלַם"; לְחַיֵּיב עַל הַמֵּזִיד כַּשּׁוֹגֵג.

וְעַל שִׁגְגָתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת. הֵיכִי דָּמֵי שִׁגְגָתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּאוֹמֵר "יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁשְּׁבוּעָה זוֹ אֲסוּרָה, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אִם חַיָּיבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן אִם לֹא".

וְאֵין חַיָּיבִין עַל שִׁגְגָתָהּ גְּרִידְתָּא. לֵימָא תְּנֵינָא לִדְרַב כָּהֲנָא וּדְרַב אַסִי?

לָא; אַף עַל גַּב דִּתְנַן, אִיצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הָכָא הוּא דְּלָא כְּתִיב "וְנֶעְלַם" דְּבָעֵינַן שׁוֹגֵג דּוּמְיָא דְּמֵזִיד; אֲבָל הָתָם דִּכְתִיב "וְנֶעְלַם", אֲפִילּוּ שִׁגְגָתָהּ כֹּל דְּהוּ; קָא מַשְׁמַע לַן.

**מַתְנִי'** שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כֵּיצַד? אָמַר לִשְׁנַיִם: "בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי"; "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת", אוֹ שֶׁאָמְרוּ לוֹ "אֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת"; "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם", וְאָמְרוּ: "אָמֵן" – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין.

הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶם חָמֵשׁ פְּעָמִים חוּץ לְבֵית דִּין, וּבָאוּ לְבֵית דִּין וְהוֹדוּ – פְּטוּרִין. כָּפְרוּ – חַיָּיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חָמֵשׁ פְּעָמִים בְּפְנֵי בֵּית דִּין וְכָפְרוּ – אֵינָן חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה טַעַם? הוֹאִיל וְאֵינָם יְכוֹלִין לַחְזוֹר וּלְהוֹדוֹת.

כָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד – שְׁנֵיהֶן חַיָּיבִין. בְּזֶה אַחַר זֶה – הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. כָּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד – הַכּוֹפֵר חַיָּיב.

הָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, כָּפְרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ כָּפְרָה הַשְּׁנִיָּה – שְׁתֵּיהֶן חַיָּיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵדוּת יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּים בִּשְׁתֵּיהֶן.

**גְּמָ'** אָמַר שְׁמוּאֵל: רְאוּבֵן שֶׁרָץ אַחֲרֵיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: "מָה אַתָּה רָץ אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" – פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּיו. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנִינָא: שֵׁילַח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶן הַנִּתְבָּע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת – שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּהוּ" – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים,

## דף לב.

עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ!

רָץ אַחֲרֵיהֶן אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דְּרָץ אַחֲרֵיהֶן – כְּמַאן דְּאָמַר לְהוּ דָּמֵי; קָא מַשְׁמַע לַן.

וְהָא נָמֵי תְּנִינָא: שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כֵּיצַד? אָמַר לְעֵדִים "בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי", "שְׁבוּעָה" כּוּ' – אָמַר אֵין, לָא אָמַר לָא!

"אָמַר" לָאו דַּוְקָא.

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, גַּבֵּי פִּקָּדוֹן דְּקָתָנֵי: שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: "תֵּן לִי פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ" ; הָכָא נָמֵי – אָמַר אֵין, לָא אָמַר לָא?! הָא "וְכַחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" כֹּל דְּהוּ!

אֶלָּא "אָמַר" לָאו דַּוְקָא; הָכָא נָמֵי לָאו דַּוְקָא.

הַאי מַאי? אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא "אָמַר" דְּהָכָא דַּוְקָא – תְּנָא הָתָם אַטּוּ הָכָא. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא "אָמַר" דְּהָתָם דַּוְקָא וְלָא "אָמַר" דְּהָכָא דַּוְקָא – "אָמַר" "אָמַר" לְמָה לִי לְמִיתְנְיֵיהּ?

דִּלְמָא אוֹרְחָא דְּמִילְתָא קָא מַשְׁמַע לַן.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: רְאוּבֵן שֶׁבָּא אַחֲרֵיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: "מָה אַתָּה בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" – פְּטוּרִין. וְאִם בְּפִקָּדוֹן – חַיָּיבִים.

הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים כּוּ'.

מְנָלַן דְּאַכְפִּירָה בְּבֵית דִּין הוּא דְּמִחַיְּיבִי, אַחוּץ לְבֵית דִּין לָא מִחַיְּיבִי?

אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: "אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ" – לֹא אָמַרְתִּי לְךָ אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאִילּוּ מַגִּיד זֶה, מִתְחַיֵּיב זֶה מָמוֹן.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: אִי הָכִי, אֵימָא שְׁבוּעָה גּוּפָא – בְּבֵית דִּין אֵין, וְשֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָאו!
לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: ״לְאַחַת״ – לְחַייֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּבֵית דִּין,
מִי מְחַייֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת?! וְהָתְנַן: הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְכָפְרוּ
– אֵין חַייָבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה טַעַם? הוֹאִיל וְאֵינָם יְכוֹלִין לַחְזוֹר וּלְהוֹדוֹת.
אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: שְׁבוּעָה – חוּץ לְבֵית דִּין, כְּפִירָה – בְּבֵית דִּין?
כָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת – חַייָבִין. הָא אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם?
אָמַר רַב חִסְדָּא: הָא מַנִּי – רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּאָמַר אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן, כְּגוֹן שֶׁכָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר – וְתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי.
אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מְדִיפְתִּי לְרָבִינָא: מִכְּדֵי תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כַּמָּה הָוֵי – כְּדֵי שְׁאֵילַת תַּלְמִיד
לְרַב, אֵיכָא דְּאָמְרִי: כְּדֵי שְׁאֵילַת הָרַב לְתַלְמִיד; עַד דְּאָמְרִי ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ
עֲדוּת״, טוּבָא הָוֵי! אָמַר לֵיהּ: כָּל אֶחָד וְאֶחָד תּוֹךְ דִּיבּוּרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ.
בְּזֶה אַחַר זֶה – הָרִאשׁוֹן חַייָב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא – דְּתַנְיָא: מַשְׁבִּיעַ
עַד אֶחָד – פָּטוּר, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מְחַייֵב.
לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – דְּמָר סָבַר: עֵד אֶחָד כִּי אָתֵא – לִשְׁבוּעָה הוּא דְּקָא אָתֵא; וּמָר סָבַר:
עֵד אֶחָד כִּי אָתָא – לְמָמוֹנָא קָא אָתֵא?
וְתִיסְבְּרָא?! הָאָמַר אַבָּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד סוֹטָה, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵדֵי סוֹטָה, וּמַחְלוֹקֶת
בְּעֵדֵי סוֹטָה; הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה.
אֶלָּא דְּכוּלֵי עָלְמָא עֵד אֶחָד כִּי אָתֵי – לִשְׁבוּעָה קָא אָתֵי; וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר דָּבָר
הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן – כְּמָמוֹן דָּמֵי, וּמָר סָבַר לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי.
גּוּפָא – אָמַר אַבָּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד סוֹטָה, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵדֵי סוֹטָה, וּמַחְלוֹקֶת בְּעֵדֵי
סוֹטָה; הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה.
הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד סוֹטָה – שֶׁחַייָב, בְּעֵד טוּמְאָה; דְּרַחֲמָנָא הֵימְנֵיהּ, דִּכְתִיב ״וְעֵד אֵין בָּהּ״ –
כֹּל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ.
וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵדֵי סוֹטָה – שֶׁפָּטוּר, בְּעֵדֵי קִינּוּי; דְּהָוֵה גּוֹרֵם דְּגוֹרֵם.

## דף לב:

וּמַחְלוֹקֶת בְּעֵדֵי סוֹטָה – בְּעֵדֵי סְתִירָה; מָר סָבַר: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דָּמֵי – וְחַייָב,
וּמָר סָבַר: לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי – וּפָטוּר.
הַכֹּל מוֹדִים בְּשֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד דְּרַבִּי אַבָּא.

הַכֹּל מוֹדִים בְּשֶׁכְּנָגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה – דַּחֲשִׁיד מַאן? אִילֵימָא דַּחֲשִׁיד לֵוִי, דְּאָמַר לֵיהּ מַלְוֶה: אִי אֲתֵית אַסְהֲדְתָּ לִי, הֲוָה מִשְׁתְּבַעְנָא וְשָׁקֵילְנָא; וְלֵימָא לֵיהּ: מִי יֵימַר דְּמִשְׁתְּבַעְתְּ? אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשְּׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין, דְּאָמַר מָר: חָזְרָה שְׁבוּעָה לַמְּחוּיָּב לָהּ, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע – מְשַׁלֵּם.

הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד דְּרַבִּי אַבָּא – דְּהָהוּא גַּבְרָא דַּחֲטַף נְסָכָא מֵחַבְרֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, הֲוָה יָתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ; אֲזַל אַיְיתִי חַד סָהֲדָא דְּמִיחְטַף חַטְפַהּ מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: ”אִין, חֲטַפִי – וְדִידִי חֲטַפִי”.

אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הֵיכִי (לְדַיְינֵי) [לְיַדְּיְינוּהּ] דַּיְינֵי לְהַאי דִּינָא? לִישַׁלֵּם – לֵיכָּא תְּרֵי סָהֲדֵי! לִיפְטְרֵיהּ – הָא אִיכָּא חַד סָהֲדָא דְּמִחְטַף חֲטַף! לִישְׁתְּבַע – כֵּיוָן דְּאָמַר ”אֵין, חֲטַפִי – וְדִידִי חֲטַפִי”, הֲוָה לֵיהּ כְּגַזְלָן! אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: הֲוָה לֵיהּ מְחוּיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע, וְכָל הַמְּחוּיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע – מְשַׁלֵּם.

אָמַר רַב פָּפָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא חַיָּיב, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא פָּטוּר. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא פָּטוּר – דַּאֲמַר לַהּ לְדִידַהּ וְלָא אֲמַר לְהוּ לְבֵית דִּין, דִּתְנַן: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה ”מֵת בַּעְלִי” – תִּנָּשֵׂא, ”מֵת בַּעְלִי” – תִּתְיַבֵּם.

הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא חַיָּיב – דְּלָא אָמַר לְדִידַהּ וְלָא אֲמַר לְהוּ לְבֵית דִּין.

שְׁמַע מִינַּהּ: מַשְׁבִּיעַ עַדֵּי קַרְקַע חַיָּיב? דִּלְמָא דִּתְפִישָׂא מִטַּלְטְלֵי.

כָּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד כּוּ'. הַשְׁתָּא בְּזֶה אַחַר זֶה, דְּתַרְוַיְיהוּ קָא כָּפְרִי – אָמְרַתְּ הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר; כָּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד מִיבַּעְיָא?!

לָא צְרִיכָא, כְּגוֹן שֶׁכָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן, וְחָזַר אֶחָד מֵהֶן וְהוֹדָה בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר; וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי.

בִּשְׁלָמָא לְרַב חִסְדָּא, דְּמוֹקֵי לַהּ לְהָהוּא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – רֵישָׁא אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם, וְסֵיפָא אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן – רֵישָׁא תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר, סֵיפָא תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר! תַּרְתֵּי לְמָה לִי?

מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי מִילֵּי כְּפִירָה וּכְפִירָה, אֲבָל כְּפִירָה וְהוֹדָאָה – אֵימָא לָא; קָא מַשְׁמַע לַן.

הָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, כְּפָרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ כְּפָרָה הַשְּׁנִיָּה. בִּשְׁלָמָא שְׁנִיָּה תִּתְחַיֵּיב – דְּכָפְרָה לַהּ רִאשׁוֹנָה; אֶלָּא רִאשׁוֹנָה אַמַּאי?

## דף לג.

הָא קָיְימָא שְׁנִיָּה!

אָמַר רָבִינָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה בִּשְׁעַת כְּפִירַת רִאשׁוֹנָה קְרוֹבִין בִּנְשׁוֹתֵיהֶן, וּנְשׁוֹתֵיהֶן גּוֹסְסוֹת; מַהוּ דְּתֵימָא: רוֹב גּוֹסְסִים לְמִיתָה, קָא מַשְׁמַע לַן: הַשְׁתָּא מִיהָא לָא שָׁכִיב.

**מַתְנִי'** "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי פְּקָדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה"; "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" – אֵין חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת.

"שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיַד פְּלוֹנִי פְּקָדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה" – חַיָּיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

"מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּ שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי פְּקָדוֹן חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין"; "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" – אֵין חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת.

"שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיַד פְּלוֹנִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" – חַיָּיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

"מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי נֵזֶק, וַחֲצִי נֵזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְשֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בִּתִּי, וּפִתָּה אֶת בִּתִּי, וְשֶׁהִכַּנִי בְּנִי, וְשֶׁחָבַל בִּי חֲבִירִי, וְשֶׁהִדְלִיק אֶת גְּדִישִׁי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים" – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין.

**גְּמָ'** אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַשְׁבִּיעַ עַדֵי קְנָס, מַהוּ?

אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן – לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, דְּאָמַר: יָבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ.

כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ – אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: מוֹדֶה בְּקְנָס וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים – פָּטוּר.

וְרַבָּנַן דְּהָתָם, כְּמַאן סְבִירָא לְהוּ? אִילֵימָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּהָכָא, הָא קָאָמַר: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דָּמֵי!

אֶלָּא כְּרַבָּנַן דְּהָכָא, דְּאָמְרִי: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי. מַאי? כֵּיוָן דְּאִילּוּ מוֹדֶה מִיפְּטַר – לָאו מָמוֹנָא קָא כָּפַר לֵיהּ; אוֹ דִלְמָא, הַשְׁתָּא מִיהָא לָא אוֹדִי?

תָּא שְׁמַע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי נֵזֶק וַחֲצִי נֵזֶק".

וְהָא חֲצִי נֵזֶק קְנָסָא הוּא! כְּמַאן דְּאָמַר פַּלְגָא נִזְקָא מָמוֹנָא.

הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר פַּלְגָא נִזְקָא מָמוֹנָא; אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר קְנָסָא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? בַּחֲצִי נֵזֶק צְרוּרוֹת, דְּהִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ דְּמָמוֹנָא הוּא.

תָּא שְׁמַע: "תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל"! מְשׁוּם קַרְנָא.

"וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה"! מְשׁוּם קַרְנָא.

"שֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי וּפִתָּה אֶת בִּתִּי"! מְשׁוּם בּוֹשֶׁת וּפְגָם.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? כּוּלַּהּ מָמוֹנָא הוּא! רֵישָׁא חָדָא קָא מַשְׁמַע לַן, סֵיפָא חָדָא קָא מַשְׁמַע לַן; רֵישָׁא חָדָא קָא מַשְׁמַע לַן – דַּחֲצִי נֵזֶק צְרוּרוֹת מָמוֹנָא הוּא.

סֵיפָא חָדָא קָא מַשְׁמַע לַן – ״וְשֶׁהִדְלִיק אֶת גְּדִישֵׁי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים״. לְאַפּוֹקֵי מַאי? לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה – דְּתַנְיָא: רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה עוֹשֶׂה יוֹם הַכִּפּוּרִים כַּשַּׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין, מָה שַׁבָּת כּוּ׳.

תָּא שְׁמַע: ״מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תְבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי

## דף לג:

שֶׁהוֹצִיא אִישׁ פְּלוֹנִי שֵׁם רַע עַל בִּתִּי״ – חַיָּיבִין. הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ – פָּטוּר.

הָא מַנִּי – רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: יָבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ.

אֵימָא סֵיפָא: הוֹדָה מֵעַצְמוֹ – פָּטוּר, אֲתָאן לְרַבָּנָן!

כּוּלָּהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְהָכִי קָאָמַר: לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ דְּפָטוּר, אֶלָּא הֵיכָא דְּלֵיכָא עֵדִים כְּלָל וְהוֹדָה מֵעַצְמוֹ.

**מַתְנִי׳** ״מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תְבוֹאוּ וְתָעִידוּ שֶׁאֲנִי כֹּהֵן, שֶׁאֲנִי לֵוִי, שֶׁאֵינִי בֶּן גְּרוּשָׁה, שֶׁאֵינִי בֶּן חֲלוּצָה, שֶׁאִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן, שֶׁאִישׁ פְּלוֹנִי לֵוִי, שֶׁאֵינוֹ בֶּן גְּרוּשָׁה, שֶׁאֵינוֹ בֶּן חֲלוּצָה, שֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בִּתּוֹ, וּפִתָּה אֶת בִּתּוֹ, וְשֶׁחָבַל בִּי בְּנִי, וְשֶׁחָבַל בִּי חֲבִירִי, שֶׁהִדְלִיק גְּדִישִׁי בְּשַׁבָּת״ – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין.

**גְּמָ׳** טַעְמָא דְּאִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן, דְּאִישׁ פְּלוֹנִי לֵוִי; הָא ״מָנֶה לִפְלוֹנִי בְּיַד פְּלוֹנִי״ – חַיָּיבִין; הָא קָתָנֵי סֵיפָא: עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ!

אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּבָא בְּהַרְשָׁאָה. וְהָאָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: לָא כָּתְבִינַן אוֹרַכְתָּא אַמְטַלְטְלֵי! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּכַפְרֵיהּ, אֲבָל לָא כַּפְרֵיהּ – כָּתְבִינַן.

תָּנוּ רַבָּנָן: מִנַּיִן שֶׁאֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאן ״אוֹאִין״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ״אוֹאִין״; מָה לְהַלָּן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן.

״אוֹאִין״ דְּרוֹצֵחַ יוֹכִיחוּ – שֶׁהֵן ״אוֹאִין״, וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן!

דַּיְנִין ״אוֹאִין״ שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה מֵ״אוֹאִין״ שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, וְאַל יוֹכִיחוּ ״אוֹאִין״ דְּרוֹצֵחַ – שֶׁאֵין עִמָּהֶן שְׁבוּעָה.

״אוֹאִין״ דְּסוֹטָה יוֹכִיחוּ – שֶׁהֵן ״אוֹאִין״, וְיֵשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן!

דַּיְנִין ״אוֹאִין״ שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן, מֵ״אוֹאִין״ שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן; וְאַל יוֹכִיחוּ ״אוֹאִין״ דְּרוֹצֵחַ – שֶׁאֵין עִמָּהֶן שְׁבוּעָה; וְאַל יוֹכִיחוּ ״אוֹאִין״ דְּסוֹטָה – שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, יֵשׁ עִמָּהֶן כֹּהֵן.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְהָיָה כִּי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה" – יֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא חַיָּיב, וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא פָּטוּר. הָא כֵּיצַד? תְּבָעוֹ מָמוֹן – חַיָּיב, דָּבָר אַחֵר – פָּטוּר.

רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "הֲרֵי הוּא אוֹמֵר "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע" – בְּעֵדוּת הַמִּתְקַיֶּמֶת בִּרְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה וּבִידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה – כֵּיצַד? "מָנָה מָנִיתִי לְךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי", "יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ" – זוֹ הִיא רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה.

יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה – כֵּיצַד? "מָנָה הוֹדִיתָה לִי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי", "יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ" – זוֹ הִיא יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַיָּיב כָּאן וְחַיָּיב בְּפִקָּדוֹן; מָה לְהַלָּן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן.

וְעוֹד – קַל וָחוֹמֶר: מָה פִּקָּדוֹן – שֶׁעָשָׂה בּוֹ נָשִׂים כַּאֲנָשִׁים, קְרוֹבִים כִּרְחוֹקִים, פְּסוּלִים כִּכְשֵׁרִים; וְחַיָּיב עַל

## דף לד.

כָּל אַחַת וְאַחַת, בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין – אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן; עֵדוּת שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהּ נָשִׂים כַּאֲנָשִׁים, קְרוֹבִים כִּרְחוֹקִים, פְּסוּלִין כִּכְשֵׁרִים; וְאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת בִּפְנֵי בֵּית דִּין – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן?!

מָה לְפִקָּדוֹן – שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כַּנִּשְׁבָּע וּמַזִּיד כַּשּׁוֹגֵג; תֹּאמַר בְּעֵדוּת – שֶׁכֵּן עָשָׂה בָּהּ מוּשְׁבָּע כַּנִּשְׁבָּע וּמַזִּיד כַּשּׁוֹגֵג?!

תַּלְמוּד לוֹמַר: "תֶּחֱטָא"–"תֶּחֱטָא" לִגְזֵירָה שָׁוָה – נֶאֱמַר כָּאן "תֶּחֱטָא", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "תֶּחֱטָא"; מָה לְהַלָּן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן.

מַתְקִיף לַהּ רַבָּה בַּר עוּלָּא: "אוֹ" "אוֹ" בִּיטּוּי יוֹכִיחַ – שֶׁהֵן "אוֹאִין", וְיֵשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן – וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן!

מִסְתַּבְּרָא מִפִּקָּדוֹן הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן "תֶּחֱטָא" מִ"תֶּחֱטָא".

אַדְּרַבָּה – מִבִּיטּוּי הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חַטָּאת מֵחַטָּאת!

אֶלָּא מִסְתַּבְּרָא מִפִּקָּדוֹן הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף – שֶׁכֵּן חֵטְא; בְּמֵזִיד; תַּבְעֵיהּ וְכַפְּרֵיהּ; וְעַבְּרֵיהּ.

אַדְּרַבָּה, מִבִּיטּוּי הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חַטָּאת שְׁיָרְדָה לְחוֹמֶשׁ! הָנָךְ נְפִישָׁן.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְהָיָה כִּי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה" – יֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא חַיָּיב, וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא פָּטוּר. הָא כֵּיצַד? תְּבָעוֹ מָמוֹן – חַיָּיב, תְּבָעוֹ דָּבָר אַחֵר – פָּטוּר.

אֵיפוֹךְ אָנָא!

רַבִּי עֲקִיבָא אַ"אוֹאִין" דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סְמִיךְ.
מַאי בֵּינַיְיהוּ בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבֵין רַבִּי עֲקִיבָא?
אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי קַרְקַע - לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר חַיֵּיבִין, לְרַבִּי עֲקִיבָא פְּטוּרִין.
וּלְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר הָתָם: מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי קַרְקַע אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּטוּרִין - הָכָא מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא?
אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ עֲדֵי קְנָס.
רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע" - בְּעֵדוּת הַמִּתְקַיֶּמֶת בִּרְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה וּבִידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: לֵימָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֵית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא? דְּתַנְיָא, רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: גָּמָל הָאוֹחֵר בֵּין הַגְּמַלִּים וְנִמְצָא גָּמָל הָרוּג בְּצִידּוֹ - בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה הֲרָגוֹ. דְּאִי אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא, בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נְמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ - כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שְׁטָח!
דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שְׁטָח: אֶרְאֶה בְּנֶחָמָה אִם לֹא רָאִיתִי אֶחָד שֶׁרָץ אַחַר חֲבֵירוֹ לְחוֹרְבָּה, וְרָצְתִּי אַחֲרָיו, וּמָצָאתִי סַיִיף בְּיָדוֹ וְדָם מְטַפְטֵף וְהָרוּג מְפַרְכֵּד; אָמַרְתִּי לוֹ: רָשָׁע! מִי הֲרָגוֹ לָזֶה? אוֹ אֲנִי, אוֹ אַתָּה!
אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁאֵין דָּמְךָ מָסוּר בְּיָדִי, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תוֹרָה: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת". אֶלָּא הַמָּקוֹם יִפָּרַע מִמְּךָ. אָמְרוּ: לֹא זָזוּ מִשָּׁם עַד שֶׁנִּשְׁכוֹ נָחָשׁ וָמֵת.
אֲפִילּוּ תֵּימָא אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא; בִּשְׁלָמָא יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה - מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ; אֶלָּא רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה - הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? מִי לָא בָּעֵי מִידָּע אִם גּוֹי הָרַג אוֹ יִשְׂרָאֵל הָרַג, אִם אָדָם טָרֵפָה הָרַג אוֹ שָׁלֵם הָרַג?
שְׁמַע מִינַּהּ, קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי קְנָס - פָּטוּר; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיב, נָהֵי דִּידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה - אַשְׁכְּחַן לַהּ; רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה - מִי לָא בָּעֵי מִידָּע גּוֹיָה בָּעַל בַּת יִשְׂרָאֵל בָּעַל, בְּתוּלָה בָּעַל בְּעוּלָה בָּעַל?
יָתֵיב רַב הַמְנוּנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְיָתֵיב רַב יְהוּדָה וְקָא מֵיבַּעְיָא לֵיהּ: "מָנָה מְנִיתִיךְ בְּפָנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי",

## דף לד:

וְעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מְבַחוּץ, מַאי?
אֲמַר לֵיהּ רַב הַמְנוּנָא: וְהַלָּה מָה טוֹעֵן? אִי אָמַר: "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם" - הוּחְזַק כַּפָּרָן! אִי אָמַר: "אֵין, שְׁקָלִי - וְדִידִי שְׁקָלִי" - כִּי אָתוּ עֵדִים מַאי הָוֵי? אָמַר לֵיהּ: הַמְנוּנָא אַתְּ? עוּל תָּא.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״מָנָה מָנִיתִי לְךָ בְּצַד עַמּוּד זֶה״, אֲמַר לֵיהּ: ״לֹא עָבַרְתִּי בְּצַד עַמּוּד זֶה״. אֶתוֹ תְּרֵי סָהֲדֵי, אַסְהִידוּ בֵּיהּ דְּהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד עַמּוּד זֶה. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוּחְזַק כַּפָּרָן.

מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן: הַאי דִּינָא פַּרְסָאָה הוּא! מִי קָאָמַר ״מֵעוֹלָם״?! בְּעֵסֶק זֶה קָאָמַר לֵיהּ! אִיכָּא דְּאָמְרִי, הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״מָנָה מָנִיתִי לְךָ בְּצַד עַמּוּד זֶה״, אֲמַר לֵיהּ: ״לֹא עָבַרְתִּי בְּצַד עַמּוּד זֶה מֵעוֹלָם״. נְפַקּוּ בֵּיהּ סָהֲדֵי דְּהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד עַמּוּד זֶה. אָמַר רַב נַחְמָן: הוּחְזַק כַּפָּרָן.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: כֹּל מִילְּתָא דְּלָא רַמְיָא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ, עָבֵיד לַהּ וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַיֵּיב כָּאן וְחַיֵּיב בְּפִקָּדוֹן כּוּ׳.

מַחֲכוּ עָלַהּ בְּמַעֲרְבָא. מַאי חוּכְא?

דְּקָתָנֵי: מָה לְפִקָּדוֹן, שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כַּנִּשְׁבָּע, מֵזִיד כַּשּׁוֹגֵג.

מִכְּדֵי מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ בְּעֵדוּת, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְנָא לֵיהּ – דִּגְמַר מִפִּקָּדוֹן; פִּקָּדוֹן נָמֵי – מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים, נִגְמַר מֵעֵדוּת!

וּמַאי חוּכְא? דִּלְמָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּקַל וָחוֹמֶר מַיְיתֵי לַהּ: מִפִּי אֲחֵרִים חַיָּיב – מִפִּי עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

אֶלָּא חוּכְא אַמֵּזִיד כַּשּׁוֹגֵג – דְּקָתָנֵי: מָה לְפִקָּדוֹן – שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כַּנִּשְׁבָּע, מֵזִיד כַּשּׁוֹגֵג.

מִכְּדֵי מֵזִיד גַּבֵּי עֵדוּת מְנָא לֵיהּ – דִּלְא כְּתִיב בֵּיהּ ״וְנֶעֱלַם״; הָכָא נָמֵי לָא כְּתִיב בֵּיהּ ״וְנֶעֱלַם״!

אָמַר לְהוּ רַב הוּנָא: וּמַאי חוּכְא? דִּלְמָא מֵזִיד דִּלְאו כַּשּׁוֹגֵג בְּפִקָּדוֹן, מִמְּעִילָה רַבִּי שִׁמְעוֹן גָּמַר לַהּ!

וְהַיְינוּ חוּכְא – אַדְּגָמַר לַהּ מִמְּעִילָה, נִגְמַר לַהּ מֵעֵדוּת!

מִסְתַּבְּרָא מִמְּעִילָה הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן מְעִילָה מִמְּעִילָה.

אַדְּרַבָּה – מֵעֵדוּת הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן ״תֶּחֱטָא״ מ״תֶּחֱטָא״!

מִסְתַּבְּרָא מִמְּעִילָה הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן מְעִילָה; בַּכֹּל; נָהֱנָה; בְּקִבּוּעַ; חוֹמֶשׁ; וְאָשָׁם.

אַדְּרַבָּה – מֵעֵדוּת הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חֵטְא; הֶדְיוֹט; בִּשְׁבוּעָה; תַּבְעֵיהּ וְכַפָּרֵיהּ; וְ״אוֹאִין״!

הָנָךְ נְפִישִׁין.

אֶלָּא מַאי חוּכְא?

כִּי אֲתָא רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מִבֵּי רַב, אָמְרִי: הַיְינוּ חוּכְא – מִכְּדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן גְּזֵירָה שָׁוָה גִּמִּיר, לְמָה לֵיהּ דְּפָרֵיךְ: מָה לְפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כַּנִּשְׁבָּע, מֵזִיד כַּשּׁוֹגֵג?

וּמַאי חוּכְמָא כִּי פָּרֵיךְ – מִקַּמֵּי דְּתֵיקוּם לֵיהּ גְּזֵירָה שָׁוָה; בָּתַר דְּקָמָא לֵיהּ גְּזֵירָה שָׁוָה לָא פָּרֵיךְ!

וְלָא?! וְהָאָמַר לְהוּ רָבָא בַּר אִיתַּי לְרַבָּנַן: מַאן תָּנָא שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן לֹא נִיתַּן זְדוֹנָהּ לְכַפָּרָה – רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא!

דִּילְמָא מֵזִיד כַּשׁוֹגֵג פָּרֵיךְ, דְּגָמַר לַהּ מִמְּעִילָה, דְּהָנָךְ נְפִישִׁין; אֲבָל מוּשְׁבָּע כַּנִּשְׁבָּע לָא פָּרֵיךְ.

וְתֶהְדַּר עֵדוּת וְתִגָּמֵר לַהּ מִפִּקָּדוֹן, מֵזִיד דִּלְאו כַּשׁוֹגֵג – מָה פִּקָּדוֹן, שׁוֹגֵג אִין מֵזִיד לָא; אַף עֵדוּת, שׁוֹגֵג אִין מֵזִיד לָא – כִּי הֵיכִי דְּיֵלִיף פִּקָּדוֹן מִמְּעִילָה!

## דף לה.

לְהָכִי כַּתְּבַהּ רַחֲמָנָא לְעֵדוּת גַּבֵּי שְׁבוּעַת בִּיטּוּי וְגַבֵּי טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו – דִּבְכוּלָּן נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם", וְכָאן לֹא נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם"; לְחַיֵּיב עַל הַמֵּזִיד כַּשּׁוֹגֵג.

**מַתְנִי'** "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שֶׁאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי לִיתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז וְלֹא נָתַן" – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים, שֶׁאֵין חַיָּיבִין אֶלָּא עַל תְּבִיעַת מָמוֹן כְּפִקָּדוֹן.

"מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְעוּ לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי" – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁקָּדְמָה שְׁבוּעָה לְעֵדוּת.

עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי" – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, עַד שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּין לָהֶם.

אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי", "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת"; וְהֵם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת עַד מִפִּי עֵד, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין.

שִׁלַּח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶן הַנִּתְבָּע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּהוּ" – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ.

**גְּמָ'** תָּנוּ רַבָּנַן: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שֶׁאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי לִיתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז וְלֹא נָתַן" – יָכוֹל יְהוּ חַיָּיבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תֶּחֱטָא"–"תֶּחֱטָא" לִגְזֵירָה שָׁוָה.

נֶאֱמַר כָּאן "תֶּחֱטָא", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "תֶּחֱטָא"; מָה לְהַלָּן בִּתְבִיעַת מָמוֹן – וְיֵשׁ לוֹ, אַף כָּאן בִּתְבִיעַת מָמוֹן – וְיֵשׁ לוֹ.

"מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְעוּ לִי עֵדוּת" כּוּ'.

תָּנוּ רַבָּנַן: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְעוּ לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי" – יָכוֹל יְהוּ חַיָּיבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע" – מִי שֶׁקָּדְמָה עֵדוּת לִשְׁבוּעָה, וְלֹא שֶׁקָּדְמָה שְׁבוּעָה לְעֵדוּת.

עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר "מַשְׁבִּיעַנִי עֲלֵיכֶם". אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ עֵדָיו בֵּינֵיהֶן.
פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דְּקָאֵי עִילָּוַיהוּ; מַהוּ דְּתֵימָא: כְּמַאן דְּאָמַר לְהוּ דָּמֵי, קָא מַשְׁמַע לַן.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: רָאָה סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין, וְעֵדָיו בֵּינֵיהֶן, וְאָמַר לָהֶן: "מַשְׁבִּיעַנִי עֲלֵיכֶם אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי" – יָכוֹל יְהוּ חַיָּיבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהוּא עֵד" – וַהֲרֵי לֹא יִיחֵד עֵדָיו. יָכוֹל אֲפִילּוּ אָמַר "כָּל הָעוֹמְדִין כָּאן"? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהוּא עֵד" – וַהֲרֵי יִיחֵד עֵדָיו.
אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם". תָּנוּ רַבָּנָן, אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי"; וְהֵן יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת עַד מִפֵּי עֵד, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – יָכוֹל יְהוּ חַיָּיבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ" – בְּרָאוּיִן לְהַגִּדָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
שִׁלַּח בְּיַד עַבְדּוֹ וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: שִׁלַּח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לְהֶן הַנִּתְבָּע: "מַשְׁבִּיעַנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּהוּ" – יָכוֹל יְהוּ חַיָּיבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ".
מַאי תַּלְמוּדָא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "אִם לוֹא יַגִּיד" כְּתִיב; אִם לוֹ לֹא יַגִּיד – וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ, וְאִם לְאַחֵר לֹא יַגִּיד – פָּטוּר.

**מַתְנִי'** "מַשְׁבִּיעַנִי (אֲנִי) עֲלֵיכֶם"; "מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם"; "אוֹסְרָכֶם אֲנִי" – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין. "בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. "בְּאֶלֶף דְּלֶת"; "בְּיוֹד הֵי"; "בְּשַׁדַּיי"; "בִּצְבָאוֹת"; "בְּחַנּוּן וְרַחוּם"; "בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם"; "בְּרַב חֶסֶד"; וּבְכָל הַכִּנּוּיִין – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין.
הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן – חַיָּיב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.
הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ בְּכוּלָּן – חַיָּיב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.
הַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וַחֲבֵירוֹ בְּכוּלָּן – עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. "יִכְּכָה ה' אֱלֹהִים", וְכֵן "יַכְּכָה אֱלֹהִים" – זוֹ הִיא אָלָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה.
"אַל יַכְּךָ", וְ"יְבָרֶכְךָ" וְ"יֵיטִיב לְךָ" – רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

**גְּמָ'** "מַשְׁבִּיעַנִי עֲלֵיכֶם" – מַאי קָאָמַר? אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם בִּשְׁבוּעָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה"; "מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם בְּצַוָּואָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה"; "אוֹסְרָכֶם אֲנִי בְּאִיסּוּר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה".
אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, אֶלָּא הָא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: "כּוֹבָלְכֶם אֲנִי" – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין; כּוֹבֵל בְּאוֹרְיְיתָא מִי כְּתִיב?!
אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם בִּשְׁבוּעָה"; "מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם בִּשְׁבוּעָה"; "אוֹסְרָכֶם אֲנִי בִּשְׁבוּעָה"; "כּוֹבָלְכֶם אֲנִי בִּשְׁבוּעָה".

"בְּאָלָף דָּלֶת"; "בְּיוֹד הֵי"; "בְּשַׁדַּי"; "בִּצְבָאוֹת"; "בְּחַנּוּן וְרַחוּם"; "בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם"; "בְּרַב חֶסֶד".

לְמֵימְרָא דְּחַנּוּן וְרַחוּם שֵׁמוֹת נִינְהוּ?! וּרְמִינְהִי: יֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁנִּמְחָקִין, וְיֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁאֵין נִמְחָקִין – אֵלּוּ הֵן שֵׁמוֹת שֶׁאֵין נִמְחָקִין: כְּגוֹן "אֵל", "אֱלֹהֶיךָ", "אֱלֹהִים", "אֱלֹהֵיכֶם", "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה", "אָלֶף דָּלֶת" וְ"יוֹד הֵי", "שַׁדַּי", "צְבָאוֹת" – הֲרֵי אֵלּוּ אֵין נִמְחָקִין.

אֲבָל "הַגָּדוֹל", "הַגִּבּוֹר", "הַנּוֹרָא", "הָאַדִּיר" וְ"הֶחָזָק" וְ"הָאַמִּיץ", "הָעִזּוּז", "חַנּוּן וְרַחוּם", "אֶרֶךְ אַפַּיִם" וְ"רַב חֶסֶד" – הֲרֵי אֵלּוּ נִמְחָקִין.

אָמַר אַבָּיֵי: מַתְנִיתִין "בְּמִי שֶׁהוּא חַנּוּן"

## דף לה:

"בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם" קָאָמַר.

אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, "בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" נָמֵי – "בְּמִי שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁלּוֹ" קָאָמַר! הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, כֵּיוָן דְּלֵיכָּא מִידֵּי אַחֲרִינָא דְּאִיקְּרִי רַחוּם וְחַנּוּן – וַדַּאי "בְּמִי שֶׁהוּא חַנּוּן", וַדַּאי "בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם" קָאָמַר. הָכָא, כֵּיוָן דְּאִיכָּא שָׁמַיִם וָאָרֶץ – "בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" קָאָמַר.

תְּנוּ רַבָּנָן: כָּתַב אָלֶף לָמֶד מֵ"אֱלֹהִים", "יְהֹ" מֵ"יְיָ" – הֲרֵי זֶה אֵינוֹ נִמְחָק. שִׁין דָּלֶת מִ"שַׁדַּי", אָלֶף דָּלֶת מֵ"אֱדֹנָי", צָדִי בֵּית מִ"צְבָאוֹת" – הֲרֵי זֶה נִמְחָק.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: "צְבָאוֹת" כּוּלּוֹ נִמְחָק – שֶׁלֹּא נִקְרָא צְבָאוֹת אֶלָּא עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהוֹצֵאתִי אֶת צִבְאֹתַי אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי.

תְּנוּ רַבָּנָן: כָּל הַטָּפֵל לַשֵּׁם, בֵּין מִלְּפָנָיו וּבֵין מֵאֲחָרָיו – הֲרֵי זֶה נִמְחָק. לְפָנָיו כֵּיצַד? "לַיְיָ" – ל' נִמְחָק; "בַּיְיָ" – ב' נִמְחָק; "יַיְיָ" – ו' נִמְחָק; "מֵיְיָ" – מ' נִמְחָק; "שֶׁיְיָ" – ש' נִמְחָק; "הַיְיָ" – ה' נִמְחָק; "כַּיְיָ" – כ' נִמְחָק.

לְאַחֲרָיו כֵּיצַד? "אֱלֹהֵינוּ" – נוּ נִמְחָק, "אֱלֹהֵיהֶם" – הֶם נִמְחָק, "אֱלֹהֵיכֶם" – כֶּם נִמְחָק. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לְאַחֲרָיו אֵינוֹ נִמְחָק, שֶׁכְּבָר קִדְּשׁוֹ הַשֵּׁם. אָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים.

(אַבְרָהָם, דְּלָטְיָא, לְנָבוֹת, בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן, שְׁלֹמֹה, דָּנִיֵּאל – סִימָן)

כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה בְּאַבְרָהָם – קֹדֶשׁ; חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא חוֹל – שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר, אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ".

חֲנִינָא בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אָמְרוּ: אַף זֶה קֹדֶשׁ. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִין יוֹתֵר מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה – כְּמַאן? כְּאוֹתוֹ הַזּוֹג.

כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּלוֹט – חוֹל; חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ – שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם, אַל נָא אֲדֹנָי, הִנֵּה נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְגוֹ'" – מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְהַמִּית וּלְהַחֲיוֹת, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּנָבוֹת – קֹדֶשׁ, בְּמִיכָה – חוֹל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּנָבוֹת – קֹדֶשׁ, בְּמִיכָה – יֵשׁ מֵהֶן חוֹל וְיֵשׁ מֵהֶן קֹדֶשׁ. אֶלֶף לָמֶד – חוֹל, יוּד הֵי – קֹדֶשׁ; חוּץ מִזֶּה, שֶׁאֶלֶף לָמֶד וְהוּא קֹדֶשׁ: "כָּל יְמֵי הֱיוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשִׁילֹה".

כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּגִבְעַת בִּנְיָמִין – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: קֹדֶשׁ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְכִי מַבְטִיחַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה?!

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַה שֶּׁהִבְטִיחַ עָשָׂה; וְהֵם לֹא בִּיחֲנוּ אִם לִנְצוֹחַ אִם לִנָּצַחַ. בָּאַחֲרוֹנָה שֶׁבִּיחֲנוּ – הִסְכִּימוּ עַל יָדָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּפִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן (הַכֹּהֵן) עֹמֵד לְפָנָיו בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר, הַאוֹסִף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם [בְּנֵי] בִנְיָמִן אָחִי אִם אֶחְדַּל וְגוֹ'".

כָּל "שְׁלֹמֹה" הָאֲמוּרִין בְּשִׁיר הַשִּׁירִים – קֹדֶשׁ, שִׁיר לִמְי שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ; חוּץ מִזֶּה: "כִּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" – שְׁלֹמֹה לְדִידֵיהּ, "וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ" – רַבָּנָן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אַף זֶה חוֹל: "הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים".

אַף זֶה – וְלָא מִיבְּעֵי הַאיְךְ?! אֶלָּא הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מַלְכוּתָא דְּקָטְלָא חַד מִשִּׁיתָּא בְּעָלְמָא לָא מִיעַנְשָׁא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" – לְמַלְכוּתָא דְּרָקִיעָא, "וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ" – לְמַלְכוּתָא דְּאַרְעָא; שְׁמוּאֵל לָא כְּתַנָּא קַמָּא וְלָא כְּיֵשׁ אוֹמְרִים?!

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה – קֹדֶשׁ; וְזֶה הוּא חוֹל – דְּמִטָּתוֹ. וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּיֵשׁ אוֹמְרִים.

כָּל מַלְכָיָא הָאֲמוּרִים בְּדָנִיֵּאל – חוֹל; חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ: "אַנְתְּ מַלְכָּא [מֶלֶךְ] מַלְכַיָּא דִּי אֱלָהּ שְׁמַיָּא, מַלְכוּתָא חִסְנָא וְתָקְפָּא וִיקָרָא יְהַב לָךְ".

וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף זֶה קֹדֶשׁ – שֶׁנֶּאֱמַר: "מָרֵי חֶלְמָא לְשָׁנְאךְ וּפִשְׁרֵהּ לְעָרָךְ" – לְמַאן קָאָמַר? אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לִנְבוּכַדְנֶצַּר קָאָמַר לֵיהּ, שָׂנְאוֹתֵיהּ מַאי נִינְהוּ – יִשְׂרָאֵל; מֵילְט קָא לֵייט לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל?!

וְתַנָּא קַמָּא סָבַר: שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל אֵיכָּא, שׂוֹנְאֵי גּוֹיִם לֵיכָּא?!

וּבְכָל כְּנוּיֵיהֶן – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין כּוּ'.

וּרְמִינְהִי: "יִתֵּן ה' אוֹתְךָ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה"! לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה" – נֶאֱמַר כָּאן "אָלָה" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "אָלָה"; מָה לְהַלָּן שְׁבוּעָה, אַף כָּאן שְׁבוּעָה; מָה לְהַלָּן בַּשֵּׁם, אַף כָּאן בַּשֵּׁם.

אָמַר אַבָּיֵי: לָא קַשְׁיָא; הָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי, הָא רַבָּנַן. דְּתַנְיָא, רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי אוֹמֵר: הוֹאִיל וְאָמְרָה תּוֹרָה "הִשְׁבַּע" וְ"אַל תִּשָּׁבַע", "קַלֵּל" וְ"אַל תְּקַלֵּל" – מָה "הִשָּׁבַע" בַּשֵּׁם, אַף "לֹא תִּשָּׁבַע" בַּשֵּׁם; מָה "קַלֵּל" בַּשֵּׁם, אַף "לֹא תְקַלֵּל" בַּשֵּׁם.

וְרַבָּנַן, אִי גְּמִירִי גְּזֵירָה שָׁוָה – נֵיבְעֵי שֵׁם הַמְיוּחָד! אִי לָא גְּמִירִי גְּזֵירָה שָׁוָה – "אָלָה" דִּשְׁבוּעָה הִיא מְנָא לְהוּ?

נָפְקָא לְהוּ מִדְּתַנְיָא: "אָלָה" – אֵין "אָלָה" אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה".

הָתָם "שְׁבוּעַת הָאָלָה" כְּתִיב! הָכִי קָאָמַר: "אָלָה" – אֵין "אָלָה" אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה".

## דף לו.

וּמִנַּיִן לַעֲשׂוֹת אָלָה שֶׁאֵין עִמָּהּ שְׁבוּעָה כְּאָלָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ שְׁבוּעָה, וּשְׁבוּעָה שֶׁאֵין עִמָּהּ אָלָה כְּשְׁבוּעָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ אָלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה" – וְשָׁמְעָה אָלָה, וְשָׁמְעָה קוֹל.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מִנַּיִן לְ"אָלָה" שֶׁהִיא שְׁבוּעָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאָלָה וּגוֹ'"; וּכְתִיב: "וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר מָרַד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוֹ בֵּאלֹהִים".

תָּנָא: "אֲרוּר" – בּוֹ נִידּוּי, בּוֹ קְלָלָה, בּוֹ שְׁבוּעָה.

בּוֹ נִידּוּי – דִּכְתִיב: "אוֹרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ ה', אֹרוּ אָרוֹר יֹשְׁבֶיהָ", וְאָמַר עוּלָא: בְּאַרְבַּע מְאָה שִׁיפּוּרֵי שַׁמְּתֵיהּ בָּרָק לְמֵרוֹז.

בּוֹ קְלָלָה – דִּכְתִיב: "וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ עַל הַקְּלָלָה", וּכְתִיב: "אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶּסֶל וְגוֹ'".

בּוֹ שְׁבוּעָה – דִּכְתִיב: "וַיַּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר, אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי ה' וְגוֹ'". וְדִלְמָא תַּרְתֵּי עֲבַד לְהוּ – אַשְׁבְּעִינְהוּ וְלַיְיטִינְהוּ?

אֶלָּא מֵהָכָא: "וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ בַּיּוֹם הַהוּא, וַיֹּאֶל שָׁאוּל אֶת הָעָם לֵאמֹר, אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֹאכַל וְגוֹ'", וּכְתִיב: "וִיהוֹנָתָן לֹא שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת הָעָם". וְדִלְמָא הָכָא נָמֵי תַּרְתֵּי עֲבַד לְהוּ – אַשְׁבְּעִינְהוּ וְלַיְיטִינְהוּ?

מִי כְּתִיב "וְאָרוּר"?! הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, הָתָם נָמֵי לָא כְּתִיב "וְאָרוּר".

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: "אָמֵן" – בּוֹ שְׁבוּעָה, בּוֹ קַבָּלַת דְּבָרִים, בּוֹ הַאֲמָנַת דְּבָרִים.

בּוֹ שְׁבוּעָה – דִּכְתִיב: "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן".

בּוֹ קַבָּלַת דְּבָרִים – דִּכְתִיב: "אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן".

בּוֹ הַאֲמָנַת דְּבָרִים – דִּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה [הַנָּבִיא] (אֶל חֲנַנְיָהוּ), אָמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה ה', יָקֵם ה' אֶת דְּבָרֶיךָ".

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "לָאו" – שְׁבוּעָה, "הֵן" – שְׁבוּעָה. בִּשְׁלָמָא "לָאו" שְׁבוּעָה – דִּכְתִיב: "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל", וּכְתִיב: "כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי". אֶלָּא "הֵן" שְׁבוּעָה – מְנָא לַן? סְבָרָא הוּא – מִדְּ"לָאו" שְׁבוּעָה, "הֵן" נָמֵי שְׁבוּעָה.

אָמַר רָבָא: וְהוּא דְּאָמַר "לָאו" "לָאו" תְּרֵי זִימְנֵי, וְהוּא דְּאָמַר "הֵן" "הֵן" תְּרֵי זִימְנֵי; דִּכְתִיב: "וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל", "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל"; וּמִדְּ"לָאו" תְּרֵי זִימְנֵי, "הֵן" נָמֵי תְּרֵי זִימְנֵי.

הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן – חַיָּיב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

תָּנוּ רַבָּנָן: "אִישׁ [אִישׁ] כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת"! יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל שֵׁם הַמְיוּחָד בִּלְבַד, מִנַּיִן לְרַבּוֹת אֶת הַכִּינּוּיִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְגוֹ'" – מִכָּל מָקוֹם. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל שֵׁם מְיוּחָד בְּמִיתָה, וְעַל הַכִּינּוּיִין בְּאַזְהָרָה.

וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ וְכוּ'. מַאן חֲכָמִים?

רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי. דְּתַנְיָא: רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: "בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "שֵׁם"? לִימֵּד עַל הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּקַלְּלֵם בַּשֵּׁם.

וְהַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וַחֲבֵירוֹ כּוּ'. אָמַר רַבִּי יַנַּאי: וְדִבְרֵי הַכֹּל.

עַצְמוֹ – דִּכְתִיב: "רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד" – כִּדְרַבִּי אָבִין אָמַר רַבִּי אִילְעָא, דְּאָמַר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "הִשָּׁמֶר", "פֶּן" וְ"אַל" – אֵינוֹ אֶלָּא לֹא תַּעֲשֶׂה. וַחֲבֵירוֹ – דִּכְתִיב: "לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ".

"יַכְּךָ ה' אֱלֹהִים", וְכֵן "יַכֶּכָּה אֱלֹהִים" – זוֹ הִיא אָלָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה. יָתֵיב רַב כָּהֲנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְיָתֵיב וְקָאָמַר הָא מַתְנִיתִין כְּדִתְנַן. אָמַר לֵיהּ: כַּנֵּה.

יָתֵיב הָהוּא מְרַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: "גַּם אֵל יִתְּצְךָ לָנֶצַח, יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל, וְשֶׁרֶשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה". אָמַר לֵיהּ: כַּנֵּה.

תַּרְתֵּי לְמָה לִי? מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי מִילֵּי מַתְנִיתִין, אֲבָל בִּקְרָאֵי אֵימָא לָא מְכַנְּינַן; קָא מַשְׁמַע לַן.

"אַל יַכְּךָ", וְ"יְבָרֶכְךָ", וְ"יֵיטֵיב לְךָ" – רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

וְהָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר מִכְּלָל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן! אִיפּוֹךְ.

כִּי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק, תְּנָא כְּדִתְנַן. אָמַר רַב יוֹסֵף: הַשְׁתָּא דַּאֲנַן תְּנַן הָכִי, וְכִי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק תְּנֵי הָכִי, שְׁמַע מִינַּהּ דְּוָקָא תְּנַן.

אֶלָּא קַשְׁיָא! כִּי לֵית לֵיהּ – בְּמָמוֹנָא; אֲבָל בְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ.

הֲרֵי סוֹטָה – דְּאִיסּוּרָא הוּא,

וְאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲכִינַאי: ״הִנָּקֵי״ כְּתִיב; טַעְמָא דִּכְתִיב ״הִנָּקֵי״, הָא לָאו הָכִי – מִכְּלַל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן לָא אָמְרִינַן!

## דף לו:

אֶלָּא אֵיפוֹךְ – אֲפִילּוּ בְּאִיסּוּרָא לֵית לֵיהּ.

מַתְקֵיף לֵיהּ רָבִינָא: וּבְאִיסּוּרָא לֵית לֵיהּ?! אֶלָּא מֵעַתָּה, שְׁתוּיֵי יַיִן וּפְרוּעֵי רֹאשׁ – דִּבְמִיתָה; הָכִי נָמֵי דְּלֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר?! וְהָתְנַן: אֵלּוּ שֶׁבְּמִיתָה – שְׁתוּיֵי יַיִן וּפְרוּעֵי רֹאשׁ!

אֶלָּא לְעוֹלָם תֵּיפוֹךְ; כִּי לֵית לֵיהּ – בְּמָמוֹנָא, בְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ; וְשָׁאנֵי סוֹטָה דְּאִיסּוּרָא דְּאִית בֵּיהּ מָמוֹנָא הוּא.

## הֲדַרַן עָלָךְ שְׁבוּעַת הָעֵדוּת

מַתְנִי׳ **שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן** נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרֵחוֹקִים וּבִקְרוֹבִים, בִּכְשֵׁרִים וּבִפְסוּלִים;

בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין – מִפִּי עַצְמוֹ; וּמִפִּי אֲחֵרִים – אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּכְפְּרֶנּוּ בְּבֵית דִּין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפִּי עַצְמוֹ בֵּין מִפִּי אֲחֵרִים – כֵּיוָן שֶׁכָּפַר בּוֹ חַיָּיב.

וְחַיָּיב עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שִׁגְגָתָהּ עִם זְדוֹן הַפִּקָּדוֹן; וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל שִׁגְגָתָהּ גְּרִידְתָּא.

וּמָה חַיָּיב עַל זְדוֹנָהּ? אֹשֶׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים.

שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי פִּקָּדוֹנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ״, ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי״; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: ״אֵין לְךָ בְּיָדַי״, ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – הֲרֵי זֶה חַיָּיב.

הִשְׁבִּיעַ עָלָיו חֲמִשָּׁה פְּעָמִים, בֵּין בִּפְנֵי בֵּית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין, וְכָפַר – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה טַעַם? מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לַחֲזוֹר וּלְהוֹדוֹת.

הָיוּ חֲמִשָּׁה תּוֹבְעִים אוֹתוֹ – אָמְרוּ לוֹ: ״תֵּן לָנוּ פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּיָדֶךָ״; ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדַי״ – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי, וְלֹא לְךָ וְלֹא לְךָ״ – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר שְׁבוּעָה בָּאַחֲרוֹנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר שְׁבוּעָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

״תֵּן לִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד גָּזֵל וַאֲבֵידָה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ״; ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי״ – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה״ – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

"תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ"; "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי" – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אָמַר "חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶּמֶת" – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

"אָנַסְתָּ וּפִיתִּיתָ אֶת בִּתִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא אָנַסְתִּי וְלֹא פִיתִּיתִי"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" – חַיָּיב. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עַצְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עַצְמוֹ, מְשַׁלֵּם בּשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ.

"גָּנַבְתָּ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא גָּנַבְתִּי"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – חַיָּיב. "גָּנַבְתִּי, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – פָּטוּר.

"הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא הֵמִית"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – חַיָּיב. "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא הֵמִית"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – פָּטוּר.

אָמַר לוֹ: "חָבַלְתָּ בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חַבּוּרָה", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא חָבַלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי בְּךָ חַבּוּרָה"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – חַיָּיב. אָמַר לוֹ עַבְדּוֹ: "הִפַּלְתָּ אֶת שִׁינַּי וְסִימְּתָ אֶת עֵינַי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הִפַּלְתִּי וְלֹא סִימְּתִּי"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – פָּטוּר.

זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ – חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ – פָּטוּר.

**גְּמָ'** רַב אַחָא בַּר הוּנָא וְרַב שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה וְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, תְּנוֹ שְׁבוּעוֹת בֵּי רַבָּה. פְּגַע בְּהוּ רַב כָּהֲנָא, אָמַר

## דף לז.

לְהוּ: הֵזִיד בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן וְהִתְרוּ בּוֹ, מַהוּ? כֵּיוָן דְּחִיְּידוּשׁ הוּא – דִּבְכָל הַתּוֹרָה לָא אַשְׁכְּחַן מֵזִיד דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן, וְהָכָא מַיְיתֵי קָרְבָּן – לָא שְׁנָא אַתְרוֹ בֵּיהּ וְלָא שְׁנָא לָא אַתְרוֹ בֵּיהּ? אוֹ דִּלְמָא, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ; אֲבָל הֵיכָא דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ – מִילְּקָא לְקֵי, קָרְבָּן לָא מַיְיתֵי; אוֹ דִּלְמָא, הָא וְהָא עָבְדִינַן.

אֲמְרוּ לֵיהּ, תְּנֵינָא: חֲמוֹרָה הֵימֶנָּה שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת וְעַל שִׁגְגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. מִדְּקָאָמַר לֵיהּ עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת – מִכְּלָל דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ; וְקָאָמַר מַכּוֹת אִין, קָרְבָּן לָא.

וּמַאי חוּמְרָא? דְּנִיחָא לֵיהּ לְאִינִישׁ דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן וְלָא לִילְקֵי.

אָמַר לְהוּ רָבָא בַּר אִיתַי: מַאן תָּנָא זְדוֹן שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן לֹא נִיתַּן לְכַפָּרָה – רַבִּי שִׁמְעוֹן; אֲבָל לְרַבָּנַן – קָרְבָּן נָמֵי מַיְיתֵי.

אֲמַר לְהוּ רַב כָּהֲנָא: בַּר מִינַּהּ דְּהַהִיא; דַּאֲנָא תְּנֵינָא לַהּ – וְהָכִי תָּנֵינָא לַהּ: אֶחָד זְדוֹנָהּ וְאֶחָד שִׁגְגָתָהּ, אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. וּמַאי חוּמְרָא? דְּאִילּוּ הָתָם חַטָּאת בַּת דַּנְקָא, וְהָכָא אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים.

וְלִיגְמַר מִינַּהּ! דִּלְמָא דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ.

לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא, תָּא שְׁמַע: אֵין חַיָּבִין עַל שִׁגְגָתָהּ. מָה הֵן חַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. מַאי, לָאו בְּדַאֲתְרוֹ בֵּיהּ? הָכָא נָמֵי דְּלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ.

תָּא שְׁמַע: לֹא; אִם אָמַרְתָּ בְּנָזִיר טָמֵא – שֶׁכֵּן לוֹקֶה; תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן – שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה?! מִדְּקָאָמַר לוֹקֶה – מִכְּלָל דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ; וְקָאָמַר תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה – אֲבָל קָרְבָּן מַיְיתֵי!

מַאי אֵינוֹ לוֹקֶה – דְּאֵינוֹ נִפְטָר בְּמַלְקוֹת. מִכְּלָל דְּנָזִיר טָמֵא נִפְטָר בְּמַלְקוֹת?! הָא "קָרְבָּן" כְּתִיב בֵּיהּ! הָתָם דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן כִּי הֵיכִי דְּתֵיחוּל עֲלֵיהּ נְזִירוּת בְּטָהֳרָה.

אָמְרוּהָ רַבָּנָן קַמֵּיהּ דְּרַבָּה. אָמַר לְהוּ: מִכְּלָל דְּכִי לָא אַתְרוֹ בֵּיהּ וְאֵיכָּא עֵדִים – מְיַחַיֵּיב?! כְּפִירַת דְּבָרִים בְּעָלְמָא הוּא! אַלְמָא קָסָבַר רַבָּה: הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים – פָּטוּר.

אָמַר לֵיהּ רַב חָנִינָא לְרַבָּה, תַּנְיָא דְּמָסַיֵּיע לָךְ: "וְכִחֵשׁ בָּהּ" – פָּרַט לְמוֹדֶה לְאֶחָד מִן הָאַחִין אוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוּתָּפִין. "וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר" – פָּרַט לִלּוֶה בִּשְׁטָר וּלְלוֶה בְּעֵדִים.

אָמַר לֵיהּ: אִי מִשּׁוּם הָא – לָא תְּסַיְּיעַן; בְּאוֹמֵר "לָוִיתִי, וְלֹא לָוִיתִי בְּעֵדִים", "לָוִיתִי, וְלֹא לָוִיתִי בִּשְׁטָר".

מַמַּאי? מִדְּקָתָנֵי "וְכִחֵשׁ בָּהּ" – פָּרַט לְמוֹדֶה לְאֶחָד מִן הָאַחִין אוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוּתָּפִין. הַאי לְאֶחָד מִן הָאַחִין הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּאוֹדִי לֵיהּ בְּפַלְגָא דִּידֵיהּ – הָא אִיכָּא כְּפִירָה דְּאִידַּךְ! אֶלָּא לָאו דְּאָמְרִי לֵיהּ: מִתַּרְוַיְיהוּ יְזַפְתָּ; וַאֲמַר לְהוּ: לָא, מֵחַד מִינַּיְיכוּ יְזַפְתִּי – דְּהָוְיָא לֵיהּ כְּפִירַת דְּבָרִים בְּעָלְמָא? וּמִדְּרֵישָׁא כְּפִירַת דְּבָרִים – סֵיפָא נָמֵי כְּפִירַת דְּבָרִים.

(סִימָן – חוֹבָה; כִּיתּוֹת; דְּבַעַל הַבַּיִת; חוֹמֶר; נְזִירָא) תָּא שְׁמַע: אֵינוֹ חַיָּיב עַל שִׁגְגָתָהּ. וּמַהוּ חַיָּיב עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. מַאי, לָאו זְדוֹן עֵדִים? לָא, זְדוֹן עַצְמוֹ.

תָּא שְׁמַע: הָיוּ שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים, כָּפְרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ כָּפְרָה הַשְּׁנִיָּה – שְׁתֵּיהֶן חַיָּיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלָה עֲדוּת לְהִתְקַיֵּים בִּשְׁתֵּיהֶן. בִּשְׁלָמָא שְׁנִיָּה תִּתְחַיֵּיב – דְּהָא כָּפְרָה לָהּ כַּת רִאשׁוֹנָה; אֶלָּא רִאשׁוֹנָה אַמַּאי מִיתְחַיְּיבָא?

## דף לז:

הָא קָיְימָא שְׁנִיָּה!

אָמַר רָבִינָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה בִּשְׁעַת כְּפִירַת הָרִאשׁוֹנָה קְרוֹבִין בִּנְשׁוֹתֵיהֶן, וּנְשׁוֹתֵיהֶן גּוֹסְסוֹת. מַהוּ דְּתֵימָא: רוֹב גּוֹסְסִין לְמִיתָה; קָא מַשְׁמַע לַן: הַשְׁתָּא מִיהַת חָיֵי נִינְהוּ וְלָא שְׁכִיבֵי.

תָּא שְׁמַע: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁטָּעַן טַעֲנַת גַּנָּב בְּפִקָּדוֹן, וְנִשְׁבַּע, וְהוֹדָה, וּבָאוּ עֵדִים; אִם עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים הוֹדָה – מְשַׁלֵּם קֶרֶן וָחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. אִם מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים הוֹדָה – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם!

הָכָא נָמֵי, כִּדְרָבִינָא.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: חֲמוּרָה מִמֶּנָּה שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן – שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. מִדְּקָאָמַר לוֹקֶה – מִכְּלָל דְּאִיכָּא עֵדִים; וְקָאָמַר: עַל שִׁגְגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים!

אָמַר לְהוּ רַב מָרְדֳּכַי: בַּר מִינַּהּ דְּהַהִיא; דְּהָאָמַר לְהוּ רַב כָּהֲנָא: אֲנָא תְּנֵינָא לַהּ – וְהָכִי תְּנֵינָא לַהּ: אֶחָד זְדוֹנָהּ וְאֶחָד שִׁגְגָתָהּ, אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים.

תָּא שְׁמַע: לֹא; אִם אָמְרָה בְּנָזִיר טָמֵא – שֶׁכֵּן לוֹקֶה; תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן – שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה?! הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלֵיכָּא עֵדִים – אַמַּאי לוֹקֶה? אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאִיכָּא עֵדִים; וְקָתָנֵי: תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה; מִלְּקָא הוּא דְּלָא לָקֵי – אֲבָל קָרְבָּן מַיְיתֵי; תְּיוּבְתָּא דְּרַבָּה! תְּיוּבְתָּא.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים – חַיָּיב. בִּשְׁטָר – פָּטוּר. אָמַר רַב פָּפָּא: מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן? עֵדִים – עֲבִידִי דְּמָיְיתִי, שְׁטָר – הָא מַנַּח.

אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: שְׁטָרָא נָמֵי עֲבִיד דְּמִרְכַס! אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הַיְינוּ טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – מִשּׁוּם דְּהָוֵה שְׁטָר שִׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן עַל כְּפִירַת שִׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת.

אִיתְּמַר: מַשְׁבִּיעַ עַדֵי קַרְקַע – פְּלִיגִי רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר; חַד אָמַר חַיָּיב, וְחַד אָמַר פָּטוּר. תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר פָּטוּר – מִדְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים – חַיָּיב, שְׁטָר – פָּטוּר; וְכִדְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. תִּסְתַּיֵּים.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אֲבָהוּ: לֵימָא רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנַן קָא מִיפַּלְגִי? דְּתְנַן: הַגּוֹזֵל שָׂדֶה מֵחֲבֵירוֹ וּשְׁטָפָהּ נָהָר – חַיָּיב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹמֵר לוֹ "הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ".

וְאָמְרִינַן: בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דָּרֵישׁ רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי, וְרַבָּנַן דָּרְשִׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דָּרֵישׁ רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי: "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" – רִיבָּה, "בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד" – מִיעֵט, "אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע" – חָזַר וְרִיבָּה.

רִיבָּה וּמִיעֵט וְרִיבָּה – רִיבָּה הַכֹּל. מַאי רִיבָּה? רִיבָּה כֹּל מִילֵּי; וּמַאי מִיעֵט? מִיעֵט שְׁטָרוֹת. וְרַבָּנַן דָּרְשִׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי: "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" – כְּלָל, "בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל" – פְּרָט, "אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשְׁבַּע עָלָיו" – חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אֵי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט.

מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ – דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן; אַף כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן. יָצְאוּ קַרְקָעוֹת – שֶׁאֵין (מטלטל) [מִטַּלְטְלִין]; יָצְאוּ עֲבָדִים – שֶׁהוּקְּשׁוּ לְקַרְקָעוֹת; יָצְאוּ שְׁטָרוֹת – שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין, אֵין גּוּפָן מָמוֹן.

מַאן דְּמְחַיֵּיב – כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּמַאן דְּפָטַר – כְּרַבָּנַן.

אָמַר לֵיהּ: לָא; מַאן דְּמְחַיֵּיב – כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר; וּמַאן דְּפָטַר אָמַר לָךְ: בְּהָא אֲפִילּוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹדֶה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר "מִכֹּל" – וְלֹא הַכֹּל.

אָמַר רַב פָּפָּא מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: "גְּנַבְתָּ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא גְנַבְתִּי"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" – חַיָּיב. וְאִילּוּ "גְּנַבְתָּ אֶת עַבְדִּי" – לָא קָתָנֵי; מַאי טַעְמָא? לְאוּ מִשּׁוּם דְּעֶבֶד אִיתַּקַּשׁ לְקַרְקָעוֹת, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן עַל כְּפִירַת שִׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת?

אָמַר רַב פַּפֵּי מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: אֵימָא סֵיפָא, זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ – חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ – פָּטוּר. "זֶה הַכְּלָל" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לָאו לְאֵתוֹיֵי "גְּנַבְתָּ אֶת עַבְדִּי"?

## דף לח.

אֶלָּא מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ.

שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן כֵּיצַד? "תֵּן לִי פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ" כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: כְּלָל – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. פְּרָט – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "שְׁבוּעָה לֹא לְךָ וְלֹא לְךָ וְלֹא לָךְ" – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "לֹא לְךָ וְלֹא לְךָ וְלֹא לָךְ, שְׁבוּעָה" – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר שְׁבוּעָה לְכָל אַחַת וְאַחַת.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּלָלוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר – פְּרָטוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה; כְּלָלוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה – פְּרָטוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הַכֹּל מוֹדִים בִּ"וְלֹא לָךְ" – שֶׁהוּא פְּרָט; לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בִּ"לֹא לְךָ" – שֶׁרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר פְּרָט, וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כְּלָל. וְאֵיזֶהוּ כְּלָלוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר? "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְכֶם בְּיָדַי".

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? שְׁמוּאֵל דָּיֵיק מִבָּרַיְיתָא, וְרַבִּי יוֹחָנָן דָּיֵיק מִמַּתְנִיתִין. שְׁמוּאֵל דָּיֵיק מִבָּרַיְיתָא: מִדְּקָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה "וְלֹא לָךְ" פְּרָטָא הָוֵי – מִכְּלָל דְּשַׁמְעֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר כְּלָלָא הָוֵי, וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה: פְּרָטָא הָוֵי.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: תַּרְוַיְיהוּ לְרַבִּי מֵאִיר פְּרָטָא הָוֵי; וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה: בִּ"וְלֹא לָךְ" מוֹדֵינָא לָךְ, בְּ"לֹא לָךְ" פְּלִיגְנָא עָלָךְ. וּשְׁמוּאֵל – עַד דְּאוֹדִי לֵיהּ אוֹדוֹיֵי, לְפָלוֹג עֲלֵיהּ אִיפְּלוֹגֵי!

וְרַבִּי יוֹחָנָן דָּיֵיק מִמַּתְנִיתִין – מִדְּקָאָמַר רַבִּי מֵאִיר: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדַי" – כְּלָלָא הָוֵי, מִכְּלָל דְּ"וְלֹא לָךְ" – פְּרָטָא הָוֵי; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ "וְלֹא לָךְ" כְּלָלָא הָוֵי – אַדְּמַשְׁמַע לַן "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדַי", נַשְׁמְעִינַן "שְׁבוּעָה לֹא לָךְ וְלֹא לָךְ וְלֹא לָךְ", כָּל שֶׁכֵּן "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדַי"!

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כָּל הָאוֹמֵר "וְלֹא לָךְ", כְּאוֹמֵר "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדַי" דָּמֵי.

תְּנַן: "לֹא לָךְ וְלֹא לָךְ וְלֹא לָךְ"! תְּנִי: "לֹא לָךְ".

תָּא שְׁמַע: "תֵּן לִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה"! תְּנִי: "תְּשׁוּמֶת יָד גָּזֵל אֲבֵידָה".

תָּא שְׁמַע: "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין"! תְּנִי: "שְׂעוֹרִין כּוּסְמִין".

וְהַאי תַּנָּא כֹּל הָכִי שָׁבֵישׁ תָּנֵי וְאָזֵיל?! אֶלָּא הָא מַנִּי – רַבִּי הִיא, דְּאָמַר: לָא שְׁנָא "כְּזַיִת, כְּזַיִת", וְלָא שְׁנָא "כְּזַיִת וּכְזַיִת" – פְּרָטָא הָוֵי.

תָּא שְׁמַע מִדְּיֵדֵיהּ: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אֲפִילּוּ "חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶּמֶת" – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. תְּנִי: "חִטָּה שְׂעוֹרָה כּוּסֶּמֶת".

מַאי "אֲפִילּוּ"? אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: אֲפִילּוּ חִטָּה בְּכָלַל חִטִּין, וּשְׂעוֹרָה בְּכָלַל שְׂעוֹרִין, וְכוּסֶּמֶת בְּכָלַל כּוּסְמִין.

"תֵּן לִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד גָּזֵל וַאֲבֵידָה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ" כּוּ'. "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין" – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: פְּרוּטָה מְכוּפֶלֶת מִצְטָרֶפֶת.

פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא – חַד אָמַר: אַפְּרָטֵי מִיחַיַּיב, אַכְּלָלֵי לָא מִיחַיַּיב; וְחַד אָמַר: אַכְּלָלֵי נָמֵי מִיחַיַּיב.

וְהָתַנֵּי רַבִּי חִיָּיא: הֲרֵי כָּאן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה חַטָּאוֹת; וְאִם אִיתָא – עֶשְׂרִים הָוְיִין! הַאי תַּנָּא – דִּפְרָטֵי קָא חָשֵׁיב, דִּכְלָלֵי לָא קָא חָשֵׁיב.

וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: "הֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים חַטָּאוֹת"! הָהִיא אַפִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה. בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: הָיוּ חֲמִשָּׁה תּוֹבְעִין אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ: "תֵּן לָנוּ פִּקָּדוֹן תְּשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּיָדְךָ"; אָמַר לְאֶחָד מֵהֶן: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי פִּקָּדוֹן תְּשׁוּמֶת יָד גָּזֵל וַאֲבֵידָה, וְלֹא לְךָ וְלֹא לְךָ וְלֹא לְךָ" – מַהוּ? אַחָדָא מִיחַיַּיב,

## דף לח:

אוֹ דִלְמָא אַכָּל חֲדָא וַחֲדָא מִיחַיַּיב?

תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים חַטָּאוֹת. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּפָרֵישׁ – רַבִּי חִיָּיא מְנָיָנָא אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן? אֶלָּא לָאו דְּלָא פָּרֵישׁ – וּשְׁמַע מִינַּהּ פָּרָטָא הָוֵי?

אָנַסְתְּ וּפִתִּיתְ אֶת בִּתִּי כּוּ'. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? הוֹאִיל וְעִיקַּר קָנָס הוּא תּוֹבֵעַ.

אָמַר רָבָא: מָשָׁל דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁאָמַר לַחֲבֵירוֹ: "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׁעוֹרִין וְכוּסְמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", אָמַר לוֹ: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי חִטִּין"; וְאִשְׁתְּכַח דְּחִטִּין הוּא דְּלֵית לֵיהּ, הָא שְׁעוֹרִין וְכוּסְמִין אִית לֵיהּ – דְּפָטוּר; דְּכִי אִשְׁתְּבַע אַחִטִּין – אַקּוּשְׁטָא מִשְׁתְּבַע.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי?! הָתָם – בְּחִטִּין קָא כָּפַר לֵיהּ, בִּשְׁעוֹרִין וְכוּסְמִין לָא קָא כָּפַר לֵיהּ. הָכָא – בְּכוּלַּהּ מִילְּתָא הוּא דְּקָא כָּפַר לֵיהּ! הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׁעוֹרִין וְכוּסְמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי כְּלָל"; וְאִשְׁתְּכַח חִטִּין הוּא דְּלֵית לֵיהּ, הָא שְׁעוֹרִין וְכוּסְמִין אִית לֵיהּ – דְּמִיחַיַּיב!

אֶלָּא כִּי אָתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְדִבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן – קָנָס הוּא תּוֹבֵעַ, וְלֹא בּוֹשֶׁת וּפְגָם; לְדִבְרֵי חֲכָמִים – אַף בּוֹשֶׁת וּפְגָם הוּא תּוֹבֵעַ. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? אָמַר רַב פָּפָּא, רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר: לָא שָׁבֵיק אִינִישׁ מִידֵּי דְּקִיקִין, וְתָבַע מִידֵּי דְּלָא קִיקִין. וְרַבָּנַן סָבְרִי: לָא שָׁבֵיק מִידֵּי דְּכִי מוֹדֶה בֵּיהּ לָא מִיפְּטַר, וְתָבַע מִידֵּי דְּכִי מוֹדֶה בֵּיהּ מִיפְּטַר.

## הֲדַרַן עָלָךְ שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן

מַתְנִי' **שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין** – הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף, וְהַהוֹדָאָה בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה. וְאִם אֵין הַהוֹדָאָה מִמִּין הַטַּעֲנָה – פָּטוּר.

כֵּיצַד? "שְׁתֵּי כֶּסֶף לִי בְּיָדְךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה" – פָּטוּר. "שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה לִי בְּיָדְךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה" – חַיָּיב.

"מָנֶה לִי בְּיָדְךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי" – פָּטוּר. "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים דִּינָר" – חַיָּיב.

"מָנֶה לְאַבָּא בְּיָדְךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִישִּׁים דִּינָר" – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵידָה.

"מָנֶה לִי בְּיָדְךָ", אָמַר לוֹ "הֵן"; לְמָחָר אָמַר לוֹ: "תְּנֵהוּ לִי", "נְתַתִּיו לָךְ" – פָּטוּר. "אֵין לְךָ בְּיָדִי" – חַיָּיב.

"מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ", אָמַר לוֹ "הֵן"; "אַל תִּתְנֵהוּ לִי אֶלָּא בְּעֵדִים", לְמָחָר אָמַר לוֹ "תְּנֵהוּ לִי", "נָתַתִּיו לָךְ" – חַיָּיב, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לִיתְּנוֹ בְּעֵדִים.

"לִיטְרָא זָהָב יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא לִיטְרָא כֶּסֶף" – פָּטוּר. "דִּינַר זָהָב יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף וּטְרִיסִית וּפוּנְדְיוֹת וּפְרוּטָה" – חַיָּיב, שֶׁהַכֹּל מִין מַטְבֵּעַ אַחַת.

"כּוֹר תְּבוּאָה לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא לֶתֶךְ קְטָנִית" – פָּטוּר. "כּוֹר פֵּירוֹת לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא לֶתֶךְ קְטָנִית" – חַיָּיב, שֶׁהַקְּטָנִית בִּכְלַל פֵּירוֹת.

טָעֲנוּ חִטִּין, וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִין – פָּטוּר. וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּיב.

הַטּוֹעֵן לַחֲבֵירוֹ בְּכַדֵּי שֶׁמֶן, וְהוֹדָה לוֹ בְּקַנְקַנִּים – אַדְמוֹן אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהוֹדָה לוֹ מִקְצָת מִמִּין הַטַּעֲנָה, יִשָּׁבַע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַהוֹדָאָה מִמִּין הַטַּעֲנָה. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן.

טָעֲנוּ כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת; וְהוֹדָה בַּכֵּלִים וְכָפַר בַּקַּרְקָעוֹת, בַּקַּרְקָעוֹת וְכָפַר בַּכֵּלִים – פָּטוּר. הוֹדָה בְּמִקְצָת הַקַּרְקָעוֹת – פָּטוּר. בְּמִקְצָת הַכֵּלִים – חַיָּיב, שֶׁהַנְּכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת זוֹקְקִין אֶת הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת לִישָּׁבַע עֲלֵיהֶן.

אֵין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אֶת הַקָּטָן; אֲבָל נִשְׁבָּעִין לַקָּטָן וְלַהֶקְדֵּשׁ.

**גְּמָ'** הֵיכִי מַשְׁבְּעִינַן לֵיהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בִּשְׁבוּעָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה, דִּכְתִיב: "וְאִשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם".

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: כְּמַאן – כְּרַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי, דְּאָמַר: בָּעֵינַן שֵׁם הַמְיוּחָד?

אָמַר לֵיהּ: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, דְּאָמְרִי בְּכִינּוּי; וְנָפְקָא מִינַּהּ צָרִיךְ לְאַתְפּוֹשֵׁי חֻמְצָא בִּידֵיהּ.

וְכִדְרָבָא – דְּאָמַר רָבָא: הַאי דַּיְינָא דְּאַשְׁבַּע "בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם" – נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁטָּעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה, וְחוֹזֵר. וְאָמַר רַב פָּפָּא: הַאי דַּיְינָא דְּאַשְׁבַּע בִּתְפִלִּין – נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁטָּעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה, וְחוֹזֵר.

וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא, וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב פָּפָּא. הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא – דְּהָא לָא נָקֵיט חֻמְצָא בִּידֵיהּ; וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב פָּפָּא – דְּהָא נָקֵיט חֻמְצָא בִּידֵיהּ.

שְׁבוּעָה מְעוּמָּד; תַּלְמִיד חָכָם – מְיוּשָּׁב. שְׁבוּעָה בְּסֵפֶר תּוֹרָה; תַּלְמִיד חָכָם – לְכַתְחִלָּה בִּתְפִלִּין.

תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁבוּעַת הַדַּיָּינִין, אַף הִיא בִּלְשׁוֹנָהּ נֶאֱמְרָה.

אוֹמְרִים לוֹ: הֱוֵי יוֹדֵעַ,

## דף לט.

שֶׁכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ נִזְדַּעְזַע בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסִינַי "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא".

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנִקָּה", וְכָאן נֶאֱמַר "לֹא יְנַקֶּה". וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְכָאן מִמֶּנּוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ" – וְאֵין בְּשָׂרוֹ אֶלָּא קְרוֹבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם".

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְכָאן מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: "אָלָה וְכַחֵשׁ". וְאֵימָא עַד דְּעָבֵיד לְהוּ לְכוּלְּהוּ! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ; דִּכְתִיב: "מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ", וּכְתִיב: "עַל כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְאָמְלַל כָּל יוֹשֵׁב בָּהּ".

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה – אִם יֵשׁ לוֹ זְכוּת, תּוֹלִין לוֹ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת; וְכָאן נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ לְאַלְתַּר – שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם ה' צְבָאוֹת, וּבָאָה אֶל בֵּית הַגַּנָּב וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר, וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלַּתּוּ וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו".

"הוֹצֵאתִיהָ" – לְאַלְתַּר. "וּבָאָה אֶל בֵּית הַגַּנָּב" – זֶה הַגּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת; שֶׁאֵין לוֹ מָמוֹן אֵצֶל חֲבֵירוֹ, וְטוֹעֲנוֹ וּמַשְׁבִּיעוֹ. "וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר" – כְּמַשְׁמָעוֹ. "וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלַּתּוּ וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו" – הָא לְמַדְתָּ, דְּבָרִים שֶׁאֵין אֵשׁ וּמַיִם מְכַלִּין אוֹתָן, שְׁבוּעַת שֶׁקֶר מְכַלָּה אוֹתָן.

אִם אָמַר: "אֵינִי נִשְׁבָּע" – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְאִם אָמַר: "הֲרֵינִי נִשְׁבָּע" – הָעוֹמְדִין שָׁם אוֹמְרִים זֶה לָזֶה: "סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְגוֹ'". וּכְשֶׁמַּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ אוֹמְרִים לוֹ: חֲוֵי יוֹדֵעַ, שֶׁלֹּא עַל דַּעְתְּךָ אָנוּ מַשְׁבִּיעִין אוֹתְךָ, אֶלָּא עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעַת בֵּית דִּין.

שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ, כְּשֶׁהִשְׁבִּיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, אָמַר לָהֶן: דְּעוּ, שֶׁלֹּא עַל דַּעְתְּכֶם אֲנִי מַשְׁבִּיעַ אֶתְכֶם, אֶלָּא עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעְתִּי; שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם וְגוֹ'".

"כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה" – אֵין לִי אֶלָּא אוֹתָן הָעוֹמְדִין עַל הַר סִינַי; דּוֹרוֹת הַבָּאִים וְגֵרִים הָעֲתִידִין לְהִתְגַּיֵּיר – מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ".

וְאֵין לִי אֶלָּא מִצְוָה שֶׁקִּיבְּלוּ עֲלֵיהֶם מֵהַר סִינַי; מִצְוֹת הָעֲתִידוֹת לְהִתְחַדֵּשׁ, כְּגוֹן מִקְרָא מְגִילָּה – מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ" – קִיְּימוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ כְּבָר.

מַאי "אַף הִיא בִּלְשׁוֹנָהּ נֶאֱמְרָה"?

כְּדִתְנַן: אֵלּוּ נֶאֱמָרִין בְּכָל לָשׁוֹן – פָּרָשַׁת סוֹטָה, וִידּוּי מַעֲשֵׂר, קְרִיאַת שְׁמַע, וּתְפִלָּה, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת, וּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן. וְקָאָמַר נָמֵי: שְׁבוּעַת הַדַּיָּינִין – אַף הִיא בִּלְשׁוֹנָהּ נֶאֱמְרָה.

אָמַר מָר, אוֹמְרִין לוֹ: הֲוֵי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ נִזְדַּעְזַע בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא". מַאי טַעְמָא? אֵילֵימָא מִשּׁוּם דְּאִתְיְהֵיב בְּסִינַי – עֲשֶׂר דִּבְּרוֹת נָמֵי אִתְיְהֵיב!

וְאֶלָּא מִשּׁוּם דַּהֲמִירָא – וּמִי הֲמִירָא?! וְהָתְנַן: אֵלּוּ הֵן קַלּוֹת – עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, חוּץ מִ"לֹא תִשָּׂא". חֲמוּרוֹת – זוֹ כָּרֵיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, וְ"לֹא תִשָּׂא" עִמָּהֶן!

אֶלָּא כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא – וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נָאֱמַר בָּהֶן "וְנִקָּה", וְכָאן נֶאֱמַר "לֹא יְנַקֶּה".

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה לֹא נֶאֱמַר בָּהֶן "לֹא יְנַקֶּה"?! וְהָכְתִיב: "וְנִקָּה לֹא יְנַקֶּה"!

הָהוּא מִיבָּעֲיָא לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אֶלְעָזָר – דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר "וְנִקָּה" – שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר "לֹא יְנַקֶּה"; אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר "לֹא יְנַקֶּה" – שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר "וְנִקָּה". הָא כֵּיצַד? מְנַקֶּה הוּא לַשָּׁבִים, וְאֵינוֹ מְנַקֶּה לְשֶׁאֵינָן שָׁבִים.

כָּל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְכָאן מִמֶּנּוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ. וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ לָא?!

וְהָכְתִיב: "וְשָׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ"; וְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אִם הוּא חָטָא, מִשְׁפַּחְתּוֹ מָה חָטְאת? לוֹמַר לְךָ: אֵין לְךָ מִשְׁפָּחָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוֹכֵס – שֶׁאֵין כּוּלָּהּ מוֹכְסִין; וְשֶׁיֵּשׁ בָּהּ לִסְטִים – שֶׁאֵין כּוּלָּהּ לִסְטִים; מִפְּנֵי שֶׁמְּחַפִּין עָלָיו!

הָתָם בְּדִינָא אַחֲרִינָא, הָכָא בְּדִינָא דִּידֵיהּ; כִּדְתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: "וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי" – יָכוֹל כָּל הַמִּשְׁפָּחָה כּוּלָּהּ בְּהִיכָּרֵת? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתוֹ" – אוֹתוֹ בְּהִיכָּרֵת, וְלֹא כָּל הַמִּשְׁפָּחָה כּוּלָּהּ בְּהִיכָּרֵת.

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְכָאן מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: "אָלָה וְכַחֵשׁ", וּכְתִיב: "עַל כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ". וְאֵימָא עַד דְּעָבֵיד לְהוּ לְכוּלְּהוּ! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ".

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה – מִכָּל הָעוֹלָם לָא?! וְהָכְתִיב: "וְכִשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו" – אִישׁ בַּעֲוֹן אָחִיו; מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה בָּזֶה!

## דף לט:

הָתָם שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָם לְמַחוֹת, וְלֹא מִיחוּ.

מַאי אִיכָּא בֵּין רְשָׁעִים דְּמִשְׁפַּחְתּוֹ לָרְשָׁעִים דְּעָלְמָא; בֵּין צַדִּיקִים דְּמִשְׁפַּחְתּוֹ לְצַדִּיקִים דְּעָלְמָא?

הוּא בִּשְׁאָר עֲבֵירוֹת – בְּדִינֵיהּ; וּרְשָׁעִים דְּמִשְׁפָּחָה – בְּדִין חָמוּר; וּרְשָׁעִים דְּעָלְמָא – בְּדִין הַקַּל; צַדִּיקֵי דְּהָכָא וְהָכָא – פְּטִירִי.

גַּבֵּי שְׁבוּעָה, הוּא וּרְשָׁעִים דְּמִשְׁפָּחָה – כְּדִינֵיהּ; וּרְשָׁעִים דְּעָלְמָא – בְּדִין חָמוּר; וְצַדִּיקֵי דְּהָכָא וְהָכָא – בְּדִין הַקַּל.

אִם אָמַר "אֵינִי נִשְׁבָּע" – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִיָּד, וְאִם אָמַר "הֲרֵינִי נִשְׁבָּע" – הָעוֹמְדִים שָׁם אוֹמְרִים זֶה לָזֶה: "סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה". בִּשְׁלָמָא הָהוּא דְּקָא מִשְׁתַּבַּע – קָאֵי בְּאִיסּוּרָא; אֶלָּא הָהוּא דְּקָא מַשְׁבַּע לֵיהּ – אַמַּאי?

הָהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן טַרְפוֹן אוֹמֵר: "שְׁבֻעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם" – מְלַמֵּד שֶׁחָלְקָה שְׁבוּעָה עַל שְׁנֵיהֶם.

וּכְשֶׁמַּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ, אוֹמְרִים לוֹ: הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא עַל דַּעְתְּךָ וְכוּ'. לְמָה לִי לְמֵימְרָא לֵיהּ הָכִי? מִשּׁוּם קַנְיָא דְּרַבָּא.

הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. אָמַר רַב: כְּפִירַת טַעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: טַעֲנָה עַצְמָהּ שְׁתֵּי כֶּסֶף; אֲפִילּוּ לֹא כָּפַר אֶלָּא בִּפְרוּטָה, וְלֹא הוֹדָה אֶלָּא בִּפְרוּטָה – חַיָּיב.

אָמַר רָבָא: דַּיְקָא מַתְנִיתִין כְּוָתֵיהּ דְּרַב, וּקְרָאֵי כְּוָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. דַּיְקָא מַתְנִיתִין כְּוָתֵיהּ דְּרַב – דְּקָתָנֵי הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף וְהַהוֹדָאָה שָׁוָה פְּרוּטָה, וְאִילּוּ כְּפִירַת טַעֲנָה פְּרוּטָה לָא קָתָנֵי. וּתְנַן נָמֵי הַהוֹדָאָה בִּפְרוּטָה, וְאִילּוּ כְּפִירָה בִּפְרוּטָה לָא קָתָנֵי.

וּקְרָאֵי כְּוָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל – דִּכְתִיב: "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמוֹר" – מָה "כֵּלִים" שְׁנַיִם, אַף "כֶּסֶף" שְׁנַיִם; מָה כֶּסֶף דָּבָר חָשׁוּב, אַף כָּל דָּבָר חָשׁוּב; וְקָאָמַר רַחֲמָנָא: "כִּי הוּא זֶה".

וְרַב – הָהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְהוֹדָאָה בְּמִקְצָת הַטַּעֲנָה. וּשְׁמוּאֵל – כְּתִיב "הוּא" וּכְתִיב "זֶה", דְּאִי כְּפַר בְּמִקְצָת וְאוֹדֵי בְּמִקְצָת – חַיָּיב.

וְרַב – חַד לְהוֹדָאָה בְּמִקְצָת הַטַּעֲנָה, וְחַד לְהוֹדָאָה מִמִּין הַטַּעֲנָה. וּשְׁמוּאֵל – לָאו מִמֵּילָא שָׁמְעַתְּ מִינֵיהּ דְּחָסְרָה לַהּ טַעֲנָה?

אֶלָּא אָמַר לְךָ רַב: "כֶּסֶף" כִּי אֲתָא מֵעִיקָּרָא – לִכְפִירָה הוּא דַּאֲתָא; דְּאִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא: "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֵּלִים לִשְׁמוֹר" – וַאֲנָא אָמֵינָא: מָה כֵּלִים שְׁנַיִם, אַף כֹּל שְׁנַיִם; "כֶּסֶף" דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטַעֲנָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לִכְפִירָה.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר לְךָ: אִי כְּתַב רַחֲמָנָא "כֵּלִים" וְלָא כְּתַב "כֶּסֶף", הֲוָה אָמֵינָא: מַאי כֵּלִים שְׁנַיִם, אַף כֹּל שְׁנַיִם – אֲבָל דָּבָר חָשׁוּב לָא בָּעֵינַן; קָא מַשְׁמַע לַן.

תְּנַן: "שְׁתֵּי כֶּסֶף יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה" – פָּטוּר. מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּחָסְרָה לַהּ טַעֲנָה – וּתְיוּבְתָּא דִּשְׁמוּאֵל?

אָמַר לְךָ שְׁמוּאֵל: מִי סָבְרַתְּ שָׁוָה קָתָנֵי?! דַּוְקָא קָתָנֵי – מַה שֶּׁטָּעָנוֹ לֹא הוֹדָה לוֹ, וּמַה שֶּׁהוֹדָה לוֹ לֹא טָעָנוֹ.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: ״שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ״, ״אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה״ – חַיָּיב. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שָׁוֶה – מִשּׁוּם הָכִי חַיָּיב; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דַּוְקָא – אַמַּאי חַיָּיב? מַה שֶּׁטָּעָנוּ לֹא הוֹדָה לוֹ, וּמָה שֶּׁהוֹדָה לוֹ לֹא טָעָנוּ!

מִידֵּי הוּא טַעֲמָא – אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל; הָאָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: טָעָנוּ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן – חַיָּיב.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא – מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: ״לִיטְרָא זָהָב יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ״, ״אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא לִיטְרָא כֶּסֶף״ – פָּטוּר. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דַּוְקָא קָתָנֵי – מִשּׁוּם הָכִי פָּטוּר; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שָׁוֶה – אַמַּאי פָּטוּר? לִיטְרָא טוּבָא הָוֵי!

אֶלָּא מִדְּסֵיפָא דַּוְקָא, רֵישָׁא נָמֵי דַּוְקָא.

לֵימָא תֶּיהֱוֵי תִּיוּבְתָּא דְּרַב? אָמַר לְךָ רַב: כּוּלַּהּ מַתְנִיתִין – שָׁוֶה, וְלִיטְרָא זָהָב שָׁאנֵי.

## דף מ.

תֵּדַע, דְּקָא תָנֵי סֵיפָא: ״דִּינַר זָהָב לִי בְּיָדֶךָ״, ״אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף וּטְרִיסִית וּפוּנְדְּיוֹן וּפְרוּטָה״ – חַיָּיב, שֶׁהַכֹּל מִין מַטְבֵּעַ [אַחַת] הֵן. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שָׁוֶה – מִשּׁוּם הָכִי חַיָּיב; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דַּוְקָא – אַמַּאי חַיָּיב?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּשֶׁטָּעָנוּ בְּדִינָר מַטְבֵּעוֹת, וְקָא מַשְׁמַע לַן דִּפְרוּטָה בִּכְלַל מַטְבֵּעַ אִיתָא.

דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: שֶׁהַכֹּל מִין מַטְבֵּעַ אַחַת.

וְרַב – שֶׁהַכֹּל דִּין מַטְבֵּעַ אַחַת.

וְרַבִּי אֶלְעָזָר – לֵימָא מִדְּסֵיפָא כִּשְׁמוּאֵל מְתָרֵץ, רֵישָׁא נָמֵי כִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לֵיהּ?

לָא; סֵיפָא דַּוְקָא, דְּקָתָנֵי ״שֶׁהַכֹּל מִין מַטְבֵּעַ אַחַת״; וְרֵישָׁא – כְּרַב אוֹ כִּשְׁמוּאֵל.

תָּא שְׁמַע: ״דִּינַר זָהָב זָהוּב לִי בְּיָדֶךָ״, ״אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דִּינַר כֶּסֶף״ – חַיָּיב. טַעֲמָא דַּאֲמַר לֵיהּ ״זָהָב זָהוּב״, הָא סְתָמָא – שָׁוֶה קָאָמַר לֵיהּ!

אָמַר רַב אָשֵׁי, הָכִי קָאָמַר: כָּל הָאוֹמֵר ״דִּינַר זָהָב״, כְּאוֹמֵר ״דִּינַר זָהָב זָהוּב״ דָּמֵי.

תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא לְסֵיוֹעֵיהּ לְרַב: ״סֶלַע לִי בְּיָדֶךָ״, ״אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא סֶלַע חָסֵר שְׁתֵּי כֶּסֶף״ – חַיָּיב, ״חָסֵר מָעָה״ – פָּטוּר.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּטָעֲנַת מַלְוֶה וְהוֹדָאַת לוֹוֶה; אֲבָל טָעֲנַת מַלְוֶה וְהַעֲדָאַת עֵד אֶחָד, אֲפִילּוּ לֹא טָעָנוּ אֶלָּא בִּפְרוּטָה – חַיָּיב.

מַאי טַעֲמָא? דִּכְתִיב: ״לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת״ – לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת הוּא דְּאֵינוֹ קָם, אֲבָל קָם הוּא לִשְׁבוּעָה. וְתַנְיָא: כָּל מָקוֹם שֶׁשְּׁנַיִם מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ מָמוֹן, עֵד אֶחָד מְחַיְּיבוֹ שְׁבוּעָה.

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: טָעָנוּ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין, וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן – חַיָּיב.

אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק: יִישַׁר, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. מִכְּלָל דִּפְלִיג עֲלֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ? אִיכָּא דְּאָמְרִי: מִישְׁהָא הֲוָה שָׁהֵי לֵיהּ וְשָׁתֵיק לֵיהּ, אִיכָּא דְּאָמְרִי: מִישְׁתָּא הֲוָה שָׁתֵי לֵיהּ וּשְׁתֵיק לֵיהּ.

לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ: טָעֲנוּ חִטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִין – פָּטוּר. וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּיב. טַעְמָא דְּטָעֲנוּ חִטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִין, הָא חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן – חַיָּיב!

לָא; הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין נָמֵי פָּטוּר; וְהַאי דְּקָמִיפַּלְגִי בְּחִטִּין – לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

תָּא שְׁמַע: טָעֲנוּ כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת; הוֹדָה בַּכֵּלִים וְכָפַר בַּקַּרְקָעוֹת, בְּקַרְקָעוֹת וְכָפַר בַּכֵּלִים – פָּטוּר.

## דף מ:

הוֹדָה בְּמִקְצָת קַרְקָעוֹת – פָּטוּר. בְּמִקְצָת כֵּלִים – חַיָּיב.

טַעְמָא דְּכֵלִים וְקַרְקָעוֹת – דְּקַרְקַע לָאו בַּת שְׁבוּעָה הִיא; הָא כֵּלִים וְכֵלִים דּוּמְיָא דְּכֵלִים וְקַרְקָעוֹת – חַיָּיב!

הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ כֵּלִים וְכֵלִים נָמֵי פָּטוּר; וְהָא דְּקָתָנֵי כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת – קָא מַשְׁמַע לַן דְּכִי הוֹדָה בְּמִקְצָת כֵּלִים, חַיָּיב אַף עַל הַקַּרְקָעוֹת.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? זוֹקְקִין?! תְּנֵינָא: "זוֹקְקִין אֶת הַנִּכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחְרָיוּת לִישָּׁבַע עֲלֵיהֶן"!

הָא עִיקָּר, הָהֵיא אַגַּב גְּרָרָא נַסְבַהּ.

וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טָעֲנוּ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין, וְהוֹדָה לוֹ בְּאַחַת מֵהֶן – פָּטוּר.

וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק: יִישַׁר, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן! אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן.

תָּא שְׁמַע: טָעֲנוּ חִטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִין – פָּטוּר, וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּיב. טַעְמָא דְּטָעֲנוּ חִטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִין, הָא חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן – חַיָּיב!

הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין נָמֵי פָּטוּר, וְהַאי דְּקָתָנֵי הָכִי – לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

תָּא שְׁמַע: טָעֲנוּ כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת; וְהוֹדָה בַּכֵּלִים וְכָפַר בַּקַּרְקָעוֹת, בְּקַרְקָעוֹת וְכָפַר בַּכֵּלִים – פָּטוּר. הוֹדָה בְּמִקְצָת קַרְקַע – פָּטוּר. בְּמִקְצָת כֵּלִים – חַיָּיב. טַעְמָא דְּכֵלִים וְקַרְקָעוֹת – דְּקַרְקַע לָאו בַּת שְׁבוּעָה הִיא; הָא כֵּלִים וְכֵלִים דּוּמְיָא דְּכֵלִים וְקַרְקָעוֹת – חַיָּיב!

הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ כֵּלִים וְכֵלִים נָמֵי פָּטוּר; וְהָא קָמַשְׁמַע לַן – דְּהוֹדָה בְּמִקְצָת כֵּלִים, חַיָּיב אַף עַל הַקַּרְקָעוֹת. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? זוֹקְקִין?! תְּנֵינָא: זוֹקְקִין אֶת הַנִּכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחְרָיוּת, לִישָּׁבַע עֲלֵיהֶן! הָא עִיקָּר, הָהֵיא אַגַּב גְּרָרָא נַסְבַהּ.

אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל לְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: טָעֲנוּ שׁוֹר וְהוֹדָה לוֹ בְּשֶׂה, שֶׂה וְהוֹדָה לוֹ בְּשׁוֹר – פָּטוּר. טָעֲנוּ בְּשׁוֹר וָשֶׂה וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן – חַיָּיב.

אָמַר לֵיהּ: הָא מַנִּי – רַבָּן גַּמְלִיאֵל הִיא. אִי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אֲפִילּוּ רֵישָׁא נָמֵי!
אֶלָּא הָא מַנִּי – אַדְמוֹן הִיא; וְלָא דַּחוּיֵי מְדַחֵינָא לָךְ, אֶלָּא תַּלְמוּד עָרוּךְ הוּא בְּפִיו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן: הָא מַנִּי – אַדְמוֹן הִיא.
אָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: טָעָנוֹ חִטִּין, וְקִדַּם וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִין – אִם כְּמַעֲרִים, חַיָּיב. אִם בְּמִתְכַּוֵּין, פָּטוּר.
וְאָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: טָעָנוֹ שְׁתֵּי מְחָטִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאַחַת מֵהֶן – חַיָּיב; לְפִיכָךְ יָצְאוּ כֵּלִים לְמָה שֶׁהֵן.
אָמַר רַב פָּפָּא: טָעָנוֹ כֵּלִים וּפְרוּטָה, וְהוֹדָה בַּכֵּלִים וְכָפַר בַּפְּרוּטָה – פָּטוּר. הוֹדָה בַּפְּרוּטָה וְכָפַר בַּכֵּלִים – חַיָּיב.
חֲדָא כְּרַב, וְחֲדָא כִּשְׁמוּאֵל. חֲדָא כְּרַב – דְּאָמַר: כְּפִירַת טַעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. חֲדָא כִּשְׁמוּאֵל – דְּאָמַר: טָעָנוֹ חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאַחַת מֵהֶן – חַיָּיב.
"מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדַי" – פָּטוּר. אָמַר רַב נַחְמָן: וּמַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעַת הֵיסֵת.
מַאי טַעְמָא? חֶזְקָה אֵין אָדָם תּוֹבֵעַ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ עָלָיו.
אַדְרַבָּה, חֶזְקָה אֵין אָדָם מֵעִיז פָּנָיו בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ! אִשְׁתְּמוֹטֵי הוּא דְּקָא מִשְׁתְּמִיט לֵיהּ, סָבַר: עַד דְּהֲוֵי לִי וּפָרַעְנָא לֵיהּ.
תִּדַּע, דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַב חִסְדָּא: הַכּוֹפֵר בְּמִלְוֶה – כָּשֵׁר לְעֵדוּת. בְּפִקָּדוֹן – פָּסוּל לְעֵדוּת.
רַב חֲבִיבָא מַתְנֵי אַסֵּיפָא – "מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ", אָמַר לוֹ "הֵן"; לְמָחָר אָמַר לוֹ "תְּנֵהוּ לִי", "נְתַתִּיו לָךְ" – פָּטוּר. וְאָמַר רַב נַחְמָן: מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעַת הֵיסֵת.
מַאן דְּמַתְנֵי אַרֵישָׁא – כָּל שֶׁכֵּן אַסֵּיפָא;

## דף מא.

וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא – הָכָא הוּא דְּאִיכָּא דְּרָרָא דְּמָמוֹנָא, אֲבָל הָתָם דְּלֵיכָּא דְּרָרָא דְּמָמוֹנָא – לָא.
מַאי אִיכָּא בֵּין שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְיתָא לִשְׁבוּעָה דְּרַבָּנַן? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ מֵיפָךְ שְׁבוּעָה – בִּדְאוֹרָיְיתָא לָא מַפְקִינַן שְׁבוּעָה, בִּדְרַבָּנַן מַפְקִינַן.
וּלְמָר בַּר רַב אָשֵׁי, דְּאָמַר בִּדְאוֹרָיְיתָא נָמֵי מַפְקִינַן שְׁבוּעָה – מַאי אִיכָּא בֵּין דְּאוֹרָיְיתָא לְדַרַבָּנַן? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ מֵיחַת לְנִכְסֵיהּ – בִּדְאוֹרָיְיתָא נָחֲתִינַן לְנִכְסֵיהּ, בִּדְרַבָּנַן לָא נָחֲתִינַן לְנִכְסֵיהּ.
וּלְרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר בִּדְרַבָּנַן נָמֵי נָחֲתִינַן לְנִכְסֵיהּ?

דִּתְנַן: מְצִיאַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, יֵשׁ בָּהֶם גָּזֵל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גָּזֵל גָּמוּר. וְאָמַר רַב חִסְדָּא: גָּזֵל גָּמוּר – מִדִּבְרֵיהֶם. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְהוֹצִיאוֹ בְּדַיָּינִין. מַאי אִיכָּא בֵּין דְּאוֹרָיְיתָא לְדָרַבָּנַן?

אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה; בְּדְאוֹרָיְיתָא – שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, אָפְכִינַן לֵיהּ שְׁבוּעָה (וְשָׁמוּ) אַאִידָּךְ; בְּדְרַבָּנַן – תַּקַּנְתָּא הִיא, וְתַקַּנְתָּא לְתַקַּנְתָּא לָא עָבְדִינַן. וּלְרַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמְרוּ בְּדְרַבָּנַן לָא נָחֲתִינַן לְנִכְסֵיהּ – מַאי עָבְדִינַן לֵיהּ? מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: הַאי נָקְטֵיהּ בְּכוּבְסֵיהּ דְּנִשְׁבְּקֵיהּ לְגַלִּימֵיהּ הוּא! אֶלָּא מַאי עָבְדִינַן לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ עַד דְּמָטֵי זְמַן נִגְדֵּיהּ, וְנָגְדִינַן לֵיהּ וְשָׁבְקִינַן לֵיהּ.

אָמַר רַב פָּפָּא: הַאי מַאן דְּאַפֵּיק שְׁטָרָא עַל חַבְרֵיהּ, וְאָמַר לֵיהּ: שְׁטָרָא פְּרִיעַ הוּא – אָמְרִינַן לֵיהּ: לָאו כֹּל כְּמִינָּךְ, זִיל שַׁלֵּים. וְאִם אָמַר: לִשְׁתְּבַע לִי, אָמְרִינַן לֵיהּ: אִשְׁתְּבַע לֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: וּמָה בֵּין זֶה לְפוֹגֵם אֶת שְׁטָרוֹ?

אָמַר לֵיהּ: הָתָם, אַף עַל גַּב דְּלָא טָעֲנִינַן לֵיהּ אֲנַן; הָכָא, אָמְרִינַן לֵיהּ: זִיל שַׁלֵּים לֵיהּ, וְאִי טָעֲנִין וְאָמַר אִשְׁתְּבַע לִי – אָמְרִינַן לֵיהּ: זִיל אִשְׁתְּבַע לֵיהּ. וְאִי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הוּא – לָא מַשְׁבְּעִינַן לֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לְרַב אָשֵׁי: צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן מַשְׁלַח גְּלִימָא דְּאִינָשֵׁי?! אֶלָּא לָא מִזְדַּקְּקִינַן לֵיהּ לְדִינֵיהּ.

"מָנָה לִי בְּיָדְךָ" כּוּ'. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אַסִּי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – צָרִיךְ לְפוֹרְעוֹ בְּעֵדִים. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי, יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם".

תְּנַן: "מָנָה לִי בְּיָדְךָ", אָמַר לוֹ "הֵן"; לְמָחָר אָמַר לוֹ: "תְּנֵהוּ לִי", "נְתַתִּיו לָךְ" – פָּטוּר. וְהָא הָכָא, כֵּיוָן דְּתַבְעֵיהּ בְּעֵדִים – כְּמַאן דְּאוֹזְפֵיהּ בְּעֵדִים דְּמֵי, וְקָתָנֵי פָּטוּר!

## דף מא:

תִּיּוּבְתָּא דְּרַב אַסִּי!

אָמַר לָךְ רַב אַסִּי: אָנָא כִּי אָמְרִי – הֵיכָא דְּמֵעִיקָּרָא אוֹזְפֵיהּ בְּעֵדִים, דְּלָא לְדִידֵיהּ הֵימְנֵיהּ; הָכָא – הָא הֵימְנֵיהּ.

רַב יוֹסֵף מַתְנִי הָכִי – אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב אַסִּי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – אֵינוֹ צָרִיךְ לְפוֹרְעוֹ בְּעֵדִים. וְאִם אָמַר: "אַל תִּפְרָעֵנִי אֶלָּא בְּעֵדִים" – צָרִיךְ לְפוֹרְעוֹ בְּעֵדִים. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם".

תְּנַן: ״מָנָה לִי בְּיָדְךָ״, אָמַר לוֹ ״הֵן״; אָמַר לוֹ: ״אַל תִּתְּנֵהוּ לִי אֶלָּא בִּפְנֵי עֵדִים״; לְמָחָר אָמַר לוֹ ״תְּנֵהוּ לִי״, ״נְתַתִּיו לָךְ״ – חַיָּיב, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לִיתֵּן לוֹ בְּעֵדִים. תְּיוּבְתָּא דִּשְׁמוּאֵל!

אָמַר לְךָ שְׁמוּאֵל: תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: ״בְּעֵדִים הִלְוִיתִיךָ, בְּעֵדִים פְּרַע לִי״ – אוֹ יִתֵּן, אוֹ יָבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר, יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: ״פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם״.

פְּרִיךְ רַב אַחָא: מִמַּאי דִּבְשָׁעַת הַלְוָאָה קָאֵי? דִּלְמָא בִּשְׁעַת תְּבִיעָה קָאֵי – וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: ״לְאוּ בְּעֵדִים הִלְוִיתִיךָ? בְּעֵדִים הָיָה לְךָ לִפְרוֹעַ!״ אֶבָל בִּשְׁעַת הַלְוָאָה – דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּיב.

אָמַר רַב פַּפָּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, הִלְכְתָא: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – צָרִיךְ לִפְרוֹעַ בְּעֵדִים.

וְרַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – אֵין צָרִיךְ לִפְרוֹעַ בְּעֵדִים, וְאִם אָמַר ״אַל תִּפְרַעֲנִי אֶלָּא בְּעֵדִים״ – צָרִיךְ לִפְרוֹעַ בְּעֵדִים; וְאִם אָמַר לוֹ: ״פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם״ – נֶאֱמָן.

סִימָן – רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, דְּתָנוּ הִלְכְתָא, יָזְפִי וּפָרַע, פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, עַפְצֵי סִטְרָאֵי, בְּהֵימָנוּתָא כְּבֵי תְרֵי.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״כִּי (פָּרְעַתַּן) [פָּרַעְתְּ לִי], פִּרְעַן (לִי) בְּאַפֵּי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן״. אֲזַל וּפַרְעֵיהּ בְּאַפֵּי תְּרֵי מֵעָלְמָא. אָמַר אַבָּיֵי: בְּאַפֵּי בֵּי תְּרֵי אֲמַר לֵיהּ, בְּאַפֵּי בֵּי תְּרֵי פַּרְעֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: לְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ ״בְּאַפֵּי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן״ – כִּי הֵיכִי דְּלָא נְדָחֵייהּ!

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״כִּי פָּרְעַתְּ לִי, פִּרְעַן (לִי) בְּאַפֵּי בֵּי תְּרֵי דְּתָנוּ הִלְכְתָא״. אֲזַל פַּרְעֵיהּ בֵּין דִּילֵיהּ לְדִילֵיהּ, אִיתְּנִיסוּ הָנָךְ זוּזֵי.

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לֵיהּ: ״אֵין, קַבּוֹלֵי קַבַּלְתִּינְהוּ מִינֵּיהּ – דֶּרֶךְ פִּקָּדוֹן; וְאָמֵינָא לֵיהֱוֵי גַּבַּאי פִּקָּדוֹן, עַד דְּמִתְרְמוּ בֵּי תְּרֵי דְּתָנוּ הִלְכְתָא וּמְקַיְּים תְּנַאֵיהּ״.

אָמַר לֵיהּ: כֵּיוָן דְּקָא מוֹדֵית דְּוַדַּאי שְׁקַלְתִּינְהוּ מִינֵּיהּ – פֵּרָעוֹן מֵעַלְיָא הָוֵי; אִי אָמְרַתְּ לְקַיּוֹמֵי תְּנַאֵיהּ – זִיל אֵיתִיתִינְהוּ. דְּהָא אֲנָא וְרַב שֵׁשֶׁת, דְּתְנֵינָא הִלְכְתָא וְסִפְרָא וְסִפְרֵי וְתוֹסֶפְתָּא וְכוֹלָּא תַּלְמוּדָא.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״הַב לִי מְאָה זוּזֵי דְּאוֹזֵיפְתָּךְ״. אָמַר לֵיהּ: ״לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם״. אֲזַל אַייְתֵי סָהֲדֵי דְּאוֹזֵפֵיהּ וּפַרְעֵיהּ. אָמַר אַבָּיֵי: מַאי נִיעְבּוּד? אִינְהוּ אָמְרֵי אוֹזְפֵיהּ, אִינְהוּ אָמְרֵי פַּרְעֵיהּ. רָבָא אָמַר: כָּל הָאוֹמֵר ״לֹא לָוִיתִי״ – כְּאוֹמֵר ״לֹא פָּרַעְתִּי״ דָּמֵי.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״הַב לִי מְאָה זוּזֵי דְּמַסֵּיקְנָא בָּךְ״. אָמַר לֵיהּ: ״לֹא פָּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי?״ אָתוֹ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אָמְרִי: ״לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם״. סָבַר רַב שֵׁשֶׁת לְמֵימַר: הוּחְזַק כַּפָּרָן, אָמַר לֵיהּ רָבָא: כֹּל מִילְּתָא דְּלָא רַמְיָא עֲלֵיהּ דְּאִינָשׁ – לָאו אַדַּעְתֵּיהּ.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״הַב לִי שֵׁית מְאָה זוּזֵי דְּמַסֵּיקְנָא בָּךְ״. אֲמַר לֵיהּ: ״וְלָא פָּרְעְתֵּיךְ מְאָה קַבֵּי

## דף מב.

עַפְצֵי דְּקָיְימִי בְּשִׁיתָּא שִׁיתָּא?״ אֲמַר לֵיהּ: ״לָאו בְּאַרְבְּעָה אַרְבָּעָה הֲווֹ קָיְימִי?״ אֶתוֹ תְּרֵי סָהֲדֵי וַאֲמַרוּ: ״אִין, בְּאַרְבְּעָה אַרְבָּעָה הֲווֹ קָיְימִי״. אָמַר רָבָא: הוּחְזַק כַּפָּרָן. אֲמַר רָמֵי בַּר חָמָא: הָא אָמְרַתְּ כֹּל מִילְּתָא דְּלָא רַמְיָא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ לָאו אַדַּעְתֵּיהּ! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: קְצוּתָא דְּתַרְעָא מִידְּכָר דְּכִירִי אִינָשֵׁי.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״הַב לִי מְאָה זוּזֵי דְּמַסֵּיקְנָא בָּךְ, וְהָא שְׁטָרָא״. אֲמַר לֵיהּ: ״פְּרָעְתֵּיךְ״. אֲמַר לֵיהּ: ״הָנְהוּ סִיטְרָאֵי נִינְהוּ״. אָמַר רַב נַחְמָן: אִיתְּרַע שְׁטָרָא. רַב פָּפָּא אָמַר: לָא אִיתְּרַע שְׁטָרָא.

וּלְרַב פָּפָּא – מַאי שְׁנָא מֵהָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״הַב לִי מְאָה זוּזֵי דְּמַסֵּיקְנָא בָּךְ, וְהָא שְׁטָרָא״; אֲמַר לֵיהּ: ״לָאו אַתּוֹרֵי יְהַבְתְּ לִי, וַאֲתֵית וְאִיתֵּיבְתְּ אַמְסַחְתָּא – וְקַבֵּילְתְּ זוּזָךְ?״ וַאֲמַר לֵיהּ: ״הָנְהוּ סִיטְרָאֵי נִינְהוּ״; וַאֲמַר רַב פָּפָּא: אִיתְּרַע שְׁטָרָא.

הָתָם, כֵּיוָן דְּקָאָמַר ״אַתּוֹרֵי יְהַבְתְּ לִי וּמִתּוֹרֵי שָׁקְלַתְּ״ – אִיתְּרַע שְׁטָרָא; הָכָא, אֵימוֹר סִיטְרָאֵי נִינְהוּ.

מַאי הָוֵי עֲלָהּ? רַב פַּפֵּי אָמַר: לָא אִיתְּרַע שְׁטָרָא. רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: אִיתְּרַע שְׁטָרָא. וְהִלְכָתָא: אִיתְּרַע שְׁטָרָא.

וְהָנֵי מִילֵּי, דְּפַרְעֵיהּ בְּאַפֵּי סָהֲדֵי וְלָא אִידְּכַר לֵיהּ שְׁטָרָא; אֲבָל פַּרְעֵיהּ בֵּין דִּידֵיהּ לְדִידֵיהּ – מִיגּוֹ דְּיָכוֹל לְמֵימַר ״לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם״, יָכוֹל נָמֵי לְמֵימַר ״סִיטְרָאֵי נִינְהוּ״, וּכְדַאֲבִימִי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״מְהֵימְנַתְּ לִי כֹּל אֵימַת דְּאָמְרַתְּ לִי לָא פָּרַעְנָא״. אֲזַל פַּרְעֵיהּ בְּאַפֵּי סָהֲדֵי. אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הָא הֵימְנֵיהּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: נְהִי דְּהֵימְנֵיהּ טְפֵי מִנַּפְשֵׁיהּ, טְפֵי מִסָּהֲדֵי מִי הֵימְנֵיהּ?!

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״מְהֵימְנַתְּ לִי כְּבֵי תְרֵי, כָּל אֵימַת דְּאָמְרַתְּ לָא פָּרַעְנָא״. אֲזַל פַּרְעֵיהּ בְּאַפֵּי תִּלְתָא. אָמַר רַב פָּפָּא: כְּבֵי תְרֵי הֵימְנֵיהּ, כְּבֵי תִּלְתָא לָא הֵימְנֵיהּ.

אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: אֵימוֹר דְּאָמְרִי רַבָּנַן דְּאָזְלִינַן בָּתַר רוֹב דֵּעוֹת – הָנֵי מִילֵּי לְעִנְיַן אוּמְדָּנָא, דְּכַמָּה דִּנְפִישִׁי בְּקִיאֵי טָפֵי; אֲבָל לְעִנְיַן עֵדוּת – מְאָה כִּתְרֵי, וּתְרֵי כִּמְאָה!

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא, הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״מְהֵימְנַתְּ לִי כְּבֵי תְרֵי, כֹּל אֵימַת דְּאָמְרַתְּ לָא פָּרֵעְנָא״. אֲזַל וּפָרְעֵיהּ בְּאַפֵּי תְּלָתָא. אָמַר רַב פָּפָּא: כְּבֵי תְרֵי הֵימְנֵיהּ, כְּבֵי תְּלָתָא לָא הֵימְנֵיהּ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: תְּרֵי כִּמְאָה, וּמְאָה כִּתְרֵי! וְאִי אֲמַר לֵיהּ ״כְּבֵי תְּלָתָא״, וַאֲזַל פָּרְעֵיהּ בְּאַפֵּי בֵּי אַרְבְּעָה – כֵּיוָן דִּנְחֵית לְדֵעוֹת, נָחֵית לְדֵעוֹת.

אֵין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אֶת הַקָּטָן. מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא: ״כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמוֹר״, וְאֵין נְתִינַת קָטָן כְּלוּם.

אֲבָל נִשְׁבָּעִין לְקָטָן וּלְהֶקְדֵּשׁ. וְהָא אָמְרַתְּ רֵישָׁא: אֵין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת שׁוֹטֶה וְקָטָן!

אָמַר רַב: בָּבָא בְּטַעֲנַת אָבִיו, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא; דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁאָדָם נִשְׁבָּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״מָנֶה לְאָבִיךָ בְּיָדִי וְהֶאֱכַלְתִּיו פְּרָס״ – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע, וְזֶהוּ שֶׁנִּשְׁבָּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ אֶלָּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵידָה, וּפָטוּר.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב – לֵית לֵיהּ מֵשִׁיב אֲבֵידָה פָּטוּר?! אָמַר רַב: בְּשֶׁשְּׁטָעָנוֹ קָטָן.

קָטָן?! וְהָאָמְרַתְּ: אֵין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן! לְעוֹלָם גָּדוֹל, וְאַמַּאי קָרוּ לֵיהּ קָטָן? דִּלְגַבֵּי מִילֵּי דַּאֲבוּהּ – קָטָן הוּא.

אִי הָכִי, ״טַעֲנַת עַצְמוֹ״?! טַעֲנַת אֲחֵרִים הִיא! טַעֲנַת אֲחֵרִים, וְהוֹדָאַת עַצְמוֹ.

## דף מב:

כּוּלְּהוּ נָמֵי טַעֲנַת אֲחֵרִים וְהוֹדָאַת עַצְמוֹ נִינְהוּ!

אֶלָּא בְּדַרְבָּה קָמִיפַּלְגִי – דְּאָמַר רַבָּה: מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה מוֹדֶה מִקְצָת הַטַּעֲנָה יִשָּׁבַע? חֲזָקָה אֵין אָדָם מֵעִיז פָּנָיו בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ. וְהַאי – בְּכוּלֵּיהּ בָּעֵי דְּלֵיכְפְּרֵיהּ, וְהַאי דְּלָא כַּפְּרֵיהּ – מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ מֵעִיז פָּנָיו בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ;

וּבְכוּלֵּיהּ בָּעֵי דְּלוֹדֵי לֵיהּ, וְהַאי דְּלָא אוֹדֵי לֵיהּ – אִישְׁתְּמוֹטֵי הוּא דְּקָא מִשְׁתְּמִיט מִינֵּיהּ, סָבַר: עַד דְּהָווּ לִי זוּזֵי וּפָרַעְנָא לֵיהּ; וְרַחֲמָנָא אָמַר רְמִי שְׁבוּעָה עִילָּוֵיהּ, כִּי הֵיכִי דְּלוֹדֵי לֵיהּ בְּכוּלֵּיהּ.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר: לָא שְׁנָא בּוֹ וְלָא שְׁנָא בִּבְנוֹ – אֵינוֹ מֵעִיז, וְהִלְכָךְ לָאו מֵשִׁיב אֲבֵידָה הוּא. וְרַבָּנַן סָבְרִי: בְּפָנָיו הוּא דְּאֵינוֹ מֵעִיז, אֲבָל בִּפְנֵי בְּנוֹ מֵעִיז; וּמִדְּלֹא מֵעִיז – מֵשִׁיב אֲבֵידָה הוּא.

מִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לַהּ כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב?! הָא קָתָנֵי רֵישָׁא: ״מָנֶה לְאָבִיךָ בְּיָדְךָ״, ״אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים דִּינָר״ – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁמֵּשִׁיב אֲבֵידָה הוּא! הָתָם דְּלָא אָמַר ״בָּרֵי לִי״, הָכָא דְּאָמַר ״בָּרֵי לִי״.

שְׁמוּאֵל אָמַר: ״לְקָטָן״ – לִיפְרַע מִנְכְסֵי קָטָן, ״לַהֶקְדֵּשׁ״ – לִיפְרַע מִנְכְסֵי הֶקְדֵּשׁ.
לְקָטָן לִיפְרַע מִנְכְסֵי קָטָן – תְּנֵינָא: מִנְכְסֵי יְתוֹמִים לֹא יִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה! תַּרְתֵּי לְמָה לִי?
הָא קָמַשְׁמַע לַן – כִּדְאַבָּיֵי קַשִּׁישָׁא; דְּתָנֵי אַבָּיֵי קַשִּׁישָׁא: יְתוֹמִין שֶׁאָמְרוּ – גְּדוֹלִים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר קְטַנִּים; בֵּין לִשְׁבוּעָה בֵּין לְזִיבּוּרִית.
לְהֶקְדֵּשׁ לִיפְרַע מִנְכְסֵי הֶקְדֵּשׁ – תְּנֵינָא: מִנְכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה; וּמָה לִי מְשׁוּעְבָּדִים לְהֶדְיוֹט, וּמָה לִי מְשׁוּעְבָּדִים לְגַבּוֹהַּ?
אִיצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הֶדְיוֹט הוּא דְּאָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הֶדְיוֹט; אֲבָל הֶקְדֵּשׁ, דְּאֵין אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הֶקְדֵּשׁ – קָא מַשְׁמַע לַן.
וְהָאָמַר רַב הוּנָא: שְׁכִיב מְרַע שֶׁהִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו, וְאָמַר: ״מָנֶה לְפְלוֹנִי בִּידִי״ – נֶאֱמָן, חֲזָקָה אֵין אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הֶקְדֵּשׁ! אָמְרִי: הָנֵי מִילֵּי שְׁכִיב מְרַע, דְּאֵין אָדָם חוֹטֵא וְלֹא לוֹ; אֲבָל גַּבֵּי בָּרִיא, וַדַּאי חָיְישִׁינַן.

**מַתְנִי׳** וְאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין נִשְׁבָּעִין עֲלֵיהֶן: הָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַקַּרְקָעוֹת וְהַהֶקְדֵּשׁוֹת.
אֵין בָּהֶן תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְלֹא תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, שׁוֹמֵר חִנָּם אֵינוֹ נִשְׁבָּע, נוֹשֵׂא שָׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדְשִׁים שֶׁחַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן – נִשְׁבָּעִין עֲלֵיהֶן, וְשֶׁאֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן – אֵין נִשְׁבָּעִין עֲלֵיהֶן.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן בְּקַרְקַע וְאֵינָן כְּקַרְקַע; וְאֵין חֲכָמִים מוֹדִים לוֹ. כֵּיצַד? ״עֶשֶׂר גְּפָנִים טְעוּנוֹת מְסָרְתִּי לְךָ״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״אֵינָן אֶלָּא חָמֵשׁ״. רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב שְׁבוּעָה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַמְחוּבָּר לְקַרְקַע – הֲרֵי הוּא כְּקַרְקַע.
אֵין נִשְׁבָּעִין אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁבְּמִדָּה וְשֶׁבְּמִשְׁקָל וְשֶׁבְּמִנְיָן. כֵּיצַד? ״בַּיִת מָלֵא מְסָרְתִּי לְךָ״ וְ״כִיס מָלֵא מְסָרְתִּי לְךָ״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״אֵינִי יוֹדֵעַ, אֶלָּא מָה שֶׁהִנַּחְתָּ אַתָּה נוֹטֵל״ – פָּטוּר.
זֶה אוֹמֵר ״עַד הַזִּיז״ וְזֶה אוֹמֵר ״עַד הַחֲלוֹן״ – חַיָּיב.

**גְּמָ׳** תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל מְנָלַן? דְּתָנוּ רַבָּנַן: ״עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע״ – כְּלָל; ״עַל שׁוֹר״ וְ״עַל חֲמוֹר״ וְ״עַל שֶׂה״ וְ״עַל שַׂלְמָה״ – פְּרָט; ״עַל כָּל אֲבֵדָה״ – חָזַר וְכָלַל.
כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט; מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ – דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן, אַף כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן.
יָצְאוּ קַרְקָעוֹת – שֶׁאֵין מִטַּלְטְלִין; יָצְאוּ עֲבָדִים – שֶׁהוּקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת; יָצְאוּ שְׁטָרוֹת – שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵן מִטַּלְטְלִין, אֵין גּוּפָן מָמוֹן; הֶקְדֵּשׁ – ״רַעֲהוּ״ כְּתִיב.
וְלֹא תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְלֹא אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מַאי טַעְמָא? תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא תַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה וְאַרְבָּעָה.

שׁוֹמֵר חִנָּם אֵינוֹ נִשְׁבָּע. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן:

## דף מג.

"כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" – כְּלָל, "כֶּסֶף אוֹ כֵּלִים" – פְּרָט, "לִשְׁמֹר" – חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט; מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ – דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן, אַף כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן.

יָצְאוּ קַרְקָעוֹת – שֶׁאֵין מִטַּלְטְלִין; יָצְאוּ עֲבָדִים – שֶׁהוּקְּשׁוּ לְקַרְקָעוֹת; יָצְאוּ שְׁטָרוֹת – שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין, אֵין גּוּפָן מָמוֹן; הֶקְדֵּשׁ – "רֵעֵהוּ" כְּתִיב.

נוֹשֵׂא שָׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. מְנָלַן? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" – כְּלָל, "חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה" – פְּרָט, "וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר" – חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל כּוּ', עַד הֶקְדֵּשׁ – "רֵעֵהוּ" כְּתִיב.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן כְּקַרְקַע וְאֵינָן כְּקַרְקַע כּוּ'. מִכְּלָל דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר: כָּל הַמְחוּבָּר לְקַרְקַע אֵינוֹ כְּקַרְקַע?! אַדְּמִיפַּלְגִי בִּטְעוּנוֹת, לִיפַּלְגִי בִּסְרוּקוֹת!

(אֶלָּא) אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: הָכָא בַּעֲנָבִים עוֹמְדוֹת לְהִבָּצֵר קָמִיפַּלְגִי; דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר: כִּבְצוּרוֹת דְּמָיְין, וְרַבָּנַן סָבְרִי: לָא כִּבְצוּרוֹת דְּמָיְין.

אֵין נִשְׁבָּעִין אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁבְּמִדָּה וְשֶׁבְּמִשְׁקָל כּוּ'. אָמַר אַבָּיֵי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא דַּאֲמַר לֵיהּ "בַּיִת" סְתָם, אֲבָל אֲמַר לֵיהּ "בַּיִת זֶה מָלֵא" – יְדִיעָא טַעֲנָתֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, אַדְּתָנֵי סֵיפָא: זֶה אוֹמֵר "עַד הַזֵּיז" וְזֶה אוֹמֵר "עַד הַחַלּוֹן" – חַיָּיב; לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּ"בַיִת מָלֵא", אֲבָל "בַּיִת זֶה מָלֵא" – חַיָּיב!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּטְעָנֶנּוּ בְּדָבָר שֶׁבְּמִדָּה שֶׁבְּמִשְׁקָל וְשֶׁבְּמִנְיָן, וְיוֹדֶה לוֹ בְּדָבָר שֶׁבְּמִדָּה וְשֶׁבְּמִשְׁקָל וְשֶׁבְּמִנְיָן.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא: "כּוֹר תְּבוּאָה לִי בְּיָדֶךָ", וְהַלָּה אוֹמֵר "אֵין לְךָ בְּיָדַי" – פָּטוּר. "מְנוֹרָה גְּדוֹלָה יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדַי אֶלָּא מְנוֹרָה קְטַנָּה" – פָּטוּר. "אֲזוֹרָה גְּדוֹלָה יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדַי אֶלָּא אֲזוֹרָה קְטַנָּה" – פָּטוּר.

אֲבָל אָמַר לוֹ: "כּוֹר תְּבוּאָה יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ", וְהַלָּה אוֹמֵר: "אֵין לְךָ בְּיָדַי אֶלָּא לֶתֶךְ" – חַיָּיב. "מְנוֹרָה בַּת עֶשֶׂר לִיטְרִין יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ", "אֵין לְךָ בְּיָדַי אֶלָּא בַּת חָמֵשׁ לִיטְרִין" – חַיָּיב.

כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּטְעָנֶנּוּ בְּדָבָר שֶׁבְּמִדָּה וְשֶׁבְּמִשְׁקָל וְשֶׁבְּמִנְיָן, וְיוֹדֶה לוֹ בְּדָבָר שֶׁבְּמִדָּה וְשֶׁבְּמִשְׁקָל וְשֶׁבְּמִנְיָן.

"כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר" לְאֻתּוֹיֵי מַאי? לְאוֹ לְאֻתּוֹיֵי "בַּיִת זֶה מָלֵא"?

וּמַאי שְׁנָא מְנוֹרָה גְּדוֹלָה וּמְנוֹרָה קְטַנָּה? מַה שֶּׁטָּעָנוּ לֹא הוֹדָה לוֹ, וּמַה שֶּׁהוֹדָה לוֹ לֹא טָעָנוּ! אִי הָכִי, בַּת עֶשֶׂר בַּת חָמֵשׁ נָמֵי – מַה שֶּׁטָּעָנוּ לֹא הוֹדָה לוֹ, וּמַה שֶּׁהוֹדָה לוֹ לֹא טָעָנוּ!

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: הָכָא בְּמִנּוֹרָה שֶׁל חֲלִילוֹת עָסְקִינַן, דְּקָא מוֹדֶה לֵיהּ מִינַּהּ.
אִי הָכִי, אֲזוֹרָה נָמֵי נֵיתְנֵי – וְלוֹקְמֵי בִּדְלַיְיפִי! אֶלָּא דְּלַיְיפִי לָא קָתָנֵי; הָכָא נָמֵי – בְּשֶׁל חֲלִילוֹת לָא קָתָנֵי!
אֶלָּא אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: שָׁאנֵי מְנוֹרָה, הוֹאִיל וְיָכוֹל לְגוֹרְרָהּ וּלְהַעֲמִידָהּ עַל חֲמֵשׁ לִיטְרִין.

**מַתְנִי'** הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְאָבַד הַמַּשְׁכּוֹן, אָמַר לוֹ: "סָלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וְסֶלַע הָיָה שָׁוֶה" – פָּטוּר.
"סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו, וְשֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו, וּשְׁלֹשָׁה דִּינָרִים הָיָה שָׁוֶה" – חַיָּיב.
"סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וּשְׁתַּיִם הָיָה שָׁוֶה", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וְסֶלַע הָיָה שָׁוֶה" – פָּטוּר. "סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וּשְׁתַּיִם הָיָה שָׁוֶה", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וַחֲמִשָּׁה דִּינָרִים הָיָה שָׁוֶה" – חַיָּיב.
וּמִי נִשְׁבָּע? מִי שֶׁהַפְּקָדוֹן אֶצְלוֹ. שֶׁמָּא יִשָּׁבַע זֶה, וְיוֹצִיא הַלָּה אֶת הַפְּקָדוֹן.

## דף מג:

**גְּמָ'** אַהֲיָיא? אִילֵימָא אַסֵּיפָא – וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּשָׁבוּעָה גַּבֵּי מַלְוֶה!
אָמַר שְׁמוּאֵל: אַרֵישָׁא. וְכֵן אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר רַב: אַרֵישָׁא. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרֵישָׁא.
מַאי רֵישָׁא? סֵיפָא דְּרֵישָׁא: "סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וּשְׁלֹשָׁה דִּינָרִין הָיָה שָׁוֶה" – חַיָּיב. דְּשָׁבוּעָה גַּבֵּי לְוֶה הִיא, וְשַׁקְלוּהָ רַבָּנַן מִלְוֶה וְשַׁדְיוּהָ אַמַּלְוֶה.
וְהַשְׁתָּא דְּאָמַר רַב אַשֵׁי דְּקַיְימָא לַן זֶה נִשְׁבָּע שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ וְזֶה נִשְׁבָּע כַּמָּה שָׁוֶה – הָכִי קָאָמַר: מִי נִשְׁבָּע תְּחִלָּה? מִי שֶׁהַפְּקָדוֹן אֶצְלוֹ. שֶׁמָּא יִשָּׁבַע זֶה, וְיוֹצִיא הַלָּה אֶת הַפְּקָדוֹן.
אָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי מַאן דְּאוֹקְפֵיהּ אַלְפָּא זוּזֵי לְחַבְרֵיהּ, וּמַשְׁכֵּן לֵיהּ קַתָּא דְּמַגְלָא; אֲבַד קַתָּא דְּמַגְלָא – אֲבַד אַלְפָּא זוּזֵי. אֲבָל תַּרְתֵּי קַתָּאתֵי – לָא.
וְרַב נַחְמָן אָמַר: אֲפִילּוּ תַּרְתֵּי קַתָּאתֵי: אֲבַד חָדָא – אֲבַד חֲמֵשׁ מְאָה, אֲבַד אִידַּךְ – אֲבַד כּוּלֵּיהּ. אֲבָל קַתָּא וּנְסָכָא – לָא. נְהַרְדְּעֵי אָמְרִי: אֲפִילּוּ קַתָּא וּנְסָכָא: אֲבַד נְסָכָא – אֲבַד פַּלְגָא, אֲבַד קַתָּא – אֲבַד כּוּלֵּיהּ.
תְּנַן: "סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וּשְׁלֹשָׁה דִּינָרִין הָיָה שָׁוֶה" – חַיָּיב. לֵימָא לֵיהּ: "הָא קַבֵּילְתֵּיהּ"!
מַתְנִיתִין בִּדְפָרֵישׁ, שְׁמוּאֵל בִּדְלָא פָּרֵישׁ.

לֵימָא כְּתַנָּאֵי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְאָבַד הַמַּשְׁכּוֹן – יִשָּׁבַע וְיִטּוֹל אֶת מְעוֹתָיו. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, יָכוֹל הוּא שֶׁיֹּאמַר לוֹ: כְּלוּם הִלְוִיתַנִי – אֶלָּא עַל הַמַּשְׁכּוֹן; אָבַד הַמַּשְׁכּוֹן, אָבְדוּ מְעוֹתֶיךָ.

אֲבָל הַמַּלְוֶה אֶלֶף זוּז בִּשְׁטָר, וְהִנִּיחַ מַשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ – דִּבְרֵי הַכֹּל: אָבַד הַמַּשְׁכּוֹן אָבְדוּ מְעוֹתָיו. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּשָׁווּ שִׁיעוּר זוּזֵי –

## דף מד.

מַאי טַעְמַיְיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? אֶלָּא לָאו בִּדְלָא שָׁווּ שִׁיעוּר זוּזֵי – וּבְדִשְׁמוּאֵל קָא מִיפַּלְגִי?

לָא; בִּדְלָא שָׁווּ – כּוּלֵּי עָלְמָא לֵית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל; וְהָכָא בִּדְשָׁווּ שִׁיעוּר זוּזֵי, וּבְדְרַבִּי יִצְחָק קָא מִיפַּלְגִי – דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִנַּיִן לְבַעַל חוֹב שֶׁקּוֹנָה מַשְׁכּוֹן? שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה".

אִם אֵינוֹ קוֹנֶה מַשְׁכּוֹן, צְדָקָה מִנַּיִן לוֹ? מִכָּאן לְבַעַל חוֹב שֶׁקּוֹנֶה מַשְׁכּוֹן.

לֵימָא דְּרַבִּי יִצְחָק תַּנָּאֵי הִיא? וְתֵיסְבְּרָא?! אֵימוֹר דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק – שֶׁמִּשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה; מִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה מִי אָמַר?!

אֶלָּא מִשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאִית לְהוּ דְּרַבִּי יִצְחָק. וְהָכָא – בְּמִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ,

וּבְשׁוֹמֵר אֲבֵדָה קָמִיפַּלְגִי; דְּאִיתְּמַר: שׁוֹמֵר אֲבֵדָה – רַבָּה אָמַר: כְּשׁוֹמֵר חִנָּם,

## דף מד:

וְרַב יוֹסֵף אָמַר: כְּשׁוֹמֵר שָׂכָר דָּמֵי.

לֵימָא דְּרַב יוֹסֵף תַּנָּאֵי הִיא? לָא; בְּשׁוֹמֵר אֲבֵידָה – דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב יוֹסֵף; וְהָכָא בְּמַלְוֶה צָרִיךְ לְמַשְׁכּוֹן קָא מִיפַּלְגִי: מָר סָבַר מִצְוָה קָא עָבֵיד, וּמָר סָבַר לָאו מִצְוָה קָא עָבֵיד.

לֵימָא כְּתַנָּאֵי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְנִכְנְסָה שְׁמִיטָּה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה אֶלָּא פְּלֶג – אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר: אִם הָיָה מַשְׁכּוֹנוֹ כְּנֶגֶד חוֹבוֹ – אֵינוֹ מְשַׁמֵּט, וְאִם לָאו – מְשַׁמֵּט.

מַאי "אֵינוֹ מְשַׁמֵּט" דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא? אִילֵימָא כְּנֶגְדּוֹ – מִכְּלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר: כְּנֶגְדּוֹ נָמֵי מְשַׁמֵּט?! אֶלָּא אַמַּאי תָּפֵיס מַשְׁכּוֹן?

אֶלָּא לָאו כְּנֶגֶד כּוּלּוֹ – וּבְדִשְׁמוּאֵל קָא מִיפַּלְגִי?

לָא; לְעוֹלָם כְּנֶגְדּוֹ, וּבְהָא קָמִיפַּלְגִי – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כְּנֶגְדּוֹ; וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר: כְּנֶגְדּוֹ נָמֵי מְשַׁמֵּט. וּדְקָא אָמְרַתְּ: לְמַאי תָּפֵיס לֵיהּ מַשְׁכּוֹן? לְזִכְרוֹן דְּבָרִים בְּעָלְמָא.

## הֲדָרָן עֲלָךְ שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין

מַתְנִי׳ **כָּל הַנִּשְׁבָּעִין** שֶׁבַּתּוֹרָה – נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין. וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין: הַשָּׂכִיר, וְהַנִּגְזָל, וְהַנֶּחְבָּל, וְשֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, וְחֶנְוָנִי עַל פִּנְקָסוֹ.

הַשָּׂכִיר – כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ״; הוּא אוֹמֵר: ״נְתַתִּי״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״לֹא נָטַלְתִּי״ – הוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם מִקְצָת הוֹדָאָה. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי שְׂכָרִי חֲמִשִּׁים דִּינָר שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ״, וְהוּא אוֹמֵר: ״הִתְקַבַּלְתִּי דִּינָר זָהָב״.

נִגְזָל – כֵּיצַד? הָיוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת; הוּא אוֹמֵר ״כֻּלְּיֵי נָטַלְתָּ״, וְהוּא אוֹמֵר ״לֹא נָטַלְתִּי״ – הוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם מִקְצָת הוֹדָאָה. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ ״שְׁנֵי כֵלִים נָטַלְתָּ״, וְהוּא אוֹמֵר ״לֹא נָטַלְתִּי אֶלָּא אֶחָד״.

נֶחְבָּל – כֵּיצַד? הָיוּ מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס תַּחַת יָדוֹ שָׁלֵם וְיָצָא חָבוּל; וְאָמַר לוֹ: ״חָבַלְתָּ בִּי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא חָבַלְתִּי״ – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם מִקְצָת הוֹדָאָה. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״חָבַלְתָּ בִּי שְׁתַּיִם״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״לֹא חָבַלְתִּי בְּךָ אֶלָּא אֶחָת״.

שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה – כֵּיצַד?

## דף מה.

אַחַת שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וְאַחַת שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, וַאֲפִילּוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא; הָיָה אֶחָד מֵהֶן מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא, וּמַלְוֶה בְּרִבִּית, וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית – שֶׁכְּנֶגְדּוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל.

הָיוּ שְׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין – חָזְרָה הַשְּׁבוּעָה לִמְקוֹמָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יַחְלוֹקוּ.

וְהַחֶנְוָנִי עַל פִּנְקָסוֹ – כֵּיצַד? לֹא שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ״כְּתוֹב עַל פִּנְקָסִי שֶׁאַתָּה חַיָּיב לִי מָאתַיִם זוּז״, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ״תֵּן לִבְנִי סָאתַיִם חִטִּין״, ״תֵּן לְפוֹעֲלַי (סלע) [בְּסֶלַע] מָעוֹת״. הוּא אוֹמֵר ״נְתַתִּי״, וְהֵן אוֹמְרִים ״לֹא נָטַלְנוּ״ – הוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, וְהֵן נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין.

אָמַר בֶּן נַנָּס: כֵּיצַד אֵלּוּ וְאֵלּוּ בָּאִין לִידֵי שְׁבוּעַת שָׁוְא? אֶלָּא הוּא נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה, וְהֵן נוֹטְלִין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה.

אָמַר לַחֶנְוָנִי: ״תֵּן לִי בְּדִינָר פֵּירוֹת״, וְנָתַן לוֹ; אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי אוֹתוֹ דִּינָר״, אָמַר לוֹ: ״נְתַתִּיו לָךְ וּנְתַתּוֹ בְּאוּנְפָּלִי״ – יִשְׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר. אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי אֶת הַפֵּירוֹת״, אָמַר לוֹ: ״נְתַתִּים לָךְ וְהוֹלַכְתִּים לְתוֹךְ בֵּיתְךָ״ – יִשְׁבַּע חֶנְוָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהַפֵּירוֹת בְּיָדוֹ – יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה.

אָמַר לַשּׁוּלְחָנִי: ״תֵּן לִי בְּדִינָר מָעוֹת״, וְנָתַן לוֹ; אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי אֶת הַדִּינָר״, אָמַר לוֹ: ״נָתַתִּי לָךְ וּנְתַתּוֹ בְּאוּנְפָּלִי״ – יִשְׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר; אָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי אֶת הַמָּעוֹת״, אָמַר לוֹ: ״נְתַתִּים לָךְ וְהִשְׁלַכְתָּ לְתוֹךְ כִּיסְךָ״ – יִשְׁבַּע שׁוּלְחָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין דֶּרֶךְ שׁוּלְחָנִי לִיתֵּן אִיסָּר עַד שֶׁיִּטּוֹל דִּינָר.

כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ: הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ – לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה; וְעַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה – לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה; מְנֻכָּסִים מְשׁוּעְבָּדִים וּמְנֻכְסֵי יְתוֹמִים – לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה; וְהַנִּפְרַעַת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְכֵן הַיְתוֹמִים – לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה: ”שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא פְּקָדָנוּ אַבָּא, וְלֹא אָמַר לָנוּ אַבָּא, שֶׁלֹּא מָצִינוּ בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אַבָּא שֶׁשְּׁטָר זֶה פָּרוּעַ”. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ נוֹלַד הַבֵּן לְאַחַר מִיתַת הָאָב – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁאָמַר הָאָב בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ: ”שְׁטָר זֶה אֵינוֹ פָּרוּעַ” – הוּא נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה.

וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין שֶׁלֹּא בְּטַעֲנָה: הַשּׁוּתְּפִין, וְהָאֲרִיסִין, וְהָאַפּוֹטְרוֹפִין, וְהָאִשָּׁה הַנּוֹשֵׂאת וְהַנּוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּבֶן הַבַּיִת. אָמַר לוֹ: ”מָה אַתָּה טוֹעֲנֵינִי?” ”רְצוֹנִי שֶׁתִּשָּׁבַע לִי” – חַיָּיב.

חָלְקוּ הַשּׁוּתְּפִין וְהָאֲרִיסִין – אֵין יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעוֹ. (נתגלגל) [נִתְגַּלְגְּלָה] לוֹ שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. וְהַשְׁבִּיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַשְּׁבוּעָה.

**גְּמָ'** כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין. מְנָלַן? דְּאָמַר קְרָא: ”וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם” – מִי שֶׁעָלָיו לְשַׁלֵּם, לוֹ שְׁבוּעָה.

וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין כּוּ'. מַאי שְׁנָא שָׂכִיר דְּתַקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן דְּמִשְׁתְּבַע וְשָׁקֵיל? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שָׁנוּ כָּאן. הֲלָכוֹת? הֲנֵי הִלְכָתָא נִינְהוּ?! אֶלָּא אֵימָא: תַּקָּנוֹת גְּדוֹלוֹת שָׁנוּ כָּאן.

גְּדוֹלוֹת – מִכְּלָל דְּאִיכָּא קְטַנּוֹת?!

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: תַּקָּנוֹת קְבוּעוֹת שָׁנוּ כָּאן – עַקְרוּהָ רַבָּנַן לִשְׁבוּעָה מִבַּעַל הַבַּיִת, וְשַׁדְיוּהָ אִשָּׂכִיר; מִשּׁוּם כְּדֵי חַיָּיו. מִשּׁוּם כְּדֵי חַיָּיו דְּשָׂכִיר – קָנְסִינַן לֵיהּ לְבַעַל הַבַּיִת?! בַּעַל הַבַּיִת גּוּפֵיהּ נִיחָא לֵיהּ דְּמִשְׁתְּבַע שָׂכִיר וְשָׁקֵיל, כִּי הֵיכִי (דְּאִיתַּגְרוּן) [דְּלִיתַּגְרוּן] לֵיהּ פּוֹעֲלִין.

אַדְּרַבָּה, שָׂכִיר נִיחָא לֵיהּ דְּלִשְׁתְּבַע בַּעַל הַבַּיִת, וְנִפְקַע, כִּי הֵיכִי דְּלֵיגְרֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת! בַּעַל הַבַּיִת עַל כּוּרְחֵיהּ אָגַר. שָׂכִיר נָמֵי עַל כּוּרְחֵיהּ מִיתְגַּר! אֶלָּא בַּעַל הַבַּיִת טָרוּד בְּפוֹעֲלָיו הוּא. וְלִיתֵּב לֵיהּ בְּלָא שְׁבוּעָה!

כְּדֵי לְהָפִיס דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְלִיתֵּב לֵיהּ בְּעֵדִים! טָרִיחָא לֵיהּ מִילְּתָא. וְלִיתֵּב לֵיהּ מֵעִיקָּרָא! שְׁנֵיהֶן רוֹצִין בְּהַקְפָּה.

## דף מה:

אִי הָכִי, אֲפִילּוּ קָצַץ נָמֵי! אַלְמָה תַּנְיָא: אוּמָּן אוֹמֵר ”שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ לִי”, וְהַלָּה אוֹמֵר ”לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אַחַת” – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה? קְצִיצָה וַדַּאי מִידְכָּר דְּכִיר לֵיהּ.

אִי הָכִי, אֲפִילּוּ עָבַר זְמַנּוֹ נָמֵי! אַלְמָה תַּנְיָא: עָבַר זְמַנּוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ – הֲרֵי זֶה אֵינוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל?

חֲזָקָה אֵין בַּעַל הַבַּיִת עוֹבֵר בְּ"בַל תְּלִין". וְהָאָמְרַתְּ: בַּעַל הַבַּיִת טָרוּד בְּפוֹעֲלָיו הוּא! הָנֵי מִילֵּי – מִקַּמֵּי דְּלִימְטֵי זְמַן חִיּוּבָא הוּא; כִּי מָטֵי זְמַן חִיּוּבָא – רָמֵי אַנַּפְשֵׁיהּ וּמִידְּכַר.

וְכִי שָׂכִיר עוֹבֵר מִשּׁוּם "בַּל תְּגַזּוֹל"?! גַּבֵּי בַּעַל הַבַּיִת אִיכָּא תִּרֵי חֲזָקֵי: חֲדָא דְּאֵין בַּעַל הַבַּיִת עוֹבֵר בְּ"בַל תְּלִין", וַחֲדָא דְּאֵין שָׂכִיר מְשַׁהֶא שְׂכָרוֹ.

אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשְּׂכָרוֹ בְּעֵדִים, אֲבָל שְׂכָרוֹ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים – מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "לֹא שְׂכַרְתִּיךָ מֵעוֹלָם", יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "שְׂכַרְתִּיךָ, וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ". אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִצְחָק: יְיִשַׁר, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן.

מִכְּלָל דְּפָלִיג עֲלֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ? אִיכָּא דְּאָמְרִי מִישְׁתָּא הֲוָה שָׁתֵי לֵיהּ וְשָׁתֵיק לֵיהּ, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי מִישְׁהָא הֲוָה שָׁהֵי לֵיהּ וּשְׁתֵיק לֵיהּ.

אִיתְּמַר נָמֵי: אָמַר רַב מְנַשְּׁיָא בַּר זְבִיד, אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשְּׂכָרוֹ בְּעֵדִים, אֲבָל שְׂכָרוֹ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים – מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "לֹא שְׂכַרְתִּיךָ מֵעוֹלָם", יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "שְׂכַרְתִּיךָ, וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ".

אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: כַּמָּה מְעַלְיָא הָא שְׁמַעְתָּא! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מַאי מְעַלְיוּתָא? אִם כֵּן, שְׁבוּעַת שׁוֹמְרִין דְּחַיֵּיב רַחֲמָנָא – הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם", יָכוֹל לוֹמַר לוֹ "נֶאֱנָסוּ"!

דְּאַפְקֵיד לֵיהּ בְּעֵדִים. מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ "הֶחְזַרְתִּיו לָךְ", יָכוֹל לוֹמַר לוֹ "נֶאֱנָסוּ"!

דְּאַפְקֵיד לֵיהּ בְּשׁוֹטָרָא.

מִכְּלָל דְּתַרְוַיְיהוּ סְבִירָא לְהוּ: הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – אֵין צָרִיךְ לְהַחְזִיר לוֹ בְּעֵדִים; בְּשׁוֹטָר – צָרִיךְ לְהַחְזִיר לוֹ בְּעֵדִים.

קָרֵי רָמֵי בַּר חָמָא עָלֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת: "וַיָּשֶׂם דָּוִד אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּלִבּוֹ". דְּאַשְׁכְּחֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל, אֲמַר לֵיהּ: תְּנֵי מָר מִידֵּי בְּשָׂכִיר? אֲמַר לֵיהּ: אִין, תְּנֵינָא: שָׂכִיר בִּזְמַנּוֹ – נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. כֵּיצַד – בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "שְׂכַרְתַּנִי וְלֹא נָתַתָּ לִי שְׂכָרִי", וְהַלָּה אוֹמֵר: "שְׂכַרְתִּיךָ וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ"; אֲבָל אָמַר לוֹ: "שְׁתַּיִם קִצַּצְתָּ לִי", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא קִצַּצְתִּי לְךָ אֶלָּא אַחַת" – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

הָא מִדְּסֵיפָא בִּרְאָיָה הָוֵי – רֵישָׁא בְּלֹא רְאָיָה.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

## דף מו.

רֵישָׁא וְסֵיפָא בִּרְאָיָה; רְאָיָה דִּלְשַׁלֵּם קָתָנֵי, רְאָיָה דִּשְׁבוּעָה לָא קָתָנֵי.

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, שְׁלַחוּ לֵיהּ מִבֵּי רַב לִשְׁמוּאֵל: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, אוּמָּן אוֹמֵר: ״שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ לִי״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אֶחָת״ – מִי נִשְׁבָּע? אָמַר לָהֶן: בְּזוֹ יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת, וְיַפְסִיד אוּמָּן; קְצִיצָה וַדַּאי מִידְּכָר דְּכִירִי אִינָשֵׁי.

אִינִי?! וְהָא תָּנֵי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: קָצַץ – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, וְאִי לָא מַיְיתֵי רְאָיָה – פָּקַע. אַמַּאי? יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת, וַיַּפְסִיד אוּמָּן! אָמַר רַב נַחְמָן: לְצָדְדִין קָתָנֵי – אוֹ מֵבִיא רְאָיָה וְיִטּוֹל, אוֹ יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת וַיַּפְסִיד אוּמָּן.

מֵיתִיבִי: הַנּוֹתֵן טַלִּיתוֹ לְאוּמָּן, אוּמָּן אוֹמֵר: ״קְצָצָתָ לִי שְׁתַּיִם״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אֶחָת״; כָּל זְמַן שֶׁטַּלִּית בְּיַד אוּמָּן – עַל בַּעַל הַבַּיִת לְהָבִיא רְאָיָה. נִתְּנָה לוֹ בִּזְמַנּוֹ – נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. עָבַר זְמַנּוֹ – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

בִּזְמַנּוֹ מִיהָא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל; אַמַּאי? יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת וַיַּפְסִיד אוּמָּן!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הָא מַנִּי – רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: כָּל זְמַן שֶׁשְּׁבוּעָה נוֹטָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת – שָׁכִיר נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל.

הֵי רַבִּי יְהוּדָה? אִילֵימָא רַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין, אַחְמוֹרֵי קָא מַחְמַר – דִּתְנַן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם מִקְצָת הוֹדָאָה!

אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה דְּבָרַיְיתָא – דְּתַנְיָא: שָׂכִיר, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו זְמַנּוֹ – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, וְאִם לָאו – אֵינוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: ״תֵּן לִי שְׂכָרִי חֲמִשִּׁים דִּינָר שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ״; וְהוּא אוֹמֵר: ״הִתְקַבַּלְתִּי מֵהֶן דִּינַר זָהָב״, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: ״שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ״, וְהַלָּה אוֹמֵר: ״לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אֶחָת״;

אֲבָל אָמַר לוֹ: ״לֹא שְׂכַרְתִּיךָ מֵעוֹלָם״, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: ״שְׂכַרְתִּיךָ וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרֶךָ״ – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: אֶלָּא קָצַץ – רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְלָא רַבָּנַן?! הַשְׁתָּא הֵיכִי דְּמַחְמִיר רַבִּי יְהוּדָה – מְקִילִי רַבָּנַן, הֵיכָא דְּמֵקֵיל רַבִּי יְהוּדָה – מַחְמְרִי רַבָּנַן?!

וְאֶלָּא מַאי – רַבָּנַן? וְאֶלָּא הָא דְּתָנֵי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: קָצַץ – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, מַנִּי? לָא רַבִּי יְהוּדָה וְלָא רַבָּנַן!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: בְּדְאוֹרְיְיתָא – עֲבַדוּ לֵיהּ תַּקָּנְתָּא לְשָׂכִיר; וּבְדַרַבָּנַן – הֲוֹאי תַּקָּנְתָּא, וְתַקָּנְתָּא לְתַקָּנְתָּא לָא עֲבִדִינַן.

וְרַבָּנַן סָבְרִי: בְּדְרַבָּנַן נָמֵי עֲבִדִינַן תַּקָּנְתָּא לְשָׂכִיר, וּקְצִיצָה מִידְּכָר דְּכִיר.

נִגְזַל כֵּיצַד? הָיוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ כּוּ׳. וְדִלְמָא לֹא מַשְׁכְּנוֹ? מִי לָא אָמַר רַב נַחְמָן: הָאי מַאן דְּנָקִיט נָרְגָּא בִּידֵיהּ, וְאָמַר: ״אֵיזִיל וְאֶקְטְלֵיהּ לְדִקְלָא דְּפָלָנְיָא״, וְאִשְׁתְּכַח דְּקָטִיל וּשְׁדֵי – לָא אָמְרִינַן דְּהוּא קָטְלֵיהּ?

אַלְמָא עָבִיד אִינִישׁ דְּגָזִים וְלָא עָבִיד, הָכָא נָמֵי – דְּגָזִים וְלָא עָבִיד! אִימָא "וּמִשְׁכְּנוֹ". וְלִיחֲזֵי מַאי מִשְׁכְּנוֹ? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּטוֹעֲנוֹ כֵּלִים הַנִּיטָּלִין תַּחַת כְּנָפָיו. אָמַר רַב יְהוּדָה: רָאוּהוּ שֶׁהִטְמִין כֵּלִים תַּחַת כְּנָפָיו וְיָצָא,

## דף מו:

וְאָמַר "לְקוּחִין הֵן בְּיָדִי" – אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לְמָכוֹר כֵּלָיו, אֲבָל בַּעַל הַבַּיִת הֶעָשׂוּי לְמָכוֹר אֶת כֵּלָיו – נֶאֱמָן. וְשֶׁאֵין עָשׂוּי לְמָכוֹר אֶת כֵּלָיו נָמֵי – לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהַטְמִין, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לְהַטְמִין – נֶאֱמָן.

וְשֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהַטְמִין נָמֵי – לָא אֲמַרַן אֶלָּא אִינִישׁ דְּלָא צָנִיעַ, אֲבָל אִינִישׁ דְּצָנִיעַ – הַיְינוּ אוֹרְחֵיהּ. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא זֶה אוֹמֵר "שְׁאוּלִין" וְזֶה אוֹמֵר "לְקוּחִין", אֲבָל בְּגִנּוּבִין – לָאו כֹּל כְּמִינֵיהּ; לְאַחְזוֹקֵי אִינִישׁ בְּגַנָּבֵי לָא מַחְזְקִינַן.

וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא בִּדְבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁאֵין עֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר – נֶאֱמָן. דִּשְׁלַח רַב הוּנָא בַּר אָבִין: דְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר, וְאָמַר "לְקוּחִין הֵן בְּיָדִי" – אֵינוֹ נֶאֱמָן. כִּי הָא דְּרָבָא אַפֵּיק זוּגָא דְּסַרְבָּלָא וְסִפְּרָא דְּאַגַּדְתָּא מִיַּתְמֵי, בִּדְבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר.

אָמַר רָבָא: אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר נִשְׁבָּע, אֲפִילּוּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּעַת. בָּעֵי רַב פָּפָּא: שְׁכִירוֹ וּלְקִיטוֹ מַאי? תֵּיקוּ.

אָמַר לֵיהּ רַב יִימַר לְרַב אָשֵׁי: טָעָנוֹ בְּכָסָא דְּכַסְפָּא, מַאי? חֲזִינָא: אִי אִינִישׁ דַּאֲמִיד הוּא, אוֹ אִינִישׁ דְּמְהֵימַן הוּא דְּמַפְקְדִי אִינָשֵׁי גַּבֵּיהּ – מִשְׁתְּבַע וְשָׁקֵיל. וְאִי לָא – לָא.

נָחְבָּל כֵּיצַד. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּמְקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְחַבֵּל בְּעַצְמוֹ, אֲבָל בִּמְקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְחַבֵּל בְּעַצְמוֹ – נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה.

וְנִיחוּשׁ דִּלְמָא בְּכוֹתֶל נִתְחַכֵּךְ! תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: שֶׁעָלְתָה לוֹ נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ וּבֵין אֲצִילֵי יָדָיו. וְדִלְמָא אַחֵר עָבִיד לֵיהּ? דִּלֵּיכָּא אַחֵר.

וּכְשֶׁנֶּגְדּוֹ חָשׁוּד [וְכוּ'], וַאֲפִילּוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא. מַאי "אֲפִילּוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא"?

לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא הָנָךְ, דְּאִית בְּהוּ כְּפִירַת מָמוֹן; אֶלָּא אֲפִילּוּ הָא נָמֵי, דִּכְפִירַת דְּבָרִים בְּעָלְמָא הוּא – לָא מְהֵימַן.

וְלִיתְנֵי נָמֵי שְׁבוּעַת בִּטּוּי! כִּי קָתָנֵי, שְׁבוּעָה דְּכִי קָא מִשְׁתְּבַע – בְּשִׁקְרָא קָא מִשְׁתְּבַע; אֲבָל שְׁבוּעַת בִּטּוּי, דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּבִקּוּשְׁטָא קָא מִשְׁתְּבַע – לָא קָתָנֵי.

תִּינַח "אוֹכַל" וְ"לֹא אוֹכַל"; "אָכַלְתִּי" וְ"לֹא אָכַלְתִּי" מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? תָּנָא שְׁבוּעַת שָׁוְא

## דף מז.

וְכֹל דְּדָמֵי לֵיהּ.

הָיָה אֶחָד מֵהֶן מְשַׂחֵק בְּקוּבְיָא. הָא תּוּ לְמָה לִי? תְּנָא פְּסוּלָא דְּאוֹרָיְיתָא, וְקָתָנֵי פְּסוּלָא דְּרַבָּנַן.

הָיוּ שְׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: הֵיכִי תְּנַן? אָמַר לֵיהּ: לָא יָדַעְנָא. הִלְכָתָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: לָא יָדַעְנָא.

אִיתְמַר: אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמִי, אָמַר רַב נַחְמָן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחְלוֹקוּ. וְכֵן תָּנֵי רַב זְבִיד בַּר אוֹשַׁעְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחְלוֹקוּ. אִיכָּא דְּאָמְרִי: תָּנֵי רַב זְבִיד אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחְלוֹקוּ. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמִי: עֲבַד רַב נַחְמָן עוֹבָדָא – יַחְלוֹקוּ.

חֲזָרָה שְׁבוּעָה לִמְקוֹמָהּ. לְהֵיכָן חֲזָרָה? אָמַר רַבִּי אַמִּי, רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל אָמְרוּ: חֲזָרָה שְׁבוּעָה לְסִינַי, רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: חֲזָרָה שְׁבוּעָה לַמָּחוּיָב לָהּ.

אָמַר רַב פָּפָּא: רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל – רַב וּשְׁמוּאֵל, רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – רַבִּי אַבָּא. רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל רַב וּשְׁמוּאֵל – דְּתָנַן: וְכֵן הַיְתוֹמִין, לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְהֲוֵינַן בַּהּ: מִמַּאן? אִילֵימָא מִלֹּוֶה – אֲבוּהוֹן שְׁקֵיל בְּלָא שְׁבוּעָה, וְאִינְהוּ בִּשְׁבוּעָה?! אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: וְכֵן הַיְתוֹמִין מִן הַיְתוֹמִין – לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

וְרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמֵּת מַלְוֶה בְּחַיֵּי לוֹוֶה; אֲבָל מֵת לוֹוֶה בְּחַיֵּי מַלְוֶה – כְּבָר נִתְחַיֵּיב מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו.

רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רַבִּי אַבָּא – דְּהָהוּא גַּבְרָא דַּחֲטַף נְסָכָא מֵחַבְרֵיהּ; אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אַמִּי, יְתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ. אַיְיתִי חֲדָא סָהֲדָא דְּמִחְטַף חַטְפֵּהּ מִינַּיהּ, אָמַר לֵיהּ: "אִין, חָטַפְתָּ – וְדִידִי חָטַפְתָּ".

אָמַר רַבִּי אַמִּי: הֵיכִי לִידַיְינוּ דַּיְינֵי לְהַאי דִּינָא? נֵימָא לֵיהּ "זִיל שַׁלֵּים" – לֵיכָּא תְּרֵי סָהֲדֵי. נִפְטְרֵיהּ – אִיכָּא חַד סָהֲדָא. נֵימָא לֵיהּ "זִיל אִישְׁתְּבַע" – כֵּיוָן דְּאָמַר "מִיחְטַף חָטַפְתָּ", הָוֵה לֵיהּ כְּגַזְלָן.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: הָוֵה מְחוּיָב שְׁבוּעָה וְאֵין יָכוֹל לִישָּׁבַע, וְכָל הַמְחוּיָב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע – מְשַׁלֵּם.

אָמַר רָבָא: כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אַבָּא מִסְתַּבְּרָא, דְּתָנֵי רַבִּי אַמִּי: "שְׁבֻעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם" – וְלֹא בֵּין הַיְּוֹרְשִׁין. הֵיכִי דָּמֵי?

אִילֵימָא דְּאָמַר לֵיהּ: "מָנֶה לְאַבָּא בְּיַד אֲבִיךָ", וְאָמַר לֵיהּ: "חַמְשִׁין אִית לֵיהּ וְחַמְשִׁין לֵית לֵיהּ" – מָה לִי הוּא וּמָה לִי אֲבוּהָא?

אֶלָּא לָאו דְּאָמַר לֵיהּ: ״מָנָה לְאַבָּא בְּיַד אָבִיךְ״, אָמַר לֵיהּ: ״חַמְשִׁין יַדַּעְנָא וְחַמְשִׁין לָא יַדַּעְנָא״?

## דף מז:

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא אָבִיו כִּי הַאי גַּוְונָא מִיחַיַּיב, אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמִיפְטַר גַּבֵּי יוֹרְשִׁין; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אָבִיו כִּי הַאי גַּוְונָא נָמֵי פָּטוּר, קְרָא גַּבֵּי יוֹרְשִׁין לְמָה לִי?

וְרַב וּשְׁמוּאֵל – הַאי ״שְׁבֻעַת ה׳״ מַאי קָא דָּרְשִׁי בֵּיהּ?

מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא, שִׁמְעוֹן בֶּן טַרְפוֹן אוֹמֵר: ״שְׁבֻעַת ה׳ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם״ – מְלַמֵּד שֶׁהַשְּׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁנֵיהֶם.

שִׁמְעוֹן בֶּן טַרְפוֹן אוֹמֵר: אַזְהָרָה לָעוֹקֵב אַחַר נוֹאֵף, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לֹא תִנְאָף״ – לֹא תַּנְאִיף.

״וַהֲרַגְנוּ בְּאֶהֱלֵיכֶם״ – שִׁמְעוֹן בֶּן טַרְפוֹן אוֹמֵר: תַּרְתֶּם וְגִינִיתֶם בְּאָהֳלוֹ שֶׁל מָקוֹם.

״עַד הַנָּהָר הַגָּדוֹל נָהָר פְּרָת״ – שִׁמְעוֹן בֶּן טַרְפוֹן אוֹמֵר: קָרֵב לְגַבֵּי דְּהִינָא, וְאִידְּהַן. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: עֶבֶד מֶלֶךְ – כְּמֶלֶךְ.

וְהַחֲנֻנִי עַל פִּינְקָסוֹ כּוּ׳. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי: טוֹרַח שְׁבוּעָה זוֹ לָמָּה? אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא (בַּר אַבָּא), תְּנֵינָא: שְׁנֵיהֶם נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין מִבַּעַל הַבַּיִת.

קִיבְּלָהּ מִינֵּיהּ, אוֹ לָא קִיבְּלָהּ מִינֵּיהּ? תָּא שְׁמַע: דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: פּוֹעֲלִין נִשְׁבָּעִין לַחֲנֻנִי. וְאִם אִיתָא, לְבַעַל הַבַּיִת מִיבְּעֵי לֵיהּ!

אָמַר רָבָא: פּוֹעֲלִים נִשְׁבָּעִין לְבַעַל הַבַּיִת – בְּמַאֲמַד חֲנֻנִי; כִּי הֵיכִי דְּלִיכַּסְפּוּ מִינֵּיהּ.

אִיתְמַר: שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ – אָמַר רַב הוּנָא: זוֹ בָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וּמְעִידָה, וְזוֹ בָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וּמְעִידָה. רַב חִסְדָּא אָמַר: בַּהֲדֵי סָהֲדֵי שַׁקְרֵי לְמָה לִי?

שְׁנֵי מַלְוִין וּשְׁנֵי לוֹוִין וּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת – הַיְינוּ פְּלוּגְתַּיְיהוּ; מַלְוֶה וְלוֶה וּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת – יַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה;

שְׁנֵי מַלְוִין וְלוֶה אֶחָד וּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת – הַיְינוּ מַתְנִיתִין; שְׁנֵי לוֹוִין וּמַלְוֶה אֶחָד וּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת – מַאי? תֵּיקוּ.

מֵתִיב רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה:

## דף מח.

אֶחָד אוֹמֵר גָּבוֹהַּ שְׁתֵּי מַרְדְּעוֹת וְאֶחָד אוֹמֵר שָׁלֹשׁ – עֵדוּתָן קַיֶּימֶת. אֶחָד אוֹמֵר שָׁלֹשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר חָמֵשׁ – עֵדוּתָן בְּטֵלָה, וּמִצְטָרְפִין לְעֵדוּת אַחֶרֶת.

מַאי, לָאו לְעֵדוּת מָמוֹן? אָמַר רָבָא: הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְעֵדוּת אַחֶרֶת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ; דְּהָווֹי לְהוּ תְּרֵי וְחַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם.

אָמַר לַחֲנָנִי "תֵּן לִי דְּבָדִינָר פֵּירוֹת" כּוּ'. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי – בְּזְמַן שֶׁהַפֵּירוֹת צְבוּרִין וּמוּנָּחִין, וּשְׁנֵיהֶן עוֹרְרִין עֲלֵיהֶן; אֲבָל הִפְשִׁילָן בְּקוּפָּתוֹ לַאֲחוֹרָיו – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

אָמַר לַשּׁוּלְחָנִי "תֵּן לִי" כּוּ'. וּצְרִיכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן הָא קַמַּיְיתָא – בְּהָךְ קָא אָמְרִי רַבָּנַן, מִשּׁוּם דְּפֵירֵי עֲבִידִי דְּמַרְקְבִי, וְכֵיוָן דְּמַרְקְבִי לָא מְשַׁהוּ לֵיהּ; אֲבָל מָעוֹת דְּלָא מַרְקְבִי – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה.

וְאִי אִיתְמַר בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל בְּהָךְ אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנַן; צְרִיכָא.

כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ [וְכוּ'], וְכֵן הַיְּתוֹמִין לֹא יִפָּרְעוּ. מְמַאן? אִילֵימָא מִלְּוֶה – אֲבוּהוֹן שְׁקֵיל בְּלָא שְׁבוּעָה, וְאִינְהוּ בִּשְׁבוּעָה?! הָכִי קָאָמַר: וְכֵן הַיְּתוֹמִים מִן הַיְּתוֹמִים, לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה.

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמֵּת מַלְוֶה בְּחַיֵּי לוֹוֶה; אֲבָל מֵת לוֹוֶה בְּחַיֵּי מַלְוֶה – כְּבָר נִתְחַיֵּיב מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו.

שַׁלְחוּהָ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁבוּעָה זוֹ – מָה טִיבָהּ? שְׁלַח לְהוּ: יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין, וְנוֹטְלִין. שַׁלְחוּהָ בֵּימֵי רַבִּי אַמֵּי, אָמַר: כּוּלֵי הַאי שָׁלְחִי לַהּ וְאָזְלִי? אִי אַשְׁכְּחִינַן בַּהּ טַעְמָא, מִי לָא שָׁלְחִינַן לְהוּ?! אֶלָּא אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הוֹאִיל וַאֲתָא לְיָדָן, נֵימָא בַּהּ מִילְּתָא: עָמַד בַּדִּין וָמֵת – כְּבָר נִתְחַיֵּיב מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו. לֹא עָמַד בַּדִּין וָמֵת – יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין, וְנוֹטְלִין.

מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן: אַטּוּ בֵּי דִּינָא קָא מְחַיְּיבִי לֵיהּ שְׁבוּעָה?! מֵעִידָּנָא דְּשָׁכֵיב לוֹוֶה, אִיחַיֵּיב לֵיהּ מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה!

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: אִי אִיתְּהּ לְדָרָב וְדִשְׁמוּאֵל, אִיתַּהּ; אִי לֵיתַּהּ, לֵיתַּהּ. אַלְמָא מְסַפְּקָא לֵיהּ; וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמִי: עֲבַד רַב נַחְמָן עוֹבָדָא – יַחְלוֹקוּ! לְדָבָרָיו דְּרַבִּי מֵאִיר קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ.

מֵתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא: מֵתָה – יוֹרְשֶׁיהָ מַזְכִּירִין אֶת כְּתוּבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – שֶׁנִּשְׁבְּעָה וּמֵתָה.

תָּא שְׁמַע: נָשָׂא רִאשׁוֹנָה וָמֵתָה, נָשָׂא שְׁנִיָּה וּמֵת הוּא – שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה! הָכָא נָמֵי, שֶׁנִּשְׁבְּעָה וּמֵתָה.

תָּא שְׁמַע: אֲבָל יוֹרְשָׁיו מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, וְאֶת יוֹרְשֶׁיהָ, וְאֶת הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ!

אָמַר רַב שְׁמַעְיָה, לְצָדְדִין קָתָנֵי: אוֹתָהּ – בְּאַלְמָנָה, וְיוֹרְשֶׁיהָ – בִּגְרוּשָׁה.

מֵתִיב רַב נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא: יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב –

## דף מח:

שֶׁהַבֵּן גּוֹבֶה בֵּין בִּשְׁבוּעָה וּבֵין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה, וְהָאָב אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. הֵיכִי דָּמֵי – דְּמֵת לוֹ בְּחַיֵּי מַלְוֶה;

וְקָתָנֵי: שֶׁהַבֵּן גּוֹבֶה בֵּין בִּשְׁבוּעָה וּבֵין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה; בִּשְׁבוּעָה – שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין, שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה – כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל!

אָמַר רַב יוֹסֵף: הָא מַנִּי – בֵּית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמְרִי: שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת – כְּגָבוּי דָּמֵי.

אִיקְּלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא; עוּל לְגַבֵּיהּ רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אָמְרוּ לֵיהּ: לֵיתֵי מָר נָעֳקְרֵיהּ לְהָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל. אָמַר לְהוּ: אֵיכְּפְלִי וַאֲתַאי כֹּל הָנֵי פַּרְסֵי, לְמֶעְקְרֵיהּ לְהָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל?! אֶלָּא הַבּוּ דְּלָא לוֹסֵיף עֲלַהּ; כְּגוֹן מַאי דְּאָמַר רַב פָּפָּא: הַפּוֹגֵם אֶת שְׁטָרוֹ וְמֵת – יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין, וְנוֹטְלִין.

הָהוּא דִּשְׁכֵיב, וּשְׁבַק עֶרְבָא. סְבַר רַב פָּפָּא לְמֵימַר: הָא נָמֵי – דְּלָא לוֹסֵיף עֲלַהּ הוּא. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: אַטּוּ עֶרְבָא לָאו בָּתַר יַתְמֵי אָזֵיל?!

הָהוּא דִּשְׁכֵיב, וּשְׁבַק אַחָא. סָבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר: הָא נָמֵי – דְּלָא לוֹסֵיף עֲלַהּ הוּא. אָמַר לֵיהּ רָבָא: מָה לִי "שֶׁלֹּא פְּקָדָנִי אַבָּא", וּמָה לִי "שֶׁלֹּא פְּקָדָנִי אָחִי".

אָמַר רַב חָמָא: הַשְׁתָּא דְּלָא אִיתְּמַר הִלְכְתָא לָא כְּרַב וּשְׁמוּאֵל וְלָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר; הַאי דַּיְינָא דַּעֲבַד כְּרַב וּשְׁמוּאֵל – עֲבַד, דַּעֲבַד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר – עֲבַד.

אָמַר רַב פָּפָּא: הַאי שְׁטָרָא דְּיַתְמֵי – לָא מִקָּרֵע קָרְעִינַן לֵיהּ, וְלָא אַגְבּוֹיֵי מַגְבִּינַן בֵּיהּ. אַגְבּוֹיֵי לָא מַגְבִּינַן בֵּיהּ – דִּלְמָא סְבִירָא לַן כְּרַב וּשְׁמוּאֵל, וּמִקָּרֵע לָא קָרְעִינַן לֵיהּ – דְּהַאי דַּיְינָא דַּעֲבַד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, עֲבַד.

הָהוּא דַּיְינָא דַּעֲבַד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. הֲוָה צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן בְּמָתֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: אַיְיתִינָא אִיגַּרְתָּא מִמַּעְרְבָא, דְּלֵית הִלְכְתָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לֵיהּ: לְכִי תַּיְיתֵי. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב חָמָא, אָמַר לֵיהּ: הַאי דַּיְינָא דַּעֲבַד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר – עֲבַד.

וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין. אַטּוּ בְּשׁוּפְטָנֵי עָסְקִינַן?! הָכִי קָאָמַר: וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין שֶׁלֹּא בְּטַעֲנַת בָּרִי אֶלָּא בְּטַעֲנַת שֶׁמָּא – הַשּׁוֹתְפִין וְהָאֲרִיסִין.

תָּנָא: בֶּן בַּיִת שֶׁאָמְרוּ – לֹא שֶׁנִּכְנָס וְיוֹצֵא בְּרַגְלָיו; אֶלָּא מַכְנִיס לוֹ פּוֹעֲלִין וּמוֹצִיא לוֹ פּוֹעֲלִין, מַכְנִיס לוֹ פֵּירוֹת וּמוֹצִיא לוֹ פֵּירוֹת.

וּמַאי שְׁנָא הָנֵי? מִשּׁוּם דְּמוֹרוּ בֵּהּ הֶתֵּירָא.

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמֵי, אָמַר רַב נַחְמָן: וְהוּא שֶׁיֵּשׁ טַעֲנָה בֵּינֵיהוּ שְׁתֵּי כֶּסֶף.

כְּמַאן – כִּשְׁמוּאֵל?! וְהָתְנֵי רַבִּי חִיָּיא לְסֵיוּעֵיהּ לְרַב! אֵימָא כְּפִירַת טַעֲנָה, כְּרַב.

חָלְקוּ הַשּׁוֹתְפִין וְהָאֲרִיסִין. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לְגַלְגֵּל בִּדְרַבָּנַן?

תָּא שְׁמַע: לָוֶה הַיְּמָנוּ עֶרֶב שְׁבִיעִית, וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית נַעֲשָׂה לוֹ שׁוּתָּף אוֹ אָרִיס – אֵין מְגַלְגְּלִין. טַעְמָא דְּלָוֶה הַיְּמָנוּ עֶרֶב שְׁבִיעִית – דַּאֲתַאי שְׁבִיעִית אַפְקְעֻתֵּיהּ; הָא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – מְגַלְגְּלִין!

לָא תֵּימָא: הָא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – מְגַלְגְּלִין; אֶלָּא אֵימָא: נַעֲשָׂה לוֹ שׁוּתָּף אוֹ אָרִיס עֶרֶב שְׁבִיעִית, וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית לָוֶה הַיְּמָנוּ – מְגַלְגְּלִין.

הָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לַהּ: נַעֲשָׂה לוֹ שׁוּתָּף אוֹ אָרִיס עֶרֶב שְׁבִיעִית, וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית לָוֶה הַיְּמָנוּ – מְגַלְגְּלִין! שְׁמַע מִינַּהּ: מְגַלְגְּלִין בְּדַרְבָּנָן! שְׁמַע מִינַּהּ.

אָמַר רַב הוּנָא:

## דף מט.

לַכֹּל מְגַלְגְּלִין, חוּץ מִשָּׁכִיר – שֶׁאֵין מְגַלְגְּלִין. רַב חִסְדָּא אָמַר: לַכֹּל אֵין מְקִילִין, חוּץ מִשָּׁכִיר – דְּמְקִילִין. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ לְפִתּוֹחַ לוֹ.

וְהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת כּוּ'. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב, דְּאָמַר קְרָא: "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה" – וַאֲפִילּוּ דִּיבּוּר מְשַׁמֶּטֶת.

## הֲדַרַן עֲלָךְ כָּל הַנִּשְׁבָּעִין

מַתְנִי' **אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין** הֵן: שׁוֹמֵר חִנָּם וְהַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר.

שׁוֹמֵר חִנָּם נִשְׁבָּע עַל הַכֹּל, וְהַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּל.

נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר – נִשְׁבָּעִין עַל הַשְּׁבוּרָה וְעַל הַשְּׁבוּיָה וְעַל הַמִּתָּה, וּמְשַׁלְּמִין אֶת הָאֲבֵדָה וְאֶת הַגְּנֵיבָה.

אָמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם: "הֵיכָן שׁוֹרִי?" אָמַר לוֹ: "מֵת" – וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; "נִשְׁבַּר" – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד. "נִשְׁבָּה" – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; "נִגְנַב" – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד; "אָבַד" – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – פָּטוּר.

"הֵיכָן שׁוֹרִי?" אָמַר לוֹ: "אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח" – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן" – פָּטוּר.

"הֵיכָן שׁוֹרִי?" אָמַר לוֹ: "אָבַד"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן"; וְהָעֵדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁאָכָלוֹ – מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן. הוֹדָה מֵעַצְמוֹ – מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם.

"הֵיכָן שׁוֹרִי?" וְאָמַר לוֹ: "נִגְנַב"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר "אָמֵן"; וְהָעֵדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁגְּנָבוֹ – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. הוֹדָה מֵעַצְמוֹ – מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם.

אָמַר לְאֶחָד בַּשּׁוּק: ״הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ?״ הוּא אוֹמֵר: ״לֹא גָּנַבְתִּי״, וְהָעֵדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁגָּנַבוֹ – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. טָבַח וּמָכַר – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רָאָה עֵדִים שֶׁמְּמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, אָמַר: ״גָּנַבְתִּי, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי״ – אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. אָמַר לְשׁוֹאֵל: ״הֵיכָן שׁוֹרִי?״ אָמַר לוֹ:

## דף מט:

״מֵת״ – וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; ״נִשְׁבַּר״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; ״נִשְׁבָּה״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; ״נִגְנַב״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד; ״אָבַד״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב; ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – פָּטוּר.

״הֵיכָן שׁוֹרִי?״ אָמַר לוֹ: ״אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ נֶאֱבָד; ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – חַיָּיב.

אָמַר לְנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר: ״הֵיכָן שׁוֹרִי?״ אָמַר לוֹ: ״מֵת״ – וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה; ״נִשְׁבַּר״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה; ״נִשְׁבָּה״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר; ״נִגְנַב״ – וְהוּא שֶׁאָבַד; ״אָבַד״ – וְהוּא שֶׁנִּגְנַב; ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – פָּטוּר.

״מֵת״ אוֹ ״נִשְׁבַּר״ אוֹ ״נִשְׁבָּה״ – וְהוּא שֶׁנִּגְנַב אוֹ אָבַד; ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – חַיָּיב. ״אָבַד״ אוֹ ״נִגְנַב״ – וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה; ״מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי״, וְאָמַר ״אָמֵן״ – פָּטוּר.

זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁנֶּה מֵחוֹבָה לְחוֹבָה, וּמִפְּטוּר לְפָטוּר, וּמִפְּטוּר לְחוֹבָה – פָּטוּר. מֵחוֹבָה לְפָטוּר – חַיָּיב. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַנִּשְׁבָּע לְהָקֵל עַל עַצְמוֹ – חַיָּיב. לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ – פָּטוּר.

**גְּמָ׳** מַאן תְּנָא אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: רַבִּי מֵאִיר הִיא. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מִי אִיכָּא תַּנָּא דְּלֵית לֵיהּ אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין?! אֲמַר לֵיהּ, הָכִי קָאָמֵינָא לָךְ: מַאן תַּנָּא דְּאָמַר שׁוֹכֵר כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר דָּמֵי? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: רַבִּי מֵאִיר הִיא.

וְהָא רַבִּי מֵאִיר אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ – דְּתָנַן: שׁוֹכֵר כֵּיצַד מְשַׁלֵּם? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּשׁוֹמֵר חִנָּם, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר! רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אִיפְּכָא תָּנֵי.

הָנֵי אַרְבָּעָה הָווּ?! שִׁשָּׁה הָווּ! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין, וְדִינֵיהֶן שִׁשָּׁה. אָמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם כּוּ', ״הֵיכָן שׁוֹרִי״ כּוּ', אָמַר לְאֶחָד בַּשּׁוּק כּוּ', אָמַר לְשׁוֹמֵר כּוּ', ״הֵיכָן שׁוֹרִי?״ אָמַר לוֹ: ״אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח״ כּוּ'. אָמַר רַב: וְכוּלָּן פְּטוּרִין מִשְּׁבוּעַת שׁוֹמְרִין, וְחַיָּיבִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטוּי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אַף פְּטוּרִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטוּי.

בְּמַאי קָמִפַּלְגִי? שְׁמוּאֵל סָבַר: לֵיתֵיהּ בְּלָהַבָּא. וְרַב סָבַר: אִיתֵיהּ בְּלָאו וָהֵן.
וְהָא אִיפְּלִיגוּ בַּהּ חֲדָא זִימְנָא – דְּאִתְמַר: ״שְׁבוּעָה שֶׁזָּרַק פְּלוֹנִי צְרוֹר לַיָּם״, ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא זָרַק״ – רַב אָמַר: חַיָּיב, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: פָּטוּר. רַב אָמַר חַיָּיב – דְּאִיתֵיהּ בְּלָאו וְהֵן, וּשְׁמוּאֵל אָמַר פָּטוּר – דְּלֵיתֵיהּ בְּלָהַבָּא!
צְרִיכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דְּמִנַּפְּשֵׁיהּ קָמִישְׁתְּבַע; אֲבָל בְּהָךְ, דְּבֵי דִּינָא מַשְׁבְּעֵי לֵיהּ – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל, כִּדְרַבִּי אַמֵּי; דְּאָמַר רַבִּי אַמֵּי: כָּל שְׁבוּעָה שֶׁהַדַּיָּינִים מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ – אֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי.
וְאִי אִיתְמַר בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל בְּהָךְ אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַב; צְרִיכָא.
גּוּפָא – אָמַר רַבִּי אַמֵּי: כָּל שְׁבוּעָה שֶׁהַדַּיָּינִין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, אֵין בָּהּ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי; שֶׁנֶּאֱמַר: ״אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם״ – מֵעַצְמוֹ. כִּדְרֵישׁ לָקִישׁ – דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: ״כִּי״ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת: אִי, דִּלְמָא, אֶלָּא, דְּהָא.
רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כּוּלָּן פְּטוּרִין מִשְׁבוּעַת שׁוֹמְרִין וְחַיָּיבִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי; חוּץ מֵ״אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח״ דְּשׁוֹאֵל, וּגְנֵיבָה וַאֲבֵידָה דְּנוֹשֵׂא שָׂכָר וְשֶׁבְּשׁוֹכֵר – שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁהֲרֵי כְּפָרוֹ מָמוֹן.

## הֲדַרַן עֲלָךְ אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין, וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת